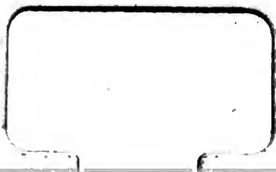

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08254677 5

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VYF EN VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VIJF EN VEERTIGSTE DEEL

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
M D C C C X.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD EEN EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Veranderingen by den Vrede in den Lande. Oorzaaken van eenigzins vertraagde werkzaamheid. Stoffe deezes Boeks: Kaarten, tot de Landing der Engelschen betrekkelyk, ingediend en aangenomen. De nu nutloos gewordene Werken weggenomen; en herstel van het beschadigde. Wat 'er voorviel wegens het op te regten Gedenkteken des beslissenden Veldslags in Noord-holland. Aanstelling van de Hooge Militaire Vierschaar. Vermindering van Krygsvolk. Veranderingen en bespaaringen in het Krygswezen. Werving voor de Volkplantingen. Schikkingen op de Genieschool te Zutphen. Toegestaan voorstel van Amsterdam; wegens het gebruik van den Militairen Arm. Handelingen, wegens de Burgerwapening. Voorstel ten dien einde aan CXXXI. BOEK.

CXXXI. BOEK. *de Departementaale Bestuuren. Agterlykheid van Gelderland hier in. Andere Departementen mede ongereed. Voorstel van de Commissie van Oorlog in deezen. 't Zelve omhelsd. Nadere schikkingen hier op. De Burgerwapening ten Plattenlande gestaakt. Geldbehoefte by den Raad van Marine. Oorzaaken deezer Geldbehoefte. Benoeming der Leden tot den Raad van Marine. Schikkingen tot den Zeeraad behoorende. De Vice-Admiraal* HARTSINK *met Krygsvolk na St. Domingo. Aanzoek van Frankryk, om derwaards meer volks te voeren. De Vice-Admiraal* DE WINTER *na de Middellandsche Zee. Wegens de Geschenken aan de Vorsten op de Barbarysche Kust. Geschenken voor den Basfa van Tripoli bestemd.* DE WINTER *ontslaagen van in persoon de Geschenken aan den Keizer van Marocco te overhandigen. Handelingen over den voet, waar op 's Lands Marine voortaan zou gehouden worden. Schikking op de Hospitaalen van 's Lands Zeedienst. Haven en Dokwerken te Hellevoetsluis. Plegtigheden aldaar. Het Vaderlandsch Fonds tot den Zeedienst verwerft de gewoone Giften van den Lande. Op welke voorwaarde* DE MIST *ter overneeminge van de Kaap de Goede Hoop derwaards vertrekt. Last aan* DE MIST *gegeeven.* J. W. JANSSENS *tot Gouverneur van de Kaap de Goede Hoop aangesteld. Vryheid aan* DE MIST *en* JANSSENS

SENS *ten opzigte van mede te neemen goederen verleend. Over het Krygsvolk derwaards bestemd. Lastbrief, wegens het vaaren na de Kaap en verder. Voorslag van* DE MIST, *betreffende van de Kaap door de Engelschen weggevoerde Landlieden. Diens verzoek, om eene Aftekening van het nieuw Nationaal Wapen. De Schepen na de Kaap en de Oost-indien in zee. Voorslagen om een Walvischvangst aan de Kaap de* Goede *Hoop daar te stellen. Beraadslagingen op dit stuk. Bedenkingen op het te verleenen Octroy. 't Zelve verleend. De pooging om Zeildoek-weyeryen aan de Kaap aan te leggen van de hand geweezen. Berichten uit de* Oost-indien. *Dood des* Gouverneurs VAN OVERSTRATEN. *Lastbrief hoe te Batavia te handelen. Aandrang van Zeeland, om in de oude voorregten der Oostindische Maatschappy hersteld te worden. Hoorn en Enkhuizen dringen daar op mede aan. Voorstellen der Deelhebberen in de* Oost-*indische Maatschappy beantwoord. Voorstel van* G. TITZINGH. *Eene Commissie tot onderzoek en beraaming van hetzelve plan voor den* Oost-*indischen Handel benoemd. Zwaarigheden van een en ander der Benoemden. De invoer van Thee verboden. Voorstel omtrent den Kaneel-handel. Geldsom toegestaan tot de weder in bezitneeming der Volkplantingen in America. Verzoeken van de Officieren des Krygsvolks na de*

CXXXI. BOEK.

West-indien bestemd. Byzonderheden in den Lastbrieve aan W. O. BLOIS VAN TRESLONG, *Vlootvoogd van de Schepen na de West-indien. 's Lands Schepen na de West-indien in zee. Gunstige schikking op de Hospitaalen in de West-indien. Staat der Koopvaardye. Voorzorgen van den invloed der Vreemden daar op. Het verbod van Invoer van Engelsche Goederen opgeheeven. Wegens het Handelverdrag met Frankryk. De Uitvoer van Aardappelen toegestaan. De Uitvoer van Boter bezwaard gelaaten. Desgelyks de Invoer van Vee. Hoe men over den Uitvoer van het Harger-zand dagt. Verbod des Invoers van Manufacturen. Hoe welkom by veelen. Vertoogen daar tegen. Vervallen staat der Groenlandsche en Straatdavidsche Visschery. Verzoekschriften deswegen ingediend, deels afgeslagen, deels toegestemd. Verzoeken voor de Haringvangst. In hoe verre toegestaan. De Yslandsche en andere Visscheryen begunstigd. De Landbouw beoordeeld. Voorstellen wegens den Slaaperdyk tusschen Zandvoort en Spaarendam. Vorderingen wegens een Sluis aan den Overtoom door Amsterdam. Wat 'er omtrent de Maaten en Gewigten geschiedde. Wegens de aanstelling eens nieuwen Rectors op de Leydsche Hoogeschool. Verzoeken door die Hoogeschool gedaan. Schadevergoeding aan den Hoogleeraar* BOERS. KINSBERGEN *begiftigt de Har-*

Harderwykſche Hoogeſchool met Inſtrumenten tot de Natuurkunde. De Nationaale Bibliotheek gaat in handen des Staatsbewinds over. Van Wyn *wordt Archivarius van de Bataafſche Bibliotheek. Beraamingen omtrent de Schilderyen op het Huis in 't Bosch. Schikking voor het Inſtituut van Dooven en Stommen. Concept-verordeningen, wegens de Geneeskunde aan de Departementen toegeſchikt. Als mede die de inrichting van het Schoolweezen betroffen. Wat 'er ten aanziene van de Vryheid der Drukperſſe bepaald wordt en voorvalt. Over den toeſtand der Roomſchen en Onroomſchen in dit tydvak. Verzogte Vergunningen aan de Hervormden toegeſtaan. Gelden verleend voor de Leeraars in de Oost-indien. De invloed der Gemeente-Beſtuuren op het Beroepen der Leeraaren in beraadſlaging genomen. Verzoek uit Nymegen om Synodaale Gelden. Vergunning aan de Predikanten in de Clasſis van Buuren. Afgeſlaagen verzoek van Holland, wegens het Kerklyk voltrekken der Huwelyken. Voorſlag om de Kerkleeraaren van de Belasting op hunne Jaarwedden te ontheffen. Hoe beantwoord. Uitſpraak over de Kerken en Pastoryen. Aanzoek der Roomsch Catholyken te Amſterdam. Beſluit deswegen. Schikkingen op de Leeraarsplaatzen der Hervormden in het Departement Brabant. Voorgeſlaagene Bepaalingen in dat*

CXXXI. BOEK.

CXXXI. BOEK. *dat Departement. Schikkingen op het luiden der Kerkklokken. Voorstel tot het houden van een Dank- en Bededag omhelsd. Geschillen onder de Jooden te Amsterdam.*

1802. Veranderingen by den Vrede in den Lande.

Gelyk de langgewenschte en nu standgrypende Vrede eenen zo aanmerkelyken en wydstrekkenden invloed hadt op de algemeene belangen en betrekkingen van ons Gemeenebest, zo moest dezelve ook onvermydelyk zyne werkingen baaren op de byzondere deelen van een Land, 't geen, naa zo lange deerlyk geprangd te zyn, den adem vryer haalen mogt en zich vrolyke tafereelen van de toekomst voor oogen stellen. Werkzaamheden, wel in dezelfde vakken, doch grootlyks van doel en aart veranderd, greepen 'er plaats. De noeste nyverheid, een zo loflyke Charactertrek des *Bataafschen* Volks, repte allerwegen de voorheen dikwyls slaphangende handen. Het schrander Koopbeleid vormde plans van langgederfde of zeer bekrompene Winstrekening. Belette eene dikke duisternis, meer dan gewoonlyk, langen tyd de toekomst, die nevelen scheenen grootendeels opgetrokken door de schynende en steeds hooger klimmende Vredezonne.

Oorzaaken van eenigzins

In zulk een gelukkigen standwissel depen, ter beschryvinge van 's Lands gebeur-

beurtenisſen en lotgevallen, verder op te vatten, is geene onaangenaame taak. Ging alles niet toe met die vlot- en vaardigheid, en met die ſtiptheid, welke, in vroegeren tyde, de bedryven der Vaderen kenmerkte, men bedenke, hoe veele raderen, die thans weder in den gang moesten, door ſtilſtaan als verroest waren, en niet, dan met moeite, in beweeging te brengen. Ook hadden, by herhaaling, veranderde Staatsregelingen nieuwe raderen in het werktuig van Staat gebragt. Deeze waren deels onbeproefd, en vorderde die beproeving, hoe kortſtondig ook zomwylen, veranderingen te maaken, en deeze op nieuw ter toetze van de allesleerende meesteresſe de Ondervinding te brengen. Wy zullen dikmaals meer reden vinden om hun, die het roer van Staat in handen genomen hadden, te beklaagen, dan in bittere verwyten uit te vaaren. Doch de aart onzer ſchryfwyze, meer ingericht om de gebeurtenisſen te vermelden dan om als regters uitſpraak te doen, wederhoudt onze pen zo zeer van uitbundigen lof te laaten vloeijen, als van den ſcherpen toon der berispinge, waar toe by wylen veelvuldige gelegenheden zich mogten aanbieden.

CXXXI. BOEK. — 1802. Vertraagde werkzaamheid.

Slaan wy dan, in dit Boek, het oog op de belangryke voorwerpen, welke dit Jaar ons biedt, ten aanziene van de Land- en Zeemagt van onzen Staat;

Stoffe deezes Boeks.

CXXXI. BOEK. 1802.

op den Koophandel en de Zeevaard; op de Volkplantingen; op den Landbouw en Fabrieken; op de Kerklyke Zaaken en de Geleerdheid, in zo verre beide deeze laatste met den Vaderlande in eene naauwe betrekking staan, en op deszelfs roem of blaam, voor- of tegenspoed, eenen kenbaaren invloed hebben.

Kaarten, tot de Landing der *Engelschen* betrekkelyk, ingediend.

Hoogst aandenkenswaardig bleef alles gewigtigs, 't geen betrekking hadt tot de Landing der *Engelschen* en *Russen* in *Noord-holland*. De Luitenant Colonel Ingenieur LE FEVRE DE MONTIGNI liet, door de Commissie van Militaire Zaaken, drie getekende Kaarten aan het Staatsbewind aanbieden. De eene verbeeldde de gesteldheid van de Zanddyk en de Zeeduinen aan de *Noordzee*, ten tyde van de Landing der *Engelschen*. De tweede was eene Kaart van de *Zype*, met de Verdeedigingwerken der *Engelschen*, in den Jaare MDCCXCIX opgenomen. Een derde stelde de *Zype* voor, met de, van wegen het *Bataafsche* Gouvernement, in den Jaare MDCCC, aangelegde Werken, als mede die tusschen de Dorpen *Beverwyk*, *Heemskerk*, en *Wyk aan Zee* waren daargesteld. Met welgevallen werden de Kaarten, die belangryke gebeurtenis, in verscheide opzigten, zo zeer toelichtende, aangenomen. Het Bewind betuigde zyn genoegen over de werkzaamheden van dien

Ves-

Vestingbouwkundigen, en schonk hem des eene eerbelooning (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

De ru nutlooze Verdeediging-werken weggenomen, en herstel van het beschadigde.

De Raad van Oorlog verzogt, in Hooimaand, volmagt om alle zodanige Werken in *Noord holland*, welker bewaaring aan denzelven noodloos toescheen, aan zichzelven en het verval over te laaten, zo echter, dat de daar toe byeengebragte stoffe, zo veel mogelyk, bewaard bleeve; ten einde, by onverhoopte noodzaaklykheid, zich spoedig in staat van verdeediging te kunnen stellen. De ontslooping door de hand des tyds volgde weldra, en behalven de niet gemaklyk vervoerbaare stoffen, bleef 'er niets van over dan hoogtens en oneffenheden. — De Voorslag van den Raad om de doorsnydingen in de *Slaaper- Purmer-* en *Beemster-dyken*, en Waterkeeringen, te herstellen, ten zelfden tyde gedaan, ontmoette goedkeuring (†).

Wat 'er voorviel wegens het op te richte Gedenkteken des Veldslags.

Onder de onafgedaane zaaken hing een stuk betrekkelyk den Aftocht der *Engelschen* en *Russen*, naamlyk het inzenden van een geschikt Plan, tot het oprichten van een eenvoudig, doch gepast Gedenkteken, ter plaatse of in de nabyheid derzelve, waar de Heldenmoed der Armée, in den Veldtocht des Jaars MDCCXCIX,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 160.

(†) *Ald.* July bl. 286.

CXXXI. BOEK. — 1802. MDCCXCIX, het schitterendst hadt uitgeblonken; ten einde te strekken tot vereeuwiging eener gebeurtenis, voor het Vaderland zo gelukkig als roemryk, en om tevens een Plan in te leveren wegens de kosten daar toe vereischt. De beroemde Bouwkunstenaar W. H. ZIESENIS zondt twee Tekeningen, zynde de eene een Obelisk, en de andere een eenvoudige Kolom, nevens de daar by gevorderde kosten. De Municipaliteit der Stede *Beverwyk*, en die van het Dorp *Kastricum*, hadden, ten dien dage, by het Landbestuur aanzoek gedaan om de plaatzing van dit Gedenkteken in haare nabyheid; en in de daad, beide deeze mogten des eischen vormen. Het Staatsbewind beslistte noch omtrent het een, noch ten opzigte van het ander, maar stelde de stukken in handen des Raads van Binnenlandsche Zaaken, met aanbeveling om, ten aanziene van dit Gedenkteken, de eenvoudigheid in het oog te houden, en byzonder de spaarzaamheid, ten aanziene van 's Lands Kas, te betragten (*).

Aanstelling van de Hooge Militaire Vierschaar. De Staatsregeling hieldt in, 'er zal een Hooge Militaire Vierschaar zyn, voor welke het Krygsvolk te Water en te Lande, op aanklagt van twee afzonder-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 16. 'Er is niets van geworden. Men was hier te Lande veelal schaars in dit stuk.

derlyke *Fiscaals*, zal worden te regt gesteld. Dezelve moest bestaan uit een gelyk getal Zee-Officieren, Land-Officieren, en Regtsgeleerden; waaromtrent, zo wel als ten opzigte van de geheele te regtstelling van het Oorlogsvolk, de Wet nadere bepaalingen en verordeningen zou vaststellen. De Leden deezer Vierschaar, benevens de Fiscaals, worden door het Staatsbewind benoemd. — Dit altoos kiesche stuk was tot in Bloeimaand deezes Jaars onafgedaan gebleeven, wanneer de *Instructie* voor deeze Hooge Vierschaar in gereedheid gebragt en goedgekeurd werd (*). Welhaast geschiedde de benoeming, zo van den Voorzitter als van de Leden, en daar toe behoorende Amptenaaren. Het Staatsbewind benoemde tot Voorzitter Mr. L. J. VITRINGA, Advocaat in den *Haag*, op eene Jaarwedde van 3000 Guldens. Tot Leden werden aangesteld JAN ERNST RADERS, Vice-Admiraal by 's Lands Marine (†); ADOLPH HENDRIK VAN RECHTEREN, Generaal Major; Mr. F. H. MOORREES, Advocaat te *Amsterdam*; JOAN VAN WOENSEL, Schoutbynagt;

CXXXI. BOEK.

1802.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, *Bylage*, bl. 30.

(†) Ten einde deeze, door zyne benoeming tot Lid van de Hooge Militaire Vierschaar, niet zou worden benadeeld, zou hy behalven die Jaarwedde nog 1200 Guldens genieten.

CXXXI. BOEK. — 1802. nagt; J. E. LEWE, Colonel; Mr. F. H. RACHER, Lid van het Departementaal Geregtshof van het voormaalig Departement van den *Ouden Ysfel*, te *Kampen*; ANASTASIUS JACOBUS VAN HALM, Extraordinair Capitein, te *Leerdam*; O. Z. VAN SANDICK, Luitenant Colonel; Mr. G. COSTERUS, Lid van het Geregtshof van het voormaalig Gewest *Gelderland*; CORNELIS BYL, Capitein ter Zee, en J. A. PYMAN, Capitein, ieder op eene jaarlyksche bezolding van 2500 Guldens. Voorts werd ter beschikking van de Hooge Militaire Vierschaar gesteld eene jaarlyksche som van 12000 Guldens, om onder den Voorzitter en de verdere Leden, in de Vergadering tegenwoordig zynde, te worden verdeeld. — Tot Advocaat Fiscaal over 's Lands Zeemagt werd benoemd Mr. J. G. VAN OLDENBARNEVELD bygenaamd TULLING, thans Advocaat Fiscaal by de Marine; tot Advocaat Fiscaal over 's Lands Militaire Magt te Lande J. W. H. CONRADI, thans Fiscaal by de nog bestaande Hooge Militaire Vierschaar; elk op de Wedde van 5000 Guldens. De post van Secretaris viel den Burger C. HAGEN, thans Griffier by de nog bestaande Hooge Militaire Vierschaar, ten deele, op een Jaargeld van 3000 Guldens. De Burger P. P. DU CLOUX kreeg de aanstelling tot Griffier, met eene Wedde van 2500 Guldens.

Met

Met den dag der Oprichting van de Hooge Militaire Vierschaar, werd vervallen gerekend de Commissie van den Luitenant Colonel O. Z. van Sandick, als in die kwaliteit dienst doende by de Armée. De Officieren uit 's Lands dienst ter Zee en uit 's Lands Militaire dienst te Lande, thans tot Leden van de Hooge Militaire Vierschaar aangesteld, zouden hunne Rangen behouden, welke zy elk in het vaste Corps der Marine, en by de Armée te Lande, hadden bekleed; nogthans met dien verstande, dat zodanige benoemde Leden, welke in een minderen Rang dan dien van Colonel waren, de Rang van Colonel werd toegeweezen.

Tot de mindere Posten, als die van Provoost Generaal en van Klerken van den Secretaris en den Griffier, geschiedde met bepaaling van derzelver Jaarwedden, ten dien eigen dage de benoeming; met vaststelling dat zy, op den negentienden van Hooimaand, nevens de Leden, hunne Posten zouden aanvaarden. Van deeze aanstelling der Hooge Militaire Vierschaar, werd den Volke by Publicatie kennis gegeeven (*).

Op den gemelden negentienden van Hooimaand verscheenen, ter Vergadering des Staatsbewinds, de benoemde Leden, en

(*) *Notulen van het Staatbewind*, 1802. July bl. 305—308.

CXXXI. BOEK. 1802.

en Hooge Amptenaaren, des Hoogen Militairen Vierschaars, ter aflegginge van den Eed en aanvaarding van hunne Posten (*).

Vermindering van Krygsvolk.

Het eindigen van den Oorlog deedt eenig Krygsvolk noodloos en het besluit gebooren worden om, op voorslag des Raads van Oorlogs, eene vermindering by de Compagnien Artillerie daar te stellen, als mede by het Corps Mineurs en Sappeurs; dan teffens vondt men goed om de Officieren, Onder-officieren, Corporaals en Kanonniers, onder zekere bepaalingen, uit te noodigen om dienst te neemen by het Krygsvolk naa de Volkplantingen bestemd (†).

Veranderingen en bespaaringen in het Krygswezen.

De gesloote Algemeene Vrede deedt de werkzaamheden der Secretarissen, by de zes oudste Generaals der Armée, te eenemaal noodloos worden; en keurde men even overtollig het houden van Paarden den Officieren, tot den Generaalen Staf behoorende, voorheen toegelegd: weshalven de eerste werden afgeschaft, en de Gelden voor die Paarden toegestaan, met het eindigen deezes Jaars, ingehouden (§). — Op voordragt des Raads van Oorlog geschiedde eene vermindering by de Rydende Artillerie, wel-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. July bl. 238.
(†) *Ald.* Jan. bl. 306.
(§) *Ald.* Oct. bl. 107.

welke, volgens de opgave van gemelden Raad, eene vaste jaarlykſche bezuiniging opleverde van 10,160 Guldens, terwyl op de leeftogt en het voeder, naar de tegenwoordige pryzen berekend, voor den Lande eene ſom van 7327 Guldens beſpaard werd (*). CXXXI. BOEK. 1802.

De Volkplantingen van den Staat, by den Vrede, weder onder 's Lands beheer komende, moesten van Krygsvolk voorzien worden, dit gaf eene openbaare Dienstneeming, volgens de voorwaarden op welke twee Oud-Colonels in *Hollandſchen* Dienst aangenomen hadden 3800 Manſchappen te werven (†). Werving voor de Volkplantingen.

Het Genie-ſchool te *Zutphen* opgericht, onderging nieuwe ſchikkingen en bepaalingen. Hoofdzaaklyk hier in beſtaande, dat 'er, ten allen tyde, niet meer dan zestien Kweekelingen zouden worden toegelaaten, en 'er thans geen meer aangenomen worden vóór dat het aanweezend getal, door voorvallende opene plaatzen, tot beneden dat getal zou zyn verminderd, met verſcheide nanadere bepaalingen. Eene gifte van tweeduizend Guldens aan 't zelve verleend, ſtrekte ten aankoop van Modellen en Werktuigen ten dienſte der Kweekelingen (§). Schikkingen op de Genie-ſchool te *Zutphen*.

Het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1801. Oct. bl. 112.
(†) *Ald.* Juny bl. 301.
(§) *Ald.* Mey bl. 130. April bl. 22.

CXXXI. BOEK. 1802.

Toegestaan voorstel van *Amsterdam*, wegens het gebruik van den Militairen arm.

Het Departementaal Bestuur van den *Amstel* bragt ter Vergaderinge van het Staatsbewind klagten over verregaande geweldddaadigheden, door zommige manschappen van het aldaar in bezetting liggend Corps Jaagers en Mariniers, aan eenige Leden der *Joodsche* Gemeente, en derzelver Kerkgebouw te dier Stede, gepleegd, met verzoek, dat dit Krygsvolk van daar mogt worden verplaatst. — Nader was de Municipaliteit dier Stad het Staatsbewind aan, met verzoek, dat aan dezelve de magt mogt worden gegeven om over het Stedelyk Guarnisoen te beschikken, naar vereisch van zaaken, zonder verpligt te zyn deswegen zich by het Departementaal Bestuur van den *Amstel* eerst te vervoegen. Het antwoord hier op was van den volgenden voldoenden inhoud, dat aan het Intermediair Gemeente-Bestuur dier Stad zou worden te verstaan gegeeven, dat, daar by geene Wetten, den Gemeente-Bestuuren het regt was ontzegd om den Militairen arm in te roepen, ter beteugeling der Kwaadwilligen, het dus van zelve sprak, dat de Municipaliteit van *Amsterdam* het regt bezat tot het vorderen van den Militairen arm, en dat aan dien eisch geen bevelvoerend Officier zou weigeren te gehoorzaamen (*). Het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1801. Jan. bl. 297. 308. 324.

Het ſtuk der Burgerwapening, 't geen, zints den tyd der Omwentelinge, zo veel werks verſchaft, zo veel ongenoegens gebaard en nimmer eene doorſtaande vastigheid, ondanks alle ſchikkingen en reglementen, bekomen hadt, kwam thans weder, en meer bepaald, aan de orde van den dag (*). De Staatsregeling hieldt, ten deezen opzigte, in: *Het Bataafſche Volk wil, dat de Burgerwapening, tot verdeediging der Vryheid en handhaving der Nationaale Onafhanglykheid, zo veel mogelyk, door alle gepaste middelen en wegen, worde aangemoedigd. — Geen gewapend Burger wordt immer genoodzaakt tot den dienst buiten het Grondgebied van het Gemeenebest. Hy wordt niet verpligt tot den dienst buiten zyn Departement, zonder een Decreet van het Wetgeevend Lichaam, en niet dan by eenen vyandlyken aanval. De active dienst der Gewapende Burgermagt, binnen ieder Departement, wordt by een nader Reglement door de Wet bepaald* (†).

CXXXI. BOEK.

1802.

Handelingen wegens de Burgerwapening.

De Commisſie van Oorlog, en de Raad van Oorlog hadden daaromtrent, reeds van het laatst des verſtreeken Jaars, werkzaam geweest, en, ter voldoening aan een beſluit des Staatsbewinds, een nieuw Ontwerp ingezonden, ag-

Voorſtel ten dien einde aan de Departementaale Beſtuuren.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLIV. D. bl. 167.
(†) *Staatsregeling Art.* 17.

CXXXI. BOEK. agtervolgens hetwelk de Gewapende Burgermagt, binnen de *Bataaffche* Republiek, zou kunnen worden ingericht. —

1802. In Herfstmaand deezes Jaars nam men dit ftuk met ernst ter hand, en het befluit viel, van de Departementaale Beftuuren, by aanfchryving, te vorderen, dat, zo fpoedig doenlyk en uiterlyk vóór het einde van aanftaande Wynmaand, ieder Departement voor zichzelve een Concept-Reglement zou ontwerpen, en aan het Staatsbewind inzenden, voor een nieuw op te richten, naar den aart en belangen van elk Departement, gefchikte en onbezoldigde, Gewapende Burgermagt, binnen de beflootene Steden van elks Departement, (den *Haag* in het Departement *Holland*, daar onder begreepen) als mede voor zodanige Dorpen of Vlekken ten Plattenlande, waar, om byzondere redenen, huns agtens, mede eene Gewapende Burgermagt noodwendig mogt vereischt en gevolglyk ingevoerd zou kunnen worden. Het Staatsbewind wilde dat men, by dit ontwerpen, zou in 't oog houden, dat, aan den eenen kant, aan de bedoeling van de Staatsregeling, met betrekking tot het waare nut en het eigenlyk oogmerk eener Burgerwapening, zo veel mogelyk, werd voldaan; doch tevens weggenomen alle de onvoegelykheden, hindernisfen en nadeelen, welke, uit de tot hier toe plaats gehad hebbende vorm van Burgerwapening

ning, hoe zeer buiten twyfel tegen de bedoeling der Instelleren, waren ontstaan. Met naame noemde het Staatsbewind op, eene helling tot het voortplanten van zedeloosheid, verwaarloozing van beroep en kostwinning, aankweeking van onrust, ontevredenheid, en partyschap, onvoegelyke drang en omslagtigheid, het brengen van den Burger onder eene rechtstreeksche Militaire Discipline, tegen deszelfs waare bestemming, de verwaarloozing der handelbelangen der Republiek, mitsgaders eene nuttelooze en voor 's Lands Finantien ondraagelyke kostbaarheid.

CXXXI. BOEK. 1802.

Over deeze ingekomene Stukken zou het Staatsbewind beraadslagen, en werd verder de Commisie van Oorlog verzogt, in dit vak werkzaam te weezen, over zodanig een algemeen Plan en Inrichting als aan het oogmerk der Staatsregeling, op de gevoegelykste en minstkostbaare wyze, met vermyding van de gemelde ongeschiktheden, zou kunnen worden voldaan (*).

Agterlykheid van *Gelderland* hier in.

Wynmaand, bepaalt tot de Inlevering der Departementaale Ontwerpen, liep reeds verre na het einde, wanneer het Departementaal Bestuur van *Gelderland* het Staatsbewind verstendigde, dat het gemeend hadt vooraf te moeten inneemen

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Sept. bl. 205.

CXXXI. BOEK. 1802.

men de bedenkingen van de Gemeente-Besstuuren in dat Departement; dan, daar by derzelver verandering de inhuldiging der nieuwe Gemeente-Besstuuren niet eerder, dan in het voorste van Slachtmaand, hadt kunnen worden vastgesteld, oordeelde het niet vroeger dan, op het einde dier maand, met het verzogte gereed te kunnen zijn. — Het Staatsbewind beklaagde zich over eene zo laate kennisgeeving van de agterlykheid in deezen, drong aan op de noodzaaklykheid van eene spoedige inzending van zodanige tusschen beide inkomende maatregelen als in het Departement *Gelderland* zouden kunnen worden ingevoerd, om de thans nog bestaande Gewapende Burgermagt, by voorraad, te vervangen, ingevalle by het Staatsbewind noodig geoordeeld mogt worden, de algemeene Orders, welke op de inrichting eener nieuwe Burgerwapening voor de geheele Republiek zouden worden vastgesteld, voor als nog in het Departement *Gelderland* geen uitwerking te doen hebben, eer dat daaromtrent de verlangde byzondere inlichtingen zouden zyn ingekomen (*).

Andere Departementen mede ongereed.

Het Departementaal Bestuur van *Gelderland* was intusschen het éénige niet, 't welk marde met, ten verzogten tyde, gereed te weezen. De Commissie van Oor-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 213.

Oorlog, welke vuurig gewenscht hadt om de oogmerken van het Staatsbewind in deezen te onderfteunen, door haare bedenkingen, over de door de Departementaale in te komene Concept-Reglementen, op te geeven, betuigde daar in verhinderd te zyn, doordien, in het voorfte gedeelte van Wintermaand, van zommige Departementaale Beftuuren nog in 't geheel geene Concept-Reglementen waren ingezonden, en aan andere, ten dien einde, nadere aanmaaningen hadden moeten gedaan worden: dewyl, naar het oordeel dier Commisfie, geen verflag, dit ftuk betreffende, kon worden uitgebragt, zo lang alle de Concept-Reglementen niet waren ontvangen.

Voorftel van de Commisfie van Oorlog in deezen.

Dewyl nu, op de ingezondene Begrooting der Staatsbehoeften over den Jaare MDCCCIII, geene post voor de Burgerwapening ftondt uitgetrokken, en het daarenboven de ftellige bedoeling van het Staatsbewind was om, volgens een befluit in Wynmaand genomen, de tegenwoordig nog beftaande Inrichting der Gewapende Burgermagt, met den laatften van Wintermaand deezes loopenden Jaars, te doen ophouden, en het, om de aangevoerde reden, onmogelyk zou weezen, om, met den eerften van Louwmaand naastkomende, eene nieuwe Inrichting tot ftand te zien gebragt, was de Commisfie op een tusfchenkomend middel bedagt geweest.

CXXXI. BOEK. 1802. 't Zelve ombelsd.

Dit middel kwam hier op neder. Dat, daar de Commisſie het niet voegzaam, en met den betoonden yver van zo veele weldenkende Ingezetenen niet overeenkomſtig, zou rekenen, om, naa het eindigen der tegenwoordige Inrichting, de zaaken, ten deezen aanziene, te laaten vlotten, tot dat andere maatregelen waren genomen, dezelve bedagt geweest was, om, zonder de allerwegen erkende onvoegelijkheden te laaten volduuren, buiten koste van den Lande, dit ſtuk draagende te houden, tot dat, naa het inkomen van alle de Concept-Reglementen, vaste bepaalingen, met betrekking tot den Burgerwapenhandel, zouden worden daargeſteld. Dit middel kwam hier op neder, dat den Raad van Oorlog zou worden aangeſchreeven, om alle Leden der Gewapende Burgermagt binnen dit Gemeenebest, op eene door hun meest gepast geoordeelde wyze, te doen uitnoodigen, om, naa den eerſten van naastkomenden Louwmaand, in hunne onderſcheidene betrekkingen, onbezoldigd aan te blyven, tot dat, naa het inkomen van alle de gevraagde Concept-Reglementen, de noodige bepaalingen, ten aanzien der Burgerwapening, zouden weezen gemaakt. — Dat vervolgens, in de veronderſtelling dat aan deeze uitnoodiging immers door de meerderheid der Leden van de Gewapende Burgermagt, zou worden voldaan, met den eerſten van Louwmaand

maand des Jaars MDCCCIII zouden opgehouden alle Exercitien, en verdere voor de Ingezetenen zo schadelyke bepaalingen van het Reglement des Jaars MDCCXCIX, met uitnoodiging aan de Colonellen, om alle zodanige byzondere bepaalingen des gedagten Reglements, als welke zy byzonder in deezen, met het bedoelde gerief der Ingezetenen, strydig zouden rekenen, ter kennisse van den Raad van Oorlog, en door middel van deezen Raad, by het Staatsbewind in te brengen. — Een toestemmend besluit volgde op deeze voordragt (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

Nadere schikkingen hier op.

Schoon de Commissie van Oorlog, langs onderscheide wegen, verzekering bekomen hadt, dat, hoe zeer ongetwyfeld door de Leden van de thans bestaande Gewapende Burgermagt aan het verlangen des Staatsbewinds, om in hunne onderscheidene betrekkingen, naa den eersten van aanstaande Louwmaand, aan te blyven, bereidvaardig zou voldaan worden, het stuk niet van bedenkingen ontheven was om daadlyk dit besluit te volbrengen. De kortheid des tyds, waar in dit alles zou moeten volbragt worden, zou kunnen veroorzaaken, dat zommige gedeelten der Directie en Administratie, niet zo oogenbliklyk te vereffenen, zouden haaperen, en eenigen, wegens

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 67.

CXXXI. BOEK. 1802. gens hun bestaan, in ongelegenheden storten: te meer daar het onmogelyk zynde, om in de tegenwoordige Zitting van het Wetgeevend Lichaam, eenig vrugtbaar voorstel, tot de Burgerwapening betrekkelyk, te kunnen doen, hetzelve gevolgelyk niet eerder zou kunnen geschieden, dan op de gewoone Zitting in naastkomende Grasmaand, en het dus tot het laatste van die maand zou aanloopen eer de zaak gesteld was daar dezelve behoorde.

De Commissie van Oorlog kon niet ontkennen, dat deeze bedenkingen overweeging verdienden, en dat zy derzelver gegrondheid toestemmende, dan ook overtuigd geworden waren van de onbillykheid, om den arbeid van alle de in deezen bedoelde daadlyk werkzaame Leden der Gewapende Burgermagt, tot in Grasmaand des aanstaanden Jaars, om niet te vorderen. — Teffens was de Commissie van gevoelen, dat 'er, ten deezen aanziene, een zeer wezenlyk onderscheid moest in 't oog gehouden worden tusschen de werkzaamheden en betrekkingen der Officieren en verdere tot den Burgerwapenhandel behoorende Persoonen. — Op grond deezer onderscheiding stelde de Commissie voor, dat, terwyl aan de Colonels, Luitenant-Colonels, Majors, Capiteins, eerste en tweede Luitenants, Doctoren of Chirurgyns Majors en Auditeurs, over de vier eerste maan-

maanden van het volgend Jaar, de helft van hunne tot nu genootene Dedommagementen zouden kunnen worden toegelegd. — Dat daarentegen aan den Adjudant Major, Adjudanten, Quartiermeesters, Tamboer-Major, Tamboers, Provoosten en Halvemaanblaazers, het volle genot van hunne tot hier toe genootene Dedommagementen, over de vier eerste maanden van het volgende Jaar zouden kunnen worden verzekerd; ten einde de laatstgemelde aan te moedigen om, tot het uiterste toe, met dezelfde orde en naauwkeurigheid, de onderscheidene aan hun toebetrouwde vakken te blyven behartigen.

CXXXI. BOEK. 1802.

Om een groot ongerief voor de Ingezetenen ten Plattenlande uit de tegenwoordige inrichting der Burgerwapening ontstaande, zo veel en zo spoedig mogelyk weg te neemen, werd voorgesteld, om de Burgerwapening ten Plattenlande, met naastkomende Louwmaand, overal te doen ophouden, en de Leden van dezelve geheel te ontslaan, aan dezelve nogthans laatende behouden derzelver geheele Monteering, terwyl de Colonellen aldaar in last zouden krygen om die ontbinding, in naam des Staatsbewinds, op de meest gepaste en aan den betoonden Yver en Vaderlandliefde deezer Burgeren meest geëvenredigde wyze, te doen plaats grypen, en teffens die Colonellen te volmagtigen, om de

De Burgerwapening ten Plattenlande gestaakt.

CXXXI. BOEK. 1802. overige Wapenrusting en verdere Goederen, den Gemeenen Lande toebehoorende, over te neemen om dezelve, ten behoorelyken tyde en ter bevoegde plaatze, te verantwoorden. Terwyl, eindelyk, de Raad van Oorlog, aan wien de geheele uitvoering van dit alles behoorde te worden opgedraagen, zou moeten bezorgen, dat door deeze ontbinding der Gewapende Burgermagt ten Plattenlande, geene Raaden van Administratie en Discipline werkloos werden gemaakt. — Alle deeze Voorstellen droegen het zegel der bekragtiging des Staatsbewinds weg (*), en was men dus eene schreede gevorderd in dit veelzins omslagtige werk, zo bezwaarlyk, naar der Burgeren genoegen, op eenen vasten voet te brengen.

Geldbehoefte by den Raad der Marine. Wegens den staat van 's Lands Zeeweezen, ten tyde des Vredes, hebben wy een breed verslag gegeeven, en vermeld, welke bespaaringen men noodig geoordeeld en met de daad te werk gesteld hadt (†). Ondanks deeze bezuinigingen kwam van den Raad der Marine, in Louwmaand, by het Staatsbewind een brief, inhoudende dat de Kas door het niet inkomen der gevraagde Onderstandgelden, van maand tot maand, zodanig ten

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 179.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 168.

ten agteren geraakt was, dat, zonder eene onverwylde voorziening, zo met betrekking tot de gegronde vorderingen der Leveraaren van Goederen, als van 's Lands werkvolk en het Corps Mariniers, de onaangenaamste gevolgen zouden kunnen gebooren worden. Van deezen toestand hadt dezelve den Thesaurier Generaal en de Raaden van Finantie onderrigt, en verzogt het Staatsbewind dit stuk zodanigerwyze te bevorderen, als hetzelve, ten beste van 's Lands belangen, *noodig zou oordeelen.* CXXXI. BOEK. 1802.

Het des aangeschreeven Finantieweezen berigtte het Staatsbewind dat hetzelve, hoe zeer overtuigd van den uitgeputten staat der Kasse van 's Lands Marine, zich nogthans in de onmogelykheid hadt bevonden om dezelve met meer dan 100,000 Guldens te onderiteunen, zynde juist de som van het door den Raad gevraagde voor de behoeften van dit werk, met toezegging dat men, zo ras de staat der Kasse het eenigzins zou gedoogen, in de verdere behoeften van het Zeeweezen zou voorzien (*).

Oorzaaken deezer Geldbehoefte.

Geen wonder dat deeze behoeften groot waren, aangemerkt de in dienststellingen, uitrustingen en het in dienst houden van Oorlogschepen en mindere Landsvaartuigen, zo om tot geleide der her-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 120 en 172.

CXXXI. BOEK. 1802. herleevende Koopvaardye te dienen, als om 's Lands Vlagge, zo lang uit zee geweerd, te vertoonen, en den droevig verdonkerden rang van Zee-mogenheid, op nieuw, als 't ware, aan te neemen en eenigzins met den voorigen glans te doen fchynen; terwyl de weinige lang onbezogt gelaatene en nog behoudene Volkplantingen moesten bezogt, en in de by den Vrede herkreegene nieuwe fchikkingen gemaakt worden, alles onder geleide van Oorlogs vaartuigen.

Benoeming der Leden van den Raad der Marine. Eene nieuwe Regelmaat, volgens welke de Raad der Marine zich te vormen en te handelen hadt, by het afloopen des voorigen Jaars ingediend, werd in Louwmaand door het Staatsbewind goedgekeurd en vastgefteld (*). De Staatsregeling kende de benoeming der zeven Leden des Zeeraads aan het Staatsbewind toe (†). Deeze viel op de Burgers H. W. BRANTSEN, J. A. CLIGNET, J. SCHELTEMA, Raad in den Hove van Juftitie in het Departement van den *Ouden-ysfel*, U. H. SYPKES, Griffier in den voorgemelden Hove, G. VAN OLIVIER, J. H. SCHORER, M. ROM. Het Staatsbewind bepaalde, dat aan ieder deezer Leden des Zeeraads, eene Jaarwedde van drieduizend vyfhonderd Guldens zou worden toe-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 114.

(†) *Staatsregeling Art.* 44.

toegelegd; de Secretaris C. WEBERS zou 'sjaarlyks tweeduizend en vyfhonderd Guldens trekken, en één duizend uit de by den Zeeraad te ontvangene Emolumenten. De aanftelling en inhuldiging deezer Leden des Zeeraads werd by openbaare afkondiging den Volke bekend gemaakt.

Schikkingen tot den Zeeraad behoorende.

Het Artykel der Staatsregeling, deezen Zeeraad betreffende, hieldt verfcheide belangryke byzonderheden in, welke naa de Inhuldiging des Zeeraads, als onmiddelyk daar aan verknogt, *moesten plaats grypen*. Omtrent deeze hadt de Commisfie van Finantie in bedenking gegeeven, om vier Leden van denzelven Raad, benevens één Lid uit de Raaden van Marine, Binnenlandfche Zaaken en Finantien te benoemen, om gezamenlyk uit te maaken eene Commisfie van zeven Perfoonen; ten einde aan het Staatsbewind voor te draagen en in te dienen de Plans van verbetering op het ftuk der Convoyen en Licenten; en desgelyks aan de drie overige Leden van den Zeeraad, met één Lid van den Raad van Marine en één uit het Nationaal Geregtshof, en dus aan eene Commisfie van vyf Perfoonen, op te draagen het onderzoek zo omtrent de Judicature als wegens het Beheer, welke in 't ftuk der Pilotage door den Zeeraad zou worden uitgeoefend. — Ook zou de Zeeraad worden aangefchreeven, om aan het Staatsbewind

in

CXXXI. BOEK. 1802.

in te zenden het Plan eens Lastbriefs voor den algemeenen Inſpecteur, door den Zeeraad te benoemen en aan te ſtellen, met eene voordragt omtrent het getal en de Jaarwedden der Perſoonen, tot den dienst van den Zeeraad, en voor deszelfs Bureaux in den *Haage* noodig (*). Aan welke beſluiten vervolgens voldaan werd.

De Vice-Admiraal HARTSINCK met *Fransch* Krygsvolk na *St. Domingo*.

In den hevigen ſtryd, ten deezen tyde, door de *Franſchen* op het eiland *St. Domingo* geſtreeden, boodt ons Land hulpe, met Krygsvolk derwaards over te voeren. De Vice-Admiraal HARTSINCK liep met een 's Lands Esquader, tot dit dienstbetoon beſtemd, in 't voorst van Louwmaand van voor *Vlisſingen* in zee (*). Aan boord vertoonde zich de grootſte eensgezindheid tusſchen de *Bataaven* en de *Franſchen*. Gelukkig volvoerde de Vice-Admiraal de reize, en gaf by ſchryven in Grasmaand bericht van zyn oogmerk om, zo ſpoedig mogelyk, over *Noord-America* na het Vaderland te ſtevenen. Welk oogmerk hy in Oogstmaand bereikte.

Aanzoek van *Frankryk*, om derwaards

Aanhoudend bleef de dringende behoefte van Krygsvolk voor de *Franſchen* op het rampzalig *St. Domingo*. De Minister der Marine en Colonien van de *Franſche* Republiek gaf, in 't laatst

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 102.

laatst van Lentemaand, op het nadruklykst, zyn verlangen te kennen, dat, van wegen het *Bataaffche* Staatsbeftuur, de noodige fchikkingen mogten worden gemaakt, ten einde drie honderd man *Fransch* Krygsvolk van het Eiland *Walcheren* mogten worden ingefcheept, en van leevensbehoeften voorzien, om na *St. Domingo* te worden overgevoerd. — De Raad der Marine ontving van het Staatsbewind last, om den voornoemden Minister der *Franfche* Republiek kennis te geeven van de bereidvaardigheid, om aan het verlangen dier Bondgenoote te voldoen, door, zo fpoedig mogelyk, en ten minst doenlyken pryze, voor rekening van het *Bataafsch* Gouvernement, een Schip te huuren en na *St. Domingo* te doen vertrekken, of wel, indien het huuren van een daar toe gefchikt Schip onmogelyk was, daar toe een der Schepen, na de *Middellandfche Zee* beftemd, te gebruiken. Teffens kreeg de Raad der Marine last om, by die kennisgeeving, den Minister in *Frankryk* te fchryven, dat het *Bataafsch* Gouvernement thans geene Schepen, tot 's Lands Zeemagt behoorende, te zyner befchikking hebbende, zich in de noodzaaklykheid gebragt zag om, tot het overvoeren van het benoodigde voor *Bataaffche* Volkplantingen, gehuurde Schepen te neemen: hoedanige inhuuring tegenwoordig zeer bezwaarlyk viel; naardemaal de *Bataaf-*

meer Volks te voeren, voldaan.

CXXXI. BOEK. 1802. *taaſſche* Koophandel, naa den geſlooten Vrede, tot hervatten van de tot dus lang belette en verdrukte Handel en Zeevaard, de voorhanden zynde Schepen allerwegen zelve behoefde. Dan dat, egter, het *Bataafsch* Gouvernement, al het gewigt gevoelende om de Volkplanting van *St. Domingo*, by den tegenwoordigen ſtand der zaaken, voor de *Franſche* Republiek te helpen bewaaren, en om een vernieuwd blyk te geeven van deszelfs gezindheid om de verlangens van het *Fransch* Gouvernement te onderſteunen, den Raad der Marine hadt gevolmagtigd om de verzogte overvoering, op de ſpoedigſte en met dat verlangen meest overeenkomende wyze, te volbrengen. — De Raad der Marine vondt vervolgens goed, om een 's Landsſchip, thans in 't *Nieuwe Diep* opgelegd, daar toe te beſtemmen en aan den Capitein Luitenant H. HOFMEYER, met een' byzonderen lastbrief, het bevel op te draagen. Deeze zou, in 't begin van Bloeimaand, gereed moeten zyn om dit Krygsvolk in te neemen. Zulks geſchiedde: ten voldoenden blyke, hoe zeer het Landsbeſtuur, tot allen hulpbetoon aan die Bondgenoote, genegen en gereed was (*).

'sLands

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 47 en 231.

'sLands Vlag moest, bovenal in de *Middellandsche* Zee, de oude waardigheid herneemen. Aan den Vice-Admiraal DE WINTER werd het Bevelhebberschap over de Vloot derwaards bestemd opgedraagen, en hy ontslagen van het algemeen Bevel over 's Lands Vloot, zints Sprokkelmaand des Jaars MDCCCI, hem toevertrouwd (*). In Meimaand stevende hy derwaards.

CXXXI. BOEK. 1802.

DE WINTER met een 's Lands Esquader na de *Middellandsche* Zee.

Gehongerd hadden de Vorsten op de *Barbarysche* Kust na de Geschenken, gewoonlyk uit deezen Lande derwaards geschikt. Het Staatsbewind ontving, uit *Gibraltar*, van den Capitein Luitenant GAYMANS, bericht wegens het ongenoegen, door het agterblyven der Geschenken, by den Keizer van *Marocco* gereezen. Men overleide of, en, zo ja, welke Geschenken dien Vorst zouden worden verleend, en bepaalde zo ja, dat de Vice-Admiraal DE WINTER dezelve zou medeneemen (†).

Wegens de Geschenken aan de Vorsten op de *Barbarysche* Kust.

Deeze Vice-Admiraal was, benevens den Consul van onzen Staat te *Tripoli*, den Burger J. G. KAUPE, gelast het Vredes Tractaat van den Jaare MDCCXXVII met de Regeering van *Tripoli* aangegaan, volgens een hem gegeeven Lastbrief, te vernieuwen. Ten deezen einde zou aan 's Vice-

Geschenken voor den Bassa van *Tripoli* bestemd.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 293.

(†) *Ald.* April bl. 154.

CXXXI. BOEK. 1802. 's Vice-Admiraals Vlagſchip bezorgd worden vyftig duizend Guldens *Hollandsch* klinkende ſpecie, in Spaanſche Matten beſtaande, om dezelve, wanneer de Vrede met de Regeering van *Tripoli*, door deeze Gevolmagtigden, naar genoegen, zou weezen bevestigd, naamens het *Bataafsch* Gouvernement, op de gebruiklyke wyze, aan te bieden en over te geeven. Nogthans waren zy gehouden om niet daadlyk deeze geheele ſom toe te zeggen; maar alles te beproeven, of men het niet met veertig duizend, of minder, kon afdoen, immers en in allen gevalle, zo veel zy mogelyk zouden vinden beneden de eersrgemelde ſom, te beſteeden in dien Vredekoop. — De met deeze zaak gelaste Burgers moesten daar mede, in ééns, alle verdere eiſchen en vorderingen van den Basſa, te deezer gelegenheid, paal en perk ſtellen, hem alle gemaakte vorderingen en ongegronde vermoedens ontzeggen, en zich daar tegen, met kragt van redenen en ontzag inboezeming, verzetten. — Dan, dien onverminderd, ſtonden ter beſchikking dier Afgevaardigden vier Caftans van Brocade, als een Gouden en een Zilveren van de beste kwaliteit voor den Basſa, en twee Zilveren voor deszelfs twee Zoonen, ieder van vier ellen, als mede zo veel ellen, de helft uit wit en de helft rood Laken, deels zeer fyn, deels middelmaatig, om daar van te kunnen

nen uitdeelen tusſchen de vyftig of zestig Cafetans, ieder van vyf ellen, om door de Gelastigden onder de Ministers en verdere Perſoonen aan de Regeering paalende, mitsgaders aan deeze en geene Lieden, naar tydsgelegenheid en gebruik, te ſchenken. — Daarenboven zou aan des Conſuls beſchikking worden geſteld zes duizend Guldens in ééns, om daar uit te betaalen de beide Conſulaire Regalia, zo ter gelegenheid van den Vrede, als ter zaake der vernieuwing van het Conſulaat, vereischt wordende (*). — Hoe groot deeze Geſchenken ook mogten weezen, dezelve werden niet voldoende bevonden, en met eene ſomme van vyftien honderd Guldens vermeerderd (†).

CXXXI. BOEK. — 1802.

De ontmoetingen te *Tripoli*, by het doen der Geſchenken, hebben zeker den Vice-Admiraal DE WINTER niet voldaan; althans hy verzogt verſchoond te mogen zyn om in Perſoon de voor den Keizer van *Marocco* beſtemde Geſchenken over te brengen. Dit werd toegeſtaan en de Vlootvoogd tevens, naar aanleiding eens Briefs door hem geſchreeven, verſchoond van het verder aandoen der *Barbaryſche* Havens, en teffens verwittigd van het verlangen des Staatsbewinds, om met de Sche-

DE WINTER ontſlagen van in Perſoon de Geſchenken te *Marocco* over te leveren.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802, April bl. 271.
(†) *Ald.* Aug. bl. 201.

CXXXI. BOEK. —— 1802. Schepen onder zyn bevel, zo spoedig mogelyk, in allen gevalle voor het einde van Grasmaand des toekomenden Jaars, weder te keeren (*).

Naa de hergeevene Kaap *de Goede Hoop* en de *West-indische* Volkplantingen, vaardigde het Landsbestuur en het Zeewezen 's Lands Schepen af; doch deswegen zullen wy vermelding doen by het verslag der Gebeurtenisfen omtrent de Volkplantingen van den Staat, ten deezen Jaare.

Handelingen over den voet, waar op 's Lands Marine voortaan zou gehouden worden.

De Raad van Marine hadt een stuk ingeleverd, den voet behelzende waar op, in 't vervolg, 's Lands Zeemagt zou behooren gehouden te worden; met een voordragt tot den Gewoonen en Buitengewoonen Dienst in den aanstaanden Jaare. De Commisfie van Marine en Colonien, zulks in handen gesteld zynde, gaven daar aan hunne goedkeuring als op eene zeer geschikte en naar de belangen der Volkplantingen en des Koophandels geëvenredigden voet vastgestelde maatregelen voordraagende, op welk eene sterkte 's Lands Scheepsmagt zou behooren gehouden en 's jaarlyks in dienst gesteld worden. Dat desgelyks de daar toe gevor-

(*) *Ald.* Nov. bl. 85. Hoe groot en hoedanig de Geschenken, voor den Keizer van *Marocco* bestemd, geweest zyn, hebben wy niet vermeld gevonden; men kan, uit die voor den Basfa van *Tripoli* geschikt, des eenigzins oordeelen.

vorderde Geldſommen, naar gelange van de Pryzen van de Goederen behoorelyk waren berekend. Met eenige weinige aanmerkingen ging deeze Raadſlag vergezeld. Voornaamlyk merkte de Commisſie aan, dat, hoe gegrond de meeste gevraagde Posten, en hoe juist de berekening der Kosten ook zyn mogten, echter de ſtaat van 'sLands Geldmiddelen niet zou gedoogen de geheele gevraagde ſom toe te ſtaan. — By eene nadere beraadſlaaging met den Raad der Marine, of, en welke Posten, ten minſten nadeele van den Dienst, voor het aanſtaande Jaar, zouden kunnen worden verminderd, hadden zy ſlegts twee Posten van dien aart gevonden; te weeten, de Post van Aanbouw, zo op den gewoonen als buitengewoonen ſtaat. Voor deeze beiden zou zamen eene ſom van 500,000 Guldens voldoende zyn, om aan 'sLands werven den noodzaaklyken arbeid te verſchaffen, en 'sLands Zeemagt op haare tegenwoordige ſterkte te houden. — De andere bezuiniging zou beſtaan in het verminderen van de ſom voor het voltallig houden van het Corps Mariniers geſteld. Deeze voordragt, als mede de gemelde verminderingen voldeeden aan het Staatsbewind (*).

Op

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 16.

CXXXI. BOEK. 1802.

Schikgen op Hospitaalen voor 's Lands Zeedienst.

Op voordragt van de Commissie der Marine en Colonien, werd het Hospitaal, by het Zuidelyk Departement, op den Eilande *Fyenoort*, aan de overzyde van de *Maas*, tegen over de Stad *Rotterdam* aangelegd, vernietigd, en die Plaats aan gemelde Stad te rug gegeeven, tot dat dezelve weder voor 's Lands Zeedienst zou mogen noodig weezen. Aan de Amptenaaren en Bedienden van 't zelve werd, om zich van den dienst dier Persoonen te verzekeren, een zeer veel verminderd Jaargeld toegelegd. — Het Hospitaal te *Enkhuizen* bleef men aanhouden om 't zelve, by het invallen van 's Lands Schepen, en derzelver ligging op de reede, te doen dienen om, ten allen tyde, Geneeskundige hulpe aan 's Lands Schepelingen te kunnen toebrengen (*).

Haven en Dokwerken te *Hellevoetsluis*.

Zints eenigen tyd hadt men bezig geweest om het gebrekkige aan de Havenhoofden van *Hellevoetsluis* te verbeteren, als mede zo wat het verdiepen der Haven als het Droogе Dok, aldaar aan te leggen, betrof. De groote Geldsommen, daar voor gevorderd, werden ten beloope van 333,000 Guldens toegestaan (†). — De Gelastigden tot de Zee-sluis en Dokwerken te *Hellevoetsluis* ga-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 17.

(†) *Ald.* bl. 260.

gaven, by eenen Brieve, de weete, dat de Hei- en Grondflagwerken tot het drooge Kieldok aldaar zo verre waren gevorderd, dat, in de laatfte week van Herfstmaand, de Eerfte Steen tot opmetzeling des Fundaments en Dokmuuren van dat Gebouw, gelegd zouden kunnen worden. De Raad der Marine betuigde, by dit vermelden, zyn genoegen van het Staatsbewind met deeze gewigtige en dusverre gevorderde onderneeming te kunnen geluk wenfchen. Voorts gaf dezelve te verftaan, dat een werk van zulk eene onberekenbaare aangelegenheid als het drooge Kieldok aldaar, zo voor den Koophandel en Scheepvaart in 't algemeen, als voor 's Lands Zeemagt in 't byzonder, by de Naakomelingfchap voor een der fchoonfte Gedenkftukken van deezen tyd zou worden erkend, en wel verdiende, dat deszelfs daarftelling, op eene plegtige wyze, werd gekenmerkt. Ten deezen einde luidde de voorflag, dat het leggen van den Eerften Steen aan het Kieldok, met de tegenwoordigheid van het Staatsbewind, of met Afgevaardigden uit hetzelve, mogt vereerd worden. — Op dit voorftel werd de Raad der Marine gevolmagtigd tot het bywoonen van deeze plegtigheid en het maaken van zodanige onkosten, als, met in agtneeming eener behoorelyke fpaarzaamheid, de aart

CXXXI. BOEK. der zaake in zulke gevallen, onvermydelyk doet worden (*).

1802. Den dag vóór de plegtigheid kwamen de Raaden van Marine, van Oorlog en van Binnenlandsche Zaaken, vergezeld door de Commissie ter Executie van de Sluis- en Dokwerken, met drie Jagten ter nieuwe Haven binnen, onder begroeting van het ter reede liggende Lands Fregat *Pallas*, en van het Fortres. De morgenstond des volgenden dags vlagden Schepen en Gebouwen. De Raaden der Marine vervoegden zich, onder behoorelyk geleide, met den overigen stoet, na de plaats voor het Drooge Dok geschikt. Een keurig Muzyk liet zich uit het Gebouw der nieuwe Stoommachine hooren. Op den bodem des Droogen Doks waren tenten opgeslaagen, hier werden ververschingen aangeboden, en de Directeur J. B. BLANKEN *Jansz.* deedt eene ontvouwing van 't geen gedaan was, en wat ingevolge van het beraamde ontwerp nog moest werkstellig gemaakt worden.

Plegtigheden aldaar.

De Voorzitter van den Raad der Marine, G. J. JACOBSON, lag den eersten Steen; daar eenige jonge Juffrouwen het daar toe vervaardigde Metzelgereedschap aanbragten. Gelukwenschingen, een drievoudig Vreugdegeroep, en een vrolyk Mu-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Sept. bl. 137.

Muzyk, vergezelde deeze plegtigheid. Veel was 'er, buiten die plegtige Grondsteenlegging te *Hellevoet* te zien van daar gemaakte verbeteringen, en Waterwerken, die tot de groote Zeesluis en het Drooge Dok betrekking hadden.

Alles droeg de goedkeuring weg der van 's Lands wegén Afgevaardigden. Op het Lands-huis hieldt men met gulle vrolykheid eenen Vaderlandschen maaltyd. In de vrolykheid van dien dag deelden allen tot 's Lands Directie behoorende Persoonen als mede de Werklieden, naa het volbrengen van hun werk, en het geheele Guarnisoen Mariniers. Het Fregat *de Pallas* was in den avond fraai verlicht. De geschiktheid en orde schonk voldoening aan allen, op dien Vaderlandschen Feestdag (*).

Het Vaderlandsche Fonds tot den Zeedienst verwerft de gewoone Giften van den Lande.

Het den Vaderlande zo vereerend als heilzaam Vaderlandsche Fonds ter Aanmoediging van 's Lands Zeedienst, ten Jaare MDCCLXXXI opgerigt, en te *Amsterdam* gevestigd, waar van wy te meermaalen, met lof, mogten gewaagen, hadt, by besluit van het voormaalig Committé tot de zaaken der Marine, toezegging eener jaarlyksche toelaage van 4000 Guldens bekomen. Deeze was ook, tot den Jaare MDCCC, betaald ge-

(*) Men zie dit alles, met meer byzonderheden, in de *Algem. Kunst- en Letterbode*, 1802. II. Deel, bl. 242.

CXXXI. BOEK. 1802. geworden. Doch, daar Commisſarisſen van dit Fonds, zedert dien tyd, daar van waren verſtooken geweest, vervoegden zy zich, met een Verzoekſchrift, by het Staatsbewind, om verzekering en bevestiging van dien onderſtand. Een verzoek van een zo gewenscht gevolg, dat, by de betaaling der achterſtallige Landsgifte, de volduuring daar van werd toegezegd (*).

De wederkryging van de meeste Landsbezittingen in de *Oost-* en *West-indien*, by den Vrede vastgeſteld, ſtondt in een naauw verband met 's Lands Zeemagt, waar van wy de hoofdbyzonderheden opgaven, en die zich meer onderſcheiden zullen doen kennen, nu wy voortvaaren om van den ſtaat onzer Volkplantingen te ſpreeken en, ten deezen, te vermelden wat 'er by het Landsbeſtuur voorviel.

Op welke voorwaarde DE MIST ter overneeminge van de *Kaap* vertrekt. De belangryke Zuidlyke uithoek van *Africa*, door de *Engelſchen* bemagtigd, en door veelen, in dat Ryk, gaarne behouden, zelfs met afſtand van andere opofferingen door onzen Staat, by het Vredesverdrag, gedaan (†), ſtondt weder te keeren in 't bezit van den Lande,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Febr. bl. 346. en July bl. 264.

(†) Zie deswegen J. BARROW's *Reizen in de Binnenlanden van het Zuidelyk gedeelte van Africa*, III en IV Deel. Te *Haarlem*, by F. BOHN 1805.

de, en baarde zulks groote voldoening, als stellende die gewigtige Haven- en Voorraad-plaats, voor de Schepen na de *Oost-indien* bestemd, in onze handen. Gewigtig was de post der Overneeming van die Volkplanting, en moest in handen eens bekwaamen en eerlyken mans gesteld worden. De Commissie van Marine en Colonien droeg het Staatsbewind, als daar toe zeer geschikt, voor Mr. J. H. DE MIST, Lid van den Raad der *Asiatische* Bezittingen. Goedkeuring vondt die voordragt, en het Staatsbewind besloot DE MIST te benoemen tot Commissaris Generaal ter wederoverneeming van de Kaap *de Goede Hoop*, en het stellen van de vereischte orde op de Regeering in die Volkplanting, volgens eenen hem te geevenen Lastbrief. Honderd één en twintig duizend Guldens werd bepaald, zo voor Wedde van den Commissaris, deszelfs Secretaris en verdere Bedienden, als voor Uitrusting, Defroyement, of wat het ook zyn mogt, uitgezonderd het overvoeren heen en weder, op een van 's Lands Schepen van Oorlog, het genot van 's Commandants tafel, voor hem en zyn Secretaris, mitsgaders de behoorelyke kost en onderhoud voor zyn gevolg. Gezegde som zou de *Asiatische* Raad betaalen, en wel 20,000 Guldens binnen veertien dagen, naa den dag der aanstellinge, 25,000 Guldens zo ras hy buiten gaats zou zyn

ge-

CXXXI. BOEK. 1802.

gekomen; 25,000 Guldens zo dra tyding van zyne komst aan de Kaap *de Goede Hoop* hier zou gebragt worden; 15,000 Guldens, wanneer hy volle twaalf maanden aldaar zou hebben vertoefd, en eindelyk 25,000 Guldens, wanneer hy van deeze zyne Zending in het Vaderland zou zyn terug gekeerd en verslag van de volvoering zyns lasts gegeeven hebben. Men bepaalde teffens, dat, in geval van onverhoopt overlyden, de loopende Termyn aan zyne Erven of Regtverkrygenden zou worden voldaan. — Voorts stondt door deeze Commissie niet te vervallen; maar in volle kragt en waarde te blyven diens Burgers aanstelling tot Lid van den Raad der *Asiatische Bezittingen;* onder beding, dat hy deeze Post, geduurende zyn afweezen, buiten kosten van den Lande, zou doen waarneemen, door zodanig een Persoon, als hy daar toe aan het Staatsbewind zou voordragen, en in welken 't zelve genoegen nam.

Last aan DE MIST gegeeven.

Van den last, aan den Burger DE MIST opgedraagen, werden de zodanigen, tot welken zyne Zending strekte, onderrigt, door het volgende Geschrift. „ Alzo, ten gevolge van den op den „ zeven en twintigsten van Maart laatst„ leden, te *Amiens*, gesllooten Vrede „ met het *Britsche* Gouvernement, we„ der zal moeten worden overgenomen „ de *Nederlandsche* Volkplanting aan de

„ Kaap

„ Kaap *de Goede Hoop* met al den omslag en aankleeven van dien, zo als die op den zestienden September MDCCXCV gekomen was in de magt van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, en dat, van wege het *Bataafsch* Gouvernement, zal behooren te worden gesteld de noodige orde op het beleid der Regeeringe in die Volkplanting, en op al 't geen verder tot eene goede administratie van Justitie, Financien, Policie en Verdeediging behoort, en met den meesten bloei en welvaart der Colonisten, en het wederkeerig voordeel van het Moederland overeenkomstig zal worden bevonden. — Zo is het, dat het Staatsbewind der *Bataafsche* Republiek, zich volkomen verlaatende op de goede kennis en trouwe van J. A. DE MIST, Lid van den Raad der *Asiatische* Bezittingen deezer Republiek, denzelven heeft gecommitteerd en gequalificeerd om zich, by de eerste gelegenheid, op een van 's Lands Schepen van Oorlog, te begeeven na de Kaap *de Goede Hoop*, en aldaar, met vertooning van deeze Acte van Commissie, van hem of hun, die, in dien tyd, met het Gouvernement van opgedagte Volkplanting, naamens zyne *Groot-Brittannische* Majesteit zal of zullen weezen belast, ten behoeve der *Bataafsche* Republiek, over te neemen

„ de

CXXXI. BOEK. 1802.

„ de Colonie van meergedagte Kaap *de* „ *Goede Hoop*, met alle Landen, Bos- „ schen, Gebouwen, Fortificatien, Am- „ munitie, Magazynen, Publieke Kas- „ sen, en 't geen verder, uit eenigen „ hoofde, en niets hoegenaamd uitge- „ zonderd, vóór den Oorlog aldaar ge- „ weest is het eigendom der *Bataafsche* „ Republiek, of der voormaalige Geoc- „ troyeerde *Nederlandsche* Maatschappy, „ alles conform den inhoud van het VI „ Artykel des bovengemelden Vredes- „ Tractaats. — Voorts om, naa de over- „ name van dezelve Volkplanting, de „ noodige order te stellen op het beleid „ der Regeeringe van dezelve, en in 't „ algemeen op alles, wat voorts tot eene „ goede en richtige administratie van Ju- „ stitie, Finantien, Politie en Verdee- „ diging behoort."

„ En belooft het Staatsbewind der „ *Bataafsche* Republiek kragt deezes te „ zullen gestand doen, en te zullen ap- „ probeeren en ratificeeren het geen door „ voornoemden Commisfaris Generaal in „ deezen zal worden verrigt, naar in- „ houd der Instructie aan denzelven ge- „ geeven, of nog te geeven."

„ Ontbiedt en beveelt derhalven alle „ Hooge en Laage Civile en Militaire „ Dienaaren der Kaap *de Goede Hoop*, „ en alle Ingezetenen aldaar, waar dee- „ ze onze Commisfaris Generaal zich in „ zyne Qualiteit zou mogen bevinden, „ in

„ in deeze zyne hoedanigheid te erken- „ nen, te respecteeren, en alle moge- „ lyke hulp en adſistentie te bewyzen: „ want wy zulks ten meesten dienſte „ van den Lande, geoordeeld hebben „ alzo te behooren (*).”

J. W. Janssens tot Gouverneur van de Kaap aangeſteld.

Tot Gouverneur van de Kaap *de Goede Hoop* was aangeſteld, den om dien post verzogt hebbende Burger Jan Willem Janssens, die den Eed van Zuivering en op de Inſtructie hem te geeven in handen van den Voorzitter des Staatsbewinds deedt. — De Raad der Marine werd gelast en gevolmagtigd, om met den Commandant of Commandanten van het Schip of de Schepen, die den Commisſaris Generaal en Gouverneur en derzelver gevolg zouden overvoeren, alle ſchikkingen te maaken; ten einde tot de ontvangst aan boord en het doen der reize alles in tyds en naar behooren werd verzorgd en in gereedheid gebragt (†).

Vryheid aan de Mist en Janssens ten opzigte van mede te neemen Goederen vergeleend.

De Burger de Mist, met zo uitgebreiden last bekleed, en de Burger Janssens, die de post van Gouverneur Generaal aan de Kaap *de Goede Hoop* op zich ſtondt te neemen, verzogten by het Staatsbewind en verwierven de vryheid, dat alle zodanige Goederen en Proviſien, aan eenigerhande Impoſitien of Uit-

gaan-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 47 en 16.

(†) *Ald.* Febr. bl. 171. April bl. 49 en 88.

CXXXI. BOEK. 1802.

gaande Regten onderworpen, door hun of de Persoonen tot derzelver gevolg binnen de Republiek verzameld en na een van 's Lands- of na *Oost-indische* Bodems zouden verzonden worden, ten gebruike buiten de Republiek, vry zouden weezen van alle betaaling van Imposten of Uitgaande Regten; mits zich gedraagende aan zodanige bepaalingen, als tot heden toe, door de bevelvoerende Officieren van 's Lands Schepen van Oorlog waren in agt genomen (*).

Wegens het Krygsvolk derwaards bestemd.

Bevel ter bezorging van de benoodigdheden voor het Krygsvolk derwaards bestemd, en het Krygswezen, volgens de daar van door den Commissaris Generaal ingediende Verzoeken, werd door het hooge Landsbestuur gegeeven (†). Het ten dienste van de *Kaap* geschikte Krygsvolk was aangeworven en omtrent derzelver inscheping de noodige beschikking gemaakt (§).

Lastbrief aan 's Lands Schepen.

Veele, van wegen derzelver zonderlingheid, meldenswaardige stukken, ontmoeten wy in den Lastbrief, aan den Zeecapitein SIMON DEKKER, ter deezer gelegenheid tot Schoutbynagt verheven (**). Drie Landsschepen, twee Fregatten, en drie Brikken, stonden onder zyn bevel uit

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 44.
(†) *Ald.* bl. 250.
(§) *Ald.* Maart bl. 51. Juny bl. 342.
(**) *Ald.* Juny bl. 306.

uit te zeilen. Deeze Vloot was deels bestemd om de Hooge Gelastigden DE MIST en JANSSENS, de Krygslieden en Benoodigdheden naa de Kaap *de Goede Hoop* over te voeren; deels om aan den *Bataafschen* Koophandel, vooral van dien, welke door den Staat, onder beheer des *Asiatischen* Raads, op deszelfs Bezittingen in de *Oost-Indien* stondt gedreeven te worden, te beschermen, en de eer van de *Bataafsche* Vlag, zo op den Grooten Oceaan, als voornaamlyk op de *Indische* Zeeën, te herstellen. — Een vroeger door ons vermeld voorstel (*), om van de Lands Schepen, na de *Oost-Indien* bestemd, ook ten handel gebruik te maaken, kwam tot stand. De drie Linieschepen, tot dit Vlootdeel behoorende, waren deels tot het inladen en vervoeren van Koopwaren geschikt gemaakt en als Fluitschepen gewapend, met last aan den Vlootvoogd DEKKER, en de verdere Bevelhebbers dier Schepen, van *Batavia* herwaards zodanige Laadingen van *Oost-Indische* voortbrengzelen na het Vaderland over te brengen, als door de Hooge *Oost-Indische* Regeering hun zouden worden aangeweezen en verschaft, die in de 's Lands Schepen voeglyk konden worden ingeladen, zonder dat daar uit eenig vermoedelyk gevaar voor de reis te duchten scheen.

CXXXI. BOEK.

1802.

De

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 84.

CXXXI. BOEK. 1802.

De Hooge Commisſie na de Kaap *de Goede Hoop* beſtemd, nam haar verblyf voor de reis op 's Lands Linieſchip *Bato*, gevoerd door den Capitein CLARIS, en werd het agtſlaan op deezen Bodem ten ſterkſten aanbevolen; dewyl dier veilige en zo veel mogelyk gemaklyke overvoering een zo voornaam gedeelte van deeze toerusting uitmaakte. Hierom ook zou de Opperbevelhebber der Vloot zorge hebben te draagen, dat, behalven de beide gemelde tot zo aanzienlyke Posten beſtemde Burgers, en zodanige hooge Politieke Amptenaaren, als reeds door het Staatsbewind voor de Kaap *de Goede Hoop* waren aangeſteld, geene byzondere Perſoonen of mindere Amptenaaren, aan boord van de 's Lands Schepen of Fregatten, zich ter overvoering vervoegden, ten einde 'er voor het behoorelyk verblyf van de Officieren des Krygsvolk te beter gelegenheid zyn mogt (*).

Voorſlag van DE MIST, wegens van de Kaap weggevoerde Landlieden.

Eigenaartig zogt de Burger DE MIST, eer hy zyne hooge Zending na *Afrika's* Zuidlyken Uithoek aanving, byzondere berichten, zo veel mogelyk, in te zamelen van de geſteldheid der gemoederen aldaar, en bovenal van de Landbewoonders. Ten aanziene van deeze laatſten hadt hy ontdekt, dat derzelver geſteldheid niet gunſtig was, en zulks, in de

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. JUNY bl. 22.

de gevolgen, schaarschheid en duurte van Leevensmiddelen in de Kaapstad zou te wege brengen. Een der grootste en tastbaarste redenen van dit ongenoegen en dier ongezindheid, hadt hy vernomen gelegen te zyn in de opzending van tusschen de vyftig en zestig Landbewooners, Huisvaders, door de *Engelschen* na *Botany Baai* (*). De beweegredenen en de billykheid deezer opzendinge daar gelaaten, was het den tot zyn vertrek zich gereed maakenden Commissaris Generaal, niet twyfelagtig voorgekomen, dat het een der best werkende middelen moest zyn, om de ontruste gemoederen aan het *Bataafsch* Gouvernement te verbinden, en zyne Zending goed te doen gelukken, wanneer hy deeze ongelukkigen aan hunne Vrouwen, Kinderen en Familie kon wedergeeven. — Ten einde dit uit te werken, stelde DE MIST aan het Staatsbewind voor, om door de betrekkingen van den Ambassadeur R. J. SCHIMMELPENNINCK met Mylord CORNWALLIS, of

CXXXI. BOEK. — 1802.

(*) De Heer J. BARROW geeft, in zyne *Reizen naar de Binnenlanden van Africa*, III. D. bl. 35. 49. 54. 66. 98. 118 en 119 een zeer ongunstig verslag van deeze Landlieden of Boeren, als mede van gestrenge maatregelen, welke de *Engelschen*, geduurende hun verblyf aan *de Kaap*, ten hunnen opzigte meenden te moeten gebruiken; doch hebben wy 'er van deeze overvoering na de gekende verblyfplaats des uitschots van *Engeland* geen bescheid gevonden; nogthans twyfelen wy niet aan die gebeurtenis.

CXXXI. BOEK. —— 1802.

of op eenige andere, meer rechtstreeksche en betere, doch spoedig werkende wyze, te wege te brengen, dat het *Britsch* Gouvernement in *Europa* het wederkeeren en het overleveren dier ongelukkigen toestondt: immers dit vergunde aan de zodanigen, welke alleen om daaden, die als een gevolg van de tydsomstandigheden behoorden beschouwd te worden, na *Botany Baay* verzonden waren. Wyders dat zy die wederbrenging aan *de Kaap* geliefden te doen geschieden door een hunner eigene Schepen, ten tyde van zyn verblyf aan *de Kaap*, onder zodanig eene betaaling van Overvoer- en Kostgelden, als nader zou worden bepaald; op dat die ongelukkigen aan hem mogten overgeleverd worden; ten einde verder met hun te handelen, zo als de regels van Voorzigtigheid en Regtvaardigheid hem zouden gebieden.

Verzoek om een Afteke- ning van 't Nieuw Natio- naal Wa- pen.

By dit voorstel paarde DE MIST het verzoek, om eene echte Aftekening of Afdrukzel van het nieuw Nationaale Wapen, om daar van, ter plaatzing op openbaare Gebouwen, zodanig een gebruik te maaken, als hy noodig of oorbaar vondt (*).

De Sche- pen na *de Kaap* en

De Zeildag der Vloote naa *de Kaap* en verder naa de *Oost-Indien* bestemd, was

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 39.

was eerst vroeger, doch in den Lastbrief voor den Schoutbynagt DEKKER op Hooimaand bepaald. Het was den vyfden van Oogstmaand, dat ter Vergaderinge van het Staatsbewind een Brief van den Burger DE MIST hetzelve van het in Zee loopen des Smaldeels na *de Kaap* bestemd verstendigde (*).

CXXXI. BOEK. 1802. de *Oost-Indien* in Zee.

Wereldkundig was het, dat de *Engelschen*, behalven de Walvischvangst in *Groenland* en de *Straat-Davids*, ook eene *Zuidzee-Walvischvisschery* uitoefenden. Aan de Kaap *de Goede Hoop* hadden eenige Ingezetenen, van tyd tot tyd, deeze Vischvangst begonnen; doch nooit met voordeel kunnen doorzetten, belemmeringen van veelerlei aart stonden hun in den weg (†). — Onmiddelyk naa het tekenen en bekragtigen der voorloopige voorwaarden des laatst geslooten Vredes, die *de Kaap* weder in bezit van ons Vaderland stelde, waren eenige Kooplieden te *Amsterdam* bedagt geweest, om eene Societeit van Visschery en Handel, op de *Africaansche* Kusten, by en in den omtrek van dien Uithoek, te helpen tot stand brengen, en hadden, naa het sluiten des Vredes, aanzoek gedaan om, ten behoeve van die Societeit,

Voorstel om eene Walvischvangst aan *de Kaap* daar te stellen.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 72.

(†) Zie J. BARROW, *Reizen naar de Binnenlanden van Africa*, IV. D. bl. 91.

CXXXI. BOEK. teit, eene byzondere Vergunning by het Landbestuur te verwerven, waar van zy de Voorwaarden opgaven.

1802. Het Staatsbewind het voor eene ontegenzeggelyke en door alle tyden heen erkende waarheid houdende, dat, daar de Koophandel den grondslag uitmaakt, waar op de welvaard en voorspoed van den Staat onwrikbaar gevestigd is, ook naar die maate elke pooging, welker daarstelling strekken kan om den Handel uit te breiden, en voor dezelve nieuwe bronnen te openen, de oplettendste zorg van hun, die het beleid van 's Lands zaaken was toevertrouwd, tot zich behoorde te trekken, was niet doof voor deeze aanzoeken. Dan oordeelde dit stuk eene rype overweeging waardig.

Beraadslagingen op dit stuk.

By die overweeging was hun gebleeken, dat de Wateren en Baaijen, by en in den omtrek van de Kaap *de Goede Hoop*, eene groote menigte van *Noordkaapers*, *Cachelotten* en dergelyke Zeedieren, opleverde, welker Traan en andere kostbaare afbrengsten een begeerelyk voorwerp voor den Handel opleverden. Dat de visschery en vangst deezer Zeedieren op eene weinig gevaarlyke en minkostbaare wyze geschieden kon, door Sloepen; en dat, indien men, met grooter Schepen, meer Zuidwaards aanstevende, op verderen afstand van den wal, doch zonder aan de gevaaren der bevroozene Zeeën van het *Noorden* te zyn

bloot-

blootgesteld, ook Walvisschen, in grootte, sterkte en vastigheid de *Noordsche* naby komende, konden worden gevangen (*).— Dat daarenboven het voorbeeld der *Engelschen* en *Noord-Americaanen*, die by menigte in deeze wateren vischten, het gewigt deezer Neering genoegzaam aantoonde. — Slaagden de Verzoekers in de gedaane voorslagen by de verzogte vergunning, dan vermeenden zy, dat de mededingende Vreemdelingen tegen hun niet zouden kunnen visschen of markten, en zich genoodzaakt zien, om deezen voordeeligen Handeltak, immers grootendeels, aan ons te laaten. Traankookeryen, Werk- en Bergplaatzen, waren noodig in de nabyheid der vischrykste Baaijen en Kusten gebouwd te worden.

Omtrent het verzogte Octroy merkte het Staatsbewind aan, dat door de wyze van

Bedenkingen op het te ver-

(*) *Nabykomende* fluit in dat ze niet gelyk zyn. By BARROW vinden wy, ter aangetoogene plaatze, vermeld, dat alle Walvisschen in de Baaijen aan *de Kaap* gevangen van het vrouwlyk geslacht en van eene kleine soort waren, van 30 tot 50 voeten lang, geevende ieder van zes tot tien tonnen traan. De beenen waren dus klein en van weinig waarde. — Door *beenen* zal men hier *baarden* moeten verstaan: dewyl de andere beenen altoos van weinig waarde zyn. En meenen wy wel onderrigt te weezen, dat de *Baarden* der *Zuidzee Walvisschen*, van wegen derzelver knobbeligheid, op verre na niet zo goed geschikt zyn tot balynen als die der *Noordzee Walvisschen.*

CXXXI. BOEK. 1802. leenen Octroy.

van 't zelve te verleenen en de uitgeftrekte openzetting van deelneeming voor allen, die in deeze voordeelen te gemoete zagen, het haatlyke en onovereenkomftige met de *Gelijkheid*, zou kunnen weggenomen worden, terwyl de oprichting een aanzienlyk Fonds vorderde, en het Octroy den invloed en vermenging van Vreemden kragtdaadig ftondt te weeren. Op deeze gronden maakte het Staatsbewind geene zwaarigheid in het verleenen van het verzogte Octroy, onder behoorelyke bepaalingen en voorwaarden.

Het Staatsbewind, nagaande den nadeeligen invloed, welken de op te richtene Societeit op de hier te Lande gevestigde *Groenlandfche* of *Straat-Davidfche* Visfcheryen zou kunnen hebben, was aan 't zelve voorgekomen, dat de Verzoekers omtrent deezen kwynenden tak van Neering en Handel, geene juiste denkbeelden koesterden, als of het te wenfchen ware, dat 's Lands Ingezetenen van die zo kostbaare en kleine winften, tegen grooter verliezen, aanbrengende Visfchery afzagen, en alzo aan den Lande vry aanzienlyke premien befpaarde. — Uit goede onderrigtingen was het Staatsbewind gebleeken, dat de *Groenlandfche* Walvischtraan, in verfcheide belangryke opzigten, beter was dan de *Zuidzèe* traan, en voor zommige Fabryken zo onontbeerelyk, dat ze door geen *Zuidzee* traan kon vervangen

gen worden (*). Het was dus geenzins wenschlyk, dat onze Landgenooten geheel uit deeze *Noordsche* Visscheryen zouden verdreeven worden, door de *Engelschen*, die de aangelegenheid van deezen tak zo wel kenden, dat zy de *Noordsche* Visscheryen aanmoedigden door Premien, welke het dubbel bedroegen, van het hier te Lande uitgeloofde. Dat, behalven dit, de *Groenlandsche* en *Straat-Davidsche* Visscheryen ook daar in, alles voor het overige gelyk staande, boven die van de *Zuid* de voorkeus verdienden, dat niet alleen de kostbaare Uitrustingen hier te Lande geschiedden; maar ook het aangevoerde hier gekookt en bereid werd, aan de Inlandsche Fabrieken vertier, aan veele handen werk en aan veele monden brood verschafte. — Dan dit nam, naar 't oordeel des Staatsbewinds, niet weg, dat deeze nieuwe Onderneeming kon en moest begunstigd worden, op zodanig eene wyze, dat de andere niet in verval geraakte. Zulks hing af van de bepaalingen in deezen te maaken.

CXXXI. BOEK. 1802.

Onder deeze bepaalingen kwam by de voorwaarden aan de Deelneeming, welke voor ieder zou openstaan, dat de *Societeit* der

(*) Men voege hier by het door ons in de laatstvoorgaande Aantekening opgemerkte, wegens de waarde der *Baarden* of *Balynen*, die, schoon thans, van minder waarde dan voorheen, echter geen verwerplyk Artykel opleverden.

CXXXI. BOEK. 1802. der Zuidzeewalvisch-visscherye in werking gebragt, verpligt zou weezen, om in ieder Schip, 't welk ter Groenlandsche of Straat-Davidsche Visschery werde uitgezonden, de Reders zulks begeerende, voor een achtste gedeelte, deel te neemen; onder die mits, dat de Societeit tot geene verdere deelneeming zou gehouden weezen, dan ten bedraage van het vierde gedeelte van haar weezenlyk kapitaal (*).

Hetzelve verleend. Het ontworpen Octroy, voor den tyd van twintig agter een volgende jaaren, droeg de goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams weg (†), en kreeg 't zelve, ondanks de tegenwerking van GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP, die toebereidzelen gemaakt hadt tot Bevolking en Bebouwing van een gedeelte der Zuidkust van *Afrika* (§), zyn beslag. De Burgers J. L. VAN UMBRGROVE, A. TEYLER VAN HALL en J. VAN OUWERKERK DE VRIES, de Hoofdaanleggers deezer onderneeming, gaven des een breedvoerig en aanpryzend Bericht uit (**). Met eenige bepalingen, wegens het voeren van Goederen naar *de Kaap* en de verwit-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 66. July bl. 24. Aug. bl. 3. en *Bylage* tot Aug. bl. 10 enz.

(†) *Ald.* Aug. bl. 40.

(§) *Ald.* Oct. bl. 138.

(**) *Ald.* Nov. bl. 66—71.

wittiging van het verhandelde en vastgestelde, ten opzigte deezer Visschery-Societeit, aan den Burger DE MIST, nam deeze zaak dit Jaar een einde (†).

CXXXI. BOEK. 1802.

De pooging, om Zeildoekweveryen aan *de Kaap* aan te leggen, van de hand geweezen.

Het veel en hoog opgeeven der *Engelschen* van de voordeelen, welke men zou kunnen trekken van deezen Uithoek van *Afrika*, baarde nog eene andere pooging. De Burger GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP, Koopman te *Amsterdam*, verzogt by het Staatsbewind verlof om, by uitzondering op een Plakaat der Algemeene Staaten van den Jaare MDCCLI, en in den Jaare MDCCCI vernieuwd, na de Zuidkust van *Afrika* te mogen verzenden verscheide Gereedschappen en Werktuigen, ter bereiding van Vlas, Hennip, Touwslaan, Spinnen en Weeven. Op straffe des doods was zulks, by gemelde Plakaaten, verboden, en met naame 't geen tot de Zeildoekweveryen behoorde. — De Zeildoek-Fabrikeurs te *Krommenie* en *Assendelft* verzogten, dat dit Plakaat mogt gehandhaafd en de gevraagde uitzondering des gemelden Burgers afgeslaagen worden. De Raad van Binnenland-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 206. Dec. bl. 4. Van deeze geheele Onderneeming is niets tot stand gekomen, ongetwyfeld veroorzaakt door den ras weder ontstaanden Oorlog. Dan de ingetekende en opgeschootene Geldsommen zyn bewaard en nog, zo men ons onderrigt heeft, onder een daar toe aangesteld beheer.

CXXXI. BOEK. 1802.

landsche Zaaken op die stukken een Verslag uitgebragt hebbende, viel het Besluit om dit verzoek des Uitvoers, voor zo veel het benoodigde tot de Fabriek van Zeildoek betrof, van de hand te wyzen, zonder daar onder te begrypen, 't geen tot de teelt van Vlas en Hennip noodig mogt zyn (*).

Berichten uit *Oost-Indien.* — Dood des Gouverneurs VAN OVERSTRAATEN.

Gansch weinig waren de narichten, welke men uit de *Oost-Indien* ontving. Een brief uit *Paliacatta*, in Hooimaand des Jaars MDCCC, door C. L EILBRACHT en anderen geschreeven, kwam ter tafel van het Staatsbewind. Dezelve hieldt klagten in, wegens zekeren aan den Gouverneur Generaal over *Neêrlandsch Indien* afgezonden Brief tegen het invoeren van *Vryheid* en *Gelykheid* in die Gewesten (†). — By schryven van *Batavia*, gedagtekend den acht en twintigsten van Oogstmaand MDCCCI, kreeg men hier de tyding, wegens het afsterven des Gouverneur Generaals der Republiek in de *Oost-Indien* VAN OVERSTRAATEN. De Regeering deezes Lands hadt voor hem een aanstelling tot Luitenant Generaal, met een kleed aan dien Rang voegende, toegeschikt, ter belooninge van zyn voorzigtig en getrouw gedrag, geduurende den Oorlog. — De Di-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 34. Dec. bl. 36 en 96.
(†) *Ald.* Maart bl. 356.

Directeur Generaal SIEBERG aanvaarde, by voorraad, de post van Gouverneur te *Batavia* (*).

CXXXI. BOEK.

1802.

Lastbrief hoe te *Batavia* te handelen.

Naardemaal die Hoofdſtad van *Neêrlandsch Indie*, by de vermeestering van verre de meeste Buitenlandſche Bezittingen deezes Lands, der *Engelſchen* bemagtiging gelukkig ontkomen was, greep 'er geen overneemen plaats, gelyk aan de Kaap *de Goede Hoop*. Dan, daar de Hooge *Indiſche* Regeering thans moest aangemerkt worden als onmiddelyk door het *Bataafsch* Gouvernement aangeſteld, en dus dat Gouvernement vertegenwoordigende; en dewyl, ingevolge hier van, de eerſte Amptenaar, in ieder *Oost-Indiſche* Bezitting, zyne magt van de Hooge Regeering op *Batavia* ontleenende, en als een Amptenaar van den Staat behoorde beſchouwd te worden, ontving de Vlootvoogd DEKKER en de verdere Officieren van de na *Indien* beſtemde Landsſchepen, last om zich by de komst ter Reede van *Batavia*, of in eenige Haven van *Bataafsch Indie*, zo in het geeven van Saluten, als in 't houden van Rang aan den wal, of andere ſtukken van dien aart, waaromtrent eenige beſchikking vallen mogt, zich ſtiptlyk te gedraagen aan zodanig Reglement of Voorſchrift, daar toe betrekkelyk als, van 's Gouvernements we-

(*) *Nouvelles Politiques*, 1802. 18 *Fevrier. Supplement.*

CXXXI. BOEK. 1802. wege, den Raad van Marine en den Commandant zou worden ter hand gesteld.

De Schoutbynagt, te *Batavia* aangekomen, hadt zich, met inagtneeming van de vereischte Etiquettes, aan den tydlyken Gouverneur Generaal van *Bataafsch Indien*, of zodanig een Hooge Amptenaar, als deeze post, voor een tyd, mogt bekleeden, te vervoegen, en hem de Depêches, die hy van het *Bataafsch* Gouvernement, of deszelfs Raad der *Asiatische Bezittingen* en *Vastigheden*, ten dien einde mogt ontvangen hebben, over te leveren. — Hy zou ook alle Bodems van zyn onderhebbend Vlootdeel, waaromtrent geene byzondere beschikking, hier te Lande, gemaakt was, met derzelver Officieren en Scheepsvolk, ter beschikking stellen van de Hooge *Indische* Regeering, zo om daar reizen mede te doen onderneemen, na andere *Indische* Kantoren, of wel ter bescherming des Handels in de *Indische* Zeeën, het neemen en vernielen van Roovers; alles naar maate 's Lands dienst of de belangen der byzondere Bezittingen en Vastigheden zouden vorderen.

Het doen maaken der noodige Veranderingen in de Linieschepen, thans gedeeltlyk tot het vervoeren van *Indische* Voortbrengzels en Manufacturen bestemd, werd den Vlootvoogd aanbevolen, terwyl de Bevelhebberen deezer drie Landschepen last kreegen om een Carga, hem door de

de *Indische* Regeering toegevoegd, aan boord te neemen, om voor de ingelaadene goederen de noodige zorge te draagen Deeze Bodems moesten terstond, naa het inscheepen der Laading, de terugreize na het Vaderland aanneemen. — Voorts op deeze t'huisreize zodanige *Bataafsche* Koopvaardyschepen, uit de *Oost* of van *de Kaap*, welke zich genegen toonden onder dit geleide te vaaren, zulks vergunnen en deeze beschermen tegen allen overlast. Hulp en bystand moest hy aan *Bataafsche* Schepen verleenen, en deeze pligten van menschlykheid, wanneer het noodig mogt zyn, tot Schepen van andere Natien, met welke de Republiek in Vrede en Vriendschap leefde, mogen uitstrekken (*).

Aandrang uit *Zeeland* om in de oude voorregten der O. I. Maatschappy hersteld te worden.

Verre dat te vrede- of eensgezindheid, aanwegens het beheer der zaaken van de *Oost Indische* Maatschappy hier te Lande plaats greep, deed zich misnoegen en invordering van oude voorregten op. Staande de raadpleegingen over de nieuwe Organisatie van den Raad der *Asiatische* Bezittingen, kwamen by het Staatsbewind verzoeken in uit *Zeeland*, om gehandhaafd te worden by het vierde gedeelte van de te doene inkooping, verzending van Goederen en aanbouw van Schepen, gelyk van ouds hadt plaats gegreepen: en ver-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 22 enz.

CXXXI. BOEK. 1802. verlangde men dat de *Asiatische* Raad, by de nieuwe vorming, zodanig zou worden ingericht, dat 'er twee of drie Gelastigden uit *Zeeland* zitting hadden. Dit voorstel werd der Commissie tot de Marine en Colonien in handen gegeeven (*). — Het Collegie van Kooplieden binnen *Middelburg*, viel by het Staatsbewind klagtig, dat zy geen aandeel hadden mogen hebben in eene tusschen het Staatsbewind en eenige Kooplieden te *Amsterdam* geslootene overeenkomst, tot aankoop van vyftien millioenen Ponden *Java Koffy*, met bygevoegd verzoek, dat de Vergadering zorg geliefde te draagen om, zo veel mogelyk, aan *Middelburg* een redelyk aandeel in het binnenloopen der t'huiskomende *Oost-Indische* Schepen te doen geeven; of wel dat de Ingezetenen dier Stad, deswegen, op eene andere wyze, werden schadeloos gesteld. — De Raad der *Asiatische* Bezittingen en Etablissementen kreeg last, hieromtrent het noodige in agt te neemen (*).

Hoorn en *Enkhuizen* dringen op herstel aan.

By een besluit in Wintermaand des Jaars MDCCCI genomen, waren de Kantooren van den Raad der *Asiatische* Bezittingen te *Delft*, *Hoorn* en *Enkhuizen* ingetrokken. De beide *Noord-hollandsche* Steden vervoegden zich by het Staats-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 269. Febr. bl. 207. Maart bl. 29.

CXXXI. BOEK. 1802.

Staatsbewind, met verzoek, dat aan de uitvoering van dit besluit zodanig eene wyziging mogt worden gegeeven, dat het Regt van Aandeel in den *Asiatischen* Handel voor die Steden en derzelver Inwoonderen bewaard bleeven, dat de Kantooren en werkzaamheden aldaar, zo wel als te *Middelburg* en te *Rotterdam* mogt gevestigd blyven, en zy ten minsten gelyke voordeelen van den *Asiatischen* Handel trekken, als den Ingezetenen der Stad *Rotterdam* was toegestaan, welke voor het geringste gedeelte van de zogenaamde Kleine Kamers, in de *Oost-Indische* Compagnie, hadt deel gehad. Zy verzogten, dat deswegen door het Staatsbewind, aan den *Asiatischen* Raad, de noodige aanschryving mogt worden gedaan. De brief werd in handen gesteld aan de Commissie van Marine en Colonien (*).

Voorstellen der Participanten in de O. I. Maatschappy beantwoord.

Veel hadt het Staatsbewind te doen met de Actiehouders der voormaalige *Oost-Indische* Compagnie. Zy verzogten in 't zelve, dat aan het Wetgeevend Lichaam de noodige Voordragt mogt gedaan worden; ten einde zy, in de uitoefening hunner Regten, en in het vol bezit hunner Eigendommen en Voorregten van den Handel, of wel in dien staat hersteld en gehandhaafd mogten wor-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 208.

CXXXI. BOEK. 1802. worden, waar in zy, vóór het genomen besluit der Algemeene Staaten in Wintermaand des Jaars MDCCXCV, waren geweest, behoudens aan het Bewind des Staatsbestuurs zodanig een invloed op het Beheer der zaaken van de *Oost-Indische* Maatschappy, als het belang van den Staat eenigzins zou vorderen of oirbaar maaken. — Het Staatsbewind oordeelde, dat dit verzoek geen voorwerp van beraadslaaging kon uitmaaken: naardemaal alle de Bezittingen en Eigendommen der geweezen Compagnie, zo in de *Indien*, als in het Vaderland, en dus wel uitdruklyk die Bezittingen, welke niet reeds te vooren, uit derzelver aart en natuur, het eigendom der Republiek waren, by byzondere overneeming, te gelyk met die van 's Compagnies verbaazende Lasten, een eigendom van het Gemeene Land geworden, en alle afzonderlyke Octroyen werklyk geëindigd, en ten overvloede vernietigd zynde, zulks alles, by de Staatsregeling zelve, onherroepelyk was beslist: dat diensvolgens de mogelykheid van een herstel der zaaken, in den voorigen staat, een loutere harssenschim zou weezen, en het dus niet meer noodig zou schynen de billykheid der in deezen vastgestelde maatregelen, hoe overtuigend zulks anderzins zou kunnen geschieden, op gronden van Natuur- en Volksregt als nog nader te betoogen.

De Indieners des Verzoekschrifts hadden;

den, indien dit eerste niet werd ingewilligd, de goedkeuring en medewerking des Staatsbewinds verzogt op een, ten gelyken tyde, ingezonden nieuw Plan van Bestuur der *Oost-Indische* Bezittingen en Handel. — Zulks verdiende, naar het oordeel des Staatsbewinds, geen gunstiger beantwoording: dewyl dit Plan geheel gebouwd was op eene begrooting van toekomstige Voordeelen en Lasten, welke, by een naauwkeurig onderzoek, duidelyk bleeken verkeerd berekend te zyn: daar over het algemeen de Voordeelen veel te hoog, en de Lasten veel te laag gesteld waren. Hier door moest het Plan, als onuitvoerbaar, vervallen. — Daarenboven werd, tot het in werking brengen van dit Plan, eene groote Geldsomme gevorderd, welke op nieuw, van 's Lands wege, daadlyk zou moeten worden voorgeschooten, en dus, boven alle de aan dit Lichaam tot hier toe te koste gelegde, schatten wederom in de waagschaal gesteld; aan 't welk, hoedanig een gunstig uitzigt de zaak anders mogt opleveren, by den tegenwoordigen staat van 's Lands Geldmiddelen, niet kon worden gedagt. — Terwyl eindelyk het Plan geheel en al berustte op de veronderstelling van een op nieuw te verleenen, en voor altoos stand houdend Octroy van Uitsluitenden Handel, 't welk een punt, dat veel overweegings verdiende, daadlyk en onherroepelyk zou beslissen.

CXXXI. BOEK. 1802.

CXXXI. BOEK. 1802.

Voorts hieldt het ſtuk van de Deelhebberen een verzoek in, dat, byaldien tot eene geheele Vernietiging der *Oost-Indiſche* Maatſchappy wierd beſlooten, als dan de daar voor te bepaalene Schadeloosſtelling niet anders mogt worden geregeld dan naa dat de Deelhebbers gehoord, en zy in de gelegenheid geſteld geweest waren om, over de maate en de wyze van vergoeding, ook hunne gevoelens voor te draagen. In verwagting, dat, wanneer men onverhoopt het daar over niet eens zou kunnen worden, het Nationaal Geregtshof in ſtaat zou worden geſteld, om daar over zodanige uitſpraak te doen, waar aan alle de belanghebbenden zich zouden moeten en kunnen onderwerpen. — Het Staatsbewind oordeelde, uit verſcheide hoofden, daar op als nog geen beſluit te moeten neemen (*).

Voorſtel van G. TITSINGH.

Het belangryk onderwerp der *Oost-Indiſche* Maatſchappy werd thans, in veelvuldige Geſchriften, behandeld, en uit zeer verſchillende oogpunten beſchouwd. Onder de rechtſtreekſche vervoegingen deswegen aan het Landsbeſtuur, las men by 't zelve een ſtuk van den Burger GUILLELMUS TITSINGH, een Man, dien wy te meermaalen, by uitſteekendheid, hebben leeren kennen in voorige narichten, wegens

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 53. Nov. bl. 131 en *Bylage* bl. 28.

gens de *Oost-Indische* Maatschappy, en wien eene veeljaarige bedreevenheid, in dit vak, zo min als schranderheid en vaderlandliefde kon ontzegd worden. Het thans door hem ingezondene stuk hieldt eenige bedenkingen in tegen de thans bestaande inrichting des *Oost-Indischen* Handels, gepaard met een verzoek, dat dezelve, met de noodige verbetering, op den ouden voet, hersteld mogt worden. Naa verslag daar op door de Commissie van Marine en Colonien uitgebragt, nam de Vergadering dit stuk voor Berichtgeeving aan (*).

CXXXI. BOEK.

1802.

Eene Commissie tot onderzoek en beraaming van het beste Plan voor den O. I. handel benoemd.

Het Staatsbewind oordeelde, in eene zaak van zo veel aanbelangs voor geheel het Vaderland, met alle mogelyke omzigtigheid, te moeten handelen, en niets, dan naa een volledig onzydig en bedaard onderzoek, te beslissen. Ten deezen einde was hetzelve te raade geworden, om eene Commissie te benoemen en aan te stellen van Zeven, huns oordeels, bekwaame, voor zichzelven belanglooze, en, door hunne onderscheidene kundigheden, daar toe alzins geschikte Mannen: om, naa vereischt onderzoek, aan het Staatsbewind, binnen den kortst mogelyken tyd, hunne gedagten en raadslagen in te dienen, omtrent den voet en wyze, waar op, in 't vervolg, de Handel

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 33 en 121.

CXXXI. BOEK. 1802.

del op 's Lands Bezittingen in de *Oost-Indien* zou behooren gedreeven te worden, in dier voege, dat aan denzelven de hoogst mogelyke welvaard, aan den Koophandel van dit Gemeenebest, het meeste nut, en aan 's Lands Finantien het meeste voordeel, zou worden toegebragt.

De door het Staatsbewind benoemde Burgers waren D. VAN HOGENDORP, JOHAN MEERMAN, SEBASTIAAN CORNELIS NEDERBURGH, F. O. J. PONTOY, W. SIX, C. A. VERHEUL en ROBBERT VOUTE. Aan elk der Leden van die Commisfie zou, geduurende den tyd hunner Zittinge, een daggeld van twaalf Guldens worden toegelegd. In den *Haag*, in één der vertrekken van het Hôtel van het Staatsbewind, zou dezelve in Slagtmaand vergaderen, en door de Commisfie van Marine en Colonien, als dan, daar ontvangen worden (*).

Zwaarigheden van een en ander der benoemden.

Zo gefchriften als gefprekken, hadden genoegzaam doen blyken, dat deeze benoemde Burgers, by lange na, niet eenftemmig dagten over de zaaken de *Oost-Indifche* Maatfchappy en Handel betreffende; dit was aan het Staatsbewind ten vollen bekend. — Dan NEDERBURGH fchreef in deezen aan het verlangen van het Staatsbewind niet te kunnen voldoen: de-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 97 en *Bylage* bl. 28.

dewyl de Burger VAN HOGENDORP tot de medebenoemden behoorde. By wederschryven zogt het Staatsbewind NEDERBURGH te overreden, dat de Beschuldigingen tegen VAN HOGENDORP in de *Indien* uitgebragt, als in Regten niet genoegzaam geoordeeld, niet behoorden te verhinderen, dat hy in deeze Commissie geplaatst werd; dat NEDERBURGH zich daar door niet moest laaten terug houden van deeze benoeming te aanvaarden, en dat ook geene personeele redenen zulk eene weigering ten gevolge behoorden te hebben.

CXXXI. BOEK. 1802.

Desgelyks kwam 'er een brief van den Burger VERHEUL, die zich van den opgedraagenen last wilde verschoonen; als geen zitting kunnende neemen, zo lang de tegen den Burger VAN HOGENDORP ingebragte beschuldigingen niet werden opgeheeven. — Dat hy daarenboven in begrippen met VAN HOGENDORP, over het toekomstig Bestuur van den Handel en het Beheer van 's Lands Bezittingen in de *Oost-Indien*, zo zeer verschilde, dat even daar door terstond in die Commissie eene oneenigheid zou gebooren worden, die niet kon nalaaten, aan de bevordering en afdoening der groote zaake, allernadeeligst te zyn. — Het Staatsbewind gaf, wat de Beschuldigingen tegen VAN HOGENDORP betroffen, aan VERHEUL 't zelfde als aan NEDERBURGH te kennen, en wat de verschil-

CXXXI. BOEK. 1802. lende inzigten, over het Beheer en de verdere belangen der *Oost-Indische* Maatschappy betroffen, hadt het Staatsbewind geoordeeld, dat de benoeming van des verschillend denkenden kon dienen om de zaaken van alle kanten te beschouwen, en zo tot de waarheid en het bevorderen der gewigtigste belangen te komen.

De Burger SIX betuigde, in antwoord op de benoeming op hem uitgebragt, dat zyne begrippen, met betrekking tot dit hoogstbelangryke onderwerp, zeer verre verschilden van dezulken, die eene strekking zouden hebben om, op éénmaal, eene geheele verandering en omkeering van zaaken in deezen te bewerkstelligen; waarom hy oordeelde, dat de benoemde Commissie, met zodanige wydverschillende gevoelens vergaderende, geene hoope kon voeden van eenige goede vrugten te zullen uitleveren. — Deeze rede van weigering poogde het Staatsbewind dien Burger te ontleggen, door aan te merken, dat hetzelve, in deeze zaak, het van het hoogste aanbelang rekende, dat, by de Onderhandelingen der geslaagene Commissie, niet alleen in aanmerking kwamen de begrippen door den Burger SIX bedoeld; maar ook zodanige redenen en gronden, als welke vermeend mogten worden daar tegen te kunnen worden aangevoerd. Het was alleen eene wisseling van dergelyke, en

zelfs

zelfs tegen elkander inloopende, bedenkingen, waar uit men met grond kon verwagten het vastſtellen van een onwrikbaar Systhema omtrent eene zaak, waar over zo veele kundige Mannen in ons Vaderland hadden getwist. Waarom het Staatsbewind vertrouwde, dat de Burger SIX niet zou aarzelen aan het verlangen van het Staatsbewind, door daadlyke toetreeding en medewerking, te voldoen (*).

CXXXI. BOEK, 1802.

De Commisſie vergadert.

De Commisſie vergaderde, en ontving den Raad der *Aſiatiſche* Bezittingen en Etablisſementen van het Staatsbewind aanſchryving, om aan dezelve, in den loop der onderhandelingen, alle zodanige ſtukken te verſchaffen en alle inlichtingen te geeven, welke die Burgers mogten noodig hebben of verlangen (†).— Daar dit in Wintermaand voorviel, zal een volgend Jaar ons de uitſlag van deeze pooging moeten leeren.

De Invoer van vreemde Thee verboden.

Intusſchen hadt het Landsbeſtuur, by vernieuwing eener Publikatie, van het Uitvoerend Bewind ten Jaare MDCCC uitgevaardigd, den Raad der *Aſiatiſche* Bezittingen en Etablisſementen gevolmagtigd, om binnen de Republiek Thee te mogen invoeren, en dat geene vreemde Thee, het zy uit de eerſte, tweede of

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 234—236.
(†) *Ald.* Dec. bl. 9.

CXXXI. BOEK. 1802. of verdere hand, in deeze Landen zou mogen ingebragt worden, op ſtraffe van Verbeurtverklaaring en viermaal de waarde van de ingevoerde. Tegen het buiten 's Lands voeren van Kisten of Kistjes, met het merk der *Oost-Indiſche* Maatſchappye gebrand, werd desgelyks zorg gedraagen (*).

Voorſtel omtrent den Kaneelhandel.

De afſtand des Eilands *Ceylon*, by den Vrede, aan *Groot-Brittanje*, gaf het Staatsbewind aanleiding om den Raad der *Aſiatiſche* Bezittingen voor te draagen, om aan 't zelve te doen toekomen deszelfs bedenkingen wegens 't geen in 't werk geſteld zou behooren te worden, om, zo veel mogelyk, voor te komen de nadeelige gevolgen, welke zulks voor den Kaneelhandel zou kunnen naa zich ſleepen: 't zy door de Kaneel uit te zonderen van het algemeen verbod op den invoer van Speceryen, of zodanige andere voorziening, als de Raad meest gepast mogt voorkomen (†).

Geldſom toegeſtaan tot de weder in bezitneeming der Volkplantingen in *America*.

De buitenlandſche Bezittingen in *America*, by den Vrede weder in 't bezit van deezen Lande geſteld, moesten overgenomen, verzorgd, en van Krygsvolk voorzien worden. Geldbehoefte ten deezen einde was een welverwagt voorſtel van den Raad, aan welke het beheer dee-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 76.

(†) *Ald.* Sept. bl. 238.

deezer Volkplantingen was toevertrouwd. Dezelve verzogt en verwierf een spoedigen onderstand van 1,500,000 Guldens, tot het goedmaaken der kosten, zo van het aanwerven, kleeden, uitrusten en overvoeren van dat gedeelte der Krygsmagt geschikt voor de *West-Indische* Volkplantingen, en 't geen bepaaldlyk moest dienen, om de Bezittingen uit der *Engelschen* handen over te neemen, als mede derzelver soldy en onderhoud in dit loopende Jaar (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

De Officieren des Krygsvolks na de *West-Indien* bestemd, deeden aanzoek om verscheide tegemoetkomingen, zo om zich het benoodigde tot de Reis aan te schaffen, als om, voor rekening van den Lande, wegens het vervoeren der Vrouwen en Kinderen, overeenkomsten aan te gaan. Zy verzogten schadeloosstelling, wegens de betaalene Huishuuren, ingevalle de Gebouwen in de Volkplantingen, daar toe ingericht, in eenen staat mogten weezen van hun niet te kunnen huisvesten, en dat aan de Commandanten des Krygsvolks in de Volkplantingen zes honderd Guldens 's Jaars aan Tafelgeld mogt worden toegelegd. Verzoeken, die de Commissie van Marine en Colonien in handen gesteld werden (†).

's Lands

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 27.

(†) *Ald.* Mey bl. 186.

CXXXI. BOEK. — 1802.

Byzonderheden in den Lastbrief aan W.O. BLOYS VAN TRESLONG, Vlootvoogd der Schepen na de *West-Indien*.

's Lands Zee-capitein WILLEM OTTO BLOYS VAN TRESLONG, werd tot Vlootvoogd aangesteld over de Schepen na de *West-Indien* en de Volkplantingen der *Bataafsche* Republiek bestemd, met opgegeevene bepaalingen, welke Schepen ter behoorelyke Westelyke Lengte gekomen, na de plaatzen van derzelver byzondere Bestemming, zich zouden affcheiden. — Behalven meer algemeene aanbevelingen in den Lastbrief deezes Vlootvoogds, moest hy, of de door hem afgevaardigde Officieren, met het Krygsvolk, ter plaatze hunner bestemming aangekomen, zich terstond aan wal begeeven, en by den *Britschen* Bevelhebber vervoegen, met kennisgeeving hunner aankomst en van den last om, in naam van den *Bataafschen* Souverain, de Volkplanting, waar over hy het bevel voerde, uit diens handen over te neemen: en alles wat by die overneeminge behoorde verrichten. Inzonderheid de *Britsche* Bevelhebber verzoeken, om alle de Amptenaars der Volkplantingen, en verdere Ingezetenen, die by de Overgave of naderhand den Eed van hulde of getrouwheid aan zyne Majesteit den Koning van *Groot-Brittanje* hadden afgelegd, by openlyke bekendmaaking daar van te ontslaan, met verklaring dat, van dit oogenblik af aan, de Volkplantingen, uit kragte van den Vrede te *Amiens*, wederom waren overgegeeven en terug gebragt,

bragt onder het Opperbeſtuur der *Bataafſche* Republiek. — Ten blyke deezes overgangs zou de *Bataafſche* Vlag, ter plaatze, waar men gewoon was de Vlag te laaten waaijen, geheezen en met het hoogſte Salut van Boord van 's Lands Schepen begroet, en dit Salut met even zo veel, naamlyk twintig ſchoten, beantwoord worden.

't Geen in de Volkplantingen voorts te verrichten ſtondt, was niet op gelyken voet bepaald. De Bevelhebber Bloys van Treslong, als mede de door hem afgevaardigde Officieren, die het Krygsvolk na *Suriname*, de *Berbice* en *Curacao* zouden geleiden, hadden in last om de gediend hebbende Opperhoofden, met naame J. F. Frederici, te *Suriname*; A. J. van Imbise van Batenburg in de *Berbice*, en J. R. Lauffer te *Curacao*, tot zich te ontbieden en hun aan te zeggen, dat zy in hunne Bedieningen werden geſchorst, tot dat zy zich, wegens de overgave dier Volkplantingen, zouden hebben verantwoord, alsmede dat zy, ten dien einde, die Volkplantingen niet zouden verlaaten; maar zich in ſtaat ſtellen, om die verantwoording te doen aan zodanige Commisſarisſen, als daar toe, door het *Bataafsch* Gouvernement, derwaards zouden worden gezonden (*). — De waarnee-

(*) 's Lands Fregat *Pallas* was beſtemd om eene Commisſie, ter volkomene ordeſtelling op de

CXXXI. BOEK. — 1802.

neeming der zaaken van het Gouvernement der gemelde Volkplantingen zou worden aanbevolen aan twee Leden van den Raad der Policie; en wat *Suriname* betrof, met byvoeging van den Capitein W. O. Bloys van Treslong, en zulks tot dat daar in door of van wege het Staatsbewind, nader zou zyn voorzien. Den twee Raadsleden, tot dit tusschenbewind aangesteld, was een byzondere Eed voorgeschreeven.

Zo dra 's Lands Vlaggen van de Forten *Demerary* en *Essequebo*, *St. Eustacius* en *St. Martin*, zouden waaijen en behoorelyk begroet weezen, moesten de na die Bezittingen afgevaardigde Officieren, den Gouverneur Antony Meertens; als Gouverneur van *Demerary* en *Essequebo*, den Burger Albert der Heyningen, als Gouverneur van *St. Eustacius*, en W. H. Rink als Gouverneur van *St. Martin*, met alle gebruiklyke plegtigheden, inhuldigen (*).

'sLands Schepen na de *West-Indien* in zee.

In 't laatst van Zomermaand verstendigde de Raad van Oorlog het Staatsbewind, dat alles ter Inscheping des Krygsvolks

de Regeering der *West-Indische* Colonien der Republiek, derwaards over te voeren; doch zou niet gelyktydig met het Esquader in zee steeken.

(*) Byzondere Instructien waren voor deeze Gouverneurs vervaardigd. *Notul. van het Staatsbewind* 1802. July bl. 69 en 76. Aldaar bl. 50 enz. wordt de Instructie voor W. O. Bloys van Treslong gevonden.

volks na de *West-Indien* in gereedheid was. Men bespoedigde zich om dit Volk aan boord te brengen. — Te gelyk met het Vlootdeel na *de Kaap* en de *Oost-Indien* bestemd stak dit na de *West-Indien* met Oogstmaand in Zee.

CXXXI. BOEK. 1802.

Gunstige schikking op de Hospitaalen in de *West-Indien*.

Het veelvuldig lyden des Krygsvolks in de *Americaansche* Volkplantingen aan ziekten, in die heete en veelal voor vreemden ongezonde oorden, deedt een voorslag gebooren worden wegens de toekomende inrichting van den Geneeskundigen dienst by 's Lands Krygsvolk in Hospitaalen in die Volkplantingen, 't welk een gunstig onthaal by het Staatsbewind ontmoette (*).

Staat der Koopvaardye.

By den dageraad des Vredes mogten wy reeds van verleevendiging der Zeevaard gewaagen, nu de zon des Vredes geheel ter kimme gereezen was nam dezelve nog veel sterker toe. Allerdrukst betoonde deeze zich werkzaam in de vaart op de herkreegene *West-Indische* Bezittingen. De verzoeken by het Staatsbewind om derwaards Schepen te mogen afzenden, en van daar met de voortbrengzelen der Volkplantingen terug te keeren, waren, om zo te spreeken, ontallyk. Het aantal der hier gebouwde Koopvaarders, ter vaart op de *West* gemaakt, was door de stremming van den Handel en

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 193 en 263.

CXXXI. BOEK. 1802.

en het neemen dier Schepen, zeer verminderd. Terwyl een aantal van deeze en andere ter Koopvaardye gefchikte Vaartuigen, om niet van alle Zeevaardye verftooken te weezen, onder vreemde Vlaggen gevaaren hadden. De belemmeringen en eindelyk de volkomene weering onzer Zeevaard, zo langen tyd, toegebragt, hadden ten onmisbaaren gevolge gehad, dat verfcheide vreemde Reederyen, geduurende den jongften Oorlog, door het gebruik maaken van hunne Schepen voor onzen Handel, zeer aanmerkelyk in bloei en welvaard waren toegenomen. Men mogt vrylyk vastftellen, dat de belanghebbende in dezelve niet zouden nalaaten alle middelen te beproeven, om, onder begunftiging van de *Hollandfche* Vlag, het beftaan dier Reederyen te verlengen, ja, ware het mogelyk, te verzekeren. Een beftaan, 't welk niet misfen kon, ten uiterften nadeelig te weezen, en dreigde op een volkomen ondergang van de Reederyen in ons Vaderland te zullen uitloopen.

Een aanzienlyk getal Kooplieden en Reeders in Schepen, uit onderfcheide plaatzen des Gemeenebests, vervoegden zich by het Staatsbewind, met verzoek, dat de noodige voorziening genomen en aangewend mogt worden, om het brengen van vreemde Schepen onder de Vlag van deeze Republiek, by wyze van vermomming, te weeren.

Het

Het Staatsbewind, deeze verzoeken hoorende, was van de billykheid en het belang deezer zaake ten vollen overtuigd. „ Het herinnerde zich," op dat wy hier de eigene woorden van 't zelve, aan het Wetgeevend Lichaam gericht, affchryven, „dat de bekende eerlykheid en goe„ de trouw van onze Voorvaderen, en „ het gezet en ftiptlyk nakomen hunner „ verbintenisfen, hun de agting, het „ vertrouwen, en zelfs de voorkeus, „ boven alle andere Volken, hadt doen „ verwerven; waardoor was veroorzaakt, „ dat de *Hollanders*, door de menigte „ Koopvaardyfchepen, welke zy in ei„ gendom bezaten, als de algemeene „ Vragtvaarders van *Europa* waren aan„ gemerkt geworden, en dat onze Vlag, „ op alle Zeeën en Wateren, aan an„ dere was voorgetrokken. Waar van „ het natuurlyk gevolg geweest was, dat „ de Schatten der Vreemdelingen in den „ boezem onzer Rederyen waren over„ gebragt, en hier uit wederom by af„ daling, voor onderfcheide Standen en „ Rangen, een ryke bron van welvaa„ ren en voorfpoed zich opende. — „ Het fprak, uit dien hoofde, van zel„ ve, dat, zou 'er zich eene gegronde „ hoop opdoen, om, naa den nu ge„ lukkig herftelden Vrede, de zo zeer „ vervallen Zeevaard en den Koophan„ del der Republiek, wederom te zien „ aanwakkeren, het vertrouwen der Bui-

CXXXI. BOEK.

1802.

Voorzorgen van den invloed der Vreemden daar op.

CXXXI. BOEK. 1802.

„ tenlanderen op onze Natie op nieuw „ moest herleeven en gevestigd worden. „ Gevolglyk behoorde, om dit heilzaam „ oogmerk te bereiken, langs alle ge- „ paste wegen, kragtdaadig te worden „ verhinderd, dat Vreemdelingen, ten „ nadeele onzer eigene Natie, zich niet, „ by vermomming, van de Vlag deezer „ Republiek bedienden."

Het Staatsbewind bragt, om zulks, door een ſpreekend voorbeeld, te beves- tigen, onder de aandagt van het Wetgee- vend Lichaam, den tegenwoordigen ſtaat onzer *West-Indiſche* Volkplantingen, waar de *Engelſche* en *Americaanſche* Planters, naa het in bezit neemen van dezelve, zich nedergezet en het voornaamlyk op de aanteelt van Katoen hadden toegelegd. — Het vervoeren van dit voortbrengzel met *Engelſche* Schepen, toonde het Bewind, dat den Lande tot groot achterdeel zou ſtrekken. Dat gevolglyk, wanneer het zich bedienen van vreemde Schepen, on- der de Vlag van onzen Staat, kragtdaa- diglyk werd belet, daar door onze Re- deryen niet alleen merklyk zouden toe- neemen, en aan duizenden van Huisge- zinnen het noodige onderhoud verſchaft worden; maar ook zou, langs deezen weg, voor onze Zeevaard de gelegenheid geo- pend worden, om, indien voor als nog, het noodig aantal Schepen voor onze Koopvaardye mogt ontbreeken, dezelve, door aankoop van Buitenlanders, magtig

te

te worden, die, zo lang hun nog eenige hoop overbleef om, onder de Vlag van deeze Republiek, te vaaren, daar toe niet, dan misſchien tot zeer onmaatige en ongehoorde pryzen, zouden beſluiten. De ondervinding hadt reeds doen zien, dat zy, zich vleijende met het vooruitzigt, om 't zy rechtſtreeks, 't zy zydelings, hunne Schepen weder daar toe te kunnen gebruiken, derzelver verkoop door de buitenſpoorig hoog gevorderde Pryzen, daarom volſtrekt ondoenlyk maakten, terwyl *daarentegen* hunne zeer gematigde voorſlagen voor het bevragten hunner Schepen, duidelyk hunnen toeleg te kennen gaven om, zo mogelyk, met deeze vragtvaard aan te houden.

Hier by deedt het Staatsbewind nog opmerken, dat zulk een zydelings gebruik van Vreemde Schepen, nog deeze verderflyke gevolgen zou baaren, dat de *Hamburgers* en *Embdenaars*, die, by hunne Gouvernementen, geen *Turkſche* Passen kunnen bekomen, en zich daar door van de vaart op de *Middellandſche Zee* vonden uitgeſlooten, weder bedektlyk, onder deezen of geenen duisteren naam, van de *Hollandſche* Vlag zouden weeten gebruik te maaken.

Om alle deeze nadeelen voor 's Lands Ingezetenen te weeren en dezelve, in dit hoogst aangelegen vak, de beſchermende hand te bieden, oordeelde het

CXXXI. BOEK. 1802.

Staatsbewind, dat kragtdaadige middelen moesten ter hand geslagen worden. Dit middel oordeelden zy gevonden te hebben, door het stellen eener vaste Orde op het verkrygen en ligten van Zeebrieven, en alle onze Koopvaarders daar toe te verpligten. Deeze, uit veele Artykelen bestaande, verhoedende regelmaat werd door het Staatsbewind vervaardigd (*).

Het verbod van den invoer der *Engelsche* Goederen opgeheven.

De herstelling des Vredes hadt ten eigenaartigen gevolge, dat alle redenen, die, in den Oorlogstyd, den Wetgeever bewogen hadden om den Invoer van *Engelsche* of andere Buitenlandsche Manufactuuren, Voortbrengzels en Koopmanschappen, of ook dezulke, die daar voor gehouden werden, te verbieden, nu vervielen, en gevolglyk wierden buiten kragt gesteld. Alle de by die Wetten verbodene Goederen (†), zouden weder mogen worden ingevoerd, onder betaaling echter van zodanige Regten als voorheen daar van geheeven waren: dewyl alle vroegere of laatere bepalingen op de inkomende en uitgaande Regten deezer Goederen, tot nadere voorziening, in volle kragt en werking bleeven (§). Wanneer, in Wiedemaand,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 232 en *Bylage* bl. 58—65.

(†) Uitgezonderd die by Publikatie van 26 Febr. 1801 als verboden vermeld waren.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 304. en Juny bl. 102.

maand, het Staatsbewind kennis kreeg, uit eenen Brief van den Scheeps-Conſtructeur Generaal P. GLAVIMANS, dat door eene Commisſie uit *Engeland*, te *Dordrecht* gekomen, aanzienlyke Partyen Hout waren ingekogt, werd en de Zeeraad en de Raad der Binnenlandſche Zaaken des verwittigd, en verzogt, om daar op behoorelyk te letten by de jaarlykſche raadpleegingen op de be- en ontlastingen het een en ander betreffende (*).

Wegens het Handelverdrag met *Frankryk*.

Schoon de Handel met *Frankryk* geene veranderingen ondergaan hadt, dan die ontſtonden uit de belemmeringen des gevoerden en nu geëindigden Krygs nevens deeze Bondgenoote tegen *Engeland*, was 'er, zints het Verdrag onze Onafhangelyk Verklaaring insluitende, veel geſprooken van een nieuw Handelverdrag met deeze Zuster-Republiek. Onze Afgezant SCHIMMELPENNINCK, aan wiens invloed aldaar ons Land zo veel verpligtings en zo veel te danken hadt, was, in 't laatst des verſtreeken en den aanvang deezes Jaars, over deeze belangryke zaake aldaar onledig (†). Van hoe veel gevolgs dit geweest hebbe is ons niet gebleeken.

De uitvoer van Aardapelen toegeſtaan.

Het verbod des uitvoers van Aardappelen, waarby de *Groningerlanders* byzon-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 312. en July bl. 137.
(†) *Ald.* Jan. bl. 78.

CXXXI. BOEK. —— 1802. zonder leden, en des veelvuldige klagten hadden doen hooren (*), hieldt nog stand, ten grooten agterdeele van de streeken waar de hooge Veenen vergraaven worden, en de teelt der Aardappelen die landen geschikt maakt en voorbereidt tot het verbouwen van Rogge en ander Koorn. Buiten 's Lands werden deeze Veen-aardappelen meest gebruikt, en door de Schippers, na *Hamburg* en de *Kleine Oost* vertrekkende, voor ballast medegevoerd. Het verbod des Uitvoers hadt te wege gebragt, dat 'er, in een gedeelte dier zogenaamde *Veen-Colonien*, (waar, uit die vervoering, thans dertig duizend Ingezetenen hun bestaan vonden,) over de honderd millioenen zakken Aardappelen ongezogt, en reeds meer dan vyftig millioenen bedorven en verrot lagen: dewyl de voorraad zo groot was, dat dezelve noch door menschen, noch door het vee, aldaar konden worden verteerd. Binnen 'slands werden deeze Aardappelen weinig of niet gebruikt, zo zelfs dat, in de duurste tyden, de Kooper of Verzender na *Amsterdam* en elders de onkosten niet konden betaald krygen. — Het Landsbestuur, het ongeluk dier Lieden inziende en in aanmerking neemende, oordeelde, dat, tot aanmoediging van het

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 99.

het vrugtbaar maaken der Veengronden, alles moest worden aangewend wat mogelyk was: naardien dezelve anderzins geheel onbebouwd en woest zouden blyven liggen: dewyl het nog geene uitgemaakte zaak was, wie het voordeeligst handelde, hy die, de Veenen afgegraaven hebbende, dezelve liet vaaren, dan hy, die dezelve tot vrugtbaarheid herschiep. Hier op werd het verbod des Uitvoers van de Veen-aardappelen ingetrokken, en de Uitvoer derzelven ter Zee uit de Havens van *Harlingen*, *Groningen*, *Delfzyl* en de *Staaten-Zyl*, onder de noodige voorzorgen, vrygelaaten. (*) — Laater kreeg de Uitvoer van Aardappelen algemeene vryheid (*).

De Uitvoer van Boter bezwaard gelaten.

Met den laatsten van Bloeimaand deezes Jaars, liep de Belasting van drie Guldens vyftien Stuivers, op den Uitvoer van elke honderd pond Boter gesteld, ten einde. Het Staatsbewind, over het al of niet raadzaame van het volduuren dier Belasting, raadpleegende, was 't zelve, uit ingekomene voldoende bescheiden, gebleeken, dat, in het tydsverloop van den veertienden van Bloeimaand des Jaars MDCCCI tot den laatsten van Grasmaand deezes Jaars, meer dan zes Millioenen Ponden Boter waren aangegeeven, om uit

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 484. en *Bylage* bl. 81.
(†) *Ald.* Mey bl. 105.

CXXXI. BOEK. 1802. uit de Republiek te worden uitgevoerd. Van wegen de Belasting, op den Uitvoer gelegd, was dus de zuivere som van 225,000 Guldens in 's Lands Schatkist gevloeid; en nog waren de opgaven niet volledig ingekomen. Het Staatsbewind merkte met grond op, dat, niet zonder eenige waarschynlykheid, kon worden veronderfteld, dat boven dien een goed gedeelte, zonder aangifte, ten Lande zou zyn uitgevoerd: zo dat het geheel beloop der uitgevoerde Boter, welligt, met nog twee Millioenen kon worden vermeerderd. — Zedert een reeks van jaaren was de Uitvoer van Boter niet alleen aanhoudend toegenomen; maar ook die vermeerdering hadt plaats gegreepen naa de vastftelling der Belasting op den Uitvoer. Dezelve hadt geen de minfte belemmering aan deezen tak des *Bataafschen* Koophandels toegebragt, en was daar door een aanmerkelyk voordeel in 's Lands Kas gekomen. Daar nu de Pryzen der Boter, geduurende den tyd deezer buitengewoone Belasting op den Uitvoer, zich op eene aanzienlyke hoogte hadden ftaande gehouden, was het meer dan waarschynlyk, dat dezelve, zonder eenig nadeel voor het binnenlands vlytbetoon of Landbouw, alleen door den Vreemdeling was gedraagen. — Op welke gronden het Staatsbewind oordeelde die Belasting voor eerst nog zes maanden te doen volduuren, en dus tot den laatften van Slachtmaand.

maand. Deeze tyd verscheenen zynde, werd goedgevonden, die Belasting te verlengen tot Grasmaand des volgenden Jaars (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

Een voordragt des Staatsbewinds, om het inkomend Regt op het Rundvee van twintig Guldens op elk Beest tot op vyf Guldens te verminderen, ingevolge van deswegen gedaanen aanzoek, kreeg, ondanks allen aandrang by het Wetgeevend Lichaam, geene goedkeuring (†).

Desgelyks de invoer van Vee.

De Pagters der Zandmennerye te *Hargen*, die vier en twintig honderd Guldens aan de Municipaliteit van *Schoorl* en *Kamp*, en 's Lands Domeinen, 's jaarlyks opbragten, by elk voor de helft genooten, kreegen ontslag van deeze Pagtpenningen voor de zes laatste maanden des Jaars MDCCXCIX. Ten aanziene van dit *Harger* Duinzand was, ten gemelden Jaare, een voordragt gedaan om te laaten onderzoeken, welke nuttigheden van dit Duinzand voor onze Glas-Fabrieken zouden kunnen getrokken worden; als mede of dit Zand voor de Glas-Fabrieken, en inzonderheid de *Engelsche*, onontbeerelyk ware, en, indien dit het geval mogt weezen, den uitvoer te bezwaaren, of daadlyk te verbieden, en den Burger JAN

Hoe men over den Uitvoer van het *Harger* Zand dagt.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 242 en *Bylage* bl. 80. en Nov. bl. 108.

(†) *Ald. Bylage* op Nov. bl. 14 en *Notulen* Dec. bl. 129.

CXXXI. BOEK. —— 1802.

JAN NIEROP, te *Schoorl*, aan te moedigen tot bekendmaaking van de wyze, waar op dit *Harger-Zand* door hem werd toebereid. — Het Staatsbewind oordeelde, dat de voorstellen, betreffende dit Zand, geene punten van beraadslaging konden opleveren (*).

Verbod des Invoers van Manufactuuren.

Te meermaalen gewaagde ons Geschiedblad van de verschillen tusschen de Fabrikeurs en Kooplieden gereezen, zo hoog loopende en van dat aanbelang gerekend, dat het Landsbestuur, des gemoeid, zich genoodzaakt vondt daar over te raadpleegen (†). In het Reglement op den Doorvoer van Goederen door deeze Landen, in Sprokkelmaand deezes Jaars uitgevaardigd, vondt men, ten aanziene van den Invoer en Verkoop van Buitenlands gefabriceerde Wollen-Manufactuuren bepaald, „ Dat, van nu af aan, zou verboden zyn de Invoer van eenige geverfde of bereide Lakenen, Stametten, Carsayen, Duffels, Baayen, en Saayen, als mede alle Casimieren, en Vlaggedoek, het zy wit, het zy geverfd, van wat lengte of breedte, of onder welke andere benaaming dezelven zouden mogen weezen, wordende alhier on-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 194 en Juny bl 291.

(†) Wy wyzen alleen te rugge op onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 80 enz., en inzonderheid het XXXVIII. D. bl. 305—320.

onder geverfd begreepen, alles wat op eenigerlei wyze, het zy in de Wol, het zy in den Draad of in het Stuk gekleurd was, 't zy gemengeld of effen. — Om met te zekerder uitslag het heilzaam oogmerk van deezen zo noodzaaklyken maatregel, ter opbeuring der Binnenlandsche Fabrieken, te bereiken, zouden geen Kooplieden of Winkeliers, naa verloop van twaalf maanden, mogen verkoopen of in hunne Huizen, Pakhuizen, of Winkels, hebben eenige der gemelde Goederen. — Ter voorzieninge van bedrog in deezen zouden de hier gefabriceerde, geverfde en opgemaakte Stukken moeten voorzien weezen met een onderscheidend Kenteken van 's Lands wege. Alles op daar by bepaalde boeten (*).

CXXXI. BOEK. — 1802.

Hoewelkom by veelen.

De lange gekwynd hebbende Fabriek-Steden ontvingen, met toejuiching, dit Reglement, daar het de leevendige hoop verwekte op herstel van een deerlyk verval. Zy preezen de welwillendheid, de wysheid, de onpartydige zorg voor het welzyn van het gansche *Bataafsche* Volk, door het Landsbestuur aan den dag gelegd. Zy zagen daar in de begeerte van hetzelve, om het eene gedeelte des gemeenen Vaderlands niet boven het andere te begunstigen, de eene tak

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Febr. bl. 380.

CXXXI. BOEK. 1802. tak van nyverheid niet boven de andere te beschermen, den eenen Ingezeten niet boven den anderen te bevoordeelen; veel min om toe te laaten, dat het welvaaren van eenige weinigen, ten kosten van honderden en duizenden, zou bevorderd worden, of dat de grootste rykdom en overvloed van deeze zou gebouwd worden op de diepste armoede en het grensloos gebrek van genen. — Zy hielden zich verzekerd, dat het Staatsbewind de Publikatie, met zo veel wysheids ontworpen, als met vaderlandlievenden yver en moed daargesteld, zou handhaaven en ten uitvoer brengen, en geen gehoor geeven aan eenig aanzoek om dezelve in te trekken, of buiten werking te laaten, noch gedoogen, dat dezelve door eenigen sluikhandel van deezen of genen Handelaar, of door de trouwloosheid van eenigen Lands-Amptenaar overtreeden of kragtloos gemaakt wierd (*).

Han-

(*) Op deezen trant schreef de Municipaliteit van *Leyden*, in eene *Misſive aan het Staatsbewind, betreffende den voormaaligen en tegenwoordigen Staat der Fabrieken*. Te *Leyden*, by HERDINGH en DU MORTIER, 1802. Een alzins leezenswaardig stuk, om het deerlyk verval en het aanbelang der Fabrieken, daar ter Stede, te doen zien. Terwyl het tevens een schets ophangt van andere Vaderlandsche Steden, in de gevolgen van het verval der Fabrieken deelende.

Handelhuizen in *Amſterdam* en *Rotterdam* waren met Vertoogen het Landsbewind aan, om dit Plakaat te veranderen en te verzagten. Hier door werd het oude geſchil tusſchen Fabriekeur en Handelaar weder ter baane gebragt, en bleef men niet agterlyk met de Stukken, daar toe betrekkelyk, ter Drukpersſe te geeven (*). — Het Staatsbewind werd daar mede vaak bezig gehouden, zo van den eenen als van den anderen kant. De vervoegingen by hetzelve eerst in Slachtmaand eenen aanvang genomen hebben-

CXXXI. BOEK.

1802.

Vertoogen daar tegen.

(*) Byzondere opmerking trok eene *Proeve, om de verheffing van het diep vervallen Fabrykwezen te vereenigen met de belangen van Koophandel, Zeevaard en Landbouw*, door PIETER VREEDE. Te *Haarlem*, by A. LOOSJES Pz.; doch bovenal het *Vervolg op de Proeve, beſtaande in de uitgave eener Memorie tot wederlegging van een Adres van een aantal Commercie-huizen, om ſurcheance van het tweede Lid der Publikatie van* 26 Febr. 1802, *en van een nader Adres tot handhaving derzelve Publikatie. Beide van wegen zeer veele Fabrikanten, aan het Staatsbewind der Bataafſche Republiek, ingediend, door* PIETER VREEDE. Te *Haarlem*, by den zelfden. Thans gaf deeze Schryver in 't licht: *Vrye Beſchouwing van gedaane Voorſtellen en Verzoeken, om, gelyk men zegt, ter aanmoediging van onze Inlandſche Fabrieken, den Invoer van Buitenlandſche Manufactuuren tegen te gaan of te belemmeren.* Een ſtukje in gereedheid, om het licht te zien, kort voor de gebeurtenisſen van 22 Jan. 1798, die 's Schryvers voorneemen veranderde; thans, dagt hy, zou het eenig nut kunnen aanbrengen. Te *Haarlem*, by den zelfden.

CXXXI. BOEK. bende, bleef die zaak, ten deezen Jaare, onafgedaan, en behoort tot eenen volgenden Jaarkring (*).

1802. Werkzaamheden wegens de Walvischvangst.

De uitrustingen ter *Groenlandsche* en *Straat-Davidsche* Walvischvangst waren zeker in de laatste helft der verstreeken Eeuwe, van tyd tot tyd, sterk verminderd. De Oorlog met *Engeland* deedt dezelve geheel staaken, en scheen aan die onderneemingen, den Lande zo voordeelig, voor altoos, de doodsteek te zullen geeven. Wie met het noodige tot die Visschery eenigzins bekend is, zal zich niet verwonderen, dat, behalven het verlies van een aantal Schepen, door de *Engelschen* genomen, eenige jaaren stilstands een deerlyk verloop moest veroorzaaken. De uitkomst leerde zulks thans aan elk. Slegts een dertiental Schepen werden na *Groenland* en één na de *Straat-Davids* bestemd (†).

Een Verzoekschrift van Gecommitteerden ter *Groenlandsche* en *Straat-Davidsche* Visschery voor *Amsterdam*, de *Maaze* en het *Noorder Kwartier*, hieldt in, dat door het Staatsbewind het noodige mogt

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 242. Dec. bl. 42. 71. 95. 138. 141. 226.

(†) Wy vinden opgegeeven, dat 'er van *Amsterdam* 3, van *Dordrecht* 2, van *Zaandam* 5, van *Westzaan* 1, van *Wormerveer* 1, van *Broek* 1, na *Groenland*, en van *Nieuwendam* 1 na de *Straat-Davids* zeilden. *Alg. Kunst- en Letterbode*, 1802. I. D. bl. 337.

mogt worden daargesteld, op dat aan de Boekhouders van de negen en twintig Schepen, in den Jaare MDCCXCVIII na *Groenland* uitgerust, en alle door de *Engelschen* genomen, opgebragt en verbeurd verklaard, overeenkomstig met een besluit, in den Jaare MDCCLXXXVIII door Hun Hoog Mogenden genomen, voor ieder dier Schepen, eene som van vyfduizend Guldens mogt worden betaald.— Wyders verzogten zy, dat aan het Wetgeevend Lichaam een voordragt mogt gedaan worden, om aan ieder Boekhouder eener Reedery van een Schip, dat met eene volkomen Vleet met zeven Sloepen, en veertig Koppen, ter Walvisch- of Robbenvangst naa *Groenland* of *Straat Davids* in dit Land, in de tien volgende Jaaren, zou worden uitgerust, voor eene Premie, jaarlyks, op het bewys dat hetzelve in Zee was geloopen, betaald zou worden drieduizend Guldens. — Verder, dat de Premie tot Schadeloosstelling, op den voet des Jaars MDCCLXXXVIII, nog, voor tien of twaalf jaaren, mogt verlengd worden. Het eerste deezer verzoeken werd van de hand geweezen. — Eene Premie van twee duizend Guldens voor de Uitrusting toegestaan — en ook, voor deezen Jaare, het verzoek in de derde plaats voorgedraagen, ingewilligd (*). Hoe

CXXXI. BOEK.

1802.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Feb. bl. 106. 338. Maart bl. 107.

CXXXI. BOEK. 1802.

Hoe zeer het Landsbestuur deeze Visschery in 't ooge en haar de hand boven 't hoofd hieldt, bleek by de bepaalende Vergunning der Walvischvangst in de ommestreeken van de Kaap *de Goede Hoop* verleend: waar van wy hier boven melding gedaan hebben.

Verzoeken wegens de Haringvaart.

Een andere zeer aangelegene, mede door den damp des Oorlogs dorrende, tak van 's Lands welvaard, de Haringvangst, zogt desgelyks tot herleeven het voedend sap van de gunst en bescherming des Landbestuurs. Een ingediende Brief van het Committé tot de Zaaken van de Groote Visscherye hieldt het verzoek in, dat wederom, voor den tyd van twaalf agtereenvolgende jaaren, Premien mogten worden toegestaan aan elk Schip, 't welk, geduurende dien tyd, ter Haring zou vaaren, en wel voor elke Haringbuis, in de twee eerste jaaren, acht honderd en in de volgende tien jaaren vyf honderd Guldens. — Dan aangezien 'er, op de aan het Wetgeevend Lichaam voorgedraagene Petitie, voor deezen Jaare, reeds eene post gebragt was, genoegzaam gekeurd, om de noodige Premien aan de Haringschepen te voldoen, werd het verzoek, om het toestaan voor twaalf agtereenvolgende jaaren, van de hand geweezen (*). Doch het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 27.

het Committé, geene penningen by Kas hebbende om de werkzaamheden gaande te houden: door het gemis van den gewoonen onderſtand van 6,400 Guldens, geduurende den ſtilſtand der Haringvaard niet genooten, verzogt het onverwylden onderſtand in Geld. Eene ſom van drie duizend Guldens werd voor deezen tyd genoegzaam geoordeeld (*). — Het voor deezen Jaare in de Begrooting der Staatsbehoefte vastgeſtelde was vyfhonderd Guldens voor ieder Haringſchip. Het Committé deedt aanvraage, dat zulks met tweehonderd, voor dit Jaar, mogt vermeerderd worden, 't welk geen geheel ongunſtigen ingang vondt, dewyl, voor het volgend Jaar, die vermeerdering werd toegezegd (†).

De *Yslandſche* Visſchery, en andere, begunſtigd.

Meermaalen moesten wy van het door den Oorlog verarmde *Vlaardingen* en *Maasſluis* ſpreeken. Geen gering gedeelte des beſtaans en welvaards is in de *Kleine* of *Yslandſche* Kabbeljaauw Visſchery gelegen. Om deeze weder aan te vangen, was men het Staatsbewind aan met een voordragt, om, geduurende den tyd van twaalf Jaaren, met het tegenwoordige eenen aanvang neemende, ieder Schip, te dier neering, van daar uitvaarende, uit 's Lands Kas, te belooven

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 164.

(†) *Ald.* April bl. 273. Dec. bl. 175.

CXXXI. BOEK. 1802.

ven en te doen betaalen eene Premie van achthonderd Guldens, onder dezelfde voorwaarde, als deeze door de Staaten van *Holland* in den Jaare MDCCLXXXIX was bepaald. Niet ongunſtig was het gehoor aan dit verzoek verleend, ſchoon men ſlegts zevenhonderd Guldens voor één Jaar voor ieder Schip bepaalde (*).

De aanzoeken tot een verbod tegen het bouwen en uitrusten van Viſchſchepen ter Haring- of Kabbeljaauwviſchery voor Vreemden dienſtig, vonden gunſtigen ingang (†). — Te vergeefsch deeden de Viſchers der Stad *Harderwyk* aanzoek, om het Beſluit des Vertegenwoordigden Lichaams, in den Jaare MDCCC, tegen het kaaken, inzouten en buiten 's Lands verzenden van den *Zuiderzeeſchen* Haring te doen vernietigen (§).

Alle Viſcheryen, langen tyd zo zeer belemmerd of geheel geſtaakt, poogden, by het herleeven, onderſtand uit 's Lands Kas te verwerven. De Reeders van Verſche Haringſchuiten te *Katwyk*, *Noordwyk* en *Egmond aan Zee*, verzogten om eene belooning van vierhonderd Guldens meerder voor elke Schuit, ten dien einde uitgeruſt. Men bepaalde de

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Febr. bl. 106. Maart bl. 108. April bl. 35. 355.
(†) *Ald.* Maart bl. 322 en 422.
(§) *Ald.* Juny bl. 80.

de toelaage op honderd Guldens minder dan de aanzoek (*). CXXXI. BOEK.

De Landbouw, waar aan de hand, met zo veel vlyts en gelukkigen uitslags, de laatste Jaaren was gelegd, zette zich meer en meer uit. Voorstanders daar van hadden te meermaalen, tot volvoering van eenigzins uitgestrekte plans, de tusschenkomst des Lands of Departementaalen Bestuurs noodig. Van dien aart was eene vroegere vervoeging van den Burger J. H. VAN ZUYLEN VAN NIEVELD, nevens anderen, alle Leden van en uitmaakende het Gezelschap van aanmoediging des Landbouws te *Barneveld*, dat 'er, tot bevordering des Landbouws in die Kwartieren, en het bewerken van de vrugtbaarmaaking der aldaar woest liggende Heigronden, eene Vaart mogt worden gegraaven, en men, ten deezen einde, zich mogt bedienen van een daar omstreeks gevonden wordend Water, 't welk zich by *Amersfoort* ontlastte, en aldaar gemeenschap hadt met een bevaarbaar Water, vloeiende in de *Eems* en verder in de *Zuiderzee*. Zy voegden 'er by de opgave van eenige middelen, om daar toe het noodige Fonds te vinden. Het Staatsbewind vondt goed, dit verzoek te verzenden aan het Departementaal Bestuur, 't geen

1802. De Landbouw bevoordeeld.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 367. Aug. 214.

CXXXI. BOEK. 1802.

't geen in *Gelderland* ſtondt ſtand te grypen (*).

Den Burger J. M. DAMBLÉ hadt zich, zints eenigen tyd, in de nabyheid van *Zeist*, bevlytigt om onbebouwde Heigronden, in dien omtrek, in vrugtbaar land te hervormen. Gunſtig was zyn aanzoek by de Eerſte Kamer van het toenmaalig Vertegenwoordigend Lichaam ontvangen, en hadt hy blyken ingeleverd van den yver en werkzaamheid, waar mede hy zich op de verbetering des Landbouws, en het vrugtbaar maaken van woeste Gronden, hadt toegelegd, zo dat men, ter zyner aanmoediging, hem de noodige vrydommen verleende op het eigendom tegenwoordig door hem ter vrugtkweeking aangelegd, of op zodanig andere als hem nog verder ter bebouwinge moesten worden toegeſtaan. Deeze zaak hing onafgedaan. — Thans vervoegde hy zich by het Staatsbewind, met aanzoek, dat aan het Wetgeevend Lichaam de noodige voordragt mogt gedaan worden, tot erlanging van zyne begeerte. — Een verzoek van WENDELE ELEONORA TEN HOVE, Weduwe van JAN CAREL GODIN, aan het Intermediair Adminiſtratief Beſtuur van het geweezen Gewest *Utrecht*, dat aan haar een ſtuk Hei-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 4.

Heide mogt worden afgestaan, hing desgelyks. CXXXI. BOEK. 1802.

Aangezien deeze verzoeken op te zeer onderscheidene wyzen werden voorgedraagen, om aan dezelven te voldoen, en de thans plaats hebbende Orde van Zaaken vorderde, dat in deezen een vasten voet behoorde genomen te worden, werden de verzoeken in handen gesteld (*). — Gunstiger slaagden de aanzoeken in het voormaalig *Gelderland* gedaan, om, voor eenige Jaaren, vrydom te hebben van Tienden, wegens slegte Heide of Slobbe-Land, onder *Hattem*, en woeste Heidegrond en slegt Bosch in de Buurschap *Wageningen* (†).

Voorstellen wegens den *Slaaperdyk*.

Zogt men dus bykans geheel nutloozen Grond ten gebruike aan te leggen in ons Vaderland, waar de zugt en yver voor den Landbouw, zints eenigen tyd, dermaate was toegenomen en veelal zo gelukkig geslaagd, geen wonder, dat men ook ernstig bedagt was om gedeeltens des Vaderlands, reeds lang onder de weelderigste en vrugtbaarste geteld, te behouden en het voor deerlyk onheil der overstroominge te behoeden. Met dit inzigt vervoegden zich Dykgraaf en Hoog-Heemraaden van *Rhynland* by het Staatsbewind, met verzoek, dat de *Slaper-*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 235.

(†) *Ald.* Sept. bl. 162.

CXXXI. BOEK. 1802.

perdyk, liggende tusſchen de *Zandpoort* en *Spaarendam*, ten kosten van dat Hoog-Heemraadſchap, tot zodanig eene hoogte mogt worden gemaakt en onderhouden, als zy zouden noodig oordeelen, om *Rhynland*, en verder daar aan paalende Heemraadſchappen, voor Overſtroomingen te bewaaren.

Het Staatsbewind, in aanmerking neemende de verſchillende gevoelens, wegens deeze Verhooging, by de Regeering van *Amſterdam*, en het Hoog-Heemraadſchap gekoesterd, vondt goed, een deswegen door den Agent van Inwendige Politie uitgebragt Verſlag, met de Bylagen, te zenden aan het aanſtaand Departementaal Beſtuur van *Holland*; ten einde te tragten deeze zaak, naar genoegen der beide Partyen, te ſchikken, of; indien zulks niet mogt gelukken, als dan de zaak te beſlisſen op zulk eene wyze, als 't zelve zou oordeelen te behooren, of ook des een voordragt te doen aan het Staatsbewind (*).

Ten

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 182. Juny bl. 100. Ten deezen Jaare kwam 'er in 't licht, eene *Verhandeling over den Rhynlandſchen Slaaperdyk*, *by Spaarendam*, *met betrekking tot deszelfs gevolgen*, *zo voor den Waterſtaat van Rhynland*, *als voor de Stad Amſterdam*, door F. W. CONRAD, *Commisſaris Inſpecteur over 's Lands Waterwerken en Waterſtaat*. Te *Haarlem*, by A. LOOSJES Pz. Een ſtukje, 't welk veeler aandagt trok, en dit Geſchilſtuk tusſchen *Rhynland* en *Amſterdam* op eene zeer bondige wyze toelichtte.

Ten Jaare MDCCC hadt de Municipaliteit der Stad *Amsterdam*, in Oogstmaand, een Verzoekschrift ingediend, waar by dezelve verzogt, zo veel des noods, gevolmagtigd te worden, om, mits vooreerst, de daar op vallende kosten, uit de Stads Kasse uitschietende, en voorbehoudens de nadere bepaalingen en schikkingen, welke nu of by vervolg noodzaaklyk mogten bevonden worden, den *Dam* aan den *Overtoom*, welke de *Schinkel* affnydt van de gemeenschap met de *Overtoomsche* Vaart, weg te neemen, en, in plaats van dien, aldaar eene Schutsluis van bekwaame grootte en wydte aan te leggen, en de regtstreeksche vaart tusschen de *Haarlemmer* of *Leydsche* Meer en de Stad *Amsterdam*, te herstellen en bevaarbaar te maaken. — De Municipaliteit der Stad *Haarlem* bleef niet agterlyk, om derzelver bezwaaren tegen het toestaan deezes verzoeks by het toenmaalig Vertegenwoordigend Lichaam in te leveren. — Deeze nog hangende zaak werd met alle Stukken, daar toe betrekkelyk, door het Staatsbewind gezonden aan het Departementaal Bestuur van *Holland*, om daar op, naar bevind van zaken, te beschikken (*).

Voordragt wegens de Sluis aan den *Overtoom*.

On-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 222. Beide deeze zaaken, zo de Verhooging des *Slaaperdyks*, als het leggen van de Sluis aan den

CXXXI. BOEK. —— 1802. Wat 'er omtrent de Maaten en Gewigten geschiedde.

Onder de onafgedaane zaaken des voorigen Landbestuurs, was mede het daarstellen van de voorbereidende maatregelen, tot het invoeren van gelyke Maaten en Gewigten in het *Bataafsche* Gemeenebest. De tegenwoordige Staatsregeling schreef voor: ,, 'er zullen eenerlei in de Republiek reeds bekende ,, Maaten en Gewigten, alom, worden ,, ingevoerd, op zodanigen tyd en wyze ,, als de Wet nader zal bepaalen." — Men was omtrent dit stuk werkzaam, en werd de Burger G. J. PALTHE, te *Amsterdam*, aangesteld tot eene naauwkeurige opneeming van alle Maaten en Gewigten, thans in den Lande gebruiklyk, mitsgaders om dezelve met de zuivere *Fransche* Maaten en Gewigten te vergelyken, derzelver juiste verhouding te bepaalen, en daar van naauwkeurige, volledige en naar elks vatbaarheid geschikte Tafelen te vervaardigen. Ykmeesters kreegen last, hem den noodigen bystand in dit onderzoek te bieden, en werd, van 's Lands wege, ter leen verstrekt en afgegeeven de Standaart van de nieuwe *Fransche* Lengte-maat, genaamd *Mètre*, door de Burgers J. H. VAN SWINDEN en H. AENEAE, uit naam van het *Institut National des Sciences & des Arts*, aan het *Bataafsch*

den *Overtoom*, kwamen tot stand; doch dit behoort tot een ander tydvak.

CXXXI. BOEK. 1802.

taafsch Gouvernement aangeboden, en ter Secretarye van het Uitvoerend Bewind weggelegd. Te *Parys* zou PALTHE, op 's Lands kosten, laaten vervaardigen eene naauwkeurige Balans, en een werktuig tot het meeten der Lengte-Maaten (*).

Wegens de aanftelling eens nieuwen Rectors op de Academie te *Leyden*.

De nieuwe Orde van Zaaken deedt den Rector en Senaat van 's Lands Univerfiteit te *Leyden* het Staatsbewind vraagen, aan welke Geconftitueerde Magt zy de benoeming van eenen nieuwen Rector moesten inzenden, om daar uit de keuze zo tydig te doen, dat zy, wanneer de tegenwoordige Rector, volgens de Wet, moest aftreeden, diens Opvolger, ten beftemden tyde, konden inhuldigen? Op deeze Vraage diende ten antwoord, dat het Staatsbewind, voor ditmaal, de benoeming van eenen nieuwen Rector, die den aftreedenden moest vervangen, zou inwagten.

Verzoeken door de Hoogefchool gedaan.

By deeze gelegenheid herinnerden de Rector en Senaat dier Hoogefchoole het Staatsbewind aan het Artykel der Staatsregeling, waar by bepaald wordt, „Alle „ algemeene Wetten en Bepaalingen, „ welke, zedert het begin van den Jaare „ MDCCXCV, gederogeerd hebben aan „ de waarde van Eigendommen of wettig „ verkreegene Bezittingen, zyn aan her-„ zie-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 244. July bl. 57.

CXXXI. BOEK. 1802.

„ ziening onderworpen. — Een ieder, „ die door dezelve is benadeeld, kan zich „ deswegen aan het Staatsbewind vervoe- „ gen, hetwelk, naar bevind van zaa- „ ken, de afschaffing of verbetering dier „ Wetten, als mede eene billyke scha- „ deloosstelling, voordraagt aan het Wet- „ geevend Lichaam." Zy verzogten, dat hunne Grieven en Bezwaaren, over het verkorten van de Regten van 's Lands Universiteit, mogten worden weggenomen (*). — By het te kennen geeven des verlangens van Curatoren der *Leydsche* Universiteit, dat, ter gelegenheid der Viering van den Algemeenen Vrede, eene Bezending uit het Staatsbewind, die plegtigheid zou bywoonen, herhaalden zy hun verlangen, dat de Universiteit hersteld mogt worden in het genot van alle die Voorregten en Vrydommen, waar van dezelve, zints eenigen tyd, was verstooken geweest. Aan den Raad van Binnenlandsche Zaaken was het onderzoek van dit stuk opgedraagen, en teffens op te geeven, welke der gezegde Voorregten en Vrydommen aan de Universiteiten, buiten nadeel van den Lande, zouden kunnen worden wedergegeeven (†).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 7.
(†) *Ald.* July bl. 160.

CXXXI. BOEK. —— 1802. Schavergoeding aan den Hoogleeraar Boers.

De Herstelling der Hoogleeraaren Boers, Pestel, Kluit en Luzac, is reeds door ons vermeld. Dan de vernietiging van het *Staaten Collegie*, of het *Collegium Theologicum*, waar van wy bericht gaven (*), ontzette den eerstgemelden Hoogleeraar in de Godgeleerdheid van de voordeelen aan het Regentschap van dit Collegie verknogt. Hy vervoegde zich met een Verzoekschrift by het Staatsbewind om Schadeloosstelling. Naa berichtsinwinning van Curatoren der *Leydsche* Hoogeschoole, ten aanziene van het zonderling geval diens Hoogleeraars, welke daar heenen liep, dat hy regtmaatige aanspraak hadt op Schavergoeding; doch dat de Kas der Universiteit, reeds zo zeer met uitkeeringen bezwaard, het schenken daar van niet gedoogde, en zy daarom gaarne zien zouden, dat het begeerde Jaargeld, van tweeduizend Guldens, uit 's Lands Kas werd verleend; oordeelde het Staatsbewind, reden te over te hebben om, by intrekking van het besluit der afzettinge ten deezen opzigte, hem, als geweezen Regent van het Staaten Collegie, uit 's Lands Las, zestien honderd Guldens te betaalen, in te gaan met den dag zyner herstelling als Hoogleeraar in de Godgeleerdheid (†).

De

(*) Zie onze *Vaderl. Histor.* XLIV. D. bl. 73 enz.

(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. July bl. 19-21. — De Hoogleeraar Boers verzogt, in

CXXXI. BOEK. 1802.

Kinsbergen begiftigt de *Harderwyksche* Hoogeschool met Instrumenten tot de Natuurkunde.

De *Harderwyksche* Hoogeschool hadt het tot nog ontbrooken aan eigene Werktuigen, om Proeven in de Natuurkunde te doen, en hing de meerdere of mindere gelegenheid, om die noodige ophelderingen en staavingen der lessen te aanschouwen, te eenemaal af van de meerdere of mindere rykvoorzienheid der Hoogleeraaren in dat vak. De Ridder VAN KINSBERGEN, die, by zyne Dapperheid en Vaderlandsliefde, lust tot bevordering van den bloei der Weetenschappen in zynen boezem omdroeg, beschonk, ten deezen Jaare, die Hoogeschool met eene keurige Verzameling van Physische Instrumenten, nevens twee Nationaale Schuldbrieven, ieder van Duizend Guldens, om uit de Renten dezelve in stand te houden en te vermeerderen. Dankbaarheid vervulde de Bestuurders dier Hoogeschoole en billyke erkentenis de weetenschaplievende Academie-jeugd (*).

De Nationaale Bibliotheek gaat in handen

Het beheer der Nationaale Bibliotheek, door het geweezen Vertegenwoordigend Lichaam aan de Burgers VAN ROYEN, LUBLINK *de Jonge* en APPELIUS opgedraagen, en door hun waargenomen, stondt in

in Sprokkelmaand des volgenden Jaars, dat dit zyn gedaan verzoek voor vervallen mogt worden aangemerkt. En werd hetzelve van het Wetgeevend Lichaam terug gevraagd. *Not. van het Staatsbewind*, 1803. Febr. bl. 162.

(*) *Algem. Kunst- en Letterbode*, 1802. II. D. bl. 241.

in handen des Staatsbewinds, volgens een besluit, in Slachtmaand des afgeloopen Jaars genomen, over te gaan. Gemelde Burgers deeden by 't zelve verslag van hun Bestuur, verrekening der Gelden, en werden bedankt voor hunne werkzaamheden, en het volvoerde ter bevordering van die inrichting. Uit de Leden des Staatsbewinds werd aan de Burgers BESIER en VAN HAERSOLTE dit werk opgedraagen (*).

CXXXI. BOEK. 1802. des Staatsbewinds over.

Veel overweegings hadt 'er plaats gegreepen, betreffende den voet en wyze, op welken zou worden aangevangen een hoogstnoodig gekeurde in orde schikking der Geschied- en Staatkundige Charters van het Gemeenebest. VAN ROYEN hadt deswegen ter eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam eenen voorslag gedaan. (†). Men werd, thans, te raade om aan den Burger Mr. H. VAN WYN, Oud-Pensionaris der Stad *Gouda*, zints lang met dubbel verdienden roem bekend als een vlytig naavorscher en keurig beoordeelaar der Vaderlandsche Oudheden, op te draagen, om in oogenschyn te neemen den staat, waar in zich de Charters en oude geschreevene Staatsstukken van ons Gemeenebest bevonden, van de tyden vóór deszelfs oprichting, en het

VAN WYN wordt Archivarius der *Bataafsche* Republiek.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Jan. bl. 274.

(†) *Ald.* April bl. 342 en 503.

CXXXI. BOEK. —— 1802. het eerst daar op volgend tydvak, tot op het sluiten van den *Munsterschen* Vrede. Voorts werd hem aanbevolen, om zodanige stukken, als voor de Staat- Geschied- en Letterkunde de belangrykste waren, op te spooren en af te zonderen van andere, by wier vergetenheid tegenwoordig weinig of niet verlooren ging. — Van de gewigtigste Charters kreeg hy last een volledige Lyst, met derzelver inhoud en waarde, op te maaken. Van deezen zynen arbeid moest hy, van tyd tot tyd, verslag doen aan den Raad van Binnenlandsche Zaaken, die, des noodig, een nader plan van werkzaamheid aan hem zou ter hand stellen. Om alle vrees voor misbruik of vervreemding in 's Lands Papieren te voorkomen, werd een Eed van Trouw en Geheimhouding gevorderd. De Departementaale Besturen ontvingen aanschryven, om den Burger VAN WYN alles te verschaffen, wat tot volvoering van dit uitgebreide plan noodig was. Twee duizend Guldens bepaalde men tot de Jaarwedde voor het bekleeden van die nieuwe Post, voorbehoudens zodanige verdere belooningen, als met 's Mans arbeid evenredig zouden bevonden worden, onverminderd zodanige nadere schikkingen, welke nu, of in 't vervolg, ten deezen aanziene, door billykheid ter eenere en verdienstelykheid ter andere zyde, zouden gevorderd worden. Ter hulpe zou hem, op zyne voor-

voordragt, een bekwaam Perſoon toegevoegd en eene geſchikte plaats aangeweezen worden. Eene ſom, vierduizend Guldens niet te boven gaande, was tot dit nieuwe omſlagtige werk beſtemd. VAN WYN aanvaardde die taak, onder den hem opgedraagen Tytel van *Archivarius der Bataafſche Republiek* (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

Beraamingen omtrent de Schilderyen op het *Huis in 't Bosch.*

Van de Verzameling der Schilderyen op het *Huis in 't Bosch*, verlangde het Staatsbewind verſlag, de opkomst en inrichting betreffende, als mede van het beheer daaromtrent plaats grypende, en dat de Theſaurier Generaal en Raaden van Finantien, by het geeven van die opening, het Bewind met hunnen raad zouden dienen, omtrent een vasten voet daar voor, in het vervolg, te bepaalen (†).

Schikking op het Inſtituut van Dooven en Stommen.

Het zo hoog verdienstlyk Inſtituut voor Dooven en Stommen te *Groningen* trok ſteeds de aandagt, en ontving beſtendig den onderſtand des Landbeſtuurs. Het tegenwoordige ſtemde in een voordragt, om de Jaarwedde van den Eerw. GUYOT met achthonderd Guldens te verhoogen, en dus tot veertien honderd Guldens te brengen. Eene verhooging, welke met den eerſten dag des vol-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 206. July bl. 5. 174. 177.
(†) *Ald.* July bl. 284.

CXXXI. BOEK.

1802.

Concept-verordeningen wegens de Geneeskunde aan de Departementen toegeſchikt.

volgenden Jaars eenen aanvang zou neemen (*).

By de Staatsregeling was aan het Staatsbewind opgedraagen om, door eene daar toe geſchikte Inrichting, te zorgen voor de bevordering van Kunſten, Weetenſchappen, Opvoeding, Koophandel, Landbouw en Fabrieken. Thans trok de aandagt van 't zelve, wat ſtrekken kon ter behoorelyke uitoefening der Geneeskunde, en het zo veel mogelyk weeren van alle, ten deezen aanziene, beſtaande misbruiken. Concept-verordeningen waren des in gereedheid gebragt. Dan, de overweeging, dat, in zommige gedeelten van het Gemeenebest, plaatslyke byzonderheden en omſtandigheden zouden kunnen beſtaan; welke veelligt byzondere voorzieningen vereischten, werd men te raade, de gedagten der onderſcheidene Departementaale Beſtuuren deswegen in te neemen. Ten deezen einde werden de Concept-verordeningen aan dezelve toegeſchikt, in 't laatst van Wynmaand, met verzoek om, vóór het einde van Slachtmaand, daar op van bericht te dienen. — Vaardig was zeldzaam de loop dier verzogte Berichtgeevingen, ook deeze was zo traag, dat het Staatsbewind reden vondt, om een uit-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 210.

uitstel ter inzendinge tot Sprokkelmaand des volgenden Jaars te verleenen (*). CXXXI. BOEK. 1802.

De Inrichting der tegenwoordige *Departementaale Schoolbestuuren* (†) stelde men ter Vergadering des Staatsbewinds voor, in zo verre te vernietigen, dat voortaan, in plaats van dezelve, zouden komen *Nationaale Schoolbestuuren*, waar van, in ieder Departement, 'er één zou gevestigd zyn, uitgezonderd in het Departement *Holland*, waar twee zodanige Schoolbestuuren zouden gevonden worden. Men voegde 'er by stukken tot deeze omschepping betrekkelyk. Het Staatsbewind oordeelde het geraaden, om, vóór het nader overwegen deezes voorslags, de stukken, daar toe behoorende, aan de Departementaale Bestuuren toe te schikken; ten einde 't zelve van hunnen raadslag te dienen, vóór den laatsten dag deezes loopenden Jaars (§). Wat daar van geworden is moet het volgend tydperk leeren.

Ook die de inrichting van het Schoolwezen betreffen.

Te dikmaals, en met onderscheiding, gewaagde ons Geschiedblad van den Heer GERHARD DUMBAR, om, daar hy, ten deezen Jaare, den tweeden van Oogstmaand, overleedt, niet van hem te spreeken.

Levensschets van G. DUMBAR.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Oct. bl. 248 en Dec. bl. 63.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 81.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Nov. bl. 49.

CXXXI. BOEK. 1802.

ken. Naa het ontvangen eener geleerde Opvoeding, werd hy tot Secretaris van zyne Geboorteſtad, *Deventer*, aangeſteld. Zyne bedryven bepaalden zich eerst tot dit klein tooneel. Hy nam zedert een gewigtig deel in de Gebeurtenisſen zyns woeligen leeftyds. Zyne welverſneede pen ſtelde de meeste ſchoone ſtukken door de Steden van *Overysſel* overgeleverd, by het zo veel gerugtsmaakend verſchil omtrent het Regt van Overſtemming. Schoon bedaardheid en beſcheidenheid ſteeds zyn hand in 't opſtellen beſtuurde, in het voorſtaan der belangen van het Regt der Staatsgezinden, werd hy echter, nevens veele anderen, in den Jaare MDCCLXXXVII, van zyne Ampten verlaaten. — By de Omwenteling des Jaars MDCCXCV zag hy zich niet alleen in zyn post als Secretaris herſteld; maar ſpoedig tot de hooge post van Griffier der Staaten geroepen. Met grooten lof bekleedde hy dit Ampt, tot aan de Omwenteling des Jaars MDCCXCVIII. Altoos betoonde hy zich, gelyk onze Vaderlandſche Geſchiedenis veelvuldig uitwyst, een yverig voorſtander van het Bondgenootſchaplyk Stelzel. Dit bragt hem by eenigen der toenmaalige Bewindslieden in haat. — Zulks hadt niet alleen eene Amptsontzetting, maar ook Gevangenneeming ten gevolge. Hy werd na den *Haag* en vervolgens na *Honslaardyk* gevoerd, en al-

aldaar, onder meer en min bezwaarende omstandigheden, benevens twee andere Staatsgevangenen, tot in Hooimaand, in hegtenis gehouden. — Eerst naa de Omwenteling des Jaars MDCCCI werd hy aan 't Vaderland terug gegeeven, en tot Lid van het Wetgeevend Lichaam aangesteld. Dan hy overleefde dit niet lange, op den tweeden van Oogstmaand, des volgenden Jaars, werd hy, in 't negen en vyftigste Jaar zyns Ouderdoms, weggerukt.

Behalven de bedryven, den Lande betreffende, waar in hy met zo veel lotwisfels deel nam, en die zyn naam zo dikwyls deeden vermelden, heeft hy dien door duurzaame Schriften vereeuwigd. *De Oude en Nieuwe Constitutie der Vereenigde Staaten van America, uit de beste Schriften in haare gronden ontvouwd*, zal steeds zyns, met roem, doen gedenken; en jammer is het, dat de *Tegenwoordige Staat van Overysfel*, één der best geschreevene gedeeltens van dat uitgebreide Werk, door zyn overlyden onvoltooid blyft, en 'er bezwaarlyk iemand zal gevonden worden, die, op eenen hem gelyken voet, het ontbreekende zal aanvullen. — By doorzigt, ervaarenheid, en klaarheid van oordeel, bezat hy de gaave van zich gemaklyk uit te drukken. Men beklaagde zich, met reden, over het te vroeg gemis diens bekwaamen Regtsgeleerden, en

1802.

Staatsmans, die als Letterkundige en Geschiedschryver uitmuntte en wien de meeste Vaderlandsche Genootschappen het zich eene eere rekenden, als Lid, te mogen begroeten (*).

Wat 'er ten aanziene van de Drukpersse bepaald wordt en voorvalt.

Op het zo teder en teffens zo moeilyk stuk de Vryheid der Drukpersse, oordeelde het Staatsbewind eene algemeene voorziening te moeten daarstellen: aangezien 'er, zo als hetzelve zich uitdrukte, van tyd tot tyd, in de Publieke Nieuwspapieren, Daaden en Besluiten van het Gouvernement werden geplaatst, van welke het Gouvernement zelve geheel onkundig was; en dat, op deeze wyze, aan zommige door hetzelve genomene Besluiten, eenen geheel verkeerden, en met deszelfs oogmerk strydenden zin, zou kunnen worden gegeeven. Terwyl het wyders van de uiterste noodzaaklykheid was, tegen zulke verrigtingen, 't zy dezelve uit moedwil geschiedden, of uit onkunde voortsprooten, voorzorgen te draagen. De Agent van Inwendige Politie kreeg last, de Redacteurs, Drukkers of Schryvers van de Openbaare Nieuwspapieren, te doen aanzeggen, dat zy zich zorgvuldig zouden hebben te wagten, om Daaden of Besluiten des Landbestuurs, van welker waar-

(*) J. SCHELTEMA, *Staatkundig Nederland*, I. D. bl. 300. *Algem. Kunst- en Letterbode*, 1802. II. D. bl. 114.

waarheid zy niet ten vollen onderricht waren, in hunne Schriften te plaatzen: met bedreiging van eene zesweeksche Opschorting van Nieuwspapieren, waar in men zulks bestondt (*).

Ondanks dit Besluit ging men een stap verder, en veroorlofde zich, de Handelingen des Landbestuurs, zo als hetzelve oordeelde, op eene alleszins ergerlyke wyze, voor te stellen; waar door aan deszelfs Besluiten een geheel verkeerden zin gegeeven werd. Eene handelwyze, die, wel verre van pligtmaatig alle aanleiding te vermyden, waardoor Partyschappen en Verdeeldheden op nieuw zouden worden gekoesterd, in tegendeel der Schryveren booze oogmerken aan den dag lagen, om op nieuw het zaad van twist en tweedragt te strooijen. Hier op kreeg de Agent van Inwendige Politie aanschryven, om de Perssen, waar op de Nieuwspapieren en Weekbladen werden gedrukt, die onderhevig waren aan het gegeevene verbod, te doen verzegelen (†).

Welhaast werden twee Drukperssen in den *Haage* verzegeld, en last gegeeven, om in *Groningen* dit zelfde te bewerkstelligen (§), en teffens overwoogen

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. April bl. 150.

(†) *Ald.* Juny bl. 216.

(§) Naamlyk die van den Drukker B. A. Fallée,

CXXXI. BOEK. 1802.

gen om sterker maatregelen te neemen (*). Deeze kwamen hier op neder, om den Agent van Inwendige Politie niet alleen te volmagtigen tot eene provisioneele verzegeling van zodanige Drukpersſen; maar ook van alle zodanige andere Persſen, waar toe de Schryvers of Zamenstellers van dusdanige Schriften, vervolgens, het zy onder den gewoonen of een nieuwen tytel, hunnen toevlugt mogten neemen. Dewyl het Staatsbestuur wenschte, dat gestrenger maatregelen mogten kunnen vermyd worden, en dat eenige agtereenvolgende en zonder oogluiking gestelde voorbeelden genoegzaam zouden zyn, om het kwaad te stuiten, zonder nadeel toe te brengen aan de Vryheid der Drukpersſe, immers tot zo lange aan de Wetgeevende Vergadering voorstellen, over dit aangelegen onderwerp, konden gedaan worden. Deezen uitslag beloofde zich het Staatsbewind, wanneer de Agent in 't oog hieldt, gelyk zulks hem ten ernstigsten werd aanbevolen, zich van de verze-

LÉE, Drukker van de Weekbladen *de Heer Politique Blikſem*, en *de Heer Janus Januszoon*, en van den Burger M. VAN TIENEN, Drukker van de Weekbladen *de Politique Blikſem*, en *Janus*. De *Groningſche* Drukpers was die van F. Vos en Comp., by welken het Weekblad *de Onverwagte Courier* gedrukt werd.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 279.

zegeling der Drukpersſen, door de agterhouding van den naam des Drukkers, en van het voorwenden der Uitgeeveren, dat zy des onkundig zouden weezen: dewyl, in dusdanig een geval, de Winkel van den Uitgeever of Uitgeevers zou worden geſlooten en verzegeld, tot zo lang de naam des Drukkers en de plaats der Drukpersſe zou zyn aangeweezen, waar toe den Agent tevens volmagt verleend werd. Alles onder voorbehoud van zodanige maatregelen, als waar toe de hardnekkigheid de Opſteller van zodanige Twist- en Tweedragt-ſtookende Geſchriften het Staatsbewind mogten noodzaaken (*).

Dit beſluit den Burger Bs. Bosch, als Redacteur van twee der opgemelde Weekbladen (†), door den Agent der Inwendige Politie voorgeleezen zynde, verzogt hy het Staatsbewind, dat deeze gevolmagtigd mogt worden, om des een afſchrift aan hem uit te reiken: dewyl hy ongaarne tegen 't zelve wilde aangaan. Dit werd van de hand geweezen (§).

Men hieldt de hand aan het oorſprong-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 331.

(†) De twee eerstgemelde in de Aant. (§) bl. 117 hier voor.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. July bl. 12.

CXXXI. BOEK. — 1802. ſpronglyk Beſluit omtrent de Publieke Nieuwspapieren. De *Leydſche Courant*, iets vermeld hebbende opzigtlyk het zo gewild buiten dienst ſtellen der Generaals en Colonels by de *Bataafſche* Armée (*), werd aan het Departementaal Beſtuur van *Holland*, by toezending van dit Beſluit, aangeſchreeven om den Schryver van dat Nieuwspapier, door de Regeering der Stad *Leyden*, te doen ontbieden en afvraagen, van wien hy deeze nieuwstyding hadt bekomen, met last, om dezelve, in zyne eerstvolgende Courant, als onwaar en verdicht, te herroepen. Met byvoeging, dat het Staatsbewind, om 't zelve daar toe beweegende redenen, hadt goedgevonden zich hier mede, voor ditmaal, te vergenoegen; doch dat, ingevalle hy, of eenig ander openbaar Nieuwsſchryver, zich aan iets dergelyks mogt ſchuldig maaken, zonder eenige oogluiking, den tyd van zes weeken de Uitgave van Nieuwspapieren zou verboden worden. — Aan 't bevel ter herroepinge werd voldaan (†).

Over den toeſtand der *Onroomſchen* en *Roomſchen* in dit Tydvak. By het vermelden van het aanneemen der tegenwoordig ſtandgrypende *Staatsregeling* een algemeen overzigt voegende van de geſteldheid, de denkbeelden en de vooruitzigten van 's Lands Ingezetenen, zo wat het Staatkundige als het Gods-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 244.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Sept. bl. 13 en 74.

CXXXI. BOEK. 1802.

Godsdienſtige betrof, konden wy niet nalaaten op te merken, dat, aan den eenen kant, die der voormaals heerſchende Kerke zich met gunſtige, ſchoon niet geheel onbewolkte, vooruitzigten ſtreelden; terwyl de aankleevers van het *Roomsch* Catholyk Kerkgeloof een duister inzien hadden, oordeelende, dat hun lot, in dien ſtand der zaaken, zou verſlimmeren (*).— De uitkomst beantwoordde aan beider verwagting. Het weinige, 't geen wy van Kerklyke zaaken, als met de Vaderlandſche Geſchiedenis in een naauw verband ſtaande, ten ſlotte van den beſchreeven Jaarkring, te melden hebben, zal de gegrondheid deezer beiderleie vooruitzigten ten vollen ſtaaven.

Verzogte vergunning aan de Hervormden toegeſtaan.

Het in werking brengen van het XII Artykel der Staatsregeling, dat de Leden van elk Kerkgenootſchap voor het onderhoud van deszelfs Leeraaren en Eigendommen te zorgen zouden hebben, verwekte altoos huivering by de Leden der voormaals heerſchende Kerke. Dat tydſtip wenschten zy, zo verre mogelyk, te verſchuiven, en intusſchen alle de oude voorregten te blyven genieten; gelyk zy daadlyk deeden, en meestal in hunne voordragten deswegen ſlaagden. Zo was, in het Departement *Holland*, den

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 107.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 125. en July bl. 184.

CXXXI. BOEK. — 1802. den Leeraaren van den Hervormden Godsdienst het zogenaamde *Kindergeld* toegestaan; doch in het onzekere, of onder 't zelve begreepen was het *School-* en *Academie-geld*, door de voormaalige Staaten van *Holland*, in den Jaare MDCCXCII, toegezegd, wendden zy zich tot het Staatsbewind, met aanvraage om 't zelve; en dat dus het achterstallige daar van, zedert het aanneemen der voorige Staatsregeling, aan de Gereformeerde Leeraaren in *Holland*, wier Zoonen, zints dien tyd en nog, op de *Latynsche* Schoolen en 's Lands Universiteiten zich bevonden, uit het Geestlyk Kantoor van *Holland*, zou worden voldaan, en daar mede aangehouden tot het in werking brengen des gedagten Artykels van de Staatsregeling. — Het besluit viel, dat die Gelden, als van ouds, uit het Geestlyk Kantoor, zouden worden voldaan, van den dag af der aanneeminge van de tegenwoordige Staatsregeling tot het gemelde tydstip (*). — Soortgelyk eene toezegging en geruststelling ontvingen de ongerusten en betaaling verzoekenden voor Voorleezers, Voorzangers, Krankbezoekers, Catechiseermeesters, die des Verzoekschriften indienden (†).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Febr. bl. 43 en 99.

(†) *Ald.* Feb. bl. 43 en 99.

Gelden toegestaan voor de Leeraars na *Oost-Indien*.

De Raad der *Asiatische* Bezittingen verzogt van het Staatsbewind te mogen weeten, of, en in hoe verre, zy zouden mogen voortgaan, op den te vooren gebruiklyken voet, met de voorbereiding van Jongelingen tot den dienst der *Indische* Kerk, met de uitzending van Predikanten, en met de betaaling der voorheen gebruiklyke Jaarwedden en Toegiften. — Het Staatsbewind volmagtigde den Raad, van het voorhanden zynde Fonds (*), daadlyk zodanig gebruik te maaken, als hetzelve zou toelaaten, voornaamlyk om uit hetzelve, op de onkostbaarste wyze, zo veele Jongelingen tot den Predikdienst te laaten opleiden, als mogelyk zou weezen; of wel, voor zo verre zulks doenlyk zou zyn, zommigen, die reeds eenigermaate daar in vorderingen mogten gemaakt hebben, in staat te stellen om die te voltooijen: in beide gevallen, onder verband van vervolgens, in de *Oost-Indien*, de post van Leeraar te zullen aanvaarden. — Wyders om, naar het voorschrift der Staatsregeling, en tot dat ook de Gemeente in de *Oost-Indien* alle haare onkosten voor den Openbaaren Godsdienst zelve zou kunnen draagen, vooreerst ten minsten, aan de Leeraars, die na de *Indien* stonden te vertrekken, daar toe te verlee-

(*) Hetzelve werd opgegeeven 12,422 Guldens.

CXXXI. BOEK. 1802.

leenen niet alleen vrye Overvaart, op den voorheen gebruiklyken voet; maar ook zodanig een toelaage als voor deezen pleeg gegeeven te worden (*).

De invloed der Gemeente-beſtuuren op de Beroeping der Leeraaren in beraadſlaaging gehouden.

By gedaanen aanzoek, wegens het regt van Goed- of Afkeuring der Gemeente-Beſtuuren, ingevalle der Beroepinge van Leeraaren by de Hervormden, gaf het Staatsbewind ten antwoord, in beraadſlaaging te houden den invloed der Gemeente-Beſtuuren op dit ſtuk, tot den tyd van bepaalde verordeningen nog te maaken, omtrent het verband der *Burgerlyke Politie* met het *Kerken-weezen* (†).

Verzoek uit *Nymegen*, om betaaling van Synodaale Gelden.

De Leeraars der Hervormde Gemeente te *Nymegen* beklaagden zich by het Staatsbewind, dat eene Jaarlykſche Somme van honderd en vyftig Guldens, welke hun, als *Deputati Synodi Gelriæ*, toekwam, zedert Oogstmaand des Jaars MDCCXCVIII, niet was voldaan geworden; met verzoek, dat Commisſarisſen tot de Adminiſtratie der Finantien van het voormaalig Kwartier *Nymegen* mogten gevolmagtigd worden, om de daar door achterſtallige Penningen, aan hun, uit te betaalen, en de Klasſikaale Gelden voortaan te blyven voldoen. —

Het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Febr. bl. 108.

(†) *Ald.* Juny bl. 205. 206.

Het Staatsbewind gaf daar op te verftaan, dat de gemelde Som hun voortaan zou voldaan worden, van den dag der invoering van de tegenwoordige Staatsregeling, tot zo lange dat, omtrent de betaaling der Leeraaren van de eertyds bevoorregte Kerk, billyke fchikkingen zouden zyn gemaakt; dan de betaaling der achterftallige werd van de hand geweezen (*).

Vergunning aan de Predikanten in de Klasfis van *Buuren*.

Eene zeer kleine Geldfomme (†), fpruitende uit een jaarlykfche toelaage eens Graven van *Buuren*, aan de Jaarwedde der tien Predikanten in de Klasfis van *Buuren*, was zedert den eerften van Louwmaand des Jaars MDCCXCV, tot op de aanneeming der tegenwoordige Staatsregeling, onbetaald gebleeven. — Het uitbetaalen dier Gelden, tot op het aanneemen der tegenwoordige Staatsregeling, werd verleend; niet als Synodaale Onkosten; maar als gedeelten van hunne Jaarwedden (§).

Afgeflagen Verzoek uit *Holland*, wegens het Kerk-

De Huwelyks-verbintenis, of de openbaare voltrekking van dezelve, was, naa de Omwenteling in *Holland*, befchouwd als eene plegtigheid, die volftrekt tot het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 304.

(†) Dezelve bedroeg 's jaarlyks flegts negen guldens voor ieder.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Aug. bl. 251.

CXXXI. BOEK. — 1802. het Burgerlyke behoorde, en hadt dezelve, als zodanig, in de Kerken opgehouden. — Het aldaar op nieuw invoeren van het Trouwen in de Kerken, 't geen elders in den Lande nog plaats greep, werd weder ter baane gebragt door de Afgevaardigden der Synodaale Vergadering van de Hervormde Kerken in *Noord-Holland*, door den aanzoek, dat het den Hervormden mogt vryſtaan om, des verkiezende, naa het afloopen van alles, wat tot de inſchryving en afkondiging der Geboden behoorde, en op behoorelyk bewys daar van, zich by hunne Kerken in den Huwelyken Staat te laten inzegenen, alles onder zodanige verordeningen, als de wysheid van den Wetgeever zou goedvinden, tot verzekering, dat aldaar de Inzegening, binnen een bepaalden tyd, voortging, en dus de voltrekking met de daad geſchiedde. — Het Staatsbewind wees dit verzoek van de hand. — Dit hadt ten gevolge, dat veele Leden dier Kerkgemeentens, welke, naa volbragte Egtverbintenisſe voor den Burgerlyken Regter, zulks in de Kerk oordeelden te moeten herhaalen, dit bewerkſtelligden (*).

(Kerkelyk voltrekken der Huwelyken.)

(Voorſlag, om de Kerkleeraaren) Van des Eerwaardigen STOLKERS vrugtlooze pogingen, om alle Kerkleeraaren van de betaaling in buitengewoone Geldhef-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Feb. bl. 175.

heffingen, voor zo verre hunne Jaarwedde betrof, te ontslaan, gewaagde ons Geschiedblad (*). Thans leverden de gezamenlyke Gedeputeerden der Christlyke Synode van de Hervormde Gemeenten, in *Zuid-* en *Noord-Holland*, en andere Synodaale Vergaderingen, mitsgaders voor den Coetus van het Departement *Zeeland*, een Verzoekschrift in, dat aan het Wetgeevend Lichaam mogt worden voorgedraagen, om de Predikanten en Leeraaren van den Godsdienst, voor zo veel hunne gewoone Jaarwedden en Amptsinkomsten betrof, van alle buitengewoone Geldheffingen, en byzonder van de opbrengst der Twee en Vyf ten Honderd, in de acht en vyf en twintigjaarige Heffingen wegens de Inkomsten op te brengen, geheel vry te stellen. — Of om de Jaarwedden, welke uit Stads en Dorpskassen en de Geestlyke Kantooren (in zo verre zy onder Politiek beheer waren) gewoonlyk betaald werden, tot dat het XII Artykel der tegenwoordige Staatsregeling in werking zou zyn gebragt, op zulk een regelmaatigen voet te vermeerderen, dat de Predikanten, wegens 't geen zy in de Heffingen op de Inkomsten hunner Jaarwedden zouden moeten voldoen, op eene billyke wyze, schadeloos mogten gesteld worden. — Voorts ver-

CXXXI. BOEK.

1802.

van de belasting op hunne Jaarwedden te ontheffen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLII. D. bl. 248.

CXXXI. BOEK. 1802.

verzogten zy, hangende de raadpleegingen over dit ſtuk, werkzaam te mogen verklaard worden — en eindelyk, dat, indien, om gewigtige redenen, in dit een of ander verzoek, voor dit Jaar, niet kon worden getreeden, dat, alsdan, ten minſten mogt worden bepaald, om de Leeraars van den Godsdienst, voor alle volgende Jaaren, van de opbrengst in de Heffingen op de Inkomſten, ten aanziene van hunne Jaarwedden, geheel vry te ſtellen, of wel om dezelve, op de bovengemelde regelmaatige wyze, over het algemeen, zo te vermeerderen, dat niemand hunner, onder een last, die, voor het grootſte aantal, hun leeven lang zou voortduuren, mogt bezwyken.

Hoe beantwoord.

Het verzoek, om werkzaam verklaard te worden in de acht en vyf en twintig jaarige Heffingen, werd van de hand geweezen. Voorts het Verzoekſchrift in handen van den Theſaurier Generaal en Raaden van Finantien geſteld geweest zynde, ſtelde men het eerſte gedeelte des verzoeks in beraadſlaaging, en werd het tweede punt in handen gegeeven van den Raad der Binnenlandſche Zaaken, om het Staatsbewind des in te lichten, en inzonderheid, of, en op welk eene wyze, door het verminderen van derzelver Getal, het zamenvoegen van ſommige Standplaatzen, het lot der Inleveraa-

ren

ren des Verzoekschrifts zou kunnen worden verbeterd (*).

CXXXI. BOEK. 1802.

Uitspraak over de Kerken en Pastoryen.

Zeer groot was het aantal van nog onafgedaane verzoeken en tegenverzoeken, betreffende de Naasting van de Plaatslyke Kerkgebouwen en Pastoryhuizen, gedaan, ingevolge van het zesde der toegevoegde Artykelen op de Staatsregeling, aan het Vertegenwoordigend Lichaam. Alle welke, uit hoofde van het XIII Artykel der tegenwoordige Staatsregeling, „ Ieder Kerkgenootschap blyft „ onherroepelyk in het bezit van 't geen, „ met den aanvang deezer Eeuwe, door „ 't zelve werd bezeten," voor vervallen verklaard werden (†). Men velde het zelfde oordeel over het verzoek der *Roomsch Catholyke* Gemeente, om de Plaatslyke Kerkgebouwen te *Breda*, waar die Gezindheid de meerderheid uitmaakte, en welke thans nog, gelyk die meerderheid sprak, by gedoogen, door de *Hervormden* werden gebruikt (§).

Aanzoek der *Roomsch Catholyke* Gemeente te *Amsterdam*.

De meergemelde steeds werkzaame Commissie van XXVI, de belangen der *Roomsch Catholyke* Gemeente te *Amsterdam* waarneemende, vervoegden zich, in herhaalde Verzoekschriften, by het Staatsbewind, verlangende eene nadere Verklaa-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 63 en 155.
(†) *Ald.* April bl. 510 enz. en 516.
(§) *Ald.* Jan bl. 178.

CXXXI. BOEK. —— 1802. klaaring, wegens duisterheden omtrent het regt verſtand van Artykel XII, XIII en XIV der Staatsregeling; ten einde, in het vraagen hunner Regten, niemand aanſtoot te geeven: maar in 't zekere te kunnen weeten wat zy voor hunne Lastgeevers te wagten en te vorderen hadden. — Voorts om herſtel der geledene Grieven, door aan hun Genootſchap ſpoedig dat alles te doen geworden, wat in geregtigheid zou worden geoordeeld, dat aan hetzelve reeds lang hadt toegekomen. —— En eindelyk, het ſpoedig daarſtellen eener volkomene Gelykheid tusſchen alle de verſchillende Kerkgenootſchappen binnen den *Bataafſchen* Grond, in Burgerlyke Voorregten, naamlyk in geldige onderſtanden uit Gemeenſchaplyke Kasſen, of iets dergelyks.

Beſluit deswegen. Den Verzoekeren werd te verſtaan gegeeven, dat op hunne aanvraagen en klagten zou worden beſchikt, wanneer het onderzoek der daartoe behoorende zaaken tot genoegzaame rypheid zou gebragt weezen. —— Te deezer gelegenheid kreeg de Raad van Binnenlandſche Zaaken last, alle vereischte inlichtingen in te winnen, en het in werking brengen van het XII Artykel der Staatsregeling te verhaasten, en deswegen, als mede omtrent alle de verdere ſchikkingen, tot bevordering van den Kerklyken en Godsdienſtigen Vre-

Vrede deezer Landen, het Staatsbewind, met hunnen raad, te dienen (*).

Schikkingen op de Leeraarsplaatzen der Hervormden in het Departement *Brabant*.

Groot was het aantal van kleine Gemeentens der Hervormden in het Departement *Brabant*, en zommige zo gering in getal van Leden, dat het der moeite en kosten, om 'er eenen Leeraar te houden, onwaardig scheen. Dit gaf aanleiding, om, by de bepaaling, dat alle Leeraaren en verdere Bedienden der voormaals bevoorregtte Kerke, by het aanneemen der tegenwoordige Staatsregeling in dienst, hunne Jaarwedden moesten blyven trekken; te voegen, dat de Tractementen der Predikants plaatzen, die thans openstonden, of in 't vervolg zouden openvallen, ten behoeve van den Lande, moesten worden ingehouden (†).

By eene herhaalde overweeging en herinnering van het besluit, ten voordeele van de Leeraaren der geweezene Heerschende Kerke, in Sprokkelmaand deezes Jaars genomen, om de Kerklyke Zaaken, het Finantieele betreffende, zo veel mogelyk, te brengen op den ouden voet, tot den tyd van het in werking brengen der XII en XIV Artykelen der Staatsregeling (§), werd het gemelde Besluit ver-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Feb. bl. 28. en Juny bl. 136 234.
(†) *Ald.* July bl. 235.
(§) *Ald.* Feb bl. 300.

CXXXI. BOEK. 1802.

veranderd, en vastgesteld, dat de Tractementen der opengevallene Plaatzen, even als de andere Tractementen, aan Predikanten, Predikants Weduwen, en Kerklyke Bedienden, tot het gemelde tydperk, zouden worden uitbetaald. Met last aan den Thesaurier Generaal en Raaden van dit Departement, om aan de Classis op te leggen, dat dezelve zorg moest draagen voor het behoorelyk waarneemen van den Predikdienst op de van Leeraaren verstookene plaatzen, de Jaarwedden, aan dezelve toegekend, zouden aan de Classis worden voldaan, gelyk zulks voorheen was in agt genomen, en in de *Meyery van den Bosch* altyd pleeg te geschieden (*).

Voorgeslaagene bepaalingen van het Departementaal Bestuur van *Brabant*.

Van alle Departementen zagen wy de byzondere bepaalingen van derzelver Bestuur opgeeven, beoordeelen, veranderen en vaststellen (†). In dat van het Departement *Brabant* gaf eene byzonderheid aanleiding tot nadere bepaalingen. — Onderscheidene Adresſen van alle de Contentualen der Abtdyen van *St. Bernard* en *Tongerlo*, zo voor zich als voor hunne na elders geweekenen in het tegenwoordig *Fransch Brabant*, of het Departement der *beide Nethen*, gevestigd zynde medeleden, met byvoeging van Decla-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Sept. bl. 160.

(†) Zie onze *Vaderl. Histor.* XLIV. D. bl. 148. enz.

claratoiren van onderscheide Municipaliteiten, en van een aanzienlyk getal Ingezetenen van *Bataafsch Brabant*, waren, naa het afzenden van het Reglement, voor het Bestuur des gezegden Departements ingekomen, alle strekkende om te verzoeken, dat aan dezelve weder geoorlofd zou zyn, om zich in Conventen te vereenigen; ten einde, volgens de regels en voorschriften van hunne Orde en Godsdienst, te leeven, en ter plaatzen, welke hun, van wegen het Gouvernement, zouden worden aangeweezen, wederom Conventen te stichten, mits zich als stille Ingezetenen gedraagende, en schikkende naar zodanige Voorwaarden en Bepaalingen, als hun zouden worden voorgeschreeven.

Hier op werd aan de Ingezetenen van het Departement *Brabant* voorgesteld, dat de Leden, uitgemaakt hebbende de in het voormaalig *Belgien* gesupprimeerde Abtdyen van *St. Bernard*, en *Tongerlo*, zich na dat Departement zouden mogen begeeven, en aldaar op zodanig eene plaats, als aan dezelve, door of van wegen het Staatsbewind, zou worden aangeweezen, ten hunnen koste, Abtdyen stichten, onder verscheidene opgegeevene voorwaarden.

Te deezer gelegenheid waren het Staatsbewind verscheide bedenkingen voorgekomen, om, zo veel mogelyk, te weeren alle twist, uit het onder-

CXXXI. BOEK. 1802. ſcheid van Godsdienſtige begrippen afgeleid, en het nadeel, 't welk daar uit op het algemeen beheer van zaaken in het Departement *Brabant* zouden kunnen, en, zonder behoorelyke voorziening, moeten voortkomen. Hier in wilden zy, te deezer gelegenheid, voorzien door bepaalingen van het getal der *Roomſche* en *Onroomſche* Leden in het Departementaal Beſtuur, waar van vyf uit de eerstgemelde, en zes uit de laatstgemelde Gezindheid zouden gekoozen worden. Uit de *Onroomſchen* zou men Hoofdſchouten en Baljuwen neemen. De Leden der Gemeente-Beſtuuren in de Steden zouden voor de helft uit *Roomschgezinde* Ingezetenen, voor de wederhelft uit *Onroomſchen* beſtaan. Op het Platteland zou, zo veel mogelyk, dit zelfde voorſchrift worden in agt genomen.

Om over deeze voordragt en bepaalingen te ſtemmen, werden de Stemgeregtigde Ingezetenen van dat Departement opgeroepen, even als ten aanziene van het Reglement hadt plaats gegreepen (*).

Schikkingen op het luiden der Kerkklokken. Het luiden der Kerkklokken, by eene Publikatie, in den Jaare MDCCXCVI, volſtrekt ter aankondiging van de Godsdienstoefeningen verboden, werd van tyd tot tyd, hier en daar, weder aangevangen,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Mey bl. 162.

gen, en op andere plaatzen dit verbod ftrikt in agt genomen. Het Staatsbewind, des gemoeid, nam een gunftig befluit voor de Ingezetenen ten Plattenlande, die zulks begeerden. Het Wetgeevend Lichaam maakte zwaarigheid hier in, zo als het lag, toe te ftemmen. By naderen aanzoek, en onder ftrikter bepaalingen, werd de het Kerkklok luiden verbiedende Publikatie ingetrokken, en het Departementaal Beftuur van ieder Departement gevolmagtigd, om het luiden der *Klok*, ter aanduidinge van het Kerkgangsuur, in zodanige Gemeenten ten Plattenlande toe te ftaan, waar zulks overeenkomftig was met het gerief, het nut en het verlangen der Ingezetenen; alles onder eenige daar by opgegeevene bepaalingen (*).

Voorftel tot het houden van een Dank- en Bededag omhelsd.

Het Staatsbewind oordeelende, dat het hoogstwaarfchynlyk aan de toedragt van tyden en omftandigheden alleen was toe te fchryven, dat, zedert den Jaare MDCCXCV, de aloude loflyke gewoonte om jaarlyks eenen Algemeenen Dank- en Bededag, op Openbaar Gezag, te doen vieren, te eenemaal in onbruik was geraakt (†), en teffens begrypende, dat de redenen, welke tot het nalaaten daar van,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Maart bl. 96 en 422. Juny *Bylage* bl. 50.

(†) Wat des voorviel flaa de Leezer na in onze *Vaderl. Hist.*

CXXXI. BOEK. 1802.

van, zints dien tyd, aanleiding mogten gegeeven hebben, thans niet meer bestonden, hieldt het raadzaam, deeze gewoonte voortaan weder in te voeren, en stelde het Wetgeevend Lichaam voor om te bepaalen, dat 'er, in 't volgend Jaar, MDCCCIII, eene Algemeene Dank- en Bededag zou gehouden worden, met stilstand van alle Neeringen, Handwerken, openbaare Bedryven en Vermaaklykheden. Dit Voorstel vondt gereeden ingang (*).

Geschillen onder de *Jooden* te *Amsterdam*.

De hoogloopende twist tusschen de *Hoogduitsche Joodsche* Gemeente en de nieuwe *Joodsche* Gemeente, onder de spreuk *Adath Jeschurun*, gaven het Staatsbewind veel moeite, en wanneer het dagt zodanige voorstellen gedaan en schikkingen gemaakt te hebben, dat die verdeeldheid eenmaal een einde zou neemen, gaven die der Nieuwe Gemeente hunne zwaarigheden daar tegen in, met verzoek, dat aan hun de verzekering mogt gegeeven worden, dat het nimmer het oogmerk van het Staatsbewind was geweest, om de *Nieuwe Joodsche* Gemeente, buiten haare toestemming, te ontbinden, haare Kerk te sluiten, en haar van haare eigendommen, zonder vrywillige toetreeding, te berooven. — Het Staatsbewind, met deeze zaak voornaamlyk

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Dec. bl. 52. 205. en *Bylage* bl. 18.

lyk werkzaam geweest zynde, als vervangende het toen niet bestaande Departementaal Bestuur van *Holland*, schikte dezelve nu aan dat Bestuur toe, om, naa gedaan onderzoek, daar in zodanig te handelen, als het best en raadzaamst zou oordeelen (*). Een verwijl, daar uit geboorên deedt deeze zaak buiten ons tegenwoordig tijdvak loopen. CXXXI. BOEK. —— 1802.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1802. Juny bl. 299 en Oct. bl. 208.

VADERLANDSCHE

HISTORIE

HONDERD TWEE EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

CXXXII. BOEK. *Onderscheidene Geaartheden ontdekken zich bovenal by groote Gebeurtenisſen. Lugthartigen, Twyfelaars en Zwaarmoedigen worden hier te Lande gevonden. Het op nieuw uitbarſten des Krygs. Een Dank- en Bededag ten deezen Jaare uitgeschreeven. Oorlogdreigende uitzigten doen zich op. Op welk eene voorwaarde Engeland ons buiten den Kryg zou laaten. Oorlogsgezindheid in Engeland. Ook in Frankryk rust men zich ten Kryg toe. Bekendmaaking van den aanmarsch van Fransch Krygsvolk na deeze Landen. Daadlyke komst. Verzoek om Betaaling voor hetzelve, en antwoord daar op. Weigering der Betaaling in Zeeland. Verlegenheid in Zeeland over de Fransche Krygsbenden. Vraagen wegens* MONNETS *Commandantschap over Vlis-*

Vlisſingen en Walcheren. Verdere Gezagsaanmaatigingen. Beſluiten deswegen genomen by het Staatsbewind. Het Franſche Krygsvolk, na Louiſiane beſtemd, te Hellevoetſluis ontſcheept. Verlegenheid te Nymegen, wegens het Franſche Krygsvolk. Daar gedaane vorderingen. Verzoeken van het Departementaal Beſtuur van Gelderland, wegens de bezwaaren door de Franſchen veroorzaakt. Klagten uit Overysſel deswegen. Vorderingen te Hellevoetſluis en elders. Afvorderingen. Byzonderen last wegens het vervoeren van Artillerygoederen te Gornichem. Verdere Inſchikkingen. Bepaaling wegens de Patenten. Eerſte Krygsbeweegingen te water. Vaartuigen ter Binnenlandſche Verdeediging beſtemd. Frankryk laat zich aan den ſtaat van ons Zeeweezen gelegen leggen. De Engelſche Gezant vertrekt en de onze komt terug. Krygsbevelen aan de Raaden van Marine en Oorlog. Ingediende Verzoekſchriften tot het behoud des Vredes. Hoe beantwoord. Embargo op de Engelſche Schepen. Verbod van alle Gemeenſchap met Engeland. Capitein WOLTERBEEK *als Bevelhebber te Hellevoet gehandhaafd. Bevel ter vasthouding der Engelſchen hier te Lande. Krygstoerustingen. De Generaal* VICTOR *tot Opperbevelhebber over al het Krygsvolk benoemd. Wat deswegen voorviel. Beſluit daar toe. Kennisgeeving daar van aan het Wetgeevend Lichaam.*

CXXXII. BOEK.

Krygs-

CXXXII. BOEK. *Krygsaanstellingen te Lande. Verklaaring van den Generaal* Victor. *De Raad van Oorlog afgeschaft.* Pyman *tot Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, aangesteld. Besluit omtrent de Verzoekers van Ontslag uit den Krygsdienst. Bepaaling op de Franschen hier in Krygsdienst. Nieuwe schikking op de Militaire Pensioenen. Eisch op het betaalen en onderhoud der Fransche Troepen. Daar in bewilligd. Commissariaat over de Fransche Troepen. Krygsbeschikkingen. Ontzettende Uitgaven ten Krygsdienst. Oorzaaken daarvan. Geëischte Geldsommen. De Commissie tot Verdeediging in Zeeland ontslagen. Weder aangesteld. Verzoeken tegen de vorderingen van* Monnet *in Zeeland. Vlissingen bezwaard over de eischen van* Monnet. *Wat het Staatsbewind deedt om zulks af te wenden. De Eerste Consul komt te Vlissingen en te Middelburg. Strenge maatregelen omtrent Vlissingen en daar woonende Engelschen. Verwoesting in den omtrek van Vlissingen. Bepaaling van Brouwershaven tot een woonplaats voor de uit Vlissingen verbanne Engelschen. Nieuwe klagten over de eischen van* Monnet *te Vlissingen. Blykbaare toerusting tot eene Landing in Engeland. Schepen in dienst gesteld. Verzoek der Franschen, om te Middelburg Kanonneerbooten te bouwen. Kanonneerbooten en Platbodemde Vaartuigen hier veryaardigd.* Verhuell

voert

voert 'er het bevel. Eene hem toegestaane vermeerdering van Wedde. Verdere verzoeken van VERHUELL, *en hoe hier omtrent gehandeld. Vaartuigen ten dienste der Groote Expeditie geprest. Troepen voor de Expedie bestemd. Telegraphische Kustoefening weder in 't werk gesteld. Lieden verdagt van gezindheid, om Volk voor den Engelschen dienst te werven. Iets wegens de Krygsgevangenen vóór onze Oorlogsverklaaring aan Engeland. Hoe met de Fryzen te handelen. Visschers door de Engelschen genomen. Klagten deswegen gedaan. Visschers tegen het verbod uitgevaaren. Bevel, om de Visschers Pinken op 't land te haalen. Hoe traaglyk daar aan gehoorzaamd te Scheveningen. Verzoek der Katwykeren. 't Gedrag der Noordwykeren. Aandrang op het ontslag der gevangene Visscherlieden. Derzelver vrylaating. Kustontrustingen der Engelschen. Wat te Zandvoort voorviel. De Schippers* WESTERDAM *en* WEMMERUS *redden hun genomen Schepen. Een nieuw ontwerp van Burgerwapening het Wetgeevend Lichaam aangeboden. Schikkingen gemaakt tot het zou aangenomen zyn. Wat des voorviel, boven al te Rotterdam en Middelburg, als mede te Amsterdam. Draalen der Goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams. Het Staatsbewind komt tot schikkingen. Bepaaling der Ontbinding. Schikking te Amsterdam.*

CXXXII. BOEK.

Gansch

CXXXII. BOEK.

1803.

Onderscheide Gezindheden.

Gansch veel verschillen de geaartheden en gesteltenisfen der Volken, die deezen aardbodem bewoonen. Een onderscheid, 't welk uit Lugtstreek, Landsgesteltenisse, Leevenswyze, Staatsbestuur en Godsdienst gebooren wordt, en den wysgeerigen Menschenkenner geene bevreemding baart, hoe groot dan ook dit onderscheid moge weezen. Onder een en het zelfde Volk, 't welk een vry grooten omtrek gronds ter bewooninge beslaat, ontmoeten wy soortgelyke verscheidenheid, schoon veelal in minder treffende maate. Ja allerwege, waar Menschen leeven, bovenal waar zy, den staat der Wilden ontworsteld, in Beschaafdheid deelen, ontdekken wy tusschen mensch en mensch zeer uiteenloopende Characters. —— Characters welke zich bovenal laaten zien by groote gebeurtenisfen, die eenen wydstrekkenden invloed of daadlyk daarstellen, of in het verschiet vertoonen. Van dien aart zyn ongetwyfeld Oorlog en Vrede. Deeze de harde geesfel des Menschdoms, die diepe wonden slaat, welker bloeden en naaween niet zelden eene geruime wyle aanhouden; terwyl geene tot verzagtende heeling daar van strekt, en een hoorn van aardsche gelukzaligheid over de Aardbewooners uitstort.

Deeze ontdekken zich

Naa eenen zo veeljaarigen Kryg zagen wy ons Vaderland van denzelven verlost.

De

De Vrede, bovenal een hoogstwenschlyk goed voor een handeldryvend Volk, 't geen uit die weldaadige bron, voornaamlyk, bestaan moet, bestraalde onzen grond. Onder dit heilgestarnte zagen wy de noeste Koopvaardy en Handel herleeven, vol hoope van eerlang, als voorheen, te zullen bloeijen. Werkzaamheden van verscheidenerlei aart, door den Oorlog gestremd, of geheel vervallen, werden, met nieuwen yver, hervat en opgebeurd. Van dit alles mogten wy, in ons laatstvoorgaande Boek, een zo treffend als bekoorelyk Tafereel ophangen, met een niet ongunstig uitzigt op de toekomst.

by groote gebeurtenissen bovenal.

Doch, ten aanziene van deeze toekomst verschilden de denkbeelden, zo hier te Lande als in andere, die een onmiddelyk belang by het volduuren des Vredes hadden, en te regt voor het hervatten des even gestaakten Krygs beefden. Hoofdzaaklyk trof men 'er Lugthartigen, Twyfelaars en Zwaarmoedigen aan. — De Lugthartigen hoorden wel van zwaarigheden spreeken, en van dreigende oorlogswolken aan de kimmen; doch zy deeden wat in hun vermogen was, om dezelve staatkundig weg te redeneeren, en daar toe gronden aan te voeren, uit de wederzydsche belangen der zo kortlings bevredigde Volken ontleend. Zy vleiden zichzelven, en poogden anderen diets te maaken, dat men gee-

Lugthartigen, Twyfelaars en Zwaarmoedigen worden hier te Lande gevonden.

CXXXII. BOEK. geene zo spoedige als droevige verandering van tooneel te wagten hadt.

1803. Grooter was het aantal der Twyfelaaren, die de waarschynlykheden van het volduuren des Vredes, of van het hervatten des Oorlogs, tegen elkander wikten en woogen, en, naar den loop der tydingen en gerugten, hunne geuitte verwagtingen plooiden, en dus by afwisseling van voor en tegen, al twyfelende, met geen gering voorkomen van Staatkundige wysheid en doorzigt, de uitkomst verbeidden.

Aan Zwaarmoedigen ontbrak het geenzins, die, met hangenden hoofde, de taal der Lugthartigen hoorden, en hetzelve schudden op het verneemen van de afwisselende gesprekken der Twyfelaaren. Zy stelden vast, dat de Vrede zeer kortstondig zou weezen.

Menschen, van die onderscheide Characters, trof men aan in *Frankryk*, *Groot-Brittanje*, en in ons *Bataafsch* Gemeenebest. Ongelukkig bleeken de laatstgemelden wel gedagt te hebben. Daar zy vernamen, hoe de *Franschen* op de *Engelschen*, uit verscheiden hoofde, een kwaad oog hadden, en deswegen onbewimpeld uitkwamen. — Vóór den Vrede hadt men in *Groot-Brittanje* reeds veel ten nadeele van de *Franschen*, en dier bedoelingen, gesprooken. Een opspraak, die, wel verre van, na het voltrekken diens Vredesverdrags, af te

te neemen, van tyd tot tyd, in veelvuldigheid en hevigheid toenam. — Ons Vaderland kon niet anders, uit hoofde van de Staatkundige betrekkingen, dan in het lot van *Frankryk* deelen. Het zy 't zelve de volduuring des Vredes verkoos, of het hervatten des Oorlogs noodig keurde, was ook ons lot tot één dier beiden bepaald.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Het op nieuw uitbarsten des Krygs.

Laaten wy zien wat daadlyk gebeurde, en by die beschouwing, volgens den eisch onzes Werks, voornaamlyk het oog vestigen op 't geen ons Vaderland, ten deezen Jaare, wedervoer. Hoe veel schoone vooruitzigten zullen wy droevig omwolkt; hoe veele, niet ongegrond opgevatte verwagtingen, geheel teleurgesteld zien; daar de Oorlog, naa niet lang draalens en twyfelens, ondanks alles, wat wegens bemiddeling, van tyd tot tyd, gesprooken werd, uitborst, en met verdubbelde woede de verdelgende kragten inspande. — Meer of min verborgene, en als onder de assche smeulende, vonken, lieten zich schitterende zien, en welhaast vloeg de Oorlogsvlam over een groot gedeelte van het even bevredigd *Europa* op nieuw uit. Een Vrede, in ons Gemeenebest, met zo veel en hartlyke blydschap toegejuichd, vertoonde zich slegts zo kortstondig, als een schielyk opgekomen en terstond weder verdwynend lugtverschynzel, 't welk het oog der aanschouweren, voor eeni-

CXXXII. BOEK. 1803. eenige oogenblikken, door de schitterende helderheid treft; doch, verdwynende, een akeliger duister agterlaat, dan of het nooit verscheenen ware.

Het schynt als of onze Geschiedpenne, die reeds zo veel Krygs, in- en buitenlandsche, moest boeken, bovenal in de beschryving van het laatste vierde gedeelte der verstreeken en den aanvang deezer Eeuwe, terug beeft by het hervatten van den Kryg, die, in een wyd en onafzienbaar verschiet, nieuwe tooneelen van armoede, elende en verwoesting, vertoont. De Staatsman, door byzondere inzigten gedreeven, moge soms, in koelen bloede, tot den Kryg raaden; de Oorlogsheld vol moeds ten velde trekken, of op vlottende kasteelen dood en verderf omvoeren, met den in rust gezeten Geschiedschryver is het geheel anders gesteld, daar hy bedoelingen, raadslagen en verrichtingen, beschryft, zo als zy gevormd, genomen en volvoerd zyn, en teffens de gevolgen vermeldt, daar uit ontsprooten voor het Menschdom in 't algemeen en, voor het Vaderland, welks Geschiedenis *hy* boekt, in 't byzonder.

Een Dank- en Bede-dag, ten deezen Jaare, uitgeschreeven.

Onder zeer veele schikkingen des tegenwoordigen Landbestuurs, strekkende, om, zints de Omwenteling, ingevoerde nieuwigheden, te weeren, en oude gebruiken weder in train te brengen, mogten wy, in den voorleden Jaare, ver-

vermelden het besluit tot het weder vieren van een Algemeenen Dank- en Bededag (*). — Reeds by den aanvange deezes Jaars, was men gereed met de Uitschryving, schoon de bestemde dag, den Vaderlande geheiligd, eerst met het begin van Lentemaand inviel. De vroegtydigheid dier Uitschryvinge, die zeker, in 't laatst des voorgaanden Jaars, vervaardigd was, is gewis oorzaak, dat daar in van de benevelende uitzigten weinig of niet gesprooken wordt. Meermaalen hebben wy, in vroegere tydperken onzer Vaderlandsche Geschiedenisse, de Uitschryvingen van zulk eenen Jaarlykschen Vierdag opgegeeven, als eenigzins strekkende om de begrippen des Landbestuurs, in die tydsgewrichten, te doen kennen, althans zo veel daar van te ontvouwen, als hetzelve oorbaar agtte den Volke mede te deelen. By de vernieuwing van dit oude gebruik, willen wy ook den ouden voet houden, en onze Leezers de taal van 's Lands Overheid doen hooren by den aanvange des Jaars, welks lotgevallen, het Vaderland betreffende, wy te boek slaan.

CXXXII. BOEK.

1803.

Het Staatsbewind sprak, in eene Proclamatie, het *Bataafsche* Volk op deezen toon aan: „ Burgers! Gelyk het „ eene ontwyfelbaare waarheid is, dat „ der

(*) Zie hier boven bl. 135.

CXXXII. BOEK. 1803. „ der Volken lotgevallen, derzelver welvaard en rampen, van de wyze beschikking eener alles bestuurende Voorzienigheid afhangen, zo is het ook voor iedere Natie van het weezenlykst aanbelang, de zegeningen van dat weldaadig Albestuur nederig te erkennen, en de volduuring derzelven, benevens eene genadige afwending van gevaaren en tegenspoeden, eerbiedig van Hetzelve af te bidden."

„ Niemand, die de omstandigheden van ons Vaderland aandagtig heeft gadegeslaagen, zal ligtlyk ontkennen, dat dit Gemeenebest, niettegenstaande de grievende wisselvalligheden, waar aan 't zelve, zints het laatste twintigtal Jaaren, is blootgesteld geweest, nogthans overvloedige stoffe heeft, om het Almagtig Opperwezen, voor deszelfs verschoonende goedheid en liefderyke zorg voor onze behoudenis, te danken en te verheerlyken."

„ 't Is waar, dat het vernielend Oorlogszwaard, niet slechts op onze grenzen, maar ook in 't harte des Lands, gewoed, en onze vrugtbaare Landsdouwen omgekeerd, en zich gedrenkt heeft met het bloed en de traanen onzer Landsgenooten; het is waar, dat vreemde Krygsbenden onzen Vaderlandschen Grond hebben bedekt; dat de Schatten van onzen Handel zyn geroofd, onze Colonien en Be-

„ zit-

„ zittingen, zo wel als 's Lands kostbaare Vlooten, in 's Vyands handen gevallen, alle de bronnen van onzen welvaard gestopt of belemmerd, en dat de ontzaglyke uitgaven, uit zulk een jammervollen staat van zaaken gesprooten, bykans ondraagbaare Lasten hebben doen leggen op de schouders onzer verarmde Ingezetenen. — 't Is waar, dat Ysgang en Watervloeden, in verscheidene streeken, onafzienbaare rampen hebben aangerigt, dat Stormen, wier woede en hevigheid ons nog onbekend waren, onze Kusten en Dyken gebeukt, en 's Lands veegen Waterstaat een nog veel kommerlyker aanzien hebben gegeeven. — 't Is eindelyk waar, dat, in het midden van alle deeze rampen, de Burgerlyke Verdeeldheid en Partyschap niet alleen niet uitgedoofd; maar veeleer sterker zyn ontvlamd geweest, en zulks, in weerwil der, door zo veele proeven, bevestigde overtuiging, dat deeze Republiek, door Eendragt groot geworden, ook door Eendragt alleen kan behouden blyven."

„ Maar wie, die dit alles met ernst heeft overwogen, moet zich niet verwonderen, dat wy alle deeze rampen zyn doorgeworsteld, en dat, naa zo veele wederwaardigheden, dit Gemeenebest nog een goed en bevoorregt Land mag genoemd worden. Immers

CXXXII. BOEK. 1803. „ zyn wy nog niet uitgewischt van de „ lyst der Volken, en worden nog door „ de magtigste Staaten van *Europa* erkend voor eene vrye en onafhangelyke „ Natie."

„ Een lang gewenschte Vrede, voor „ welks duurzaamheid wy GOD Almagtig „ niet vuurig genoeg kunnen smeeken, „ heeft ons het aanzienlykst deel „ onzer Buitenlandsche Bezittingen wedergeschonken, „ onze Commercie en „ Zeevaard in derzelver vryheid en veerkragt „ hersteld, onze Nationaale Industrie, „ onder begunstiging der nog niet „ verdweenen Voorvaderlyke Trouwe, „ doen herleeven, en ons geboden, om „ aan een langzaam herstel onzer vervallene „ zaaken, onder den zegen van „ GOD, niet geheel te wanhoopen. — „ Het Credit van onzen Handel heeft „ zich, te midden der verderflykste „ schokken, staande gehouden. Wy zyn „ nog geagt en bemind in het oog onzer „ Nabuuren, en in de hitte der Burgertwisten „ zyn wy voor schouwspelen „ van wreedheid en ontmenschtheid bewaard „ gebleeven. — Jaar op Jaar zyn „ door vrugtbaarheid en ryke oogsten „ gekenmerkt; gebrek en hongersnood „ zyn, by de verbaazendste behoeften, „ niet over onze Grenzen gekomen; „ geene buitengewoone besmettelyke „ Ziekten hebben onze Huisgezinnen verwoest, „ en de zo geduchte geessel der

„ Run-

„ Runderpest schynt eenmaal te hebben
„ opgehouden dit Land te kastyden. Re-
„ denen genoeg voorwaar, om den Goe-
„ dertierenen Vader der Menschen, voor
„ de bewyzen zyner onverdiende gunst
„ over ons Land en Volk, met harten
„ doordrongen van de vuurigste erkente-
„ nis, openlyk, plegtig, en gemeenschap-
„ lyk, in de Tempels onzer Godsdiensti-
„ ge zamenkomsten, onze lof en dank-
„ zeggingen toe te brengen."

„ En hier toe worden wy te meer ge-
„ noopt, daar de toestand onzer Repu-
„ bliek, hoe zeer oneindig gunstiger,
„ dan wy hadden mogen denken of ver-
„ wagten, nogthans steeds hachlyk en
„ zorglyk is, en de noodzaaklykheid
„ van Gods genadigen bystand en zegen
„ elk nadenkenden op het leevendigst
„ doen bezeffen. — Het gevoel der
„ verliezen, in eenen verwoestenden
„ Oorlog geleden, moge by den opge-
„ volgden Vrede aanmerkelyk gelenigd
„ zyn, het is 'er echter verre af, dat
„ onze wonden volkomen zouden ge-
„ heeld zyn. De Schulden van den Staat
„ zyn tot zulk eene hoogte geklommen,
„ dat dezelve, zonder wys overleg en
„ spaarzaamheid, de zorglykste uitzigten
„ zouden openen. Onze Koophandel
„ wordt door magtige mededinging be-
„ laagd of belemmerd; onze Fabrieken
„ en Trafieken zyn in eene doodlyke
„ kwyning vervallen; het getal onzer

CXXXII. BOEK. 1803. „ verarmde Ingezetenen neemt dagelyks „ toe, en de steeds aanhoudende duur- „ te der noodzaaklykste leevensmiddelen „ doet de jammerkreet der behoefte al „ hooger en hooger klimmen. En by „ dit alles komt nog het steeds dieper „ verval van onze Nationaale Zeden, de „ toenemende onverschilligheid omtrent „ God en Godsdienstige zaaken, waar „ door de eenige grondsteun wegvalt, „ eene voortduurende, naarstige, ge- „ trouwe, en gemoedelyke behartiging „ van 's Lands algemeene en elks byzon- „ dere belangen: zo dat wy maar al te „ veel reden hebben, om nieuwe, en „ eindelyk voor ons onherstelbaare, ram- „ pen, te vreezen; ten ware het God be- „ haagt alle donkere wolken weder te „ doen verdwynen, de poogingen, tot „ herstel van onze genooten welvaard, „ te zegenen, nieuwe bronnen voor on- „ zen Nationaalen voorspoed te openen, „ en het hart van alle Ingezetenen te „ neigen tot eene volyverige betragting „ van elks duure en geheiligde verplig- „ ting omtrent God en het Vader- „ land" (*).

Algemeen werd aan die Uitschryving gehoorzaamd. Dan F. Lorié, Leeraar der *Remonstranten* in den *Haage*, hadt nagelaaten den Uitschryvingsbrief zyner Ge-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. *Bylage* bl. 1.

Gemeente voor te leezen, en dien Dag geene openbaare Godsdienstoefening gehouden. Het Gemeente-bestuur gaf des het Staatsbewind kennis, met overgifte van eene Verdeediging diens Leeraars, wegens zyn gedrag in deezen. — Het Gemeente-bestuur ontving last, dien Leeraar des ernstig te onderhouden, en de verontwaardiging des Staatsbewinds te kennen te geeven, met aanzegging, om voortaan zich van zulk een vreemd en ergerlyk gedrag te onthouden. Hier op hadt de Leeraar geantwoord, niet verder voorneemens te zyn zich daar tegen te verzetten (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Oorlogdreigende uitzigten doen zich op.

Eer de Vierdag, den Vaderlande geheiligd, aanlichtte, bedekten reeds opkomende donkere wolken den Staatkundigen gezigt-einder. Zy kwamen van de zyde van *Engeland* op, en dreeven van die van *Frankryk* aan, en het kon niet misſen, of derzelver zamenpakking moest het onweer des Krygs, op nieuw, over het hoofd onzer Landgenooten, doen losbarſten, en met te verſchriklyker geweld nederſtorten, naar gelange men zich een aanhoudenden Zonneſchyn van Vrede beloofd hadt. Onze Staatkundige geſteltenis en betrekkingen maakten dit onvermydelyk.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 164. Mey bl. 26. 142.

CXXXII. BOEK. 1803. Op welk eene voorwaarde *Engeland* ons buiten den kryg zou laaten.

De *Groot Brittannische* Afgezant LISTON mogt aan den Heer VAN DER GOES onzen Secretaris van Staat, vóór zyn vertrek verzoeken, om aan het Bataafsche Landbestuur te willen onder 't oog brengen, dat de Koning zyn Meester, op het sterkst, verlangde te kunnen verhoeden, dat de Oorlog, welke op het punt stondt om uit te barsten, zich niet mogt uitstrekken tot Landen, die verbintenissen met *Frankryk* gehad, en geene Volken inwikkelen in de rampen, die geen deel altoos hadden met de gebeurtenissen, welke daartoe aanleiding gegeeven hadden. Dan zyne *Groot-Brittannische* Majesteit zou intusschen een gedrag, 't welk dergelyke gevoelens voorschreef, omtrent het *Bataafsche* Gemeenebest niet houden, ten ware het *Fransche* Staatsbestuur geneigd ware zich op dergelyk eenen voet te gedragen. Indien *Frankryk* genegen was toe te staan, dat het Krygsvolk, derwaards gezonden, het grondgebied der *Bataafsche* Republiek verliet; indien 't het *Bataafsch* Landbestuur wilde ontslaan van de verpligting om, ten Lande of ter Zee, eenigen bystand te verleenen; indien het eindelyk wilde toelaaten dat het *Bataafsch* Gemeenebest eene volstrekte Onzydigheid hieldt, geduurende den loop des Oorlogs, zou zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, van zynen kant, zich verbinden eene wederkeerige Neutra-

traliteit, met de grootfte zorgvuldigheid, te onderhouden, als mede dat, in dit geval, de Schepen, die reeds genomen mogten weezen, terftond zouden worden vrygegeeven. Maar, dat, indien ongelukkig de Eerfte Conful volhardde in het *Bataafsch* Grondgebied met krygsvolk te willen bezetten, en om de middelen, welke de Republiek hem kon verleenen, te gebruiken om de vyandlykheden en den aanval op *Groot-Brittanje* voort te zetten, zyn Majefteit zich zou genoodzaakt vinden om ter zekerheid zyner Landen en de geheiligde belangen van zyn Volk, de toevlugt te neemen tot maatregelen, welke de Voorzienigheid in zyne magt gefteld hadt, om de oogmerken zyner vyanden te verydelen. Voor het overige zou het met de gevoeligfte fmerte weezen dat de Koning het *Bataafsch* Gemeenebest ingewikkeld zag in een Oorlog, die zo weinig ftrookte met de gevoelens zyner Majefteit (*).

CXXXII. BOEK. —— 1803.

Zodanig een voordragt aan ons Landsbeftuur te doen was, in de toenmaalige omftandigheden, het zelfde als geene altoos voor te dragen. 't Ware woorden van goede gezindheid en niet meer. — Wy zagen reeds, by het vermelden der Vredes onderhandelingen, hoe veelen in *En-*

Oorlogs gereedheid in *Engeland.*

(*) *Nouvelles Politiques* 1803. Num. 48.

CXXXII. BOEK. 1803.

Engeland des geheel ongezind waren. Lords van dien ſtempel, met hunnen Aanhang, gaven blyk op blyk van hun verlangen om de gedoofde Oorlogsvlam, op nieuw, te doen opblaaken. Het werd in *Engeland* een heerſchend denkbeeld, dat de Eerſte Conſul, by het verkrygen eenes hoogeren Tytels, 'er op uit zou zyn om eene algemeene Overheerſching in *Europa* te erlangen, en dat het voor *Engeland* onmogelyk geagt moest worden, ſtil te zitten tot dat *Frankryk* eene Zeemagt zou verkreegen hebben, in ſtaat om ook *Engeland* de wet op Zee voor te ſchryven. Het verlangen van veele handeldryvenden in *Engeland* om den Oorlog op nieuw te zien uitbarſten, in de hoope van daar door weder een geheel uitſluitende Zeevaart te erlangen, bleef niet verhoolen, en evenmin dat van de Natie in 't algemeen, die zich, van een hervatten Oorlog, veel voordeels ſcheen te belooven, boven al in het vooruitzigt van eene voordeelige Kaapery op de thans ryklyk gelaadene *Hollandſche* Koopvaardyſchepen. Die oorlogszugt kreeg ſteun door het verſpreide gerugt eener voorgenomen Landing, waar tegen men in *Engeland* reeds de ſterkſte maatregels nam. In 't Hooger Huis betuigde de Graaf van DARNLEY „ te denken, dat „ de ongeduurige en werkzame geest „ van BONAPARTE hem geen rust zou „ laa-

CXXXIII. BOEK.

1803.

„ laaten voor dat hy de Poorten van „ de Bank van *Engeland*, aan 't hoofd „ van 't Legioen van Eer, opgebro- „ ken en de vaandels der Republiek op „ den Touer van *Londen* geplaatst hadt."

Ook in *Frankryk* rust men zich ter Krygtoe.

Zeer juist was veeler treurige aanmerking, ten deezen tyde gemaakt, dat ons Gemeenebest, hoe zeer geheel onschuldig, van den te vreezen nieuwen Oorlog, dien men wederzyds aan Eer en Heerschzugt toeschreef, wederom het eerste slagtoffer zou worden. —— Lang hadt men in *Engeland* openlyk, wegens het hervatten des Krygs, gesprooken, en de toebereidzelen en voorzorgen tot denzelven konden niet verborgen blyven, eer men in *Frankryk* des openlyk eenig woord voerde; doch het leedt niet lang of, in dit Gemeenebest was het verneemen der maatregelen in *Engeland* genoeg om alles in volle werkzaamheid te brengen, en zodanige maatregelen te neemen, als ware het hervatten des Krygs onvermydelyk. Van den Eersten Consul liet het zich niet denken, dat hy, naa de hooge maat van krygsroem en magt, welke hy hadt verworven, voor Oorlogs bedreigingen zou zwigten, of daar onder stil zitten. —— Sterk waren diens Aanspraken, en hoogst bemoedigend voor het *Fransche* Volk. Dezelve werden met geestdrift beantwoord, en de Oorlogs werkzaamheid vertoonde zich allerwegen.

Een

CXXXII. BOEK. 1803.

Bekendmaaking van den aanmarsch des Franschen Krygsvolks na deeze Landen.

Een eerste maatregel door BONAPARTE genomen was de eisch aan 't Staatsbestuur in ons Vaderland, om het noodige daar te stellen tot het ontvangen van *Fransch* Krygsvolk. Men had eenige onderhandelingen begonnen en voortgezet, wegens het onderhoud en beheer der *Fransche* Troepen, die, by voorraad, in het *Bataafsch* Gemeenebest zouden blyven; alsmede over het verschuldigde aan de *Fransche* Divisie Generaal MONTRICHARD, diens Staf, en het onderhoud des *Fransche* Krygsvolks na *Louisiana* bestemd, en zich te *Hellevoetsluis* bevindende (*), wanneer gemelde Generaal den Raad van Oorlog, by eenen Brieve, den acht en twintigsten van Lentemaand getekend, uit zyn Hoofd-kwartier *Breda*, kennis gaf zo van den by hem ontvangen last, tot het doen trekken van een gedeelte der *Fransche* Troepen van *Bergen op den Zoom* na *Zeeland*, als van het niet volvoeren der aan hem gezonden order om dezelve uit *Breda* na *Vlissingen* te doen trekken. Verder daar by vermeldende, dat hy, door den spoed, welke de beweeging des Krygsvolks zou kunnen vereisschen, dikwyls in 't geval zou kunnen zyn om geen Patenten voor dezelve te vraagen. Deeze zelfde Brief hieldt in, dat hy

(*) *Notulen van het Staatsbestuur*, Jan. 1803. Jan. bl. 141. Feb. bl. 258, 275, 282. Maart bl. 120, 130.

hy van den *Franschen* Oorlogsminister kondschap bekomen hadt, dat de *Fransche* Afgezant DE SEMONVILLE gelast was om het *Bataafsche* Gouvernement van den aanmarsch van nieuwe *Fransche* Troepen na deezen Gewesten, by voorraad, te onderrigten. — De Raad van Oorlog kreeg van het Staatsbewind last den Generaal MONTRICHARD te kennen te geeven, dat, uit aanmerking der thans plaats grypende omstandigheden, wanneer de spoed der verplaatsinge van Krygsvolk zulks niet mogt toelaaten, den Generaal de magt te verleenen, om, zonder alvorens daar toe de noodige Patenten te hebben gevraagd en bekomen, het *Fransche* Krygsvolk zodanige beweegingen en verplaatsingen te laaten doen, als hy tot Bezetting der *Zeeuwsche* Eilanden, en die van de *Goederede*, en de Vestinge *Bergen op den Zoom*, *Breda*, den *Bosch*, *Willemstad* en *Geertruidenberg*, militairement, zou noodig oordeelen; nogthans met last om zodanige verplaatzingen van Krygsvolk, waar toe geen Patent mogt worden gevraagd, terstond aan den Raad van Oorlog bekend te maaken (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Daadlykekomst, Verzoek om betaaling en het antw. daarop.

Niet lang naa deeze verwittiging, op den eersten van Grasmaand, ontving het Staatsbewind van den Raad van Oorlog bericht, dat 'er reeds twee Bataillons *Fransch*

(*) *Ald.* Maart bl. 193. April bl. 18.

CXXXII. BOEK. 1803. *Fransch* Voetvolk, uit de *Fransche* Republiek komende, te *Breda* waren ingetrokken, en by voorraad, althans voor een gedeelte, gehuisvest. De gemelde Raad verzogt om ten spoedigste met de noodige bevelen, in dit nieuw opkomend geval, te worden voorzien, wegens het verzorgen van voedzel en verblyf voor de reeds gekomene en nog verwagtwordende *Fransche* Krygsbenden. (*) De Raad kreeg welhaast herhaalde aanvraage tot betaaling deezer nieuw aangekomenen Troepen. Een eisch door den Generaal MONTRICHARD sterk aangedrongen Dan hier op gaf het Staatsbewind den Raad van Oorlog te kennen, dat hetzelve, zo omtrent den inmarsch der op nieuw gekomene *Fransche* Troepen, als wegens de gevorderde betaaling der Soldyen voor dezelve, reeds by het *Fransche* Staatsbestuur de noodige voorzorgen hadt laaten doen; met verderen last om den Generaal MONTRICHARD te doen verstaan, dat het *Bataafsche* Landbestuur, zo uit hoofde van de schaarschheid aan gelde, als om andere reedenen, in de betaaling der Soldyen niet kon treeden (†).

Weigering der Betaaling in *Zeeland*. De Generaal MONNET was na *Zeeland* met zyne onderhebbende *Fransche* Manschap vertrokken, en verzogt van het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, April 1803. bl. 3.

(†) *Ald.* April bl. 30, 45.

het Departementaal Bestuur van *Zeeland* om een voorschot van vyftien duizend gulden, ter voldoening der Soldyen van zyn Krygsvolk binnen het Eiland *Walcheren*, met toezegging van de wedergave, uit de eerste Fondsen, welke hem ten deezen einde, zouden worden ter hand gesteld. De uitslag der onderhandelingen des Departementaalen Bestuurs met den *Franschen* Generaal was van dien aart, dat het zich gedrongen vondt, ten spoedigsten, en langs eenen buitengewoonen weg, de Vergadering des Staatsbewinds daar van te doen kennis draagen; ten einde eene nadere inlichting op dit stuk te mogen erlangen. Dit ging gepaard met stellige aanvraage om onverwyld het goedvinden der Vergaderinge te mogen weeten, of zy *al* dan *niet* het verzogte voorschot, uit de Nationaale Kas onder hun beheer, tegen een behoorlyke erkentenis-brieve van den Generaal of van de Legercorpsen, voor welke de betaaling noodig was, zouden doen. —— Het besluit der Vergaderinge was het Departementaal Bestuur van *Zeeland* aan te schryven, om in 't gedaan verzoek des *Franschen* Generaals niet te treeden; noch zich verder, daarover, met denzelven in eenige onderhandeling in te laaten (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 139.

CXXXII. BOEK. — 1803. Verlegenheid in *Walcheren* over de *Fransche* Krygsbenden.

De Generaal MONNET, met het bevel over het Eiland *Walcheren* bekleed, hadt de ontruiming der Stad *Veere* door het *Bataafsche* Krygsvolk gevorderd. Het Departementaal Bestuur van *Zeeland* gaf des kennis aan het Staatsbewind, met vermelding, hoe zeer zy, wegens den inmarsch dier menigte *Franschen* in *Walcheren* bekommerd waren. Het verzogt het Staatsbewind, dat, byaldien de uitzigten, op een langduurig verblyf deezer Krygsbenden binnen het Eiland *Walcheren*, eenigermaate gegrond mogten weezen, als dan de noodige onverwylde bevelen mogten gegeeven worden, om de Kampen, rondsom in het Eiland, weder op den voorigen voet te brengen, op dat de ongelukkige Bewooners van het Platteland, van allen overlast des Krygsvolks, zo veel mogelyk, mogten worden bevryd. Wyders stelde het voor, dat, wanneer meerdere Krygsmanschap na *Zeeland* mogt worden bestemd, dezelve in evenredigheid in de andere Eilanden mogt worden verdeeld, tot algemeenmaaking van dien last. Ook drong dit Departementaal Bestuur aan, om eenigermaate onderrigt te mogen worden wegens de omstandigheden, die tot deeze buitengewoone maatregels aanleiding hadden gegeeven, en in hoe verre zy dezelve, als met des Bewinds medeweeten en overleg, moesten beschouwen, als mede, hoe zy zich, ten aanziene van

dit

dit vreemd vertoon van zaaken, te gedraagen hadden. Het beloofde alles te zullen aanwenden, om verwarring en ongelegenheid voor te komen (*).

Vraage wegens MONNETS Commandantschap over *Vlissingen* en *Walcheren.*

'sLands Zee-capitein LEMMERS, bevel voerende op de *Zeeuwsche* Stroomen, het Staatsbewind kennis geevende van de toedragt der zaaken te *Vlissingen*, verzogt van het Staatsbewind te mogen weeten, of hy den *Franschen* Generaal MONNET, als Commandant der Stad *Vlissingen* en het Eiland *Walcheren al* dan *niet* moest erkennen? daar diens gedraagingen zodanig eene magt aanduidden (†). — Onder andere aanmaatigingen van Gezag, door de *Franschen* te *Vlissingen*, mogen wy niet onvermeld laaten, hoe de *Fransche* Douane te dier Stede, aan de Wagt van het Groote Hoofd, een Wapenbord deedt aanslaan, verbeeldende een Anker, en in het verschiet eenige Schepen vertoonende, met het opschrift: *Republique Françaisе Douane Nationale.* De Commis der Convoyen en Licenten beklaagde zich deswegen, en zulks deedt by den Zeeraad de welgegronde vrees gebooren worden, dat men ten oogmerk hadt, om, zo wel van de Ingezetenen der Republiek als van Vreemdelingen, Regten in te vorderen, 't welk

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 31.

(†) *Ald.* bl. 66.

CXXXII. BOEK. 1803. 't welk, behalven de nadeelen aan den Handel deezes Lands, aanleiding moest geeven tot het ſtichten van verwarringen en onwil, om de Regten aan den Lande verſchuldigd te voldoen. — Men beſloot, onzen Minister te *Parys* aan te ſchryven, des een Vertoog, ten behoeve van den *Bataaſſchen* Koophandel, te laaten hooren (*).

Vorderingen diens Generaals. Hadt het Departementaal Beſtuur van *Zeeland*, het Staatsbewind de weete doende van het vertrek des *Franſchen* Generaals OSTEN na de *Franſche* Republiek, deezen, uit hoofde van zyn agtenswaardig gedrag, geduurende zyn verblyf in het Departement *Zeeland*, aan de byzondere oplettenheid des Staatsbeſtuurs aanbevolen, met verzoek, om dien Generaal, by het *Franſche* Staatsbewind, deswegen den welverdienden lof te geeven (†). — Het was 'er zeer verre af, dat zy over de gedraagingen des Generaals MONNET zich zo te vrede toonden. By het vermelden van diens vordering tot het wegneemen der Zeetonnen in den *Deurlo* en het *Veergat*, gewaagden zy van den gedaanen aanzoek, om voor hem Generaal te doen in gereedheid brengen twee Localen, één te *Middelburg* en één te *Oost-Capelle*, alwaar hy, ten

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 166.

(†) *Ald.* April bl. 15.

ten allen tyde, des goedvindende, zyn verblyf kon houden (*). Voorts hadt hy aangedrongen, dat, behalven het Campement, 't geen reeds tusschen *West-Capelle* en *Domburg* in gereedheid gebragt was, het Krygsvolk op *West-Capelle* zou worden gecaserneerd, in stede van den intrek by de Burgers te houden. Desgelyks hadt die *Fransche* Generaal begeerd, de Gewapende Burgermagt der Stad *Middelburg* in oogenschouw te neemen (†). Het

CXXXII. BOEK.

1803.

(*) Het leedt niet lang, of het Departementaal Bestuur van *Zeeland* gaf het Staatsbewind de weete, dat de *Fransche* Generaal MONNET, door twee van diens Gemagtigden, een gedeelte van het Huis van den Heer van *Oost-Capelle* in requisitie hadt doen neemen, en bevolen, dat de noodige Slaapplaatzen en Meubelen aldaar in gereedheid zouden worden gebragt; niettegenstaande, in den omtrek van *Domburg*, een zeer geschikt Huis gehuurd, en, tot deszelfs gebruik, van noodige Meubelen was voorzien geworden. *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl 62.

(†) Welhaast vorderde MONNET zulks van den Colonel der Gewapende Burgermagt, die niet kon nalaaten aan dit verzoek te voldoen; dan verzogt hy van het Staatsbewind, de noodige orders te mogen ontvangen, hoe zich te gedraagen in het gehoorzaamen van nadere bevelen, die de *Fransche* Generaal zou mogen geeven. Hier op werd hy gelast, den Generaal MONNET onder het oog te brengen, dat de Burgerwapening voornaamlyk was ingericht tot bewaaring van de rust en veiligheid in de Steden: terwyl daar van nimmer, dan in zeer dringende omstandigheden, gebruik wordt gemaakt buiten de plaats van derzelver Inwooning, dat hy echter allen grond hadt om te vermoeden, dat, wan-

CXXXII. BOEK. 1803.

Het Staatsbewind, van dit alles verſtendigd, ſtelde, naar den aart der voorwerpen, over welke de gedaane vorderingen liepen, dezelve in handen van den Raad der Marine, en van den Raad van Oorlog, en beſloot den laatstgemelden eisch aan den Secretaris van Staat voor de Buitenlandſche Zaaken toe te ſchikken, met last, om deswegen by het *Franſche* Staatsbeſtuur de dringendſte voorſtelling te doen. Zeer vondt men zich, over deeze en geene der gedaane vorderingen belemmerd; te meer, daar de Generaal MONNET bedreigde, om, wanneer men aan zyne orders niet wilde gehoorzaamen, geweld te zullen gebruiken. Men ſchikte zo veel mogelyk was in (*).

Verdere Gezags-aanmaatigingen.

De aanmaatigingen diens *Franſchen* Generaals liepen verder. Het Departementaal Beſtuur van *Zeeland* ontving van hem Afdrukken van door hem afgegeeven Orders, tegen het enrolleeren en het begun-

wanneer de verdeediging van het Eiland, by eenen onmiddelyken aanval, zulks mogt komen te vorderen, de Gewapende Burgermagt bereid zou worden gevonden, om tot de Verdeediging mede te werken; voorts hadt hy den Generaal te verſtaan te geeven, zyn vertrouwen, dat deeze van de Burgermagt niet, dan in het uiterſte geval, gebruik zou maaken: aangezien dezelve toch met de Militaire Magt niet kon worden gelyk geſteld. *Not. van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 31 en 83.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 210. en Juny bl. 4.

gunstigen van de Desertie der *Fransche* Militairen, als mede omtrent het verleenen van Paspoorten aan de Ingezetenen van het Eiland *Walcheren*, en anderen, die van daar zouden willen vertrekken of zich derwaards begeeven. — De inhoud deezer Stukken was het Departementaal Bestuur van *Zeeland*, op zich zelven, en in de gevolgen, zo bedenkelyk voorgekomen, dat het geen oogenblik verzuimde zulks ter kennisse van het Staatsbewind te brengen. Naardemaal het uit die gedrukte Orders ten duidelykste bleek, dat, met voorbygaan, en in weerwil van het openbaar Gezag, waar mede het Bestuur bekleed was, de Generaal MONNET zich gemagtigd scheen te vinden om maatregelen te neemen, die alleen van het Politiek Bestuur, althans hier te Lande, behoorden te worden uitgevaardigd, dat het overzulks gebiedend noodzaaklyk zou zyn, dat het Bewind, in ernstig overleg neemende, den ongehoorden en onbetaamelyken stand, waar in zy zich, door zodanig eene handelwyze, indien dezelve door eenig stilzwygen steun ontving, of, door tusschenkomst van het Bewind, niet werd te keer gegaan en gestuit, zouden bevinden, daarom onverwylde Besluiten geliefde te neemen, ter verhindering van den voortgang van dergelyke stappen, en het geen gedaan was, voor zo verre het de Politieke voorziening aanging, onder den Militairen naam uitgeoefend, te doen

CXXXII. BOEK — 1803. opſchorten; op dat zy mogten worden gered uit omſtandigheden, met het gezag van het aan hun opgedraagene Beſtuur geheel onbeſtaanbaar — Het Beſtuur hadt echter, om, zo veel mogelyk, in hun geheel te blyven, daadlyk eene Publikatie laaten doen, van ſoortgelyken inhoud, betreffende de voorwerpen in de beide *Franſche* ſtukken voorhanden.

Beſluiten deswegen genomen by het Staatsbewind.

Hoogst onaangenaam waren dusdanige Voorſtellen, hoe regtmaatig ook. Het Staatsbewind beſloot, de ſtukken aan den Raad van Oorlog toe te ſchikken, en dat die Raad, in gepaste bewoordingen, den Generaal MONNET zou te kennen geeven het onregelmaatige van het doen aanſlaan van Orders en Bevelen, tot het Beheer der Politie betrekkelyk. Dat, wanneer de Generaal het neemen van eenige maatregelen, tot bevordering van de Verdeediging noodzaaklyk, wilde doen, hy zich zou kunnen vervoegen by het Departementaal Beſtuur, door het Staatsbewind gevolmagtigd, om, naar bevind van zaaken, op verzoek van den *Franſchen* Generaal, zodanige maatregels van Politie te neemen, als dezelve voegelyk en, tot bevordering van zekerheid en verdeediging, dienſtig zouden oordeelen. Met volmagtverleening aan den Raad van Oorlog, om, op aanvraage van den *Franſchen* Generaal, mede te werken tot het daarſtellen van zodanige middelen van verdeediging, en de afgifte van zodanig een voor-

voorraad van Ammunitie, als tot verzekering van de verdeediging noodig zou worden geoordeeld. — Van deeze volmagtgeeving moest men den *Franſchen* Generaal kennis geeven (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

De *Franſche* Troepen, na *Louiſiane* bestemd, te *Hellevoetſluis* ontſcheept.

Schoon *Zeeland* het eerſte en voornaamſte punt was, waar de *Franſche* Krygsmagt, den Lande inſtroomende, zich liet zien, andere oorden des Lands bleeven des bylange niet vry. *Fransch* Krygsvolk, voor *Louiſiane* beſtemd, onthieldt zich te *Hellevoetſluis*, en was, van tyd tot tyd, van wegen ons Land, van den noodigen voorraad voorzien. Aan ſluikeryen en veelvuldige ongeregeldheden maakte 't zelve zich ſchuldig; bovenal ten Plattenlande van den Eilande van *Voorne*, ten nadeele van den Lande, waar over de Ingezetenen by het Staatsbewind hunne welgegronde klagten inbragten. Den *Franſchen* Generaal VICTOR werd zulks berigt, en hem onder het ooge gebragt, dat, daar hy met zyn Krygsvolk, voor *Louiſiane* geſchikt, thans, uit hoofde der omſtandigheden, het regt van Gastvryheid in dit Gemeenebest genoot, men van hem verwagtte, en des noods vorderde, de noodige zorg te draagen, om dusdanige ongeregeldheden voor te komen, en de Opgezetenen ten Plattenlande van dien overlast te bevryden. Welhaast volgde de

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 61.

CXXXII. BOEK. — 1803.

de ontſcheping deezes Krygsvolks. De Raad van Oorlog gaf daar op in bedenking, om de ontſcheepte *Franſche* Krygslieden, op dezelfde wyze, te onderhouden als zulks ten aanziene van de overige Troepen, buitengewoon in den Lande gekomen, plaats hadt; hier toe kreeg de Raad volmagt. De daar omſtreeks gelegene plaatzen, als *Rakange* en *Oostvoorn*, vonden zich daar door bezwaard met inlegering en genoodzaakt buitengewoone kosten te doen, waar voor zy van den Lande byſtand en vergoeding vroegen (*).

Verlegenheid te *Nymegen*, wegens het *Franſche* Krygsvolk.

De Magiſtraat der Stad *Nymegen* vervoegde zich by het Staatsbewind, vraagende, hoe zich te moeten gedraagen, ten opzigte van de daar verwagt wordende zes duizend man *Fransch* Krygsvolk, en de gedaane aanvraage, van wegen de *Franſchen*, om eene plaats tot het oprichten van een Hospitaal. Zy betuigden, zich buiten ſtaat te vinden om de noodige leevensmiddelen, zo als die door den Generaal MONTRICHARD werden gevorderd, aan te ſchaffen. Het laatſte werd in handen der Commisſie van Oorlog geſteld: en ten aanziene van het op te richtene Hospitaal bepaald, om een gedeelte van het Magazyn te dier Stede daar toe te ſchikken, met geruststelling ten aanziene van

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 67. 68. 167. Mey bl. 94. 130. Mey bl. 84. 109. 186.

van de noodzaaklyk daar aan te maaken kosten, en werd de Raad van Oorlog gevolmagtigd, om dit Hospitaal van al het noodige te voorzien. — De eene vordering der *Franschen* verving de andere. Sterk was een eisch om paarden, waar aan het Gemeentebestuur voldeedt, in vertrouwen, dat de daar door veroorzaakte kosten, van wegen den Lande, zouden worden goedgedaan. By dit vermelden voegde het Stadsbestuur eene schets van den akeligen toestand, waar in de Ingezetenen dier Stad verkeerden, daar zommigen zich door eene Inlegering van twintig man bezwaard vonden; met verzoek, dat 'er gepaste maatregelen mogten genomen worden tot voorkoming van dreigende onheilen, en der Burgeren ondergang. Onder anderen stelden zy voor, dat die Stad en het Schependom mogt worden ontheven van de acht en vyf en twintigjaarige Geldheffing, over dit loopende Jaar, waar van de Quotisatie-billetten niet zouden worden rondgezonden: of wel, dat de Ingezetenen, op eene andere wyze, mogten schadeloos gesteld worden. In de voorgestelde ontheffing kon het Staatsbewind, om der gevolgen wille, niet treeden. Het vooruitzigt op nieuwe en zwaarder vorderingen der *Franschen* baarde nieuwe aanvraagen (*).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 132.

CXXXII. BOEK. 1803. Daar gedaane vorderingen.

De aanzoeken voor de *Fransche* Hulpbenden in dien oord hielden aan en verzwaarden. Men verzogt om eene dagelyksche uitdeeling van Genever aan het Volk te *Nymegen* en in de ommestreeken gelegerd, om eenige Fourgons en Paarden voor den Generaalen Staf, de vorming van een Ambulants, en van de noodige Campements-effecten voor een Leger van 25000 man. De Raad van Oorlog gaf het Staatsbewind te verstaan, dat dezelve den Eersten Commissaris-Ordonnateur hadt aangeschreeven, dat die Raad, ten opzigte van alle deeze aanvraagen, zwaarigheid gemaakt en beleefdlyk afgeslaagen hadt. Dit droeg 's Bewinds goedkeuring weg (*).

Verzoeken des Dep. Bestuurs van *Gelderland*, wegens de bezwaaren door de *Franschen*.

Het Departementaal Bestuur van *Gelderland* stelde, op eene treffende wyze, voor de ongemakken en nadeelen, welke de Ingezetenen leeden, door de Inlegering en Doormarsch der *Fransche* Krygsbenden, met bygevoegd verzoek, om eene algemeene voorziening in deezen; ten einde de Ingezetenen, door het toevallige hunner ligginge daar aan blootgesteld, niet geheel verarmd, en tot het bydraagen in de algemeene Lasten onmagtig mogten worden. En inzon-

bl. 132. Mey bl. 65. 75. 79. 94. 99. 104. 105. Juny 95.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 120 en 121.

zonderheid, dat die Ingezetenen, aan welken, door den overlast dier Krygsbenden, buitengewoone bewysbaare schadens werden toegebragt, of die beroovingen mogten ondergaan, welke zy magtloos waren te herstellen, deswegen schadeloosstellinge van den Lande mogten ontvangen, en dat, ten dien einde eene voeglyke Geldsomme, tot 's Bestuurs beschikking, mogt worden gesteld, om, naar bevind van zaaken, aan de meestbehoevenden uit te reiken. By dit verzoek paarde zich een tweede, dat, by voorraad, tot dat deeze drukkende lasten zouden zyn weggenomen, de betaaling der in zwang gebragte Heffingen mogt worden opgeschort. Welhaast werden achtduizend Guldens derwaards geschikt, om, op de bezuinigendste wyze, aan de meestdringende behoeften te voldoen (*).

Klagten uit *Overysfel* deswegen.

Gelyksoortige klagten, wegens den Doortocht en Inlegering der *Fransche* Krygsbenden liet het Departementaal Bestuur van *Overysfel* hooren. Met byvoeging, dat de *Franschen* de hun, door nooddwang gegeevene Leevensmiddelen en andere noodwendigheden, verkogten. De Raad van Oorlog ontving hier op last, om den Generaal en Chef der *Fransche* hier ingetrokkene Krygsbenden

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 197 en Juny bl. 11.

CXXXII. BOEK. 1803. den den Generaal MORTIER, van deeze gedaane klagten te verwittigen, met verzoek, om, door alle gepaste middelen, dusdanige ongeregeldheden en ſtrafbaare handelingen te doen voorkomen. Noodige Onderſtand en Geldgebrek, uit het verleenen ontſtaande, deedt dit Departementaal Beſtuur om Penningen aanhouden. Waar op, daar ook de Nationaale Armée om betaaling riep, terſtond, by voorraad, een gedeelte der benoodigde Som werd toegeſchikt, om daar mede in de meestdringende behoeften te voorzien (*).

Vorderingen te *Hellevoetſluis* en elders. Elders vonden eiſchen der *Franſchen* van eenen anderen aart plaats. Een Adjudant van den Generaal VICTOR vorderde van het Gemeente-Beſtuur te *Hellevoetſluis* de noodige Paarden; ten einde de Kust-batteryen, in den omtrek dier plaats en die van den Capitaalen Wal, van de noodige Artillerie en Krygsbehoeften te voorzien. Op de vraage aan het Staatsbewind, hoe in deezen te handelen, ontving het ten onderrigt, aan de gedaane vorderingen niet te voldoen, en dien Adjudant te verzenden aan het *Bataafsch* Gouvernement, zonder nogthans, ingevalle van verderen aandrang, zich door eenige feitlykheden daar tegen te verzetten, en gevolglyk het geweld, 't geen

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 142. 154. 176. 196. Juny bl. 5.

't geen gepleegd mogt worden, te gedoogen. De Raaden der Marine en van Oorlog werd bevolen, hunne Onderhebbenden in die Havenplaats te gelasten, om geene Goederen uit de Magazynen, hunne zorge toevertrouwd, aan de *Franschen* te laaten volgen, onder gelyken last, om zich, door geene geweldige tegenstandbieding, daar tegen aan te kanten, maar zulks aan te zien. —— De *Fransche* Generaal MONTRICHARD deedt aan den Raad van Oorlog het verzoek, dat de Batteryen, strekkende tot verdeediging der Eilanden van *Voorne* en *Goedereede*, mitsgaders die der Stad *Brielle*, mogten worden hersteld. De Raad hadt den *Franschen* Generaal geantwoord, dat zy de bevelen des Staatsbewinds zou te gemoet zien: en dat de Generaal ligtlyk zou begrypen, dat zy, vóór het ontvangen van zodanigen last, geene Orders van dien aart konden afgeeven, als hy verlangde, en niet bevoegd waren om aan eenige soortgelyke aanvraage van het *Fransche* Staatsbewind, of deszelfs Oorlogsminister, te gehoorzaamen (*).

Uit den *Brielle* schreef de Raad, dat, te dier Stede, zonder vertoon van Patent, alleen op een even te vooren gezonden Brief des Aide de Camps van den Generaal VICTOR, *Fransch* Krygsvolk,

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 151 en 153.

CXXXII. BOEK. 1803. volk, en eenige uuren daar naa, zonder eenige aanschryving, *Fransche* Artilleristen, van *Hellevoetsluis* komende, waren ingetrokken. De Raad verzogt het Staatsbewind, dat hetzelve zyne aandagt op den *Brielle* en de Burgery geliefde te vestigen, en dezelve in byzondere hoede neemen. Ten antwoord kreeg de Raad last, om aan geene vorderingen van den *Franschen* Generaal VICTOR, of uit diens naam geschied, te voldoen; zonder nogthans, ingevalle van naderen aandrang, zich daar tegen te stellen, en gevolglyk het aangedaan geweld te gedoogen. — Te *Hellevoetsluis* deeden de *Franschen* alle Paarden, by de Voerlieden op de stallen staande, ophaalen, om dezelve tot vervoeren van Ammunitie te gebruiken; de Poorten waren met *Fransch* Krygsvolk bezet, die het inkomen van Paarden wel hadden toegelaaten; doch het uitgaan verhinderd (*).

De Commisen van 's Lands Magazynen te *Goedereede* en den *Brielle*, gaven eerlang te verstaan, dat men van de *Fransche* zyde, naa eene aanhoudende weigering, tot afgifte van eenige goederen uit hunne Magazynen, hadt kunnen goedvinden, zich, met geweld, in het bezit der Sleutelen dier Magazynen te stellen, waar

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 157.

waar tegen zy, ingevolge van den gegeeven last, zich niet verzet hadden (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Hoe het zich te *Goedereede* toedroeg.

Het Gemeente-Bestuur der Stede *Goedereede* hadt, in den aanvange, geene zwaarigheid gemaakt, om goederen te leveren, op den eisch der *Franschen*, ter Kustbewaaking of verdeediging, afgaande op zeker vroeger Besluit des Departementaalen Bestuurs van *Schelde en Maas*; doch onderricht dat andere Plaatzen, in dusdanig eene aflevering, zwaarigheid maakten, verzogt het, van het Staatsbewind te mogen weeten, hoe zich, in 't vervolg, te gedraagen. 't Zelve ontving ten bescheide, dat het besluit des Departementaalen Bestuurs van *Schelde en Maas* genomen was op een tyd, dat ons Gemeenebest zich met *Engeland* in eenen openbaaren Oorlog vondt ingewikkeld, en dat hetzelve, voor het tegenwoordige, niet te passe kwam, noch aanleiding kon geeven tot het voldoen van dergelyke aanvraagen. Op welken grond dat Gemeente-Bestuur werd aangeschreeven, om, in 't vervolg, aan dusdanige vorderingen niet te voldoen; maar allen, die ze mogten voordraagen, te verzenden aan het *Bataafsch* Gouvernement, zonder nogthans, ingevalle van verderen aandrang, zich daar te-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 4. 10.

CXXXII. BOEK. tegen te verzetten, en het gepleegd geweld te gedoogen (*).

1803.

Byzonderen last, wegens het vervoeren van Artillerygoederen te *Gornichem.*

Een aantal van zes en vyftig Paarden was, van wegen de *Franschen*, te *Gornichem* gevorderd, om van daar Artillery na *Breda* te voeren. Het Gemeente-Bestuur hadt geantwoord, buiten byzonderen last des Staatsbewinds, aan soortgelyke vorderingen niet te kunnen voldoen, en wenschte 't zelve des onderrigt. De Raad van Oorlog, hier over geraadpleegd, gaf te kennen, dat de *Fransche* Generaal onbevoegd was tot dusdanige vorderingen, en wilde den Commis van 's Lands Magazynen te dier Stede aangeschreeven en gelast hebben, om, indien het begeerde ter vervoeringe zich alleen bepaalde tot Krygsvoorraad, die, voorheen te *Gornichem* agtergelaaten, het eigendom der *Fransche* Republiek uitmaakte, als dan zich met den Directeur van het Artilleriepark over den vervoer dier Goederen, het zy te Lande 't zy te Water, te verstaan, en aan denzelven de noodige Paarden of Vaartuigen, voor 's Lands rekening, en buiten middel van Vordering, te verzorgen. Deeze raadslag droeg de goedkeuring des Staatsbewinds weg (†).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 22

(†) *Ald.* bl. 25.

CXXXII. BOEK. 1803.

Verdere inschikkingen.

De Commisen van 's Lands Magazynen te *Hellevoetsluis*, *Briele* en *Goedereede*, gingen naar den gemelden last te werk; dan moesten het vervoer der Goederen gedoogen. Wel hadt de Raad hun gelast, van alles, wat uit de Magazynen werd weggevoerd, behoorelyke aantekening te houden, en daar van, zo veel mogelyk, Blykschriften van ontvangst te verkrygen. Dan de *Franschen* hadden den Commisen het byweezen, by het verwerken en vervoeren dier Goederen, niet willen gedoogen. De afgifte der Blykschriften was hun wel toegezegd; doch het weeren van hunne tegenwoordigheid, by het vervoeren, maakte dezelve van weinig of geene beduidenis. — Te *Koeverden* hadden de *Franschen* zich van de Sleutels meester gemaakt, en uit de Magazynen het noodige verschaft. Wanneer de voorstellen over die handelwyze in nadere overweeging kwamen, waren inmiddels de omstandigheden reeds zo veel veranderd, en was de Oorlog zo onvermydelyk geworden, dat men besloot, op de door de *Fransche* Commandanten te doene aanvraage, de noodige Ammunitie, ter verdeediging der Republiek, te doen afgeeven (*).

Bepaaling wegens de Patenten.

De zekerheid, dat een aantal *Fransch* Krygsvolk in deezen Lande zou blyven, maak-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 71. en Juny bl. 50. 163. 164.

CXXXII. BOEK. maakte eene befchikking op de verblyfplaatzen der onderfcheide Corpfen van 's Lands Armée noodig. Deeze fchikking greep ftand, en werden daar toe de noodige Patenten verleend. Teffens floeg men voor, om den bevelvoerenden Generaal over het Krygsvolk in *Noordholland* te magtigen, om, wanneer de omftandigheden het mogten eifchen, om Volk van de eene plaats na de andere te laaten trekken, zulks te doen, zonder vertooning der Gewoone Patenten. Deeze voorflag kwam tot ftand by de bezending van veel manfchaps na *Hollandsch* Noorderdeel. De Train by het Corps rydende Artillery werd vermeerderd (*).

1803.

Eerfte Kryg-bewegingen te Water.

In 't algemeen in 't oog loopende, althans in den aanvange, was der *Franfchen* werkzaamheid op het Zeeweezen van onzen Staat. Een eerst blyk mag gerekend worden, dat de Schoutbynagt P. HARTSINCK, wiens Lastbrief, om, met den Rang van Vice-Admiraal, over 'sLands Vloot in de *Middellandfche Zee*, het bevel te voeren, in den beginne van Lentemaand gereed was, ter oorzaake van de tegenwoordige omftandigheden, last kreeg, om het vertrek derwaards uit te ftellen (†). Hier by kwam de volmagt aan

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 275. Maart bl. 153. Mey bl. 68. 78. 117. 127. 197. 216.

(†) *Ald.* Maart bl. 48. 129. 159.

aan den Raad van Marine, om, ter bemanninge van de voor den Binnenlandschen dienst bestemde Vaartuigen, ter bezettinge der Reeden van *Texel*, van *Hellevoetsluis*, van den *Briele*, van *Vlissingen*, en het doen van Commissien, meerder manschaps, dan daar voor by de begrooting der Staatsbehoeften over dit Jaar, was toegestaan; met vrylaating aan dien Raad om, tot bezetting van het *Vlie* en van de Rivier de *Eems*, eene nadere voordragt te doen (*). CXXXII. BOEK. 1803.

Welhaast werd, op voordragt van den Raad der Marine, tot vermeerdering der Binnenlandsche verdeediging te Water, dezelve gevolmagtigd, om een aantal Kanonneerbooten, Schoners, Galeijen, of dergelyke Vaartuigen, naar gelange dezelve voorhanden waren, of schielyk in gereedheid zouden kunnen gebragt worden, in dienst te stellen, zodanig bemand als dergelyke Vaartuigen gewoon waren, en met volkomene vrylaating, om dezelve zo te plaatzen, als 's Lands dienst mogt vorderen. Terwyl het Staatsbewind den voordragt van den Raad der Marine afwagtte van de Officieren, die het bevel over deeze Vaartuigen zouden voeren; 't welk eerlang geschiedde (†). Vaartuigen ter Binnenlandsche Verdeediging bestemd.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 152.

(†) *Ald.* Mey bl. 157. Juny bl. 11.

CXXXII. BOEK. 1803. *Frankryk* laat zich aan den ſtaat van ons Zeeweezen gelegen leggen.

De bepaalde ſom, tot herſtel en aanbouw van 's Lands Schepen, was in Lentemaand reeds verhoogd. Aan den ſtaat van 's Lands Zeeweezen liet zich *Frankryk* gelegen leggen. De Ambasſadeur verzogt, op last van den *Franſchen* Minister der Marine, dat de Raad onzer Marine mogt gevolmagtigd worden tot mededeeling en overgave van de Plannen en Beſtekken der laatst op ſtapel gezette *Bataafſche* Oorlogſchepen. Van het Staatsbewind kreeg de Raad der Marine daar toe volmagt (*).

De *Engelſche* Gezant vertrekt, en de onze keert weder terug.

Alles, wat gebeurde, dreigde het hervatten van den Kryg. En hoe zeer zommigen zich mogten gevleid hebben, met het behoud des Vredes, moesten zy die hoop laaten vaaren, toen de *Engelſche* Afgezant, R. LISTON, Paspoorten verzogt en bekomen hadt, om, zonder afſcheid te neemen, na zyn Vaderland terug te keeren, en het Staatsbewind goedvondt den Burger R. SCHIMMELPENNINCK, *Bataafſche* Minister aan het Hof van *Londen*, te gelasten, om onverwyld herwaards te komen.

Krygsbevelen aan de Raaden van Marine en Oorlog.

Thans was de Oorlog tusſchen onze Republiek en *Groot-Brittanje* onvermydelyk. Van deezen toeſtand der zaaken kreegen de Raaden van Marine en Oorlog onverwylde kundſchap, en bevel, om

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 170 en Juny bl. 120.

om de Officieren en Commandanten van Reeden, mitsgaders de Commandeerende Generaals en Officieren van 's Lands Armée, des aanschryving te doen, en dezelve te gelasten, tegen allen aanval der *Engelschen* op hunne hoede te zyn, en met alle magt af te weeren. Byzonderen last ontvingen de Bevelhebbers der Havens, Reeden, Landsschepen en Vaartuigen, om alle *Engelsche* Schepen, welke mogten invallen, of op Zee ontmoet worden, aan te houden, op te zenden, en te doen aanhouden, met uitzondering nogthans van alle *Engelsche* Visschers Schuiten en Vaartuigen, die ongemoeid derzelver visschery en vangst zouden kunnen blyven voortzetten (*).

Verzoekschriften tot behoud des Vredes.

In den Lande kon het geenzins ontbreeken aan Burgers, die met schrik deeze dreigende Oorlogswolk zagen hangen. Eenigen waren, toen dezelve gereed stondt los te barsten, het Staatsbewind aan met Verzoekschriften, daar by, op grond van de aankondiging, zo niet de werklyke daarstelling, van eenen vernieuwden Oorlog tusschen de Nabuuren deezer Republiek, twee der magtigste Volken van dit Werelddeel, en de vreeze, dat dit Gemeenebest in de rampzaligheden van deezen nieuwen Kryg zou moeten deelen, verzoekende, dat het Staats-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 65.

CXXXII. BOEK. 1803.

Staatsbewind geene pooging onbeproefd, geen regtvaardig middel onaangeroerd, geliefde te laaten; ten einde de rampen des Oorlogs af te wenden, en den Vrede, voor het afgefolterd Vaderland, te behouden, onder betuiging, dat zy zich volkomen verlieten op des Bewinds wys beleid, in deeze hachlyke omstandigheden, met nadruklyke verzekering van de dankbaarheid eener Natie, die het gewigt van de diensten, haar beweezen, zou kunnen en weeten te waardeeren.

Hoe beantwoord.

Het Staatsbewind gaf daar op zyn genoegen te kennen over de denkwyze der Inleveraaren, omtrent het voordeel van den Vrede, volkomen eenstemmig, zo met de beschouwing en bedoeling van het Staatsbewind, als met de ten dien einde in 't werk gestelde poogingen (*). Dan vermids de omstandigheden van *Europa*, de Staatkundige betrekkingen van dit Gemeenebest, en het behoud des Vaderlands, de volduuring van den Vrede niet gedoogden, zo vertrouwde het Staatsbewind volkomen, dat de Ingezetenen der *Bataafsche* Republiek, even zeer

(*) Het *Bataafsch* Gouvernement hadt de Heeren BLANKEN, SIX en JACOBSON na *Parys* gezonden, om te handelen over de erkentenis van de Onzydigheid onzes Lands in deezen Oorlog, of over de middelen eener Gemeene Verdeediging. *Nouv. Polit.* 31 *Mei Suppl.* en *Juillet* bl. 12.

zeer als voorheen bezield met liefde voor Vaderland en Vryheid, zich alle opofferingen zouden getroosten, en alle maatregelen helpen bevorderen, welke deeze hachlyke tyden, op eene gebiedende wyze, vereischten; ten einde het Vaderland te behouden, de mogelykheid tot herstel van den voormaaligen voorspoed, op geenerlei wyze te verbeuren, en eenen voordeeligen Vrede te bekomen (*).

Oorlogsverklaaringen.

De Oorlogsverklaaringen van *Engeland* en *Frankryk* waren vol van wederzydsche beschuldigingen. De tusschenkomst van *Rusland*, van welke veelen groote verwagting, tot het behoud des Vredes, gekoesterd hadden, liep geheel vrugtloos af. — Wegens de inwikkeling van ons Vaderland in dien Oorlog door *Engeland*, en de redenen, die zyne *Groot-Brittannische* Majesteit gaf, waarom hy het *Bataafsche* Volk den Oorlog moest aandoen, werd met regt aangemerkt, dat de Staatkunde zich nooit in haatlyker daglicht vertoonde, dan door het Publiek, als een pligt van Staat, voor te draagen, eene Natie op het wreedst te moeten berooven: dewyl men dezelve beschouwde te zugten onder een vreemd juk, van 't welk men voorgaf haar te willen verlossen. 't Geen ook wonder overeenstemde met de betuiging, van zo veel belangs te stellen in eene

(*) *Notuen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 82 en 198.

CXXXII. BOEK. 1803. eene Natie, ten opzigte van welke men alles aanwendde om haaren ondergang te verhaasten. — De thans wederzydsch tusschen *Frankryk* en *Engeland* verklaarde Oorlog baarde de opmerking, dat alle handeldryvende Natien, zonder mededoogen, werden opgeofferd aan de wreeveligheid van twee Natien, die de Wet aan anderen voorschreeven, volgens het nieuw Systhema, om, in het voortzetten haarer oogmerken geen Volksregten of Billykheid meer te eerbiedigen, die zelfs in minder verlichte Eeuwen werden in 't oog gehouden. — Men hadt deerenis met ons lot, en kon niet nalaaten de *Bataafsche* Natie te beklaagen, welke, zints tien Jaaren, het slachtoffer van twee magtige en yverzugtige Volken, zich genoodzaakt zag van de eene zyde tot poogingen, ver boven haare natuurlyke kragten: terwyl zy, van den anderen kant, zich beroofd en ontzet zag van de middelen, om haar verval te herstellen, zonder dat zy, van deeze ontelbaare opofferingen, het minste voordeel kon verhoopen (*).

Het Staatsbewind gaf het Wetgeevend Lichaam te verstaan, in de hoope geleefd te hebben der mogelykheid, dat ons Vaderland voor de rampen des Oorlogs tusschen *Frankryk* en *Engeland* zou kun-

(*) *Nouvelles Politiques* 28 *Juin*, *Supplem.* en 22 *Juillet*, *Supplem.*

kunnen bewaard blyven; doch alle die uitzigten waren door het daadlyk uitbarsten diens Oorlogs verdweenen, en was onze Staat, als een getrouw Bondgenoot van *Frankryk*, verpligt daar in werklyk deel te neemen. 'Er byvoegende, ten blyke hoe noode men daar toe gekomen was, ,,Hoe wenschlyk het ,, dan ook voor ons Vaderland, 't welk ,, door den Vrede pas begon te verademen, en welks Koopvaard en Handel ,, de geduchtste slagen te vreezen heeft, ,, ware geweest eene gelukkige Onzydigheid te genieten, zo blyft 'er thans ,, niet over, dan, met vertrouwen op de ,, Godlyke Voorzienigheid, en op de ,, goede Zaak, welke wy met onzen ,, Bondgenoot verdeedigen, alle kragten ,, in te spannen, om den Vyand tot eenen ,, eerlyken en bestendigen Vrede te dwingen" (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

Het Staatsbewind deedt, by openbaare afkondiging, den Volke bekend maaken. ,, Naardien het *Britsch* Gouvernement ,, heeft kunnen goedvinden, zonder dat ,, daar toe, van de zyde deezer Republiek, eenige rede of aanleiding hoegenaamd ware gegeeven, niet alleen ,, deszelfs Minister, in den *Haag* residerende, op te ontbieden, ten einde, ,, zonder eenig afscheid, de Republiek te ,, ver-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. *Bylage* bl. 28.

CXXXII. BOEK.

1803.

„ verlaaten; maar ook boven dien, naa „ dat reeds, tydens dat gemelde Minis- „ ter als nog, in deszelfs qualiteit binnen „ de Residentie deezer Republiek, en de „ *Bataafsche* Minister op den voet, als in „ vollen Vrede, te *Londen*, zich waren be- „ vindende, op last diens zelfden *Britschen* „ Gouvernements, en tegen het Regt „ der Volken, de *Bataafsche* Schepen „ en Vaartuigen, waar onder een zeer „ groote menigte, welke met ryke Laa- „ dingen van Koopwaaren, uit verafge- „ legene Landen, na het Vaderland terug- „ keerden, en geheel onkundig van de „ plaats hebbende omstandigheden, ge- „ rustlyk en niets kwaads vermoedende, „ of kunnende vermoeden, na de Vader- „ landsche Havens stevenden, zyn aan- „ gehouden, en na de Havens van *Groot-* „ *Brittanje* opgezonden, en daar boven „ dien, als of niet zo even gemelde „ daad, reeds meer dan te veel, tegen „ de goede trouwe des Vredes ware aan- „ loopende, en die zelfde goede trouw „ niet vorderde, dat de alzo aangehou- „ dene Schepen, zonder eenig verwyl, „ werden ontslaagen, en alle gelegde „ Embargo op dezelve opgeheeven; dit „ alles in tegendeel, zonder eenige voor- „ afgaande Oorlogs- Declaratie, is ge- „ volgd door eene order des Konings „ van het Vereenigd Ryk van *Groot-* „ *Brittanje* en *Ierland*, waar by, door „ denzelven, is bevolen dat *Lettres de*

„ *Mar-*

„ *Marque* van algemeene Schadeverhaa- CXXXII.
„ ling zouden worden uitgevaardigd te- BOEK.
„ gen de *Bataaffche* Republiek, en der-
„ zelver Ingezetenen. — Zo is het, dat 1803.
„ het Staatsbewind, overweegende, dat
„ zo wel de Eer van deezen Staat, als
„ deszelfs betrekkingen tot de *Franfche*
„ Republiek, zyne Hooge Bondgenoo-
„ te, en niet minder het algemeen en
„ welbegreepen belang des Vaderlands,
„ gebiedend vorderen, dat wederkeerige
„ maatregelen, niet alleen van gepaste en
„ moedige verdeediging, voor zo veel
„ die reeds, door eene tydige voorzor-
„ ge, gemeenfchaplyk met de *Franfche*
„ Republiek zyn voorbereid; maar ook
„ van ernftigen en onverfchrokken aan-
„ val, zo verre die in het vermogen dee-
„ zer Republiek zyn, daadlyk worden
„ by de hand genomen, en onverwyld,
„ op de kragtdaadigfte wyze, in het
„ werk gefteld, goedgevonden heeft te
„ ordonneeren, zo als hetzelve ordon-
„ neert by deezen, dat Brieven van al-
„ gemeene Reprefaille zullen worden uit-
„ gegeeven, tegen alle Schepen en Goe-
„ deren, het gemeld Vereenigd Ryk van
„ *Groot-Brittanje* en *Ierland*, mitsgaders
„ deszelfs Onderdaanen, toebehoorende,
„ in dier voege, dat zo wel 's Lands Es-
„ quaders, Schepen en Vaartuigen van
„ Oorlog, als andere Schepen en Vaar-
„ tuigen, welke, des begeerende, voor-
„ zien zullen worden van behoorelyke

„ en

CXXXII. BOEK. 1803.

„ en in *forma* uit te geeven *Lettres de Marque*, en generaale Represaille, wettiglyk zullen kunnen en vermogen opbrengen of vernielen alle Vaartuigen en Goederen, toebehoorende aan het *Britsche* Ryk, aan deszelfs Ingezetenen, of ook aan anderen, wie dezelve zouden mogen weezen; woonende binnen eenig Grondgebied van zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, of van eenig *Britsch* Territoir. — Voor als nog met uitzondering van de zodanige, die eeniglyk de Vischvangst uitoefenen" (*).

Engelsch Embargo op de Schepen.

Het in *Engeland* gelegde Beslag op alle *Bataafsche* Schepen, zich in de Havens van dat Ryk bevindende, mitsgaders het uitklaaren na de *Bataafsche* Republiek verboden zynde, was zulks in Bloeimaand reeds van deeze zyde, op gelyke wyze, gedaan; alleen met uitzondering der Paketboot, vaarende van *Hellevoetsluis* op *Harwich* (†).

Verbod wegens alle Gemeenschap met *Engeland.*

De Afgezant der *Fransche* Republiek deedt, van wegen den Eersten Consul, aanzoek zo tot afbreeking van alle Gemeenschap tusschen het *Bataafsche* Gemeenebest en het Ryk van *Groot-Brittanje*, als tot verbod van Invoer van alle Koopwaaren, uit dat Ryk in deeze Repu-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 217. en *Bylage* bl. 7.

(†) *Ald.* Mey bl. 163.

publiek, als mede een verbod van allen Uitvoer van Mond- en Krygsbehoeften, en Scheepsbouwstoffen, van hier derwaards. Dit werd alles, onder zekere bepaalingen, onmiddelyk vastgesteld (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

Capt. WOLTERBEEK als Bevelhebber te *Hellevoet* gehandhaafd.

Het leedt niet lang, of 's Lands Zeecapitein WOLTERBEEK, ter reede van *Hellevoetsluis* het bevel voerende, ontving van den Commandant over twee zich daar bevindende *Fransche* Fregatten kennisgeeving, dat deeze order hadt ontvangen, om ten stiptsten te helpen uitvoeren een Besluit van het *Bataafsch* Gouvernement, om niets te laaten doorgaan, waar in Leevensmiddelen waren, 't zy Neutrale Vaartuigen of andere hoegenaamd, met aanvraage, of hy hier, met den *Franschen* Scheepsbevelhebber, eenstemmig wilde te werk gaan, en deeze zyne bevelen ten stiptsten gehoorzaamende, en dus alle uitgaande Schepen onderzoeken. De Capitein WOLTERBEEK verzogt onderricht te worden, hoe de Raad der Marine dagt, omtrent deeze Orders van den *Franschen* Commandant, daar hy geen last hadt, om Neutrale Vaartuigen te stoppen, en het dus van zelve sprak, dat hy dezelve moest laaten voortvaaren; terwyl, wanneer het geval wilde, dat de *Fransche* Bevelhebber, op bevind van Leevensmiddelen in 't zelve, een

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 216. 240. en *Bylage* bl. 41. July *Bylage* bl. 1.

CXXXII. BOEK. — 1803. een Neuaraal Schip ophieldt, waar van hy hem onmiddelyk zou doen verwittigen, hy niets anders doen kon, dan hem de onredelykheid van dit bedryf onder het oog brengen, en het Schip terug te eifchen; ten ware dat 'er even dusdanig Befluit van het Staatsbewind beftondt, gelyk de *Franfche* Bevelhebber zeide dat genomen was. — De Raad der Marine verlangde het welneemen des Bewinds te mogen verftaan. 't Zelve kwam hier op neder, dat de Capitein WOLTERBEEK, den bevelvoerenden Officier van de *Franfche* Schepen, daar ter reede, zou te verftaan geeven, dat zodanig een Staatsbefluit, als hy van gewaagde, door het *Bataafsch* Gouvernement niet genomen was, en 'er dus geene volvoering kon te pasfe komen; met byvoeging, dat hy uitdruklyken last van dat Gouvernement hadt, om het Bevelhebberfchap daar ter Reede, naa eisch, te blyven volvoeren (*).

Bevel om de *Engelfchen* hier te Lande vast te houden. Op herhaalde voordragt van den *Franfchen* Afgezant DE SEMONVILLE, om alle *Engelfchen*, op het Grondgebied van deezen Staat, en vallende onder de fchikkingen des *Franfchen* Gouvernements ten dien opzigte, vast te houden, ontvingen de Departementaale Beftuuren aanfchryving, om alle *Engelfchen*, van achttien tot

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 2.

tot zestig jaaren oud, zich aldaar bevindende, en in den Land- of Zeedienst van *Engeland* ſtaande, te doen vasthouden, en des het Staatsbewind onverwyld kennis te geeven. — De Departementaale Beſtuuren van *Gelderland*, *Friesland* en *Stad en Lande*, deeden, op deeze Aanſchryving, verſcheide vraagen, als, of dit zich uitſtrekte tot zodanige *Engelſchen*, welken, ſchoon niet in daadlyken dienst van *Engeland* ſtaande, van daar eenig Penſioen genooten: als mede of, en in hoe verre, daar in betrokken waren Perſoonen oorſpronglyk *Hollanders*, en bevoorens als Officieren in *Hollandſchen* dienst, die zich, zedert den Jaare MDCCXCV, eenigen tyd buiten 's Lands hadden opgehouden, en gediend in een Militair Corps van den geweezen Stadhouder, en door het *Engelsch* Gouvernement bezoldigd, hetzelve nog werklyk trokken. Met verdere aanvraage, of zodanige Perſoonen, zonder onderſcheid van rang, in hunne huizen of wooningen, of elders, opgeſlooten, of dat, naa gedaane in hegtenisneeming, onder Handtasting, woord van Eer, als anderzins, de opſluiting alleen plaatslyk zou weezen, en wie de kosten van bewaaring en onderhoud, in 't eerſte geval, zou draagen? Deeze Departementaale Beſtuuren werd aangeſchreeven, dat het Beſluit de Perſoonen genoegzaam naauwkeurig beſchreef, en dat voorts aan de Depar-

CXXXII. BOEK.

1803.

CXXXII. BOEK. 1803. tementaale Bestuuren, in dit, even als in soortgelyke gevallen, steeds was gebruiklyk geweest, werd overgelaaten, om, ten aanziene van de aangehoudene Persoonen, naar bevind van zaaken, en dus ook met die bescheidenheid, welke de Ingezetenen der *Bataafsche* Republiek steeds hadt onderscheiden, te handelen. Aan geene bedenking kon het onderhevig zyn, dat de kosten op de in hegtenisneeming, of de gevolgen daar van, geduurende hun verblyf hier te Lande, voor rekening des Aangehoudenen kwamen (*).

Krygs-toerustingen. De gemaakte schikkingen op het *Bataafsche* Krygsvolk, in den tegenwoordigen toedragt van zaaken, vorderde veele veranderingen. Van de noodig gekeurde nieuwe Formatie van een Artillerie-veld en Transport-train, met een Bespanningslyst, zo als dezelve thans by het formeeren van een tot Buitenlandschen dienst geschikt Corps d'Armée, en by het zamentrekken van een groot gedeelte Krygsvolk in *Noord-holland*, en langs de Kusten, werd een Plan ingediend, en goedgekeurd; nevens de Voorstellen, om de daar toe noodige Bedienden, Manschappen en Paarden, op de best mogelyke en spoedigste wyze, te wer-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 75. 110. 146. en July bl. 3.

werven en aan te koopen. Hetzelve werd eerlang uitgebreid en versterkt (*). CXXXII. BOEK. 1803.

Over het in beweeging te brengen Leger werden tot Generaal voorgesteld de Generaal Major BONHOME en de Generaal Major BRUCE, en viel zulks den laatstgemelden ten deele (†). Nadere schikkingen, tot de Krygshuishouding behoorende, kreegen haar beslag (§). Een Veldhospitaal was te *Alkmaar* opgericht (**). — Het getal der Werklieden in 's Lands Constructie Magazynen, te *Delft* en te *Dordrecht*, werd vermeerderd. Veel krygstuigs was 'er voorhanden; doch ook veel ontbrak 'er, bovenal aan Legertenten. In alles werd voorzien (††).

Naa zo veel *Fransch* Krygsvolk ten Lande ingevoerd te hebben, liet de Eerste Consul der *Fransche* Republiek, door derzelver Afgezant, het Staatsbewind de weete doen, dat hy, tot Opperbevelhebber over *alle* de Troepen in het *Bataafsch* Gemeenebest, den Generaal VICTOR hadt benoemd, in vertrouwen, dat het Staatsbewind niet zou aarzelen, om aan dien Krygsbevelhebber zodanige midde- VICTOR tot Opperbevelhebber over al het Krygsvolk benoemd.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 184. en July bl. 152.
(†) *Ald.* Juny bl. 68 en 84.
(§) *Ald.* July bl. 121. 202.
(**) *Ald.* Juny bl. 175.
(††) *Ald.* bl. 124 en 183.

CXXXII. BOEK. 1803. delen ter hand te ſtellen, die noodig zouden zyn tot het volvoeren der bevelen, by hem ontvangen; als mede om, ingevolge hier van, de Generaals en verdere *Bataafſche* Krygsbenden te volmagtigen, om dien *Franſchen* Generaal, in de hoedanigheid van Opperlegerhoofd, te erkennen.

Wat deswegen voorviel. By deeze aanzegging gaf het Staatsbewind beleefdlyk te verſtaan, met genoegen, ontwaard te hebben, de benoeming des Eerſten Conſuls van den Generaal VICTOR tot Oppergezaghebber der *Franſche* Troepen in dit Gemeenebest. Een Man, die, door zyne kunde en yver, de hoogagting der Vergaderinge hadt verworven (*); doch kon het Staatsbewind, ten aanziene van het Bevelhebberſchap over het *Bataafſche* Krygsvolk, den Afgezant niet antwoorden, vóór dat het den uitſlag wist van het gehandelde der Afgevaardigden by het *Franſche* Staatsbewind.

Beſluit daar toe. Een naderen aandrang van den *Franſchen* Afgezant hoorde het Staatsbewind, gepaard met het voorſtel, dat de Generaal VICTOR zich verpligt vondt, om, op dien eigen dag, eene halve Brigade *Fransch* Krygsvolk na den *Haage* te doen trekken, terwyl die Generaal, by voor-

(*) Wy hebben van deezen Generaal te meermaalen gewaagd, als XLIV. D. bl. 164. 286. 296.

voorraad, zyn Hoofdkwartier te *Delft* zou plaatzen. Het Staatsbewind besloot, daar het belang des Vaderlands, huns agtens, zulks vorderde, aan den tegenwoordigen drang der omstandigheden toe te geeven, en het Bevelhebberschap over het *Bataafsche* Krygsvolk aan den Generaal VICTOR op te draagen. Van dit besluit, waar door het bovengemelde uitstel verviel, geschiedde kennisgeeving aan de daar by belanghebbenden. Wegens het een en ander deezer Gebeurtenissen, zou men by het *Fransche* Gouvernement de ernstigste vertoogen laaten doen. De Burger SPOORS verklaarde, in dit Besluit niet te hebben toegestemd (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Kennisgeeving van dien stap aan het Wetgeevend Lichaam.

Het Staatsbewind gaf het Wetgeevend Lichaam kennis van deezen stap, by het vermelden van de onmogelykheid voor onzen Staat, om in deeze Volkstwist onzydig te blyven (†). Het bezigde, te dier gelegenheid, deeze taal: „ om „ den Vyand tot eenen eerlyken Vrede „ te dwingen, alle middelen, welke binnen ons bereik zyn, te bezigen, vordert ons eigenbelang, pligt en de trouwe, welke wy aan onzen Bondgenoot „ verschuldigd zyn; en daar wy, van „ de zyde van het *Fransche* Gouvernement, de stelligste verzekeringen hebben;

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 74. 88. 89.

(†) Zie hier boven bl. 186.

N 3

CXXXII. BOEK. 1803.

„ ben, dat hetzelve niet minder de
„ Wapenen te onzer bescherming en
„ verdeediging, dan voor zich zelve,
„ heeft opgevat, en daar wy overtuigd
„ zyn, dat overeenstemming en éénheid
„ in het beraamen en uitvoeren der
„ groote ontwerpen, welke de Eerste
„ Consul, om andermaal de rust aan
„ *Europa* terug te geeven, in zyne
„ wysheid vormt, niet weinig toe-
„ brengen, om op eenen gelukkigen
„ uitslag te hoopen, hebben wy ver-
„ meend geene verdere bedenkingen te
„ mogen draagen, om, aan het uitdruk-
„ lyk verlangen van den Eersten Con-
„ sul, door de *Bataafsche* Armée, me-
„ de onder het Opperbevel van eenen
„ *Franschen* Krygsbevelhebber, voor zo
„ veel de Militaire Operatien betreft, te
„ stellen, te defereeren: terwyl wy ons
„ vleijen, dat de te beraamene maatre-
„ gelen volkomen geschikt zullen wee-
„ zen, om den Vrede, zonder welke
„ het Vaderland niet te behouden zal
„ zyn, te verkrygen. — Wy kunnen
„ van Uwlieder Wysheid en Vaderlands-
„ liefde niet anders verwagten, dan der-
„ zelver volvaardige medewerking in
„ het daarstellen van die maatregelen,
„ welke, hoe drukkend ook voor
„ 's Lands Ingezetenen, echter onont-
„ beerelyk zullen zyn, om den Oorlog,
„ met allen vigeur, door te kunnen zet-

„ ten,

„ ten, en dus denzelven te eerder te „ doen eindigen (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

Zorgdraaging voor de inkomende *Fransche* Troepen.

De kennisgeeving eens ſterken aanmarschs van *Fransch* Krygsvolk, baarde onverwyld het beſluit, om voor derzelver onderhoud, zo veel mogelyk, zorg te draagen. — De bepaaling, dat geen Krygsvolk binnen dit Gemeenebest zou trekken, dan op Patent des Staatsbewinds, werd, tot nadere beſchikking, ingetrokken. De Staatsraad SPOORS gaf hier toe zyne ſtem niet (†). — Allerwegen, waar die ſteeds aangroeiende Krygsmagt kwam, moest zorge voor derzelver Inlegeringe gedraagen, plaatzen daar voor beſtemd, en gereed gemaakt worden. Vorderingen van verſcheiden aart, deeze ongelegener komende dan geene, werden gedaan, en ingewilligd. De vroegere vryſtellingen, van Krygsvolk te huisvesten, hielden geen plaats meer. Dan de noodige orde werd geſteld, dat voortaan alle Huizen, waar in eenige Lands-ontvangſten, hoegenaamd, geſchiedden, zouden worden vrygehouden van alle Inlegering van Krygsvolk. Met last, om 't zelve, 't zy Nationaal of Vreemd, hetgeen in zodanige Huizen, overeenkomſtig eene billyke verdeeling, zou moeten gehuisvest worden, elders te beſtee-

(*) *Notulen van het staatsbewind*, 1803. Juny bl. 142. en *Bylage* bl. 28.
(†) *Ald.* Juny bl. 91. 103.

CXXXII. BOEK. 1803.

ſteeden, ten koſten van de dus vrygeſtelden (*). — Het Gemeente-Beſtuur der Stad *Bergen op den Zoom*, waar de doortocht van Krygsvolk geweldig ſterk was, verzogt en verwierf van het Staatsbewind, dat, byaldien zulks mogt voortduuren, van 's Lands wege, zes Legerſchepen in de Stads Haven zouden mogen worden geplaatst: ten einde dezelve over te voeren; dewyl anderzins de Beurtſchippers daar toe moesten worden gepreſt (†).

Krygsaanſtellingen te Lande.

De *Franſche* Generaal VICTOR, wien het Opperbevel over de geheele Krygsmagt in den Lande was afgeſtaan, en opgedraagen, ſtondt toe, dat de *Bataafſche* Bezetting in den *Haage*, onder de onmiddelyke bevelen van het Staatsbewind bleef. VAN ZUYLEN VAN NYVELD voerde daar over het bewind (§). Onder het Opperbevel des *Franſchen* Generaals, werd het Bevelhebberſchap der *Bataafſche* Armée aan den Burger DUMONCEAU, Luitenant Generaal in dienst van dit Gemeenebest, opgedraagen, met last, om over alles, wat daar van afhing, met den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, te raadpleegen, en voorts de bevelen van den Opper-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 97.
(†) *Ald.* July bl. 8.
(§) *Ald.* Juny bl. 102.

perbevelhebber VICTOR op te volgen. Hem werd, geduurende zyn Bevelhebberschap, aan Daggelden en Defroyementen van de tafel dertig Guldens 's daags; en aan hem tot bespoediging van 's Lands dienst, ter goeder rekening, eene som van zesduizend Guldens verstrekt. —— De Generaal Major BRUCE, over het in beweeging gebragte gedeelte Krygsvolk het bevel voerende, ontving voor Tafelgelden twintig Guldens 's daags, en tweeduizend Guldens om buitengewoone onkosten te bestryden, met eene toelaage van honderd Guldens 's maands, voor kleine uitschotten (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

De Generaal Majors H. D. BONHOME, L. T. VAN BOECOP, en P. S. VAN ZUYLEN VAN NYVELD, werden tot Luitenant Generaals aangesteld, op eene Jaarwedde van zesduizend Guldens, door hun als Generaal Majors genooten wordende, en voorts met eene buitengewoone toelaage van vyftienhonderd Guldens 's jaars, wanneer zy, in die hoedanigheid, tot werklyken dienst werden opgeroepen; 't geen welhaast geschiedde (†).

Verklaaring van den Generaal VICTOR.

De toenmaalige Voorzitter des Staatsbewinds, de Burger GOCKINGA, verstendigde zyne Medeleden, dat de Generaal VIC-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 102 en 174. 222. July bl. 154.
(†) *Ald.* Juny bl. 102 en 184.

CXXXII. BOEK. 1803.

VICTOR by hem een bezoek afgelegd, en, te dier gelegenheid, in korte woorden, zyne goede gezindheid betuigd hadt, om de rust en goede orde te handhaaven, met verzoek, om deswegen het Landsbestuur verzekering te geeven. Te dier gelegenheid hadden de in den *Haage* zynde Generaals van de *Bataafsche* Armée zich mede by den Voorzitter vervoegd (*).

De Raad van Oorlog afgeschaft, en PYMAN tot Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, aangesteld.

Een voordragt door de Commissie van Oorlog strekte, om, uit aanmerking dat de werkzaamheden van het beheer der zaaken van Oorlog, waarschynlyk voegzaamer en met minder ommeslags, zouden kunnen worden uitgeoefend, indien dezelve, in stede van aan eenen Raad van Oorlog, aan een Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, werden aanbevolen, den tegenwoordigen Raad van Oorlog, uit kragte van het XXXII Artykel der Staatsregeling, te doen vervangen door een Secretaris van Staat, Departement van Oorlog. Zulks hadt het Staatsbewind het besluit doen neemen, om den tegenwoordigen Raad van Oorlog te ontbinden, en denzelven te doen vervangen, door een Secretaris van Staat, op eenen daar voor vervaardigden Lastbrieve. Ingevolge hier van werden de Leden van gemelden Raad, op eene loflyke

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 141.

lyke wyze, en onder dankbetuiging voor derzelver betoonden yver en trouwe, en aan den Lande beweezene dienften, ontflaagen. De ontbinding gefchiedde, en hadt het Staatsbewind, ingevolge van den gemelden Lastbrief, de eerfte aanftelling van dien Secretaris, en de Organifatie van het Bureau van Oorlog; dit een en ander werd volbragt. — De Heer PYMAN kreeg dit gewigtig ampt van Secretaris; een post, welke hy voorheen, onder den tytel van Agent, bekleedde. — Veele veranderingen greepen 'er plaats, als eene Reorganifatie der Armée, en het oprichten van een Bureau voor de Genie by het Departement van Oorlog (*).

Befluit omtrent de Verzoekers van Ontflag uit den Krygsdienst.

Een en anderwerf hadt het Staatsbewind, by het hervatten des Oorlogs, en de gemaakte fchikkingen, om, met *Frankryk* veréénigd, de *Engelfchen* te beftooken, het ongenoegen van voordragten door Officieren te hooren, om ontflag van den dienst. 't Zelve nam in aanmerking, dat, daar het onder de eerfte vereischten van een braaf en verdienstlyk Krygs-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 221—228. Waar de belangryke Inftructie voor den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, voorkomt. De Jaarwedde van den Secretaris werd bepaald op 9000 Guldens, behalven vrye Wooning, Vuur en Licht; mitsgaders voor Tafelgelden vierduizend Guldens. — *Not.* voor Juny bl. 116. en July bl. 144 en 146.

CXXXII. BOEK. 1803.

Krygsman behoorde, met yver en eerzugt voor den dienst des Vaderlands bezield te weezen, en boven al blyken te geeven, dat hy, in de oogenblikken van gevaar en daadlyken aanval, hetzelve wil tragten te helpen en te verdeedigen — die vereischten niet konden veronderfteld worden plaats te vinden in zodanige Officieren, die, by het uitbarften en voeren van den Oorlog, hun ontflag kwamen vraagen. Hoe zeer het dan eene ongewoone zaak mogt weezen, om, in tyd van Oorlog, zonder gewigtige en gegronde redenen, aan Officieren hun ontflag te verleenen, deeden 'er zich gegronde redenen op om te denken, dat het Vaderland weinig kon verwagten van de zodanigen, die zo weinig zugts en yvers voor 't zelve betoonden. Op welken grond die gevraagde ontflag-verleeningen aan een en ander gegeeven werden (*).

Bevordering der moedigen.

Schande beliepen zodanige Postverlaaters. Eene Bevordering viel anderen onder het Krygsweezen ten deele, die door Vaderlandliefde en Roemzugt gedreeven, zich zelven aanboden, en hun verlangen betuigden, om, by den op handen zynden Krygstocht tegen *Engeland* gebruikt te worden, welker aantal niet gering was (†).

TAIL-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 190. Oct. bl. 27. Nov. bl. 217. en Dec. bl. 63.
(†) *Ald.* Dec. bl. 11 enz.

Bepaaling wegens de *Franschen* hier in Krygsdienst.

TAILLEYRANT, Minister van de Buitenlandsche Zaken der *Fransche* Republiek, hadt onzen Afgezant C. DE VOS VAN STEENWYK, by geschrifte doen weeten, dat de Eerste Consul eene Uitzondering zou verleenen van de *Fransche* Wet betreffende de Inboorelingen der *Fransche* Republiek in dienst van andere Mogenheden, ten aanzien van zoodanige *Fransche* Inboorlingen, die zich in dienst van de *Bataafsche* Republiek mogten bevinden; onder voorwaarde, dat het *Bataafsche* Landbestuur de Naamen zou opgeeven der Persoonen, die dezelve in dienst zou verkiezen te behouden. Deeze lyst werd opgemaakt, en dus aan 's Eersten Consuls verlangen voldaan (*).

Schikking op de MilitairePensioenen.

De Staatsregeling vorderde dat het Staatsbewind aan het Wetgevend Lichaam een Algemeen Reglement zou voordraagen, wegens 't geen door het Staatsbewind, in het verleenen van Militaire Pensioenen, zou in agt genomen worden. Aan deezen eisch voldeed het Staatsbewind door het inzenden van een uitvoerig Ontwerp, 't welk de goedkeuring des Wetgevende Lichaams wegdroeg (†).

Eisch op het betaalen en onderhoud der *Fransche* Troepen.

Reeds veel was 'er voorgevallen, wegens het onderhoud der *Fransche* ten Lande ingetrokkene Krygsbenden, en derzel-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 177.

(†) *Ald.* bl. 135.

CXXXII. BOEK. 1803. zelver betaaling. Sterken aandrang deedt eerlang de *Fransche* Afgezant deswegen, vorderende, dat 'er de noodige bevelen deswegen zouden gegeeven worden, met byvoeging, dat, indien zulks niet ten spoedigsten geschiedde, hy met den *Franschen* Generaal, zou verpligt zyn dat Krygsvolk van het noodige te voorzien. De Generaal VICTOR vernieuwde zyn voorstel deswegen. Wel betuigde hy, dat, hoe zeer het ontegenspreeklyke waarheden waren, dat het *Bataafsch* Landbestuur groote Geldopofferingen gedaan hadt, ten behoeve der *Fransche* Legers na *Hanover* bestemd, mitsgaders voor het Krygsvolk na *Louisiane* geschikt, waar toe hetzelve, door geene hoegenaamde verbintenis met *Frankryk* aangegaan, was verpligt, en welke opofferingen dus alleen moesten worden beschouwd als een gevolg van deszelfs bereidvaardigheid, om, door alle middelen tot den tegenwoordigen Oorlog mede te werken, zulks echter geen grond opleverde, om de tegenwoordige Geldvorderingen te verwerpen; dewyl dezelve billyk waren.

De Generaal VICTOR vleide zich, dat het *Bataafsche* Landsbestuur die billykheid zou gevoelen, op zyne herinnering aan de te *Parys* geslootene Overeenkomst (*), wegens het in dienst overnee-

(*) Deeze was gedagteekend 25 Juny 1803. Men vindt in de *Notulen van het Staatsbewind*, 1803.

neemen en betaalen van *Fransche* Hulpbenden, van welken dag af de Generaal oordeelde, dat de betaaling der Soldyen moest worden gerekend te zyn ingegaan. Te minder zwaarigheids, vermeende hy, dat ten opzigte van deeze tydsbepaaling zou worden gemaakt; daar zich thans op verre na het by die Overeenkomst bepaalde getal Krygslieden niet in de *Bataafsche* Republiek bevondt. By die voordragt aan den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, voegde hy een dringend verzoek, om by het Staatsbewind een gunstig besluit te willen uitwerken.

Het Staatsbewind volmagtigde den Secretaris, die deezen voordragt deedt, om den Generaal VICTOR onder 't ooge te brengen, dat, hoe zeer het waarheid mogt weezen, dat, volgens de gemelde Overeenkomst, de *Fransche* Hulpbenden, welke nogthans het getal van 18000 man niet mogt te boven gaan, in soldy deezer Republiek zouden treeden, en deeze Overeenkomst, van de zyde van deezen Staat, dadelyk bekragtigd was, zulks echter, van de *Fransche* zyde, tot heden, niet was geschied, ten minsten nog niet ontvangen, en dat, op zyn best, het tydstip tot verpligting van betaaling eerst van den dag, van

1803. Nov. bl. 43. *Articules Convenié* tusschen den Staatsraad LACUÉE en onzen Afgezant SCHIMMELPENNINCK.

CXXXII. BOEK. — 1803. van uitwisseling der wederzydsche Bekragtiging, zou kunnen gerekend worden daar te zyn, zo men niet wilde aandringen, dat zulks, tot de daar by voorbehoudene Overeenkomst over de formatie en onderhoud van dat Corps zou zyn daargesteld, moest worden verschooven.

Dan dat, hoe zeer het *Bataafsch* Gouvernement, uit deezen hoofde, alzins bevoegd was in de verzogte betaaling der Soldyen zwaarigheid te maaken, 't zelve, echter, om een onbetwistbaar blyk te geeven van deszelfs welmeenenden yver om door alle mogelyke middelen tot het gelukkig voorzetten van den Oorlog mede te werken, en om aan het verlangen van den bevelvoerenden Generaal te voldoen, en in de nooden van de *Fransche* zich in dit Gemeenebest bevindende Troepen te voorzien, in afwagting dier bekragtiging van de *Fransche* zyde, besflooten hadt de betaaling der Soldyen van derzelver Krygsbenden, welke zich, op dit oogenblik, in deeze Republiek bevonden, te laaten geschieden, ingaande den twintigsten van Hooimaand naastkomende, en zulks op dien voet en wyze, als zulks, by de laatste schikking omtrent het betaalen der vierduizend *Franschen*, laatstleden Sprokkelmaand was bepaald (*).

Eer-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 197 en Juny bl. 11.

Eerlang 'er een Commisſariaat, voor het in Soldy van deze Republiek ſtaande *Fransch* Krygsvolk, aangeſteld. Het beſtond uit twee Departementen, als één voor Soldyen, Revenuen, Transporten, Kleeding, Equipeering en Wapening; en één voor de Subſistentien, Caſerneering en Brand. Drie en dertig Perſoonen maakten dit Commisſariaat uit; en zou hetzelve, jaarlyks, aan Tractementen 48,070 Guldens benoodigd zyn. De tegenwoordige aanſtelling zou zich, voor eerst, niet verder dan tot den aanvange van Grasmaand des naastkomenden Jaars uitſtrekken (*). CXXXII. BOEK. 1803. Commisſariaat over de *Franſche* Troepen.

Behalven het bezwaar van de Soldy der *Franſche* Hulpbenden, deedt de Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, een voorſtel, in zich zelven hoogst billyk; doch niet weinig drukkende voor 'sLands uitgeputte Geldmiddelen. 't Zelve kwam hier op neder, dat de Armée, gebragt zynde onder het Opperbevel van eenen *Franſchen* Generaal, en in dienst geſteld gepaard met de *Franſche* Krygsbenden, zo tot het uitmaaken van een Corps de Reſerve, als tot het bezetten der Zeekusten, het grootſte gedeelte onzes Legers in beweeging gebragt was, reeds veele met de daad te velde getrokken waren, en zich daar onthielden. Hier

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 214.

CXXXII. BOEK. 1803. Hier by kwam, dat de Soldy van de Krygsmagt, over het algemeen, wel berekend was, om met dezelve toe te komen in eene Guarnisoensplaats; maar geenzins by geduurige marschen en veldlegeringen. Tyd noch gelegenheid was 'er dan, om iets te verdienen. 't Gevolg hier van was, dat zodanige plaatzen, waar zich het Krygsvolk gelegerd vondt, of de kampementen bepaald waren, deezen Oorlogslast dubbel gevoelden, wanneer de Soldaat niet van Leevensbehoeften werd voorzien, en dezelve verpligt was, het zy op de eene of de andere wyze, nog meerder ten laste der Ingezetenen te zyn. Al dit pleitte om den Krygsknegt leeftocht te verschaffen; en werd zulks nog versterkt, doordien ons Krygsvolk te zamen met het *Fransche* in werkzaamheid was, en het niet anders dan tot groot misnoegen van den Soldaat zou strekken, wanneer hy bemerkte, dat zyne soortgenooten van een vreemd Volk beter, dan hy, verzorgd werden; daar hy met dezelven in eene gelyke zaak werd gebruikt. Het was te deezer oorzaake, dat de Secretaris van Staat de vryheid nam, om voor te stellen, dat aan de in beweeging gebragte *Bataafsche* Krygslieden aandeelen van leevens- en verdere behoeften verzorgd werden, even als aan de *Fransche* Soldaaten geschiedde. Dit voorstel vondt

in-

fingang en goedkeuring (*). — Op sterken aandrang des Eersten Consuls van de Fransche Republiek, was tot Buitenlandschen dienst een aantal *Bataafsch* Krygsvolk bestemd, en 't zelve met groote kosten in gereedheid gebragt (†). — Geheel onzeker was het, hoe lang het in beweeging gebragte gedeelte van 's Lands Krygsvolk zich op het Grondgebied van den Staat zou bevinden, en het derhalven geraaden vooraf eene bepaaling te maaken op de Tractementen en Soldyen in zulk een geval te verleenen. De voorslag, om dit, op den eigensten voet, te regelen als, in de Jaaren MDCCC en MDCCCI, ten aanzien van de in *Duitschland* dienende hadt plaats gegreepen, werd omhelsd (§). Op soortgelyk eene wyze was, met de noodige veranderingen, ingericht de Lastbrief voor den Generaal BRUCE, die over het *Bataafsche* Krygsvolk, ter beschikking van den Generaal en Chef DESSOLES gesteld, het bevel zou voeren (**).

CXXXII. BOEK.

1803.

By

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 227. Het zuivere bedrag der kosten voor de in beweeging gebragte Legerbenden, onder den Luitenant Generaal DUMONCEAU, en de Generaal Majors BONHOME en BRUCE, beliep by raaming *f* 370,540 over drie maanden. *Ald.* bl. 230.

(†) *Ald.* bl. 439 enz.

(§) *Ald.* bl. 201.

(**) *Ald.* July bl. 11.

CXXXII. BOEK. 1803.

By den Vrede was, ten verstreeken Jaare, het Paarden-geld der Officieren, tot den Generaalen Staf behoorende, ingetrokken. By het op nieuw uitbarsten des Oorlogs oordeelde men het noodig, hun 't zelve, als voorheen, toe te staan, en zulks gerekend met den aanvange deezes Jaars ingegaan (*).

Ontzettende uitgaven ten Krygsdienste.

Ontzettend waren de Geldsommen, reeds in den aanvange van Hooimaand ten Krygsdienste uitgeschooten, en die nog moesten betaald worden. Alles riep om bylaage en verhooging der bepaalde en bewilligde Geldsommen. Schoon 'er reeds in Bloeimaand eene aanvulling van vyfmaal honderd duizend Guldens, by geheim besluit, was toegestaan, zou 'er nogthans eene aanmerkelyke som voor denzelven, op nieuw, worden ingewilligd. Daar, volgens de opgave van den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, de som, waar over, ten dienste der *Fransche* Troepen, reeds was beschikt, niet minder dan 1,460,830 Guldens bedroeg. Weshalven, wanneer alle de op de onderscheidene Gewesten voor het *Fransche* Krygsvolk afgegeevene Assignaten, ingewisseld zouden zyn, 'er voor 't zelve 460,830 Guldens meer zou zyn bestemd, dan tot heden voor dezelve was bewilligd.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 155.

De oorzaak van deeze ontzettende uitgaaf, ſtaande een zo kort tydvak, moet zeker gezogt worden in het overgroot getal zich in den Lande bevindende, en, zints eenigen tyd, doortrekkend *Fransch* Krygsvolk, in welks behoeften hadt moeten worden voorzien; terwyl het oprichten van een Artillerie Veld- en Transporttrein, en het onderhoud van denzelven, niet weinig tot deeze groote Geldſom bydroeg (*). — De Uitgaven voor de beide gemelde Krygsnoodwendigheden ſcheenen voor het vervolg niet gering te zullen zyn, en zeker zouden, binnen weinige dagen, aanzienlyke ſommen aan den Aanneemer der Leevensmiddelen, en de Leeveraars van andere behoeften, moeten worden betaald.

CXXXII. BOEK. 1803. Oorzaaken daar van.

De Secretaris vertrouwde, dat dit onder 't oog gebragte genoegzaam zou weezen, om het Staatsbewind te overtuigen van de noodzaaklykheid, dat, ten ſpoedigſten, eene aanzienlyke aanvulling voor

Geëischte Geldſomme.

(*) Veele byzonderheden, des betreffende, zouden wy kunnen bybrengen. Genoeg zy het ten voorbeelde te vermelden, dat de Generaal Victor, die een Campement van vyf- of zes-duizend man, in de ommeſtreeken van *Deventer*, zou aanleggen, op het verlangen des Eerſten Conſuls, 't zelve op twaalf duizend bragt, en alles, 't geen daar toe vereischt werd, te bezorgen. Welke kosten *f* 109,740 zou bedraagen. *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 225.

CXXXII. BOEK. —— 1803.

voor die post wierd ingewilligd. Hoe zeer het hem niet mogelyk was eene naauwkeurige opgave van al het benoodigde te doen, kwam het hem nogthans voor, dat de toetestaane aanvulling, zo al niet twee Millioenen, ten minsten vyftienmaal honderd duizend Guldens, zou behooren te bedraagen; ten einde niet, binnen zeer korten tyd, wederom in de noodzaaklykheid te zyn om, op eene nadere toelaage, aan te dringen. Hier op gaf hy het Staatsbewind in overweeging, om by het Wetgeevend Lichaam een voorslag te doen tot het bewilligen in gemelde somme (*).

De Commissie tot Verdeediging van *Zeeland* ontslaagen.

Alles nam, naa de daadlyke Oorlogsverklaaring, in *Zeeland* eene andere gedaante aan (†). Men was by het Staatsbewind van oordeel, dat, indien het bestaan eener Commissie van Defensie in *Zeeland*, ten tyde van haare benoeming, van nut hadt kunnen weezen, om, ten aanziene der vorderingen van den Generaal MONNET, het noodige te regelen, en, in de plaats gehad hebbende omstandigheden, zo veel mogelyk, alle verwarringen voor te komen; daar het Bewind als toen vermeende zich met de onderscheidene schikkingen der *Franschen*, op geenerlei wyze, te moeten inlaa-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 225 en July bl. 14.
(†) Zie hier boven bl. 62.

laaten, dezelve echter thans, en naa dat het Gouvernement daadlyk deel hadt genomen aan den op nieuw uitgebarsten Oorlog, en mitsdien, van zynen wege, alle vereischte middelen van Verdeediging zouden worden daargesteld, minder noodzaaklyk was geworden Dat daarenboven het Departement van Oorlog alleen over de geheele Republiek de orders behoorde te stellen, welke door de omstandigheden werden voorgeschreeven, en het bestaan van byzondere Commissien derzelver uitvoering niet zeer bevorderlyk kon zyn. — Hier op nam het Staatsbewind het besluit, om het Departementaal Bestuur van *Zeeland*, van alle verdere bemoeijingen tot de verdeediging van het Gemeenebest, of een gedeelte van hetzelve, te ontslaan, en hetzelve voor de gedaane diensten te bedanken (*).

CXXXII BOEK. 1803.

Weder aangesteld.

Niet tegenstaande dit Ontslag, was 'er, door het Departementaal Bestuur van *Zeeland*, eene Commissie tot Verdeediging aangesteld. 't Zelve gaf reden van die volharding. De Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, maakte dit bekend aan het Staatsbewind, en verzogt aan die Commissie gelegenheid te verschaffen, om zich van hunne handelingen en bedryf, de Verdeediging van *Zee-*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 220.

CXXXII. BOEK. 1803. *Zeeland* in 't algemeen, en van het Eiland *Walcheren* in 't byzonder, betreffende, te kunnen ontslaan. Genoegen vondt die Secretaris in de opgegeevene reden van deeze volharding, in weerwil van het Besluit des Staatsbewinds, en stelde hy der Vergaderinge voor, dit verrichtte goed te keuren. Dan wat de verzogte gelegenheid tot ontslag betrof, was het hem voorgekomen, dat het, in deeze oogenblikken, niet alleen ongeraaden zou zyn, dit verzoek toe te staan: maar dat het zelfs te bezwaarend voor 's Lands Kas zou weezen die Commissie van haare werkzaamheden te ontheffen, en deeze over te brengen aan het Departement van Oorlog; van wegen 't welk, in dit geval, voorzeker een kundig Persoon, bekleed met een Militair Character, zou behooren te worden aangesteld, om alles, dit beheer betreffende, over te neemen, die verder zyn bestendig verblyf binnen het Departement *Zeeland*, en meer byzonder binnen den Eilande *Walcheren*, zou moeten houden; ten einde altoos, op de meest spoedige wyze, op dagelyks voorvallende zaaken, de noodige orders te kunnen stellen. —. Doordrongen van het bezwaar, 't geen in 't neemen van zodanig een maatregel voor 's Lands uitgeputte Schatkist zou gelegen zyn, zonder te spreeken van de moeilykheid, om een geschikt Persoon, tot het op

zich

zich neemen deezer moeilyke taak, te vinden, oordeelde de Secretaris zich verpligt het Staatsbewind voor te draagen, om, uit aanmerking der goede en gewigtige dienſten, door die Commisſie beweezen, en uit hoofde van de zich opdoende bezwaaren, om deeze werkzaamheden aan één enkel Perſoon, van wegen het Departement van Oorlog, toe te vertrouwen, het Departementaal Beſtuur van *Zeeland*, onder goedkeuring van al het door hetzelve in deezen verrigtte, en met intrekking van het voorheen genomen Staatsbeſluit, te verzoeken, om, nevens hem Secretaris, wien het toevoorzigt over het Defenſieweezen was opgedraagen, in hunne Commisſie te laaten aanblyven en voortvaaren, op denzelfden voet, als waar op zy, tot nu toe, met zo veel vrugts, werkzaam geweest was. — Ingang vondt dit voorſtel, en werd het Departementaal Beſtuur van *Zeeland* des verſtendigd (*).

Verzoeken tegen de vorderingen van MONNET in *Zeeland*.

Het Departementaal Beſtuur van *Zeeland* hadt een aantal Brieven van den Generaal MONNET ontvangen, de Verdeediging van het Eiland *Walcheren* betreffende, en één over den Uitvoer van Graanen uit dit Eiland: als mede twee Brieven van de Regeeringen van *Goes* en *Veere*. Die ſtukken zondt hetzelve aan

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 161.

CXXXII. BOEK. 1803.

aan het Staatsbewind. Uit deeze, schreeven zy, zou het blyken, hoe noodzaaklyk het ware, dat, van wegen het Departement van Oorlog, iemand benoemd werd, om op de zaaken, in die brieven vermeld, orde te stellen. Ook verlangden zy, dat op hun de noodige volmagt mogt worden verstrekt, om, op de betaaling der dringendste zaaken, de Verdeediging betreffende, uit de Nationaale Kas, onverwyld schikking te beraamen: dewyl zulks, tot voorkoming van verwarring, hoogstnoodzaaklyk was. Ten slotte 's Bewinds tusschenkomst inroepende; ten einde aan den *Franschen* Generaal geene beschikking omtrent den Uitvoer van Graanen werd overgelaaten (*).

Vlissingen bezwaard over de Eischen van MONNET.

Vlissingen, waar uit wy reeds zo veele klagten hoorden, oordeelde reden te over te hebben, om die te vernieuwen. Afgevaardigden uit het Gemeente-Bestuur dier Stad deelden den Voorzitter des Staatsbewinds, en deeze der Vergaderinge mede de ontvangene Bevelen van den Generaal MONNET. Vooreerst, om opgave te doen van de Naamen der Huisgezinnen van *Engelschen* oorsprong, in *Vlissingen* en het Regtsgebied dier Stad woonende, welke lyst tevens moest inhouden de Naamen der *Engelschen*, zedert zestig Jaaren daar woonende. — Een

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 178.

Een tweede vorderde om, binnen tien dagen (*), alle Heggen, Staketzels en Schuttingen van leevendig of dood hout, Bosſchaadjes, Plantages, welke Fortificatien bedekten, en aan het uitzigt hinderlyk waren, van den uiterſten boord der Gragten, tot drie honderd roeden van dezelve, om te kappen en weg te ruimen. — Het Gemeente-Beſtuur hadt verzogt, dat, dewyl het daadlyk daarſtellen dier beide maatregelen niet dan de doodlykſte gevolgen voor de welvaart der Stad, derzelver Handel en Ingezetenen, kon naa zich ſleepen, het Staatsbewind, door deszelfs veel vermogende tusſchenkomst, die gevreesde onheilen zou tragten voor te komen.

Wat het Staatsbewind deedt, om zulks af te wenden.

Het Staatsbewind betoonde zich ten leevendigſten aangedaan, over den ongelukkigen toeſtand, waar in *Vlisſingen*, en de Inwoonders dier Stad, door den tegenwoordigen Oorlog en de gevolgen van de Verdeedigingsmaatregelen tegen het aanvallen van den Vyand, zich gebragt vondt. 't Zelve betuigde, van zyne zyde, alles te willen toebrengen, 't geen de gevreesde rampen zou kunnen afweeren. Dat nogthans de tydsomſtandigheden niet toelieten, om deswegen iets kragtdaadigers te onderneemen, dan daar over, 't zy by den Eerſten Conſul, als uit

(*) Naa den zestienden van Hooimaand.

CXXXII. BOEK. 1803. uit wiens goedvinden deeze bevelen scheenen voortgevloeid, 't zy by den Generaal MONNET, pogingen tot verzagting deezer bevelen aan te wenden. — Het Landsbestuur hadt, ten opzigte van den Generaal MONNET, den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, gelast deswegen de noodige voorstellen te doen.

Thans bevonden zich te *Brussel* de Leden des Staatsbewinds G. BRANTSEN, J. B. BIKKER, en M. VAN DER GOES, derwaards afgevaardigd, om den Eersten Consul der *Fransche* Republiek, by diens komst aldaar, te begroeten. Deezen hadt men aangeschreeven, om, het zy by den Minister der Buitenlandsche Zaaken, het zy by den Eersten Consul zelve, alles aan te wenden, om deeze maatregelen, zo niet geheel in te trekken, ten minsten te verzagten. Hem, ten dien einde, onder het oog te brengen, dat het oogmerk, om alle *Engelsche* Familien, zelfs die reeds zedert zestig Jaaren te *Vlissingen* zich hadden nedergezet, van daar te doen verhuizen, niet dan tot den volslaagen ondergang dier Stad en deszelfs Ingezetenen zou strekken; zonder dat zulks eenig weezenlyk nut kon veroorzaaken: naardemaal deeze Familien, reeds zo lang en by aanhoudenheid daar gevestigd, wel verre van als *Engelschen* te kunnen worden aangemerkt, volgens den aart der zaake en over-

overeenkomſtig de Staatsregeling, moesten aangezien worden, en ook altoos gedaan waren, als Inboorelingen en *Bataafſche* Ingezetenen, hun ſchot en lot betaalende, welker welvaart en voorſpoed met den voorſpoed der *Bataafſche* Republiek ten naauwſten verbonden was, en wier handelbetrekkingen ook van dien aart waren, dat dezelve den Lande en de Stad een weezenlyk voordeel, en *Engeland* allen afbreuk toebragten: terwyl derzelver trouw en gehegtheid aan de *Bataafſche* Republiek nimmer met eenigen grond hadt kunnen worden in twyfel getrokken.

Wat betrof het wegruimen van alles, 't geen zich tot drie honderd Roeden van de Stad *Vlisſingen* bevondt, hadden zy last voor te draagen, dat zulks, naar het oordeel van deskundigeu, hoe zeer als een Krygsmaatregel in 't algemeen, in veele gevallen noodzaaklyk, met betrekking tot de Verdeediging van *Vlisſingen*, geen nut kon aanbrengen: daar dezelve in geen geval, wanneer de Vyand eene Landing mogt hebben daargeſteld, en dus ook van den Zeekant meester was, met vrugt kon worden verdeedigd, en het denzelven alsdan ook geene moeite kostte, de Stad van den kant der Zee in brand te ſchieten. Het *Bataafsch* Landsbeſtuur vleide zich dat deeze bedenkingen by den Eerſten Conſul van dien invloed zouden zyn, dat

CXXXII. BOEK. dat daar door de ongelukkige Ingezetenen, voor hunnen verderen ondergang, zouden bevryd worden (*).

1803. Hangende deeze zaak verscheen de Eerste Consul, zints eenigen tyd zich in de nabuurschap onzes Lands bevindende, in *Zeeland* (†), vergezeld van den Minister der Zeezaaken, den Raadsheer MONGE, de Staatsraaden FORFAIT, BRUIX en CRETET, den Generaal MONCEY en verscheidene Krygsbevelhebbers en Oversten der Consulaire Lyfwagt, van welke honderd vyftig man hem was voorafgetoogen. By BONAPARTE's uittreeden uit het Jagt, waar mede hy de *Schelde* was overgevaaren, werdt hy ontvangen door den *Franschen* Afgezant DE SEMONVILLE, de Generaals VICTOR, MACORS en MONNET. De Voorzitter CLIEVER boodt, aan 't hoofd der Municipaliteit van *Vlissingen*, de Stads Sleutels BONAPARTE aan, onder betuiging, dat dezelve hem opgedraagen wierden als een onderpand van de trouwe der *Vlissingsche* Municipaliteit en Burgery. De Eerste Consul nam dezelve met welwillenheid aan, en gaf ze over aan den Generaal MONNET, als

De Eerste Consul komt te *Vlissingen* en te *Middelburg*.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 156.

(†) Zie *de Byzonderheden der Reize van den Eersten Consul door het voormaalig Belgien en het Eiland Walcheren* in 1803. Te *Gorinchem*, by J. VAN DER WAL, 1804.

als Opperbevelhebber des Eilands *Walcheren.* Terstond hier op steeg de Eerste Consul te paard, bezigtigde de Havens, de Dokken, de Scheepstimmerwerven en Magazynen. Desgelyks nam hy in oogenschouw het *Fransche* en *Bataafsche* Krygsvolk en de Nationaale Garde van *Vlissingen.* CXXXII. BOEK. 1803.

Naa deeze bezigtiging ten voor hem bestemden verblyve ingekeerd, hield hy zich met den Afgezant DE SEMONVILLE twee uuren bezig, en gaf vervolgens gehoor aan de Afgevaardigden der Geconstitueerde Magten, zo Burgerlyke als Militaire, *Franschen* en *Bataaven*, aan de Kerkenraaden der *Protestanten* en de *Roomsche* Priesters. Onder de toespraaken der genen, die by hem ter begroetinge kwamen, merkte men byzonder op, dat hy, aan de zich daar bevindende Afgevaardigden uit de *Amsterdamsche* en *Rotterdamsche* Kooplieden, zyn genoegen betuigde, wegens hunnen yver, met vermaan om alle middelen, hun mogelyk, aan te wenden, om den invoer van *Engelsche* Koopwaaren in de *Bataafsche* Republiek te beletten, en den uitvoer van alles, wat tot verzorging van diens Zeemagt zou kunnen dienen.

Vergezeld van den Afgezant DE SENONVILLE, den Generaal SOULT en den Colonel LACUÉE, onder geleide van *Bataafsche* Ruiters, op *Zeeland* gelegerd, en door twaalf zyner Gardes gevolgd, reedt BONAPARTE met een Rydtuig na *Mid-*

CXXXII. BOEK. — 1803. *Middelburg*, zyne Garde bleef te *Vlissingen*. De Hoofdstad bezigtigd hebbende, keerde hy, tegen het vallen van den avond, na *Vlissingen* weder, en nam onverwyld de terugreis aan (*).

Verwoesting in den omtrek van *Vlissingen*. Omtrent het omverre hakken van de bovengemelde voorwerpen, omstreeks *Vlissingen*, werd niet verbeeden. Die verdelging ging haaren gang. — Alle Eigenaars en Bewooners van die ongelukkige streek lands, Ingezetenen der Stad *Vlissingen* en derzelver Regtsgebied, die, naa den Eersten van Oogstmaand, door het versterken dier Stad, en het daar door veroorzaakt wegneemen en vernielen van hunne Eigendommen en Bezittingen, schade geleden hadden, werd vergund dat verlies in de opbrengst der Heffing van twee ten honderd op de Bezittingen, ten deezen Jaare uitgeschreeven, van hunne Bezittingen te mogen aftrekken, en ontvingen zy teffens een uitstel van Betaaling. De Heer Nicocolaas Cornelis Lambrechtsen, Raad der Stad *Middelburg*, en in die Stad woonagtig, wiens Hofstede en Landen in het lot der vernieling gedeeld hadden, werd met allen, die, schoon niet te *Vlissingen* woonende, zich in het geval van deeze schade bevonden, dezelfde vrydom verleend (†).

Een

(*) *Nouvelles Politiques* 19 *Juillet*, 1803.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. bl. 185 en Dec, bl. 56.

CXXXII. BOEK.

1803.

Strenge maatregelen omtrent *Vlisfingen* en de daar woonende *Engelfchen*.

Een ftreng bevel van den Generaal MONNET gelastte alle Inwoonders op *Walcheren*, van *Engelfchen* oorfpronge, binnen vier dagen, naa het uitvaardigen deezes bevelfchrifts, dat Eiland te verlaaten. De Municipaliteiten zouden hun Paspoorten bezorgen, om zich na het binnenfte van *Holland* te begeeven, met aanduiding van de plaats huns nieuwen verblyfs. Elk, die dit bevel betrof, en 'er zich niet naar gefchikt hadt, zou voor verdagt gehouden en in verzekering genomen worden (*).

Bepaaling van *Brouwershaven* ter woonplaats voor de uit *Vlisfingen* verbannene *Engelfchen*.

Eenige dus verdreevene Inwoonders van de Stad *Vlisfingen* dienden eerlang een Verzoekfchrift in, dat aan hun eene gefchikte plaats mogt worden aangeweezen, waar zy vry en onverhinderd, even als voorheen te *Vlisfingen*, hunnen Handel konden voortzetten, als mede, dat zy de vryheid mogten bekomen, om hunne Vaartuigen, in de Haven van *Vlisfingen* liggende, benevens hunne verdere Goederen, van daar na elders, in de eene of de andere Haven deezes Gemeenebests, waar zy zich met de woon zouden nederzetten, kost- en fchadeloos, over te voeren. — Men hieldt, uit hoofde van het reeds daaromtrent in onderhandeling zynde, tusfchen onzen Afgezant SCHIMMELPENNINCK en den Minister van Buitenlandfche Zaaken der *Fran-*

(*) *Nouvelles Politiques* 1803. 26 *Juillet.*

CXXXII. BOEK. — 1803. *Fransche* Republiek TAILLEYRAND, dit stuk in beraad. — Dan het leedt niet lang, of men ontving naricht, dat de Eerste Consul aan het verlangen onzes Gouvernements, opzigtlyk het herstel van den Handel der uit *Vlissingen* zogenaamde *Engelsche* Familien, hadt voldaan. Waar op den Verzoekeren werd toegestaan, om, ter voortzetting huns Handels, zich in de Stad *Brouwershaven* met 'er woon te begeeven. De Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, kreeg van het Staatsbewind kennis wegens deze schikking, met last, om den *Franschen* Generaal VICTOR aan te schryven; ten einde deeze de noodige bevelen kon geeven, dat de dus verhuizenden na de gemelde Stad hunne Vaartuigen en Goederen, welke zich nog te *Vlissingen* bevonden, na *Brouwershaven* konden overvoeren. — Dit besluit werd het Departementaal Bestuûr van *Zeeland* en den Zeeraad bekend gemaakt, met aanschryving aan dat Bestuur, om de Kooplieden, die zich te *Brouwershaven* zouden te nederzetten, op alle mogelyke wyze, buiten agterdeel van den Lande, in derzelver onderneeming bevorderlyk te zyn, en aan den Zeeraad om deeze Handelaars alle, met 's Lands belang overeenkomende, *faciliteiten* te verleenen (*).

Het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 201. 238. en Nov. bl. 120.

CXXXII. BOEK.

1803.

Nieuwe klagten over de eifchen van MONNET te *Vlisfingen*.

Het Departementaal Bestuur van *Zeeland* vondt nieuwe stoffe, om over den Generaal MONNET by het Staatsbewind te klaagen. Het bragt ter kennisse van 't zelve, dat een *Fransche* Generaal van Genie van de Regeering der Stad *Vlisfingen* gevorderd hadt de overgifte van de Sleutels der Sluizen, die gemeenschap hadden tusschen de Binnengraften en Buitenvesten. Met veel bekommerings hoorde het Departementaal Bestuur deeze afvordering: naardemaal het niet onmogelyk was, dat van eene verkeerde werking met die Sluizen, niets minder dan de geheele Overstrooming van het Eiland *Walcheren*, en het volstrekt verderf van eene menigte Ingezetenen afhing. — Men hadt deswegen verscheide onderhandelingen gehadt met den Generaal MONNET. Derzelver uitslag was even vrugtloos als onaangenaam geweest. De waardigheid der Regeeringe hadt men zodanig uit het oog verlooren, dat het Bestuur niet kon nalaaten, om, met allen ernst, te verzoeken, dat het Staatsbewind, door deszelfs tusschenkomst, waar het van nut kon zyn, geliefde uit te werken, dat zy, noch iemand hunner, zich vonden blootgesteld aan zodanige ontmoetingen, zo ongepast als vernederend in betrekking tot de Regeering, waar in zy zich gesteld vonden. Het Bestuur hadt, tot voorkoming van verdere verwyderingen, welke het vreesde,

 dat

CXXXII. BOEK. 1803. dat de Regeering van *Vlisſingen* zou te wagten hebben, dezelve aangeraaden, om, wanneer zy vermoede, dat de bewaaring der Sleutelen van de Stads Sluizen op geenerlei wyze zou te behouden weezen, dezelve alsdan ter beſchikking van den Chef der Genie te *Vlisſingen* over te geeven.

Ten vollen bezefte het Staatsbewind het voorgeſtelde gevaar, en dus de billykheid der klagten aan den eenen kant; doch vermeende, aan de andere zyde, dat deeze opgevatte vrees geenen genoegzaamen grond opleverde, om de gedaane vordering te weigeren: aangezien de Stad *Vlisſingen* in een ſtaat van beleg geſteld zynde, het van zelve ſprak, dat de Militaire Auctoriteit volkomen magt bezat, om alles te vorderen, wat, volgens haar begrip, geagt kon worden daar toe betrekkelyk, of voor de Verdeediging dienſtig te zyn. Overzulks luidde de raadſlag des Staatsbewinds, dat de gevorderde Sleutels niet by aanhoudenheid behoorden geweigerd; maar overgegeeven konden worden, indien zulks niet reeds was geſchied; doch dat in allen gevalle, by den Bevelvoerenden Officier, ten nadruklykſten behoorde te worden aangedrongen, dat van die Sleutels geheel geen gebruik, ten minſten niet dan by de uiterſte noodzaaklykheid, en dan nog in tegenwoordigheid van de Stads Fabriek, zou worden gemaakt.

Met

Met bygevoegd vertoog, dat de omtrek van *Vlisſingen*, zo hoog liggende, dat, ſchoon alles onder water ſtond, die omtrek vry zou blyven, en alleen zou ſtrekken ten onherſtelbaaren ruïne der Ingezetenen van *Walcheren*, zonder eenig weezenlyk voordeel tot de Verdeediging te doen (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

Veele bladzydeu zouden wy kunnen vullen met de opgave van klagten uit *Zeeland* over den Generaal MONNET. Bovenal ſtak uit het willekeurig, door Krygsvolk gevangen zetten van den Burger C. G. BYLEVELD, Commis Generaal der Convoyen en Licenten, en waarneemende het Fiscalaat by het Departement te *Vlisſingen*. Het Staatsbewind beſloot, onder het oog van den Generaal VICTOR te brengen, dat die gevangenzetting, als geen de minſte betrekking hebbende tot de Militaire werkzaamheden, geheel buiten MONNETS gezag en

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 85 enz. Te deezer gelegenheid wilde het Staatsbewind, dat de Secretaris van Staat voor de Buitenlandſche zaaken, by den *Franſchen* Afgezant gepaste vertoogen zou doen; ten einde, zo veel mogelyk, tegen te gaan de menigvulge ongegronde aanvraagen, waar mede het *Bataafſche* Gouvernement, tot ondraaglyk bezwaar der Finantien, dagelyks werd bezig gehouden. Dat de Afgezant van de *Bataafſche* by de *Franſche* Republiek, by het *Franſche* Gouvernement zelve, deswegen, de meest dringende redenen zou bezigen. *Ald.* bl. 87.

CXXXII. BOEK. 1803. en werkkring gelegen, en gevolglyk te eenemaal onwettig was, voor eene daad van geweld, en openlyke tegenſtand tegen de Wetten in de *Bataaſſche* Republiek plaats grypende gehouden, en mitsdien, op Hoog Gezag, behoorde tegen gegaan te worden. Het was uit dien hoofde, dat het Staatsbewind van dien Generaal vorderde en van diens yver verwagtte, het onverwyld geeven van de ſtelligſte orders aan den Generaal MONNET, om den Burger BYLEVELD, binnen den kortst mogelyken tyd, te ontſlaan, en in de onbelemmerde uitoefening zyner Amptsverrigtingen te herſtellen. — Daarenboven wilde het Staatsbewind, dat onze Gezant te *Parys*, by den Eerſten Conſul der *Franſche* Republiek, ten dringendſten zou vertoogen, dat het *Bataafsch* Gouvernement, billyk verontwaardigd over de ſtoutheid, waar mede de Generaal MONNET zich mengde in zaaken geheel niet tot diens Departement behoorende, het beſtaan hadt eenen *Bataaſſchen* Burger en Amptenaar, met verſmaading van het gezag van deszelfs wettigen Souverain, door Militaire Magt, te doen gevangen neemen, en zich over denzelven een alleszints ongeoorlofd gezag aan te maatigen. — Een volkomen ontſlag was hier van het gevolg (*).

El-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 124. 152 en 119.

Elders vielen klagten en aanvraagen, wegens byzondere bekostigingen, ten dienste der *Franschen*. Wy kunnen ze alle niet ophaalen. Ten voorbeelde strekte het gebeurde in de Stad *Brielle*. Het Gemeente-Bestuur deedt het Staatsbewind weeten, dat de *Fransche* Generaal vertrokken was, zonder op de betaaling van eenige Schulden, voor Meubelen, als anderzints, eenige orders te stellen, en verzogt onderrigt te worden, of Generaals en bevelvoerende Officiers regt hadden, om byzondere Steden of Plaatzen, waar zy bevel voerden, of hun Kwartier hielden, Logement, Meubelen, Tafel, voor zich en hun gevolg, of Stalling voor Paarden, te mogen eischen, of dat de byzondere Steden en Plaatzen verpligt waren aan Eischen van dien aart te voldoen, zo zy daar toe, tot voorkoming van grootere onheilen, gebragt wierden, of zulks geraaden vonden. — De Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, kreeg van het Staatsbewind last, om te zorgen, dat in deezen werd gehandeld overeenkomstig den inhoud der Artykelen van Overeenkomst tusschen het *Bataafsche* en *Fransche* Gouvernement geslooten, wegens de 18000 man *Fransche* Troepen in dienst van de Republiek (*).

CXXXII. BOEK.

1803.

's Eer-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 75.

CXXXII. BOEK.

1803.

Blykbaare toerusting tot eene Landing in *Engeland.* Aanmerking deswegen.

'sEersten Consuls verblyf in *Brussel* maakte die Stad ten middelpunt der onderhandelingen, den hervatten Oorlog en deszelfs voortzetting betreffende. Zyne Uittochten langs de Zeekusten, zyne Havenbezigtigingen, en Beschikkingen, duidden genoegzaam aan het groote Plan eener Landinge in *Engeland.* Merkwaardig was een schryven uit *Parys* ten deezen dage: 'Er heerscht eene schaarschheid aan nieuwstydingen in deeze Hoofdstad. Zulks is een zonderling verschynzel, by den aanvang eens Oorlogs: doch het wordt genoegzaam opgehelderd, door de onmagt, waar in zich de beide Oorlogende Partyen bevinden, om elkander van naby te treffen. Deeze heerscht bykans zonder tegenstand te Lande, geene ter Zee. Zy bezitten, zy neemen, elk in zyn element, wat hun behaagt. Dan het is daar toe, dat zich hunne verrigtingen bepaalen, en waarschynlyk nog lang zullen bepaalen. Om elkander volstrekt aan te tasten, en slag te leveren, ontbreekt het de *Engelsche* Vlooten aan Krygsvolk, en het *Fransche* Krygsvolk mangelt het aan Schepen. Verondersteld dan, dat de andere groote Mogenheden stille aanschouwers blyven van deezen hervatten Kryg, dan zal dezelve, tot groot nadeel der Volken in 't algemeen, lang duuren, zonder groote Gebeurtenissen op te leveren. Om aan dit draalen een einde

te

te maaken, zou het onderneemen eener Landinge der *Franſchen* in *Engeland* noodig zyn (*). CXXXII. BOEK.

Veel werd daar van in *Groot-Brittanje* geſprooken. Schoon veelen dit onder het onmogelyke, althans onder het hoogst hachlyke rekenden, werden 'er gevonden, die zulks zo zwaar niet ſtelden. Voorzorgen daar tegen werden door ſterke Kustbewaakingen te werk geſteld. In *Frankryk*, en in ons Vaderland, was die Landing aan de orde van den dag. De werkzaamheden weezen de daadlyke bedoeling aan. Zy gaven grond, om deswegen begrootingen van de Krygsmagt op de Kusten op te geeven. Volgens de gerugten, zou het *Franſche* Staatsbeſtuur vier Campementen verzamelen tot het doen dier Landinge. Het eerſte in de ommeſtreeken van *St. Omer*, groot 50,000 man: een gelyk getal zou een tweede naby *Compigne* vormen; 6,000 man zou zich te *Cherbourg* verzamelen, en 1803.

(*) *Nouv. Polit.* 12 *Juillet.* De Franſche Dichter LEBRUN wydde den Oorlog tegen *Engeland* eene Nationaale Ode. Dezelve eindigde met eene voorſpelling van NEPTUNUS, dat een nieuwe ALEXANDER het hedendaagſche *Tyrus* zou doen vallen. — De *Moniteur* wil, dat men tot een ſpreuk in de vlaggen en vaandels, op den tocht tegen *Engeland*, deeze regel uit dit Dichtſtuk zou gebruiken:
Le Cri des Nations redemande les mers.
De Kreet der Volkeren eischt de Zeeën weder te rug.

CXXXII. BOEK. — 1803.

en 40,000 man in de *Bataafsche* Republiek.

Schepen in dienst gesteld.

's Lands Zeemagt kreeg versterking, nog drie Linieschepen werden in dienst gesteld en begeeven. Den Schoutbynagt KIKKERT werd het algemeen bevel over alle Lands Vaartuigen, liggende op de Stroomen en in de Zeegaten, benoorden het *Ye*, opgedraagen. Tot versterking der Kusten en Zeegaten, bestemde men de thans gereed zynde Kanonneer-Galjooten en Schooners (*). Gemelde Schoutbynagt hieldt gemeenschap met den Luitenant Generaal DUMONCEAU, bevel voerende over het Leger in *Noord-Holland*. Hy gaf het Staatsbewind bericht, wegens den spoed, om 's Lands Schepen van Oorlog tot de Linie van Verdeediging, onder zyn bevel behoorende, te brengen, met vermelding van den goeden opgang, welke zyne Volkwerving nam (†).

Verzoek der *Franschen*, om te *Middelburg* Kanonneerbooten te bouwen.

Reeds in Hooimaand verzogt de op *Walcheren* bevelvoerende *Fransche* Generaal de Werven van den Raad der *Asiatische* Bezittingen te mogen bezigtigen. Dit ging gepaard met de aanvraage, of de Raad, wanneer zulks noodig werd geoordeeld, genegen zou weezen, om een gedeelte der Scheepstimmerlieden en ander Werkvolk, in dienst van

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 187. July bl. 44. 101. 167. Sept. bl. 95 en 156.
(†) *Ald.* July bl. 140.

van den Raad, in dien der *Fransche* Marine over te laaten; ten einde op haare kosten, en met haare bouwstoffen, welke zy zouden verzorgen, op die Werf eenige Platboomde Vaartuigen te bouwen. — De Voorzitter des Stadsbewinds hadt, uit hoofde der betoonde genegenheid des Raads te *Middelburg*, om hier in te bewilligen, en den spoed, welke in deezen gevorderd werd, voorloopig daar in toegestemd: nogthans onder uitdruklyk beding, dat van den Raad der *Asiatische* Bezittingen de vereischte zorg zou moeten worden gedraagen, dat het Werkvolk, te deezer zaake, geene Actie, hoe genaamd, tegen den Raad, of het *Bataafsch* Gouvernement, zou kunnen hebben; maar dat hetzelve geheel en al zou weezen in dienst van de *Fransche* Republiek, en ook met *Fransch* Geld betaald worden. 's Voorzitters gedrag werd goedgekeurd, en onverwyld, overeenkomstig daar mede, beslooten (*).

Kanonneerbooten en Platboomde Vaartuigen vervaardigd.

De aanbouw van Kanonneerbooten, en bovenal Platboomde Vaartuigen, werd voortgezet. Men deedt van de *Fransche* zyde onderzoek na deeze werkzaamheden, zo te *Vlissingen* als elders, met bygevoegd voorstel, dat die Vaartuigen ter gemelde Havenstad, aan den Generaal Monnet, mogten worden overgegee-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 64.

CXXXII. BOEK. 1803.

geeven. Desgelyks vroeg men van de zyde der *Franſchen*, dat onze Raad der Marine mogt gevolmagtigd worden, om de gereed zynde, en van tyd tot tyd gereed komende, Platboomde Vaartuigen, op de onderſcheidene Landswerven, op de aanvraage der *Franſchen*, aan dezelve over te geeven, alleen van het onontbeerelykst benoodigde voorzien; mits echter, dat zulks niet anders geſchiedde, dan op vertoon van behoorelyke volmagt des Eerſten Conſuls; onder andere bevattende, dat de alzo aan de *Franſche* Gemagtigden af te geeven Vaartuigen in mindering zouden ſtrekken van het getal Vaartuigen, met hun toebehooren, tot de beraamde Expeditie tegen den gemeenen Vyand te leveren, tegen een Ontvangbrief van den daar toe gevolmagtigden Overneemer. De Vergadering nam daar volkomen genoegen in (*). Uit naam des Eerſten Conſuls kwam het verzoek, dat de Kanonneerbooten en Platboomde Vaartuigen van vier en twintig Ponders, in ſtede van twaalf Ponders en minder bals, mogten voorzien worden, ten einde even als de *Franſche* Flotille ingerigt te zyn (†).

VERHUELL voert het Commando.

Vlisſingen ſtrekte ter voornaame Verzamelplaats van de Flotille. Aan 's Lands Schout-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 110 en 157.
(†) *Ald.* Dec. bl. 23.

CXXXII. BOEK.

1803.

Een hem toegestaan verzoek tot eene meerdere Wedde.

Schoutbynagt VERHUELL, te dier Stede Commisfaris, werd door den Eersten Consul, die hem tot Adjudant benoemd hadt, het Commandement aldaar opgedraagen. Eene waardigheid, welke hem den Raad van Marine deedt aanschryven, dat dezelve van dien aart was, dat de aan die post verknogte werkzaamheden, meestal, aan den wal zouden moeten geschieden, en diensvolgens grootlyks zouden verschillen van de gewoone leevenswyze, waar aan Scheepsbevelhebbers zich anders konden houden. Veeltyds zou hy zich van een groot aantal Officieren omringd vinden. Uit deeze oorzaake meende hy het Staatsbewind in bedenking te moeten geeven, of het niet zou kunnen goedvinden, zodanige bepaalingen te maaken, die hem in staat stelden, de buitengewoone kosten, welke hy, tot behoud van 's Lands Eer, zou moeten doen, te kunnen vinden, en aan de Commissie, waar mede hy zich vereerd zag, dien luister en die agtbaarheid by te zetten, welke men van het *Bataafsch* Gouvernement met regt mogt verwagten. — Dit voorstel vondt ingang, en baarde het besluit, om dien Opperbevelhebber, behalven het Daggeld hem by een geheim besluit als Commisfaris toegelegd, nog toe te staan voor Tafelgelden zes honderd Guldens 's maands, en zulks als nog voor den tyd van vier maanden te be-

CXXXII. BOEK. 1803.

bepaalen (*). —— Tot zyne hulpe, en ter bevelhebberschappe over de Flotille te *Vlissingen* byeengebragt, verlangde hy een bekwaam Officier als Adjudant Generaal, en vroeg ten dien einde om J. M. VAN KERVEL, Capitein Luitenant. Dit verzoek werd ingewilligd, en verkreeg VAN KERVEL die bevordering, op zeer voordeelige voorwaarden (†).

Verdere Verzoeken van VERHUELL, en hoe daaromtrent gehandeld.

Om alles, ter Landing in *Engeland*, gereed te maaken, waren de werkzaamheden, met het afloopen des Jaars, aan de *Fransche* Kust veelvuldig, en repte men hier, in voldoening aan 's Eersten Consuls verzoek, de handen. Drie Divisien Kanonneersloepen zouden 'er worden uitgerust. Hoe zeer de Eerste Consul aan den Schoutbynagt VERHUELL hadt overgelaaten, om dezelve op twee te verminderen, wanneer hy mogt ontdekken, dat 'er te veel zwaarigheden zouden zyn, om de drie Divisien daar te stellen, oordeelde hy, dezelve ten spoedigsten voltallig te moeten maaken, en voorts, om de honderd Kanonneersloepen. en de nog ontbreekende Platboomde Vaartuigen, des noods, op de Scheepstimmerwerven, aan byzondere Persoonen toebehoorende, te doen aanbouwen — Het gebrek, om die Vaartuigen te wape-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 89.

(†) *Ald.* bl. 78.

penen, ſtelde hy voor aan te vullen door het neemen van de achttien vier en twintig Ponders der thans buiten dienst zynde Oorlogſchepen, als mede zo veele ſtukken van dat kaliber, als verder benoodigd mogten zyn, en binnen 's Lands gemist konden worden. — VERHUELL zag het bemannen der bedoelde Flotille als waarſchynlyk het moeilykst punt in de uitvoering aan: hierom ſtelde hy voor, de Manſchap van 's Lands Schip *de Herſteller*, waar van men reeds geſprooken hadt, ten ſpoedigſten na *Vlisſingen* te zenden, als mede het Volk, dat van de weinige in dienst zynde 's Lands Vaartuigen zoude kunnen gemist worden. — Ter verkryging van de noodige Bevelvoerders over de Platbodemde Vtartuigen, dagt hem een geſchikt middel het doen eener aanſchryvinge aan de Regeeringen der Plaatzen, waar zich Koopvaardy-ſchippers en Stuurlieden bevonden: ten einde die Zeelieden, tot den dienst van het Vaderland, op te roepen, en eene gepaste wedde toe te leggen. — Het vereischte getal Officieren op de Kanonneerſloepen ontbrak, dit gebrek wilde hy aangevuld hebben door de jonge Officieren, welke zich uit het voorig korps Zeeofficieren hadden aangeboden, om weder in daadlyken dienst te treeden, en hun vooreerst als buitengewoone aan te neemen: om daar toe mede te gebruiken de Cadets

CXXXII. BOEK. 1803. dets van den eersten rang, welke de vereischte jaaren bereikt en de gevorderde kundigheden verkreegen hadden. Eindelyk verzogt hy, dat hem de noodige volmagt mogt verleend worden, om in *Vlissingen*, voor ieder Divisie, een Sloep van tien riemen te laaten aanbouwen, ten dienste der Commandanten dier Divisien. — Het Staatsbewind deedt den Opperbevelhebber der *Bataafsche* Flotille te *Vlissingen* aanschryven, dat in het eerste der gevraagde punten niet kon worden getreeden; dat voorts dit schryven in handen van den Raad der Marine zou worden gesteld (*).

Vaartuigen ten dienste der groote Expeditie geprest.

In Wynmaand was de *Texelsche* Expedie bestemd, en schikking gemaakt tot het inhuuren der Schepen, die tot overvoering zouden dienen. Ten behoeve van den Raad der Marine verleende het Staatsbewind een Patent, om de Persoonen, belast met de Pressing van een aantal, voor 's Lands dienst gevorderd wordende, en voor den Raad van Marine benoodigde Vaartuigen, op de eerste aanvraage, de geëischte hulp en kragtdaadigsten bystand te verleenen, en dit te doen, zonder eenig verwyl, oponthoud of tegenzeggen, dewyl het Staatsbewind, ten algemeenen welzyn van den Lande, zulks noodig vondt. — De Raad der Ma-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 185.

Marine kreeg welhaast oorzaake om te klaagen, dat 'er geene Vaartuigen te krygen waren, om de Goederen, die voor de Flotille te *Vlisfingen*, in de *Texelfche* Expeditie, moesten dienen, over te voeren: dewyl de Schippers, met Koopmans Goederen gelaaden, dezelve aan boord hielden; ten einde niet geprest te kunnen worden. De Raad verzogt, uit dien hoofde, ten fpoedigften gevolmagtigd te worden, om zich niet alleen de noodige Vaartuigen door Presfing te verzorgen; maar tevens om, wanneer geene ledige Vaartuigen daar toe voorhanden waren, ook ten dien einde gelaadene Schepen te neemen, en dezelve te noodzaaken, onmiddelyk zich van hunne inhebbende Laadingen, van Koopmans of andere Goederen, te ontdoen, en dus den gevorderden dienst te volbrengen. Overeenkomftig die voordragt, werd den Raad volmagt verleend; nogthans met eene fterke aanbeveeling, om, in dit geval, alle mogelyke befcheidenheid te gebruiken (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Troepen tot die Expeditie beftemd.

Voor de gewoone benoodigdheden des Krygsvolks, tot de Buitenlandfche Expeditie beftemd, droeg het Landbeftuur bezorge, als mede voor den Geneeskundigen dienst (†). Negen duizend man *Ba-*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 189 en Dec. bl. 49 en 98.
(†) *Ald.* Dec. bl. 85 en 86.

CXXXII. BOEK. 1803.

Bataafsch Krygsvolk zou de Staat tot den Tocht na *Engeland* leveren, volgens eene des met *Frankryk* bepaalene overeenkomst. De Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, hadt, nevens de Commissie van Oorlog, de geheele Armée geschikt geoordeeld, om tot deezen belangvollen Tocht gebruikt te worden, en geene voorkeuze aan het eene Corps boven het andere kunnende geeven, het noodig geoordeeld, by looting te moeten beslissen, welk gedeelte der Armée daar toe zou worden gebruikt. De opgegeevene bepaalingen, en schikkingen erlangden op deeze voordragt goedkeuring (*).

De Luitenant Generaal DUMONCEAU, aan 't hoofd van die Krygsbende geplaatst, gaf het Staatsbewind in overweeging, om de tot den Tocht benoemde Colonels te laaten genieten het volle Colonels Tractement, en voorts aan de Adjudanten by gemelde Colonels, behalven de gewoone Wedde, ieder twee Guldens 's daags toe te leggen. Deeze voorslagen werden omhelsd, onder bepaaling, dat de buitengewoone Daggelden voor de Adjudanten niet zouden aanvangen dan naa het aan boord gaan (†).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. bl. 178.
(†) *Ald.* Dec. bl. 63.

De Generaal Dumonceau, met den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, over de schikkingen tot de voorgenomene Groote Expeditie handelende, hadt dit Legerhoofd hem voorgedraagen, dat het, zyns inziens, voor den Dienst van groot nut zou weezen, om eenige Officieren van de Generaale Staven, wegens hunne beweezene diensten in den voorigen Oorlog, te beloonen. Te meer vondt hy zich tot dit voorstel opgewekt, vermids reeds eenige derzelven, in *Noord-holland*, door den Generaal Bruce, naa den roemryken veldslag, met hooger Rangen waren begunstigd; doch welke Aanstellingen, door het toenmaalig Landbestuur, niet waren goedgekeurd en gewettigd (*). — Hier by hadt de Generaal opgemerkt, dat het alzins als noodzaaklyk kon worden beschouwd, dat een Adjudant Generaal, in daadlyken dienst zynde, een hooger Rang, dan van Luitenant Colonel, bekleedde; vermids het dikwyls kon gebeuren, dat hy verpligt zou zyn, op eigen gezag, bevelen te geeven aan Luitenant-Colonels, die Chefs van Battaillons of Corpsen waren; of wel, dat hy, door den bevelvoerenden Generaal, gebruikt wierd om een of meer Battaillons of Corps,

(*) Wy hebben, wegens het toen voorgevallene, een breed verhaal gegeeven in onze *Vad. Histor*. XLIII. D. bl. 17—26.

CXXXII. BOEK. 1803.

Corps, door Luitenant-Colonels gecommandeerd wordende, tegen den Vyand aan te voeren, of wel anderzins het bevel daar van op zich te neemen. — Met deeze aangevoerde redenen ftemde de Secretaris van Staat in, en ftelde hy het Staatsbewind voor, om aan een vyfgetal Luitenant Colonels en Adjudants Generaals (*), den rang van Colonel op te draagen, onder uitdruklyke bepaaling, dat deeze Rangbevordering geen nadeel voor het vervolg zou toebrengen, aan zodanige Luitenant Colonels, die ouder in Rang waren, dan de thans tot die bevordering aangepreezene Officieren (†).

Telegraphifche Kustbefeining weder in 't werk gefteld.

De Kryg, te Water gevoerd, bepaalde zich, wat ons Land betreft, tot het neemen van eenige Schepen, en Kustontrustingen. De Telegraphifche Kustbefeining, van *Vlisfingen* af tot *Delfzyl* ingeflooten, werd weder opgericht. De Departementaale Beftuuren van *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Groningen*, ontvingen, van wegen het Landbeftuur, aanmaaning, om, ter befpoediging van dit werk, den Raad van Marine, op diens verzoek en aanvraage, den noodigen byftand te verleenen (§). — Een der

(*) De bevorderde Krygslieden waren R. F. Blanre, J. J. Raaf, W. T. Bruce, W. Usler en Vichery.

(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 68.

(§) *Ald.* Aug. bl. 63.

der Seinwagters, op de hoogte van *Hellevoetſluis*, hadt zich met eenige Krygslieden der *Engelſchen*, daar ſteelswyze aan wal gekomen, in verboden gemeenſchap en onderhandeling ingelaaten. Hy werd gevat, afgezet en den Regter overgeleverd (*).

CXXXII. BOEK. — 1803.

Opening werd ter Vergadering des Landbeſtuurs gegeeven, dat, op zommige plaatzen in het Gemeenebest, byzonder te *Rotterdam*, door kwalykgezinde Perſoonen, Matroozen en Zeeſoldaaten, in dienst van den Staat, werden overgehaald, om deezen te verlaaten, en zich in dien der *Engelſchen* over te geeven. Deswegen kreeg de Raad der Marine, als mede de Bailjuw der Stad *Rotterdam*, aanſchryvens om, op de naauwkeurigſte wyze, onderzoek te doen na de waarheid dier berichten, en voorts, des noods, gepaste maatregelen te neemen; ten einde niet alleen dit kwaad te voorkomen en tegen te gaan; maar ook, dat tegen de ſchuldigen aan de verleiding van 's Lands Zeevolk in regte kon worden gehandeld. — Welhaast deeden zich gevallen op, die geen geringen ſteun gaven aan dit vermoeden. Een Smak voor den *Briel*, en een Bomſchip voor *Maasſluis*, werden aangehouden. Aan boord bevondt zich een aantal Zeelieden,

Lieden, verdagt van gezindheid om ten *Engelſchen* dienst volk te werven.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 174.

CXXXII. BOEK. 1803. den, die waarschynlyk voorhadden zich na *Engeland* te begeeven. Onder deezen was een *Engelschman*, dien men voor den Werver aanzag. De dus in verzekering genomenen werden na *Rotterdam* in bewaaring overgebragt, om door den Fiscaal der Marine in dit Departement onderzogt en verhoord te worden. Wat deeze zaak betrof besloot men dezelve in handen van den Zeeraad te stellen, ten einde daaromtrent en de Persoonen, in dit stuk betrokken, zodanig te handelen, als het Regt van den Lande vorderde. Middelerwyl zou het vasthouden der Manschap volduuren, met aanbeveeling, om zo min aan Schip en Lading, als aan de Persoonen, eenig verder oponthoud te veroorzaaken, dan ten dienste des Regts volstrekt noodzaaklyk was (*).

Iets wegens de Krygsgevangenen vóór onze Oorlogsverklaaring aan *Engeland*.

Het neemen, en in onze Havens opbrengen, van Pryzen door de *Franschen*, vóór de daadlyke verklaaring des Oorlogs ook van onze zyde, verwekte, nu en dan, huivering, wegens het overneemen der Krygsgevangenen. Dit was het geval van 's Lands Capitein ter Zee FALCK, ter reede van *Texel* het bevel voerende, die daar in zwaarigheid maakte. — Dit droeg de goedkeuring des Staatsbewinds weg; en moest hy op die wyze blyven handelen; ten ware de Capiteins, die zodanige Krygs-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 203. 206. en July bl. 37. 81.

Krygsgevangenen overbragten, borge ſtelden voor derzelver onderhoud, of wel die Gevangenen, ten behoeve der Republiek, overgaven, om als Krygsgevangenen van dezelve te worden aangemerkt (*).

Hoe met de Prysſchepen te handelen.

De Zeeraad vondt zich, ten dien tyde, door de byzondere Politieke geſteldheid, waar in onze Republiek, ten opzigte van het *Fransch* Gouvernement, verkeerde, te meermaalen huiverig, om, zonder byzondere voorkennis of last van het Staatsbewind, eenige bevelen af te vaardigen. Thans oordeelde dezelve noodig, het Bewind te doen opmerken, dat, in den jongst voorgaanden Oorlog, omtrent de behandeling der Prysſchepen, door *Franſche* Kaapers genomen, en binnen onze Havens opgebragt, ſteeds was gehandeld naar de Overeenkomst in den Jaare 1781, tusſchen de Staaten Generaal en den Koning van *Frankryk* geſlooten; ingevolge waarvan, boven en behalven de betaaling van 's Lands Inkomende Regten, de geheele behandeling en beredding van Pryzen en derzelver Laadinge was geſchied, onder beheer en toezigt der Geëmployeerden van het *Bataafsch* Gouvernement. Waarvan evenwel moesten worden uitgezonderd de Pryzen in de Haven van *Vlisſingen* opgebragt, als te welker plaatze de *Fran-*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 63.

CXXXII. BOEK. 1803. *Franſchen* zich ſteeds aan de tusſchen de beide Gouvernementen gemaakte vastſtellingen en bepaalingen hadden geweigerd te onderwerpen. Te weinig, betuigden zy, in dit oogenblik (*), bekend te zyn met de Staatkundige geſteldheid der Republiek, om te kunnen beoordeelen, of, en in hoe verre, dit oude Rigtſnoer moest gevolgd worden. — Men gaf by wederſchryven te verſtaan, dat men zich daar aan te houden hadt. Doch, ingeval deswegen, in de Haven van *Vlisſingen*, zwaarigheid mogt ontſtaan, zulks als dan, op de best mogelyke wyze, moest worden geſchikt, en het gedrag der *Franſchen*, zonder tegenkanting, worden aangezien (†).

Visſchers door de *Engelſchen* genomen. Klagten des in *Engeland* gedaan.

Welhaast, naa den verklaarden Oorlog, vielen 'er in het Laagerhuis te *Londen* geſprekken over de meerdere of mindere mogelykheid van eene Landing der *Franſchen* in *Engeland*. De Colonel CRAWFORD meende, dat de *Hollandſche* Vaartuigen en Zeelieden, ten deezen aanziene, hoogstgevaarlyk zouden kunnen worden. Ingevolge van dit begrip, werden verſcheide Wisſchers Vaartuigen, van *Katwyk*, *Scheveningen* en elders uitgevaaren, door de *Engelſchen* genomen. De Raad van Marine kreeg last de noodige or-

(*) Den 15 van Juny.

(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 145.

orders te ſtellen, dat, tot nader bevel, geene Visſchers-pinken, ter Vischvangst, van onze Kusten, zouden in Zee ſteeken. Dan teffens ſchreef men den Raad aan, middelen op te geeven, om de Vischvangst, zonder gevaar voor de Vaartuigen, te kunnen doen uitoefenen. —— Een Lands-brik ſtondt als Cartel, na *Engeland* gezonden te worden, om de Egtgenoote en Familie van den Afgezant SCHIMMELPENNINCK herwaards over te brengen. De Raad der Marine kreeg volmagt, van deeze gelegenheid gebruik te maaken, om aan de *Engelſche* Admiraliteit kennis te geeven van en te klaagen over de ongehoorde, en tegen de gegeevene verzekeringen ſtrydige, handelwyze van den Vyand, door het wegneemen en vervoeren van *Bataafſche* Visſchers Vaartuigen, op derzelver teruggave aan te dringen, met afvraaging, of de *Britſche* Admiraliteit voorneemens was Vaartuigen, *alleen* ter Vischvangst beſtemd, *al* dan *niet* ongemoeid te laaten visſchen (*)?

CXXXII. BOEK.

1803.

Staande dit verbod, en terwyl men op middelen bedagt was, om den Visſcheren, door ſchikkingen, zo veel mogelyk, te gemoete te komen, en brood te laaten verdienen, waren van te *Veere* Vischſchuiten in Zee geſtooken. Vier dee-

Visſchers vaaren tegen het verbod uit. Wat des gebeurde.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 205.

CXXXII. BOEK. 1803. deezer werden door de *Engelschen* genomen; doch één derzelve was met de manschappen der overige vrygegeeven, en te *Veere* wedergekeerd. De ondervinding toonde, dat de Visschers te dier Stede, zonder de beschikking des Landbestuurs, op de gedaane verzoeken, om verandering in het genomen besluit af te wagten, zich niet hadden ontzien, in weerwil van hetzelve, zo verre van land te vaaren, dat zy den Vyand in handen vielen. De Raad der Marine bragt zulks, op aanschryving van het voorgevallene, ter tafel van het Staatsbewind, met aanvraage, hoe te handelen met het invorderen der boete van Duizend Guldens, tegen de overtreeders bepaald. — Te deezer gelegenheid gaf de Raad in overweeging om, zo tot voorkoming van verder onheil voor de Visscherlieden te *Veere* en *Arnemuide*, als van het kragtloos maaken der Besluiten, ten opzigte van de Visscheryen genomen, vast te stellen, dat de Visschers Vaartuigen in *Zeeland*, bekend onder den naam van *Vischpoonen* of *Vischschuiten*, niet geschikt om binnen den afstand ééner myl van het land te visschen, tot nader schikking, werd verboden zich in Zee te begeeven, op zodanig eene straffe, als het Staatsbewind zou meenen te behooren (*). Het

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 68.

CXXXII. BOEK.

1803.

Bevel om de Visschers Pinken op land te haalen.

Het ſtuk der Vischvangst, der Strandbewoonderen eenig beſtaan, hieldt de aandagt van het Landsbeſtuur te meermaalen, en op eene dringende wyze, bezig. Onder andere was voorgeſlagen, om Visſchers-pinken, langs de *Hollandſche* Kust van *Scheveningen* tot aan de *Helder* ter Vischvangst vaarende, in verzekerde bewaaring te brengen. Eene aanſchryving aan de Plaatslyke Beſtuuren, onder welker beheer zich zodanige Pinken bevonden, beval deeze Vaartuigen, 't zy dezelve de Vischvangst daadlyk uitoefenden, of tot eenig ander einde gebezigd werden, onverwyld, en zonder tydsverzuim, zo verre van het ſtrand en op het land te doen haalen, en 't zy agter de Duinen, 't zy achter het Dorp, naar de gelegenheid het toe- of medebragt, geheel en al buiten het gezigt van den Vyand te bergen, en, des noods, boven dien, de masten en tuigadien neder te haalen: alles zo lange des nader of anders mogt worden bepaald. Van deezen maatregel bleeven uitgeſlooten de Booten en Vaartuigen, die zich, in den voorigen en zedert den tegenwoordigen Oorlog, bezig gehouden hadden met langs den oever, en op een geringen afſtand, in Zee te visſchen, waar op de Vyand het niet zo zeer, als op de Pinken, ſcheen gemunt te hebben (*).

Dee-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 76.

CXXXII. BOEK. 1803.

Hoe traaglyk daar aan gehoorzaamd te *Scheveningen*.

Deeze Visfchersbooten vermenigvuldigden van dag tot dag op de Zeedorpen. Het wegbergen en verfchuilen der Pinken ging hier rasfer en beter toe, dan elders. Te *Scheveningen* was dit zo gebrekkig, dat de Raad der Gemeente in den *Haage* zich zulks aantrok, en des klaagde by het Staatsbewind, met voordragt van den toeftand der zaake. De Raad der Gemeente ontving aanfchryving, om de noodige zorge te draagen, dat de Pinken, door en ten koste der Reeders en Eigenaaren, ter bepaalde plaatze, werden geborgen, en zulks binnen den tyd van zes dagen. Was dit niet gefchied, dan zou de Raad der Gemeente van '*s Haage* zulks, voor hunne rekening, doen. — Dit hadt eene kragtdaadige uitwerking (*).

Verzoek der *Katwykeren*.

Agterlyk betoonde zich daar in *Katwyk aan Zee*. De Municipaliteit droeg de bezwaaren voor, welke zich in het volvoeren van dien last opdeeden, en verzogt, te mogen volftaan met de Pinken, deels in de gewoone Schuitengaten, deels, zo veel mogelyk, op de Werven in het Dorp, op te trekken, met wegneeming van Masten, Roers en Tuigadie. — Hier by voegde zy een verzoek, dat, van 's Lands wege, in de kosten, daar op vallende, zou gedraagen wor-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 222. 256. en Nov. bl. 146.

worden. — Ook namen zy deeze gelegenheid waar, tot het vraagen eener somme Gelds om, geduurende den Winter, uit hoofde van het stilstaan der Visscherye, onder de verarmde *Katwyksche* Ingezetenen, te worden uitgedeeld. Welk laatste de Municipaliteit meende te ligter te kunnen geschieden; dewyl dit Jaar geene premien voor de versche Haringvaart door den Lande waren betaald geworden. — Het besluit des Staatsbewinds viel, om te volharden in het bepaalde by de aanschryving der Zeedorpen, en de Reeders te verpligten, om de Stuurlieden en verdere Zeelieden, door alle middelen, welke zy in hunne magt hadden, te dwingen, in de uitvoering de behulpzaame hand te leenen. De Zeedorpen, waar men in de volvoering nalaatig bleef, zouden beroofd worden van de vryheid, om met Booten, of andere kleine Vaartuigen, langs de Kust te mogen visschen. — In het draagen der kosten zou op den voorgestelden voet te *Katwyk*, van 's Landswege, niet worden getreeden. Dan werd, dien onverminderd, vrygelaaten aan de Belanghebbenden om, wanneer door hun aan 's Staatsbewinds besluit zou zyn voldaan, eene naauwkeurige opgave van de kosten in te zenden; op dat men kunnen nagaan, welk eene vergoe[illegible]

CXXXII. BOEK.

1803.

van

CXXXII. BOEK. van wegen den Lande, behoorde plaats te grypen (*).

1803. Voordragt der *Noordwykeren.*

Geene voortvaarenheid, om de Visschers-schuiten, volgens den gegeeven last, te bergen, betoonde het Gemeente-Bestuur der beide *Noordwyken.* De Raad der Marine hadt hetzelve een en andermaal tot volvoering aangemaand. Op eene laatst gedaane aanschryving, gaf het Gemeente-Bestuur te kennen, dat hetzelve door de Reeders van de aldaar liggende Schuiten onderrigt ontvangen hadt, dat die Vaartuigen eigendommen waren van *Pruissische* Burgers, en dat dezelve, zo ras weer en wind dienden, van strand zouden vertrekken. — De Zeeraad kreeg last om, ten aanziene deezer zaake, het noodig onderzoek te werk te stellen, en byzonder na te vorschen, of de bedoelde Pinken weezenlyk *Pruissische* eigendommen waren? en zo ja, wanneer, op hoedanig eene wyze, en onder wiens goedkeuring, dezelve zulks mogten geworden weezen? — De uitslag van dit onderzoek wagtte het Staatsbewind af. Middelerwyl werd de Raad van Marine aangeschreeven, om, zo verre mogt blyken, dat één of meer dier Schuiten, buiten voorkennis van het Gouvernement, aan Ingezetenen van eene onzydige Mogenheid waren overgedaan, dezelve het op

(*) *Notulen van het Staatsbewind,* 1803. Oct. bl. 256.

op strand haalen en bergen te gebieden en doen volbrengen (*). CXXXII. BOEK. 1803.

Het verzoek van een aantal Visschers Vrouwen, wier Mans door *Engelsche* Schepen waren genomen (†), en nog in *Engeland* gevangen gehouden werden, om in de gelegenheid gesteld te worden, van met een Cartel-schip hunne Egtgenooten eenige ververfching te doen toekomen, werd in overweeging gehouden; maar kreeg de Raad van Marine last, om den Commissaris Generaal APOSTOOL, zich te *Londen* bevindende, aan te schryven, om by de *Engelsche* Admiraliteit, of waar hy zulks dienstig zou oordeelen, de gepaste stappen te doen tot ontslag der Krygsgevangene Visschers, en inmiddels, ter verzagting van het lot dier ongelukkige Visscherlieden, de som van vyf honderd Guldens, voor rekening van den Lande, te mogen besteeden (*). Aandrang op het ontslag der gevangene Visschers.

Niet te vergeefsch was de aandrang op de loslaating der Visscherlieden te *Londen* geweest. De *Engelsche* Commandore SIDNEY SMITH gaf den Schoutbynagt KIKKERT in *Texel* bericht, van deszelfs Gouvernement last gekreegen te hebben, om de Visschers aan hunne Huisgezinnen weder Derzelver vrylaating.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 89.

(†) Zie hier boven bl. 248.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 61, 80, en Oct. bl. 81.

CXXXII. BOEK. — 1803. der te geeven. Dan teffens vroeg by de loslaating van den *Engelschen* Luitenant DILLON, vóór eenigen tyd, met een Sloep, onder Cartelvlag, te *Hellevoetsluis* binnen gevallen, en aldaar aangehouden. — By de Berichtgeeving hier van zondt de Raad der Marine een Brief van 's Lands Capitein WOLTERBEEK, die ter Reede van *Hellevoetsluis* het bevel voerde, een verslag behelzende van het voorgevallene, zedert het deezerzyds gedaan ontslag van dien Luitenant met deszelfs Manschappen en Vaartuig. — 's Lands Schoutbynagt KIKKERT ontving van het Staatsbewind last, om den *Engelschen* Scheepsvoogd, by dankzegging voor het terug zenden der Visscherlieden, te onderrigten wegens de juiste gesteldheid van het voorgevallene met den Luitenant DILLON, en hem onder het oog te brengen, dat dit oponthoud geenzins aan het *Bataafsche* Gouvernement moest worden toegeschreeven: daar hetzelve, tot diens ontslag, alles verrigt hadt, wat met mogelykheid kon geschieden. Hier by ging de toezegging, dat het Landsbestuur, op nieuw, by het *Fransch* Gouvernement, tot wedereisch van dien Luitenant, den noodigen aandrang zou laaten doen (*).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 189.

De reeds vroeg, naa den verklaarden Oorlog, aangevangene Kustontrustingen deeden 's Lands Recherche Vaartuig, op den *Abt* geplaatst, die post verlaaten, en zich, veiligheids halven, onder de Battery voor *Harlingen* begeeven. De Drost van het Eiland *Ameland* vermeldde het ſtroopen der *Engelſchen* op de reede van *Hollum* (*). — De Generaal DUMONCEAU deelde het Staatsbewind een verſlag mede, hem door den Generaal GAREAU gezonden, dat op den vier en twintigſten van Herfstmaand, 's voormiddags, drie *Engelſche* Oorlogſchepen, tegen over het Zeedorp *Petten*, op den afſtand van twee Kanonſchooten van de Kust, waren geankerd, en twee groote Sloepen, met omtrent honderd man, in Zee hadden gezet. Tot omtrent honderd en vyftig roeden het land genaderd, viel 'er een leevendig musketvuur voor tusſchen deeze *Engelſchen*, en de *Bataafſche* Jaagers, die zich, ter bewaaking der Kust, op die hoogte bevonden. Van geen dooden of gekwetſten gewaagt dit verſlag. De Schepen hadden, op het weder na boord vaaren der Sloepen, de Kust verlaaten, en waren voorts met den nagt uit het gezigt geraakt.

CXXXII. BOEK.
———
1803.

Kustontrustingen door de *Engelſchen*.

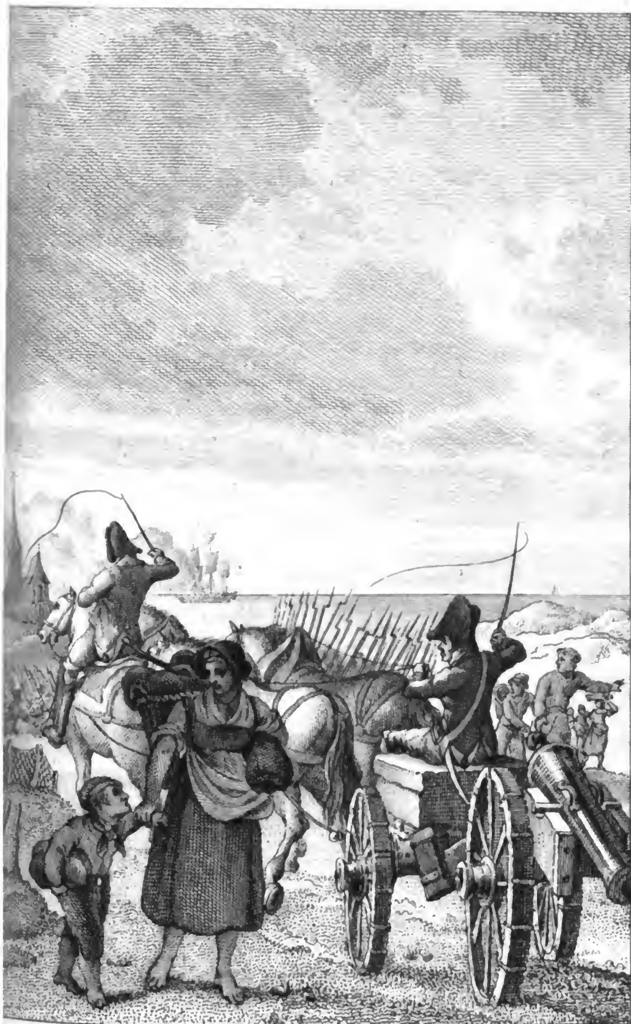
Wei-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 45.

CXXXII. BOEK. —— 1803.

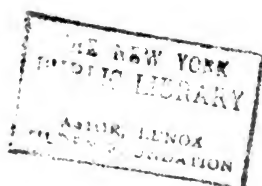
Wat des te *Zandvoort* voorviel.

Weinig dagen laater nam een *Engelsche* Sloep, tegen over de *Kleine Keet*, by de *Helder*, een Visschuit. Onophoudelyk kruisten de *Engelschen*, nu in meerderen, dan in minderen getale, nu met grooter, dan met kleinder Schepen van Oorlog, voor de *Hollandsche* Kust, zonder landingen te bestaan, en scheenen alleen ten doel te hebben de verdeedigingsposten te willen ontrusten, en de Kustbewooners vervaaren. Het aanmerkelykste voorval van dien aart greep den acht en twintigsten van Herfstmaand plaats. Een *Engelsch* Oorlogschip van vier en zeventig Stukken zeilde van *Wyk op Zee* na *Zandvoort*. Vier uitgezette Sloepen vergezelden 't zelve. Voor het laatstgemelde Dorp genaderd, deedt het Schip een schot met los kruid. Na het werpen van het anker, werd 'er nog eene Sloep van boord gelaaten en bemand. Duidelyk bleek het, dat 'er een vyandlyke aanslag op til was; daar de Sloepen na de Visschers Pinkjes, aan strand liggende, heen roeiden. Terwyl zo van het Schip als uit de Sloepen hevig geschooten werd. Geheel *Zandvoort* was met schrik en angst vervuld. Veele der Dorpelingen verlieten die Zeeplaats. Zo veel mogelyk borg elk wat hem dierbaarst was, en namen veelen de wyk na *Haarlem*. Het op dit Zeedorp in bezetting liggend Krygsvolk deedt wat ter afweeringe mogelyk was; doch kon den euvel-

R. Vinkeles del. et sculp.

HET BESCHIETEN VAN ZANDVOORD DOOR DE ENGELSCHEN.

euvelmoed niet beletten aan een verst afgelegen Visschers Pinkje, door de *Engelschen* gepleegd, die, naa alles, wat 'er van eenige waarde in was, 'er uitgehaald te hebben, het stroo uit de kooijen op het dek in brand staaken, waar door de mast, de giek, het zeil en de gaffel, touwwerk en een gedeelte van het dek, verbrandde. Gewis zou het geheele Vaartuig een prooi der vlammen geworden weezen, indien niet een moedig *Zandvoorder* Jongeling, MATTHYS MOLENAAR, zo ras de *Engelschen* de Pink verlaaten hadden, derwaards gegaan was, tot de armen toe in 't water treedende, terwyl de *Engelschen* op hem schooten, zonder te raaken. Hy beklom de brandende Pink, en slaagde in het brand blussen. — By deeze kustnadering brak uit het toenmaalig Kamp by *Kraantje-lek*, tusschen *Haarlem* en *Zandvoort*, terstond eenige Manschap op, terwyl de Generaal DUMONCEAU, met eenige Dragonders opgezeten, uit gemelde Stad kustwaards spoedde. — Dit voorval verschafte dien Generaal gelegenheid om gunstig te oordeelen over den goeden wil des Krygsvolks, 't geen zich, met zeer veel spoeds en yvers, kustwaards hadt begeeven (*). — Met dit wei-

CXXXII. BOEK.

1803.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 216. Gemelde MOLENAAR werd, van wegen het *Constitutioneel Gezelschap* te *Haarlem*, voormaals

CXXXII. BOEK. —— 1803. weinige kwam men op onze Kusten, ten deezen Jaare, vry, en waren de aanvallen der *Engelschen* niet te vergelyken by 't geen men op de *Fransche* Kust, tegen *Dieppe*, *Fecamp*, *Grenville* en elders bestaan hadt; bovenal om de vervoering van Platboomde en andere Oorlogs-vaartuigen te verhinderen.

Schipper Westerduin redt zyn genomen Schip. By het neemen van andere Vaartuigen, was ook in der *Engelschen* handen gevallen het *Scheveninger* Bomschip, gevoerd door Schipper Dirk Westerduin; dan het was hem gelukt de *Engelschen* te ontkomen. List hadt hier zich met stoutmoedigheid gepaard. Daar hy, door het van vooren over boord werpen, en onder den mik vast maaken, van vier manden, den voortgang zyns Vaartuigs zeer vertraagd hadt. Een Matroos was, nevens den Prysmeester van de *Engelschen*, op het Bomschip overgezet. Deeze man was, naar zyn zeggen, een *Americaan*, en hadt met den Schipper wel willen mede-

maals *Volksvergadering*, met een fraaije en op de gebeurtenis toepasselyk geschilderde Tabaksdoos beschonken. De uitdeeling geschiedde plegtig. A. Loosjes Pz. deedt de Aanspraak, en werden 'er Vaderlandsche Liedjes aangeheeven. Een stukje, dit behelzende, en waar uit wy eene en andere byzonderheid ontleenden, zag het licht, met een Motto uit Feith,

— *Zy schat verdiensten hoog in Neêrlands achtb're Grooten;*
Maar vindt ze in 't Visschers kleed, hoe needrig, ruim zo schoon.

dewerken, om den Prysmeester in het Vooronder te fluiten, en den koers na den Vaderlandfchen wal te zetten. De haven van *Vlisfingen* bereikte het Vaartuig. Aan 's Lands Brik, daar ter Reede, gaf Schipper WESTERDUIN Prysmeester en Matroos over. Laatstgemelde werd, door den Raad der Marine, ontflagen en op vrye voeten gefteld. Het Staatsbewind fchonk den Schipper, ten blyke van het byzonder genoegen over dit kloekmoedig gedrag, in het herneemen van zyn Vaartuig aan den dag gelegd, en tot aanmoediging ten betoon van dusdanige daaden, twintig Dukaaten (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Zo ook Schipper WEMMERUS.

De Stuurman PIETER WEMMERUS van een Visfcher Hoekerfchip, te *Vlaardingen* t'huis hoorende, werd desgelyks door de *Engelfchen* genomen. Het gelukte hem, met de zynen, het Schip uit de handen der *Engelfchen* te ontweldigen, en 'er mede in *Texel* binnen te loopen. Aangemoedigd, door de eerbelooning aan WESTERDUIN gefchonken, verzogt hy, uit aanmerking van het ftoutmoedig befluit door hem genomen, en met groot gevaar volvoerd, eene foortgelyke gifte als den anderen Zeeman was toegeftaan, en verder, dat aan hem de veroverde Sabels, tot een gedenkteken, mogten worden terug gegeeven. — De Raad

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 43 en Nov. bl. 94.

CXXXII. BOEK. 1803. Raad der Marine werd door het Staatsbewind gelast aan hem tien Dukaaten uit te tellen; als mede, om de Wapenen der Manschappen, met het herneemen van het Visch-hoekerschip, krygsgevangen gemaakt, bestaande in een Sabel en twee Pistoolen, behoorende aan den *Engelschen* Prysmeester, nevens twee Snaphaanen, twee Sabels en twee Pistoolen, toekomende aan het *Engelsch* Gouvernement, als zynde Krygswapenen, op welke geen terugeisch kon vallen, onder den Stuurman, Matroos en Jongen van dien Visch-hoeker, tot een gedenkteken, te doen verdeelen (*).

Een nieuw Ontwerp van Burgerwapening het Wetgeevend Lichaam aangeboden.

Veelmaalen hebben wy van de Burgerwapening in ons Land moeten spreeken. Thans kunnen wy niet nalaaten daar van te gewagen: dewyl het Staatsbewind, naa eerst de bedenkingen des Raads van Oorlog, en vervolgens die van alle Departementaale Bestuuren, gevorderd, en alle deeze stukken met die aandagt, welke een zo belangryk punt vorderde, overwoogen te hebben, thans aan het Wetgeevend Lichaam een Ontwerp van Burgerwapening aanboodt, zo zy oordeelden voor de *Bataafsche* Republiek in 't geheel geschikt, en door verschillende wyzigingen ook voor de byzondere Departementen. Hetzelve ging vergezeld met eene

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 93 en 166.

eene opgave der redenen tot de algemeene en byzondere ſchikkingen by het vervaardigen in agt genomen (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Schikkingen, tot het zou aangenomen zyn, gemaakt.

Wanneer de Oorlog op nieuw uitberſte, was dit Reglement nog niet aangenomen, of in werking gebragt, en ſtelde het Staatsbewind, op voordragt des Departements van Oorlog, vast, dat ieder daadlyk dienend Lid der Gewapende Burgermagt, ſchoon hy zyn zevenjaarigen dienst volbragt hadt, in deeze bedenkelyke tydsomſtandigheden, verpligt en gehouden zou weezen, welk een Rang hy ook mogt bekleeden, den Dienst waar te neemen, althans tot den eerſten van Louwmaand des volgenden Jaars, of zo veel korter als, door de invoering van een nieuw Reglement, of andere daar te ſtellene maatregelen, aan de thans beſtaande Gewapende Burgermagt eene andere richting zou worden gegeeven. Behoudens echter de vrylaating, om gegronde redenen van Ontſlag aan te voeren (†).

Wat deswegen voorviel.

Schoon op eene en andere plaats, als in den *Bosch*, te *Deventer* en te *Doesburg*, de Burgers zich bereidvaardig toonden, om, by het vertrek van Krygsvolk, Krygsdienſten verrigtten, en deswe-

(*) Dit breede ſtuk is voorhanden in de *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April *Bylage* bl. 8—28.
(†) *Ald.* Juny bl. 226 en 231.

CXXXII. BOEK. 1803.

wegen betaaling kreegen (*), ontmoette de gemelde bepaaling allerwegen geene bereidvaardige onderwerping, zommigen onttrokken zich daar aan. De Colonellen der Gewapende Burgermagten kreegen, op Besluit des Staatsbewinds, van den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, daaromtrent aanschryving, op deezen zin loopende, dat het Staatsbewind, zonder, voor als nog, te treeden in het gewigt der bygebragte bezwaaren, echter vermeende, dat dezelve misschien by zommige Leden der Gewapende Burgermagt, van dat gewigt zouden kunnen worden gekeurd, dat dezelve zich zouden kunnen veroorloven, om zich, eigenwillig, aan hunne verpligting, tot voldoening aan het onlangs genomen besluit, te onttrekken, waar uit niets zou te wagten zyn, dan verwarring en hoogst onaangenaame gevolgen; als mede, dat het neemen van gedeeltlyke, en op zommige Departementen alleen toepaslyke, maatregelen, tot niets anders strekken kon, dan om deeze belangryke zaak nog meer uit derzelver geheel te brengen, het Bewind overzulks van de bekende voorzigtigheid dier Officieren en aller Gewapende Burgeren Vaderlandsliefde en eerbied voor de Wetten en Orde, vertrouwde, dat zy deeze zo naby op

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 175. en Dec. bl. 70.

op handen zynde beslissing van het Wetgeevend Lichaam zouden afwagten, zonder eenige stappen tot eigenwillig ontslag van hunne verpligting te doen, of zich aan het besluit des Staatsbewinds te onttrekken (*).

CXXXII. BOEK. 1803.

Het ontbrak niet aan Gewapende Burgers, die zich daar volgens schikten. Dan te *Rotterdam* bragt men zwarigheden te berde, boven al wegens de vertraaging. Hier op gaf het Staatsbewind te verstaan, dat de menigvuldige en belangryke zaaken, welke, in de tegenwoordige tydsomstandigheden, zo met betrekking tot de Binnen- als Buitenlandsche belangen der Republiek, de onderwerpen der beraadslagingen van het Staatsbewind uitmaakten, het haare hadden bygedraagen, dat niet met dien spoed, welke 't zelve anders wel zou verlangen, een nieuw Reglement voor de Gewapende Burgermagt hadt kunnen worden ingevoerd. Dat het Staatsbewind, daarenboven, van het doorzigt der Officieren te *Rotterdam*, en wie gelyk deezen mogten denken, niet anders kon verwagten, dan dat zy zouden begrypen, de bezwaaren, welke zich voordeeden in het vastistellen van een Reglement, hetwelk de vereischten moest bezitten, van aan de onderscheidene en ver-

Bovenal te *Rotterdam* en *Middelburg*.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 201. en *Bylage* bl. 51.

CXXXII. BOEK. 1803. verschillende belangen der Departementen te beantwoorden, en zy alzo overtuigd zouden weezen, dat dit een en ander de oorzaaken waren, die de uitvoering deezer zaake vertraagden. Met byvoeging, dat het Staatsbewind van den yver en Vaderlandsliefde der *Rotterdamsche* Officieren en Gewapende Burgers vertrouwde, dat zy geen minder yvers voor 's Lands welzyn, tot behoud van de goede Orde en voorkoming van alle Verwarring, zouden aan den dag leggen, dan zulks door hunne Medeburgers te *Delft*, en de overige Steden in het voormaalig Departement *Delft*, welke zich de genomene maatregel hadden laaten welgevallen, was geschied. Het Staatsbewind koesterde op die gronden het vertrouwen, dat door die van *Rotterdam* geene verdere bedenkingen zouden worden gedraagen, om tot den eersten van Louwmaand des volgenden Jaars aan te blyven. — De Colonel M. DE MONCHY bewoog de Officieren, om te blyven dienen. In dien zelfden trant werden de bezwaaren uit *Middelburg* beantwoord (*).

Als mede te *Amsterdam*. Niet minder zwaarigheids ontmoette zulks te *Amsterdam*. Soortgelyke gronden werden aangevoerd, om de Gewapende Burgermagt daar, tot den gestelden

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 167 en Sept. bl. 102.

den tyd, in den ouden ſtand te houden, met volmagtverleening, om, indien onverhooptlyk geen genoegzaam getal Gewapende Burgermagt mogt overblyven, zodanige voorziening te doen, waar door de veiligheid en rust in die zeer volkryke Stad werd bewaard. — Vrugtloos waren de poogingen van Wethouderen, tot voldoening der Gewapende Burgermagt. Hier van werd het Staatsbewind verſtendigd. Dit ging vergezeld van een Brief des Colonels VAN BLOMBERG, bevel voerende over de Gewapende Burgermagt in het voormaalig Departement van den *Amſtel*, een verſlag behelzende van 't geen des gebeurd was: tevens de middelen opgeevende, waar door de Dienst nog eenigzins zou worden verzekerd. Deeze voorſtellen vonden ingang. Veelen der Officieren verkreegen hun ontſlag. Volmagt ontving gemelde Burger VAN BLOMBERG, om zo veele nieuwe verkiezingen van Officieren te laaten doen, dat 'er ten minſten by die Compagnien, by welke, ingevolge van het verleende ontſlag, in 't geheel geene Officieren waren, één Capitein en één Luitenant zou worden aangeſteld, en by Compagnien, waar by een Capitein en geen Luitenants zich bevonden, ten minſten één Luitenant; ook zouden de openvallende Onder-officiersplaatzen worden aangevuld. — De Wapenoefeningen zouden geſchieden op zo-

CXXXII. BOEK. 1803.

zodanig een voet en wyze, dat dezelve ten minften bezwaar, zo voor de Handeldryvende Ingezetenen als Ambagtsman, ftrekten. — Voorts werd ieder Gewapend Burger, die zyn zevenjaarigen dienst niet volbragt hadt, het verblyven in den dienst opgelegd, met vrylaating van zich, by verzoekfchrift, om ontflag te vervoegen by het Staatsbewind, Departement van Oorlog (*).

Draalen der goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams.

Het Reglement, waar over zo veel te doen viel, hadt de goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams nog niet bekomen. Het Staatsbewind, over de herhaalde teleurftellingen gevoelig aangedaan, vaardigde in Wintermaand eenen Brief af aan het Wetgeevend Lichaam, waar in het, zich beklaagd hebbende over het voorgevallene deswegen, deeze fterke taal voerde. „ Volkomen overtuigd van de volflaagene onmogelykheid, dat het Land langer de hoogloopende kosten draage, welke de tegenwoordige inrichting der Gewapende Burgermagt, van alle kanten, naa zich fleept, zouden wy vermeenen geheel en al aan onzen pligt te kort te doen, wanneer wy, in deezen tyd, in welken wy zo zeer den drang en druk der omftandigheden gevoelen, „ niet

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 73. en Sept. bl. 52 enz.

„ niet daadlyk alles te werk ſtelden, het- „ welk van ons afhangt, om den Staat „ van deszelfs enorme Uitgaven, zo veel „ mogelyk, te ontheffen."

CXXXII. BOEK. 1803.

„ Het is uit overweging daar van, dat „ wy, meer dan ooit, zyn verſterkt ge- „ worden in de overtuiging van de hoo- „ ge noodzaaklykheid, dat het thans be- „ ſtaande Reglement van Burgerwape- „ ning, met den laatſten van Winter- „ maand, ophoude."

Het Staatsbewind komt tot ſchikkingen.

Om alle verwarringen en botzingen voor te komen, hadt het Staatsbewind gemeend, de door het Wetgeevend Lichaam gemaakte zwaarigheden te laaten gelden. Te gereeder hadt het daar toe beſlooten: vermids de Leden der Vergaderinge zich niet gaarne verantwoordelyk zouden willen ſtellen van tegen de Staatsregeling aan, volgens welke eene Gewapende Burgermagt behoort aanweezig te zyn, de thans beſtaande te doen vervallen, zonder dat dezelve tevens door eene andere zou worden vervangen.

In het nu aangebodene Reglement hadt het Staatsbewind de Oproeping of Omſchryving der Burgeren op het Platteland, en het ſtuk raakende de Quotiſatie en Contributie, ten laste der gezamenlyke Bewoonderen, zynde dit de ſtruikelblokken, weggenomen. — De

goed-

CXXXII. BOEK. 1803. goedkeuring verwylde, naa dien ſtap, geen oogenblik (*).

Bepaaling van de Ontbinding. De ontbinding der tegenwoordig beſtaande Gewapende Burgermagt werd, op den laatſten dag des loopenden Jaars, bepaald. Dan zouden de Burgers bedankt worden voor de dienſten, door hun aan het Vaderland beweezen. Van 's Lands wege werd hun de Kleeding geſchonken; en op de Geweeren, en het afdoen der openbaare zaaken, verordeningen gemaakt (†).

Byzondere ſchikking ten opzigte van *Amſterdam*. De Raad der Stad *Amſterdam* ſchreef, eer die dag aanbrak, een Brief aan 't Staatsbewind, ſtrekkende om aan te toonen, hoe dezelve, op bygebragte gronden, van oordeel was, dat het niet raadzaam zou weezen, die Stad intusſchen, tot op het in werking brengen eener Gewapende Burgermagt, buiten eene Stedelyke Gewapende Burgery te laaten, 't geen echter, ingevolge van de Publikatie, zou moeten plaats grypen, als waar by alle verzamelingen van Gewapende Burgers, door de Wet niet gevolmagtigd, verboden waren. De Raad ſtelde by die bezwaaren zodanige byzondere maatregelen, de Stad *Amſterdam* be-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. 83. en *Bylage* bl. 23. *Not.* als boven, bl. 131. Men vindt het Reglement *Ald. Bylage* bl. 27.

(†) *Ald.* Dec. bl. 156.

betreffende, voor, als dezelve oordeelde dat inmiddels konden worden daargesteld. Een voordragt, belangryk genoeg om eene buitengewoone Vergadering van het Staatsbewind te beleggen, waar in bepaald werd, Wethouders van *Amsterdam* te volmagtigen, om de zich thans nog binnen die Stad bevindende Nationaale Gewapende Burgermagt, naa derzelver Ontbinding, ingevolge van 's Staatsbewinds besluit, daar te stellen, het zy geheel, het zy gedeeltlyk, en daarenboven alle andere zodanige Burgers, welke niet tot de Gewapende Burgermagt behoord hebbende, echter daar toe genegen zouden weezen, in Stedelyken Dienst over te neemen, en zulks, althans tot den eersten van naastkomende Bloeimaand, of zo veel korter als het bekend gemaakte Reglement te dier Stede in werking zou zyn gebragt. — De bevelvoerende Officier der Krygsmagt te *Amsterdam* werd aangeschreeven, om de alzo opgerigte Stedelyke Burgermagt als zodanig, ook met mededeeling van het Wagtwoord, te erkennen. Aan de in Stedelyken Eed genomene Officieren zouden Wethouders de noodige Acten doen afgeeven: en mogten de Wapenrustingen, thans nog by Nationaale Gewapende Burgers in gebruik, geduurende deeze tusschenvoorziening,

CXXXII. BOEK.

1803.

door

CXXXII. BOEK. 1803. door hun gebezigd worden; alle herſtellingen en daar aan noodige kosten zouden van Stads wege, en op Stads kosten, moeten geſchieden (*).

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 189.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD DRIE EN DERTIGSTE BOEK

INHOUD.

Zamenhang met het voorgaande Boek, Strenge Winter en algemeene voorzorg tegen Overstrooming. Nadere voorzorgen. Ongenoegen, wegens gezonden Krygsvolk na de Rivieren. Persoonen gelast, om zich na de gevaarlykste plaatzen te begeeven. Genomene voorzorg. De Bezending vertrekt en geeft bericht. Beraadslagingen op het Dyk- en Waterweezen. Eene Commissie van Superintendenten over het werk der Rivieren, der Zeehavens en Zeegaten. Een Reglement bepaald. Aanstelling van C. Brunings *en* F. W. Conrad. *Verdere schikkingen. Die van de Neder-Betuwe gerust gesteld. Groote schade door het Ys te Medemblik, als mede te Goedereede, en in de Honds Bosschen. Wegens het ophouden des aanvoers van benoodigde steenen tot de Dykwerken. Het verschil over de* CXXXIII. BOEK.

CXXXIII. BOEK.

verdeeling in Ringen en het Stemregt afgedaan. De zwaarigheden van Amsterdam en Haarlem niet geldig gekeurd. Bepaaling wegens de Heerlyke Regten. Rotterdam vordert te vergeefsch de aanstelling van eenen Hoofdofficier. Staat der Geldmiddelen. Algemeene begrooting. Allengskens hooger klimmende kosten te Lande. Dit hoorde men ook van den Raad der Marine. De Departementaale Bestuuren verzoeken vermeerdering van Inkomen. Nadere bepaalingen op het beheer der Nationaale Inkomsten in de Departementen. Schikking op de Departementaale behoeften. Eene tiende Verhooging bepaald. Een Beleen- Discompto- en Depositio-Bank niet daargesteld. Eene Heffing van twee ten honderd op de Bezittingen uitgeschreeven. Zwaarigheden, welke dezelve ontmoette en gebreklyke opbrengst. Voorgeslaagene middelen tot een beter opbrengst. Wegens de Eedvordering. Iets over de Plaatslyke Belastingen. Het geschil tusschen de Kooplieden en Fabrikeurs bleef onafgedaan. Wegens den Invoer van vreemde Goederen. Bepaalingen van Uitvoer tusschen ons en de Franschen, byzonder de Kaas betreffende. Kaas binnen door uitgevoerd. Nadere bepaalingen en voorvallen, den Uitvoer van Kaas betreffende, en andere Handel-belemmeringen. Schikkingen op den Levantschen Handel en Zeevaard. Bepaalingen op den Kaneel-handel. Schikkingen op den Thee-

han-

handel. Toestand der Groenlandsche en Straat-Davidsche Visschery. Wegens de Africaansche Visschery-Societeit. De Haringvangst staat stil. Tegemoetkoming der Reeders. Zorg voor de Haringvaart gedraagen. Zorg voor de andere Visscheryen. Wat 'er omtrent den Landbouw voorviel. GOCKINGA's *voorstel wegens den Lediggang. De Zeildoek-reederyen gehandhaafd. De Glasblaazeryen bevoorregt. Wegens de Oost-Indische Maatschappy. Over de Amptenaaren in Indie. Wegens de eischen der oude Deelhebberen in de O. I. Maatschappy. Publikatie, wegens de Vaart op de Oost-Indien. Vrystellingen, die Vaart betreffende. Onze Schepen komen aan de Kaap de Goede Hoop.* JANSSENS *bedryf aan de Kaap. Vergunningen aan* G. C. VAN HOGENDORP. *Wegens de Bezending na de West-Indien.* P. BERRANGER *tot Gouverneur van Suriname en de Berbice aangesteld. Aantekening van* SPOORS *daar tegen. Het gevolg hier van. Aanstelling van* BERRANGER. *Berichten wegens de overneeming der Volkplantingen van de Engelschen. Amptenaars voor de Volkplantingen benoemd. Sterfte onder het Krygsvolk in de West-Indien. Geldgebrek aldaar. Over de vrydommen der Leydsche Hoogeschoole. Betreffende andere Hoogeschoolen, en Franeker in 't byzonder. Het verzoek des geweezen Utrechtschen Hoogleeraars* W. L. BROWN *afgeslaagen. Geen buitenlands gepromoveerde in de Geneeskunde toegelaa-*

CXXXIII. BOEK. *laaten. Handelingen over het Geneeskundig toevoorzigt. Vrugtgevolgen daar van op Ameland. Voorzorgen tegen Besmetlyke Ziektens. Het verrigtte aan en de daarstelling van de Pharmacopæa Batava. Nieuwe Inrichting op het Schoolonderwys. Het Vyf en twintigjaarig Feest van de Huishoudelyke Maatschappy gevierd. Voorslagen van de Maatschappy Tot Nut van 't Algemeen. De voormaals Heerschende Kerk begunstigd. Schikking op het houden der Synodaale Vergaderingen. Verzoek van het Zendeling Genootschap.*

1803. Zamenhang met het voorgaande Boek.

Ontvouwde onze Geschiedenis, in het laatst voorgaande Boek, voornaamlyk 't gebeurde, het Algemeene Bestuur, en byzonder de betrekkingen van onzen Staat, ten opzigte van Buitenlandsche Mogenheden, betreffende, by het op nieuw uitbarsten des Krygs met *Groot-Brittanje*, thans moeten wy het oog wenden op het geen, meer onmiddelyk, het inwendige van 's Lands wedervaaren en verrigtingen, daar uit voortvloeijende, betreft.

Strenge Winter en algemeene voorzorg

De Winter, in Louwmaand fel toetastende (*), hadt het ys in de rivieren zo zwaar doen worden, dat de Raad der Binnenlandsche Zaaken, by het Staatsbe-

(*) Men zie den aanhoudenden laagen stand des Thermometers in de *Alg. Kunst- en Letterbode* voor January 1803.

bewind, een voorslag indiende, ten einde de volmagt te bekomen, om alle middelen van voorzieninge te werk te stellen, tot voorkoming der mogelyke onheilen, by het losbreeken van het Ys en het toevloeijen van Opperwater, als de nood gebiedend zou vorderen. Deeze werd aan denzelven verleend, met bygevoegde bepaling, dat de Departementaale Bestuuren des zouden onderrigt en tevens aangeschreeven worden, hoe het Staatsbewind verwagtte, dat dezelve, in deezen alle mogelyke medewerking zouden betoonen (*).

CXXXIII. BOEK. 1803. tegen Overstrooming.

Den dus, in 't algemeen, volmagtigde Raad van Binnenlandsche Zaaken, waren eenige bedenkingen voorgekomen, waar over dezelve nader het oogmerk des Staatsbewinds wenschte te verneemen, en deswegen met eenige Leden der Vergadering te spreeken. Zulks hadt ten gevolge, dat gemelde Bestuur volmagt kreeg om, in den zorglyken toestand, waar in zich, door het Ys en laag Water, en den invallenden Dooi, de Rivieren bevonden, door den te vreezenen toevoer en opkropping van Water, de noodige voorbereidende maatregelen te neemen, zo tot het vervaardigen van de minst schadelyke overlaaten, aftappingen en doorsteekingen, zonder nogthans daar van

Nadere voorzorgen.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 95.

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

van eenig daadlyk gebruik te maaken, dan in den hoogsten en daadlyken nood, en met alle omzigtigheid; op dat deeze maatregelen voor de Dyken geene noodlottige gevolgen naa zich mogten sleepen. — De Departementaale Besturen van *Holland*, *Gelderland* en *Utrecht* kreegen des de weete, en teffens kundschap, dat de schade, welke de Ingezetenen daar by zouden mogen lyden, in billykheid, van wegen den Lande, zoude worden vergoed. — Hadden deeze Departementaale Besturen, of een en ander derzelven, des eenige bedenkingen, zo werden zy verzogt die ten spoedigsten te verstaan te geeven, ten einde daar over te handelen (*).

Ongenoegen, wegens gezonden Krygsvolk na de Rivieren.

Noodig vond het Landsbestuur, by den dreigenden Ysgang, Krygsvolk na *Gornichem* te doen trekken, om bystand te kunnen verleenen, ingevalle eenigen tegenstand mogt geboden worden aan de bevelen, tot het doen van Doorgraavingen of Aftappingen, ter voorkoming van grootere onheilen (†). In verscheide Ampten des *Ryks van Nymegen* waren eenige Dragonders gezonden, om, zo ras de gesteldheid der Rivieren zulks mogt vereischen, tot Correspondentieposten gebruikt te worden. Onverwagt, als

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 146.
(†) *Ald.* bl. 179.

als niet te vooren aangekondigd, was deezer komst. Amptmannen, Richters en Dykgraaven aldaar berichten het Staatsbewind, dat hier uit natuurlyk verwarringen hadden moeten gebooren worden, door het geen zorg draagen voor de inlegering en onderhoud deezes Krygsvolks. Hier voor schreeven zy gezorgd te hebben; doch tevens, dat zy zich vleiden, dat, in 't vervolg, geene dergelyke ongeregeldheden binnen hun Departement zouden voorvallen. — Op deeze klagten besloot het Staatsbewind, den Klaageren te doen weeten, dat de onverwagte komst dier Dragonderen alleen hadt plaats gegreepen in een byzonder geval, waar in alle uitstel gevaarlyk kon worden, en dus eene voorloopige kennisgeeving niet wel mogelyk geweest was, wilde men van den in deezen genomen maatregel de gewenschte uitwerking niet missen. Teffens berichtende, dat 'er, voor het onderhoud van dusdanig onverwagt gezonden Krygsvolk, voortaan gezorgd was, buiten bezwaar van de Gemeentens, waar in zy zich mogten bevinden: als mede, dat dergelyke onverwagte bezendingen van Krygsvolk niet wel meer zouden kunnen plaats hebben (*).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 251.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Persoonen gelast, om zich na de gevaarlyke plaatzen te begeeven.

De aanhoudende Dooi dreigde, en ingekomene berichten verzekerden, dat het gevaar aangroeide. Ter voorkoming van de onheilen, aan welke een aanmerkelyk gedeelte van den Lande zou kunnen blootgesteld worden, bepaalde men, dat drie Leden der Vergadering, GOCKINGA, BESIER en BRANTSEN, met een daar toe benoemd Lid uit den Raad van Binnenlandsche Zaaken, in geval van nood, zich zouden begeeven na *Vreeswyk aan de Vaart*, of elders, waar zy zulks noodig zouden mogen oordeelen; ten einde aldaar voldingend te beslissen over de maatregelen, welke, ter waterontlasting, moesten genomen worden, die met 's Lands belangen in het algemeen meest overeenkwamen. Van de Zending, in deezen bepaald, kreegen de Departementaale Bestuuren van *Holland*, *Gelderland* en *Utrecht* de weete, met uitnoodiging, om een Gecommitteerden, uit derzelver midden, gereed te doen houden, om met zynen raad te kunnen dienen (*).

Genomene voorzorg.

De gevaarvolle toestand van één der Bandyken, in de *Over-Betuwe*, deedt onverwylde schikkingen beraamen, om, indien het gevreesde gebeurde, de noodige doorsnydingen te maaken in de verlengde *Geldersche Linie* van Verdeediging, en daar

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 250.

daar door het bovengedeelte van *Over-* en *Neder-Betuwe* van het ingeloopen water te ontlasten, en het verder noodige te verrigten. Teffens werd, ter beschikking des Departementaalen Bestuurs van *Gelderland*, acht duizend Guldens gesteld, om daar van, by onverhoopte doorbraak van Dyken, tot redding en onderhoud der noodlydenden, gebruik te kunnen maaken (*).

CXXXIII. BOEK. 1803.

De Bezending vertrekt en geeft bericht.

Welhaast bleek de genomene voorzorg der gemelde Commisfie noodig geweest te hebben. Dezelve begaf zich, vergezeld van den Burger LEEMANS, uit den Raad der Binnenlandsche Zaaken, en den Burger CAMBIER, door het Departementaal Bestuur van *Holland*, daar toe benoemd, na *Utrecht*. Daar ontwaarden deeze Afgevaardigden, van den Luitenant Colonel Directeur KRAYENHOFF, den zorglyken toestand der Rivieren, inzonderheid van de *Lek*. Het Departementaal Bestuur van *Utrecht* hadt reeds drie Leden tot dat werk benoemd, die zich op onderscheide plaatzen by die Rivier bevonden. Te *Vreeswyk aan de Vaart* gekomen, bevonden zy, dat het Ys in de Rivier, 't welk, daags te vooren, eenige beweeging hadt gemaakt, vast zat, en het water één en zeventig duim boven Klokslag stondt, schoon reeds

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 273.

CXXXIII. BOEK. 1803.

reeds een weinig gevallen. Tot *Schalkwyk* de Rivier opgaande, zagen zy dezelve wel op eenige plaatzen open; doch op anderen vast. Het water hadt aan den Kap van den Dyk eenige, maar geene groote, schade veroorzaakt. Voorts ontwaarden zy, dat het weinig afkomend water van boven zeker oorzaak was geweest, dat de Dyken van de *Lek* niet bezweeken waren, uit hoofde dat de *Ysfel* en de *Waal* met ysdammen bezet waren, en het grootste gedeelte van het water ontvangen moesten. Niet weinig aangenaam was het der Commisfie geweest, naa dien tyd te verneemen, dat de monden der Rivieren open waren, en het Ys vervolgens was losgeraakt, en, zonder aanmerklyke schade toe te brengen, afdreef. Afgevaardigden, uit het Departementaal Bestuur van *Gelderland*, te *Utrecht* gekomen, verzekerden zulks mede van het bovenste gedeelte der Rivieren. Het gevaar hieldt op, het water was aanmerkelyk gevallen, zo dat men de Dyklegers daadlyk opbrak.

Beraadflagingen over het Dyk- en Waterweezen.

Schoon de Commisfie alle voorzorgen in de beste orde gevonden hadt, kon zy, by het doen deezes gunstigen verflags, niet nalaaten de aandagt der Vergaderinge te vestigen op het gewigtig stuk der Rivieren. Het was van dien aart, dat, werd daar in, op de eene of andere wyze, niet kragtdaadig voorzien,

vroeg

vroeg of laat, een gedeelte der Republiek zou verflonden worden, 't geen nu nog mogelyk te voorkomen was, daar langer verwyl de middelen bezwaarlyker zou maaken, of geheel wegneemen. Deeze voordragt hadt ten gevolge, dat de Burgers GOCKINGA, BESIER en BRANTSEN verzogt werden de Vergadering met eene nadere toelichting te dienen (*).

CXXXIII. BOEK.

1803.

Eene Commisfie van Superintendentie over het werk der Rivieren enz. voorgeflaagen.

Verfcheide ftukken, tot die hoogstbelangryke zaak betrekkelyk, door deeze Burgers bygebragt, overwoogen zynde, viel het befluit, dat de Departementaale Beftuuren van *Holland*, *Utrecht* en *Overysfel* aangefchreeven en verzogt zouden worden, om één of meer Leden te benoemen; ten einde met een daar toe verkoozen Lid uit den Raad der Binnenlandfche Zaaken, onder het Voorzitterfchap van een der Leden van het Staatsbewind, uit te maaken eene *Commisfie van Superintendentie over het werk der Rivieren*, en om het Staatsbewind te dienen met derzelver raad, zo omtrent de hoofdgebreken van dezelve, en de middelen van verbetering in 't algemeen, als over byzondere, in dat vak, voorkomende zaaken: mitsgaders over de wyze van beheer en uitvoering. — Deeze Commisfie zou vergaderen in den *Haag*, in eene der vertrek-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 6.

CXXXIII. BOEK. 1803. trekken van het Staatsbewind. De Leden zouden, wegens de Reis- en Verteeringskosten, door de Departementaale Bestuuren en het Staatsbewind schadeloos gesteld worden, zonder genot van eenig Tractement.

Ten anderen zou men de Departementaale Bestuuren van *Holland*, *Zeeland*, *Friesland*, en *Stad en Lande van Groningen*, voorslaan, om één of twee Leden te benoemen, om met een daar toe aangesteld Lid uit den Raad der Marine, en onder het Voorzitterschap van een der Leden uit het Staatsbewind, te helpen uitmaaken eene *Commissie tot Superintendentie over het werk der Zeehavens en Zeegaten*, op denzelfden voet als boven gemeld.

Eindelyk ontvingen de Raaden van Marine en Binnenlandsche Zaaken aanschryving, om uit hunlieder midden een Lid te benoemen, om de meergenoemde Commissie uit te maaken (*).

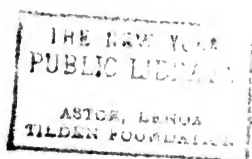
De dag der Zamenkomste werd op den negenden van Bloeimaand bepaald. Het Departementaal Bestuur van *Brabant* diende zyne bezwaaren in, wegens den voorbygang van dat Bestuur in deeze belangryke zaak, verzoekende mede tot die Commissie, en daar uit voortvloeijende handelingen, te mogen worden

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 85.

C. BRUNINGS.

Vinkeles fecit.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

den uitgenoodigd. Zulks geſchiedde (*).

Een Reglement bepaald.

VAN HOOGSTRAATEN en BESIER, Leden des Staatsbewinds, dienden de ingekomene ſtukken, met hunne aanmerkingen, in. Hier uit werd een Reglement gebooren voor de Commisſie van Superintendentie over de Rivieren; en een voor de Commisſie van Oppertoevoorzigt over de Zeehavens en Zeegaten. De Departementaale Beſtuuren, zo van *Holland* als *Gelderland*, leverden eenige bezwaaren op het vastgeſtelde in, zonder dat zulks verandering baarde (†).

Aanſtelling van C. BRUININGS en F. W. CONRAD.

De Commisſie tot Superintendentie over het werk der Rivieren, als mede over de Zeehavens en Zeegaten, benoemden tot Directeur Generaal van beide den in die vakken door bedreevenen, en, door eene lange ondervinding, kundigen Burger CHRISTIAAN BRUNINGS, op eene Jaarwedde van Vier duizend Guldens, en een Daggeld van tien Guldens, wanneer hy, ingevolge een beſluit van een der Commisſien van Oppertoevoorzigt, of ingevolge van zyn Lastbrief, buiten zyne woonplaats zich moest onthouden. Hy lag, als Directeur der Nationaale Rivier- en Zeewerken der *Ba-*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 150. Mey bl. 65.

(†) *Ald.* Aug. bl. 124. Deeze Reglementen zyn voorhanden in de *Notulen van het Staatsbewind*, Sept. bl. 31—41. Oct. bl. 3 en 5.

CXXXIII. BOEK. — 1803. *Bataaffche* Republiek, den eed af by het Staatsbewind. Hem werd eerlang, op zyn voorftel, verleend een vasten Klerk op een Jaargeld van acht honderd Guldens; en verkreeg hy tot zyne hulpe den bekwaamen Infpecteur der Nationaale Werken in *Hollands Noorder-kwartier*, F. W. CONRAD, zonder vermeerdering van diens Jaarwedde (*).

Verdere fchikkingen. Voorts diende de Commisfie een Plan in van de Scheidpaalen en verdeeling der Werkzaamheden, met eene Inftructie, zo voor de twee Infpecteurs der Rivieren, als voor de vier Havens en Zeegaten. Ieder zouden zy eene Jaarwedde trekken van tweeduizend vyf honderd Guldens, met toelaage van zeven Guldens Daggeld, ingevalle zy, op byzonderen last, zich verder dan twee uuren gaans van de plaats hunner wooninge moesten verwyderen, en 'savonds in dezelve te rug keeren; moesten zy verder gaan en overnagten, dan werd hun een Daggeld van tien Guldens toegelegd (†). — Te omftandiger hebben wy van deeze maatregelen gewaagd: dewyl het tot eere ftrekt van het toenmaalig Landbeftuur, dat hetzelve, in deeze voor den Lande fteeds ernftiger gewordene zaake, zo veel voorzienings namen, en daadlyk daarftelden.

Hoe

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 54—56. 85 en 209.
(†) *Ald.* bl. 100. 144. 221.

waren het Staatsbewind aan, om, by wyze van voorſchot, eene ſom van *f* 28,000 te mogen ontvangen, tot het leggen van een Rys- of Steenenhoofd, ter noodige beſcherming van de Zeeweering, op een voorgeſtelden voet van wedergave. Het beſluit viel, de ſtukken, daar toe behoorende, in handen van het Departementaal Beſtuur van *Holland* te ſtellen; ten einde, by de wederzending, het Landsbeſtuur met deszelfs raad te dienen, zo wegens de nu gevraagde Geldſomme als van alle andere Gelden, zints den Jaare MDCCXCIII, aan de *Honds Bosſchen* verſtrekt (*).

CXXXIII. BOEK. 1803.

De ſtranden, aan de Noordlyke Kusten des Departements van *Holland*, hadden den toevoer van *Doornikſche* en andere Steenen noodig, tot verzekering der Hoofden daar aangelegd. De hier toe beſtemde en gekogte voorraad, welke inzonderheid moest dienen aan de hoogstnoodige Zeeweeringen van de *Helder* en *Texel*, daagde niet op: dewyl de Schepen, gehuurd om dezelve in te laaden en over te voeren, door Bedienden van de *Franſche* Republiek, in *Brabant* aangehouden of geprest wierden tot andere einden. Waar van het gevolg was, dat eenige, de laading inhebbende, dezelve weder moesten losſen, en anderen, zonder

Wegens het ophouden des aanvoers van de benoodigde Steenen.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 125. en Juny bl. 115.

CXXXIII. BOEK. 1803. der eenige laading, op het verneemen deezer maare, om zich dier presfinge te onttrekken, herwaards de vlugt hadden genomen; waar door de toevoer dier zo noodige vereischte behoefte, was gestremd geworden. Het Gedeputeerd Bestuur van *Holland*, zulks het Staatsbewind vermeldende, verzogt, dat hetzelve, met dien ernst en spoed, welke aan het belang der zaake en der behoudenisse van de voornaamste en kostbaarste Zeeweeringen der Republiek geëvenredigd was, ter plaatze waar, en op die wyze, welke de meeste uitwerking zou baaren, de noodige voordragt geliefde te doen, dat de Schepen, die tot inlaading en overvoering dier Steenen, in *Brabant* werden gebruikt, van alle presfing en belemmering mogten bevryd blyven, en derzelver Schippers verzekerd, van voortaan daar aan niet onderworpen te zullen zyn. — De Secretaris van Staat in het Departement van Buitenlandsche Zaaken, kreeg last, by het *Fransche* Gouvernement, ten dien einde, de dringendste vertoogen te doen (*).

Het verschil over de Verdeeling in De verdeeling des Lands in Ringen, met de bepaalingen op het Stemregt, waar van wy, ten laatst verstreeken Jaare, gewaagden (†), hadt de volle goedkeuring

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 71.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 711 enz.

Ringen en het Stemregt afgedaan.

ring des Wetgeevenden Lichaams niet weggedraagen. Het Staatsbewind schreef een scherpen Brief, wegens den grond der weigeringe. 't Zelve meende in de bewuste zaak gelyk te hebben, „Dan," dus luidde, onder andere, het schryven aan het Wetgeevend Lichaam, „ wy „ vermeenen, in deezen, ons eigen zelfs „ te moeten verzaaken: ten einde niet „ voort te treeden in een twistperk, „ waar van zulke ruime deuren geopend „ zyn, zo door de handelwyze omtrent, „ als door de beoordeeling zelve van on- „ ze voordragt, en dat zyn wy te meer „ verpligt, om zelfs de verdenking te „ vermyden, als of wy van deeze ge- „ legenheid zogten gebruik te maaken, „ om het in werking brengen van een „ der voornaamste gedeelten van de „ Staatsregeling uit te stellen, met oog- „ merk van de, voor ons, altoos onaan- „ genaame benoemingen in het Wetgee- „ vend Lichaam, en de Departementaale „ Bestuuren, te blyven exerceeren. Wy „ kunnen ons ook des te meer weerhou- „ den van de wederlegging der redenen „ van weigering, om dat wy meer ge- „ hegt zyn aan onze heilzaame *bedoelin-* „ *gen*, dan aan de voorgestelde *midde-* „ *len*, om dezelve te bereiken, en ver- „ mids wy het voornaame einde, dat wy „ ons hebben voorgesteld, door deeze „ veranderde voordragt geenzins zullen „ missen, in de verwisseling der midde-

T 2 „ len,

CXXXIII. BOEK. 1803.

„ len, waar door alle UL. zwaarigheden „ tevens vermyd zyn."

Ten aanziene van het dus veranderd nu voorgestelde Stuk, was het Staatsbewind van oordeel, dat, om het verbeteren der gebreken, welke door de ondervinding, mogelyk in de vast te stellene Wet zouden ontdekt worden, van geene onzekerheid te doen afhangen, dit Reglement alleen voor den tyd van drie Jaaren behoorde vastgesteld te worden (*).

De zwaarigheid van *Amsterdam* niet geldig gekeurd.

Volle goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams volgde thans. Eene Publikatie, daar toe strekkende, werd afgekondigd en rondgezonden. Het Intermediair Bestuur der Stad *Amsterdam*, doorzag de moeilykheid, zo niet de onmogelykheid, om dezelve, zo als zy lag, by hunne uitgebreide volkryke Gemeente, in werking te brengen. Het stuk in handen gegeeven van eene Commissie, welke, binnen die Stad, steeds met allen yver werkzaam was geweest met het oproepen en regelen der Grondvergaderingen, was uit het des gedaan verslag de moeilykheid der uitvoering nader gebleeken. Het kort op handen zynde tydstip hunner ontbindinge, liet hun niet toe in deeze zaak verder werkzaam te zyn. — Het Staatsbewind gaf hier op te kennen, geene verandering in

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 82. en *Bylage* bl. 22.

in de Publikatie te kunnen maaken. — De Raad van *Amsterdam*, het stuk nader overwoogen hebbende, was ten vollen overtuigd geworden, dat, wat 'er ook zyn mogt van de mogelykheid, om, in andere Steden en Plaatzen, aan die Publikatie te voldoen, hunne Stad eene zeer weezenlyke uitzondering maakte, en de uitvoering aldaar ondoenlyk moest worden gerekend, en zelfs als gevaarlyk beschouwd. — Het Staatsbewind volhardde by het veorheen beslootene (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Het Gemeente-Bestuur van *Haarlem* maakte zwaarigheid, om, op den eersten van Grasmaand, in gereedheid te zyn tot het in werking brengen der gevorderde Benoeming van Kiezers. Was een bezwaar van meer aanbelangs niet volwigtig geoordeeld, om, ten aanziene van *Amsterdam*, eenige verandering te maaken, *Haarlem* ontving een antwoord, de volharding by het vastgestelde behelzende (†). Noch ook die van *Haarlem*.

De Raad van Binnenlandsche Zaaken droeg het Staatsbewind, in 't breede, zyne gedagten voor, over de Herstelling van zommige Heerlyke Regten, de voortduurende Afschaffing van andere, de Schadeloosstelling voor het gemis der laatsten, en de Afkoopbaarheid van alle die Reg- Bepaaling wegens de Heerlyke Regten.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 191. en *Bylage* bl. 21. Maart bl. 86 en 196.
(†) *Ald.* Maart bl. 196.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Regten. De Departementaale Besturen werden des aangeschreeven door het Staatsbewind, zonder hier door eenig verlet te willen toebrengen aan al hetgeen de Departementaale Besturen noodig oordeelden te moeten besluiten tot de volkomene Organisatie der Gemeente-Besturen, Regtbanken, en andere Collegien; nogthans onder voorwaarde, dat 'er geene Instellingen werden gemaakt, waar door de Heerlyke Regten, als zodanig, hersteld, of de zaak buiten haar geheel gebragt wierd. Hier op volgde eerlang een voordragt aan het Wetgeevend Lichaam, om op te schorten en te verbieden alle Procedures, op grond en tot handhaaving van voormaalige Heerlyke Regten ondernomen (*).

Rotterdam vordert te vergeefsch de aanstelling van een Hoofdofficier.

Het Vde Artykel der Staatsregeling, de Algemeene Beginzelen en Bepaalingen behelzende, hieldt in: „ Ieder Ingezeten wordt gehandhaafd by de „ vreedzaame bezitting van het genot „ zyner Eigendommen. Niemand kan „ van eenig gedeelte van 't zelve ontzet „ worden, dan wanneer het Algemeen „ Welzyn zulks vordert, en, in zoda- „ nig een geval, niet anders, dan tegen „ eene billyke schavergoeding." Op dit Artykel beriep zich de Raad der Stad *Rotterdam* by het Staatsbewind, en

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 17. Aug. bl. 8. Dec. bl. 1.

en verzogt, gehandhaafd te worden by het vreedzaam bezit en genot haarer Eigendommen, en dat, diensvolgens, 't zelve aan het Departementaal Bestuur van *Holland* geliefde te verklaaren, dat het Artykel van het Departementaal Bestuur van *Holland*, de algemeene bepaalingen inhoudende, omtrent het aanstellen van Hoofd-officieren en Bailluwen, van geene toepasfing was, of zyn kon, ten aanziene van *Rotterdam*, en dat derhalven aan den Raad dier Stad het benoemen en aanstellen van den Hoofdofficier en den Bailluw van *Schieland*, vry en onverlet moest worden gelaaten. — Het antwoord luidde, dat het Staatsbewind in dit verzoek niet kon treeden (*).

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

Staat der Geldmiddelen. Algemeene Begrooting.

Het altoos moeilyk stuk van 's Lands Finantien hieldt het Staatsbewind onledig vóór het uitbarsten des nieuwen Krygs, en beliep, behalven de by Memorie daar op gebragte, en niet uitgedrukte Geldsommen, de begrooting *f* 53,473,020 - 11 - 13 (†). — De Oorlog maakte, dat de post op die Begrooting voor buitengewoone en onvoorziene Uitgaven toegestaan, achttien duizend Gul-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 218.

(†) Men vindt dit in alle byzonderheden in de *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 95—153.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Guldens bedraagende, in geene aanmerking kwam, om de betaaling van het reeds in Zomermaand verschuldigde te voldoen. De Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, agtte het overboodig, de Vergadering te doen opmerken, dat, by geene mogelykheid, eene eenigzins zekere berekening kon worden gemaakt, van het meerdere, 't geen, ten deezen Jaare, in dit vak, zou vereischt worden: daar zulks alleen zou afhangen van de omstandigheden, waar in de Republiek zich zou bevinden. Hy stelde, uit deezen hoofde, voor, om ten spoedigsten, 200,000 Guldens, ten deezen einde, in te willigen (*).

Allengs hooger klimmende eischen van Oorlogskosten hier te Lande.

Dit mogt hoog klinken, het was van geen aanbelang by de, in Oogstmaand, noodzaaklyk geoordeelde vermeerdering, welke te zamen bedroeg *f* 2,815,000 (†). Hoogst bezwaarlyk werd het, op gedaane aanvraage, ter Thesaurie met Geld gereed te weezen. By zodanig een verschynzel betuigde de Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, niet te kunnen ontkennen de by hem ontstaane angstvalligheid, over den zorglyken toestand van 's Lands Finantien, en de verre uitziende gevolgen, welke, in zyn Departement, uit gebrek aan betaaling,

zou

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 200.

(†) *Ald.* Aug. bl. 23 en 52.

zouden gebooren worden. Dat, zo 'er immer een tydstip was, waar in de vrye beschikking over de noodige Fondsen by het Departement van Oorlog noodig ware, 't zeker het tydstip was, 't geen wy thans beleefden (*). — Aan zyne duure verpligting betuigde hy te kort te zullen doen, wanneer hy het Staatsbewind onkundig liet van de verlegenheid, waar in hy zich, op die oogenblikken, bevondt: terwyl hy de Vergadering, op het allerplegtigst, kon verzekeren, dat alle zyne aanvraagen om de noodige Fondsen, zich tot het onontbeerelyk noodwendige hadden bepaald. Hy zag zich onvermydelyk verpligt, om zichzelven onverantwoordelyk te stellen voor alle zodanige facieuse gevolgen, welke noodwendig uit het niet inwilligen van de door hem gevraagde en, tot richtige verzekering van 's Lands dienst, onmisbaare Fondsen moesten ontstaan, en op het allerdringendst te verzoeken, dat het Staatsbewind, in deezen, zodanige verzekeringen geliefde te doen, als dezelve oordeelde te behooren (†). — Treeden wy terugge tot hetgeen wy, in ons voorgaande Boek, van de aanstalte ten Oorloge vermeld hebben, dan zal ons dusdanig een voordragt, op het einde

CXXXIII. BOEK.

1803.

(*) Het was op den 16 van Wintermaand.

(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 106.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Deeze hoorde men ook van den Raad der Marine.

de des Jaars, volstrekt niet bevreemden.

Op de betaaling der Oude Schulden, en ook van de Admiraliteit, was vroeg in dit Jaar schikking gemaakt (*). Dan de Raad van Marine vondt zich, in Hooimaand, genoodzaakt onder de aandagt des Staatsbewinds te brengen, dat de toegestaane Somme op de algemeene Begrooting der Staatsbehoeften over deezen loopenden Jaare, voor 's Lands Zeemagt, door de verandering van tyden, en het in dienst stellen van Schepen en Vaartuigen van Oorlog, reeds in het beloop van deezen Jaare geschied, of nog te doen, volstrekt ontoereikende zouden weezen, om deeze buitengewoone kosten goed te maaken, op welke, by die Begrooting, niet hadt kunnen gerekend worden. Dezelve verzogt om de noodige voorziening (†). — Aanwyzingen bleeven niet agter. Doch de daar by vermelde Somme, voor den dienst van de Jaaren MDCCCII en MDCCCIII, van driemaal honderd duizend Guldens konden op verre na niet toereikend zyn. Dringend waren de behoeften. De Leveraars van Hennip weigerden volstrekt meer te verschaffen, vóór de betaaling der reeds vervallene rekeningen. Het wa-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 222. 147. en Mey bl. 14 en 78.
(†) *Ald.* July bl. 127.

waren deeze alleen niet, maar ook de Leveraars van andere Scheeps-bouwſtoffen. Onder deezen bevonden zich, die meer dan twee Tonnen Gouds, wegens Houtwaaren, tot den buitengewoonen aanbouw noodig, te vorderen hadden, en dagelyks, met het hoogſte regt, op betaaling aandrongen. — De Finantie kreeg aanſchryven van wegen het Staatsbewind, om, zo ſpoedig en zo veel mogelyk, aan het verlangen van den Raad der Marine te voldoen, en deszelfs Kas met de hoogstbenoodigde Gelden te ſtyven (*).

CXXXIII. BOEK. 1803.

Van alle zyden kwamen meer dan gewoone eiſchen, die, ſchoon veele op zichzelven niet groot, te zamen genomen eene drukkende Som voor eene uitgeputte Landskas uitmaakten (†). Eenige werden van de hand geweezen, andere ontmoeteden eene gunſtiger bejegening. Wy kunnen ons tot de opgave niet inlaaten. Van eenen anderen en meer algemeenen aart zyn de Departementaale vorderingen om vermeerdering van Geld. Het Departement van *Brabant* ging hier in voor, *Gelderland* volgde; *Utrecht* liet zich op dien

De Departementaale Beſtuuren verzoeken vermeerdering van Inkomen.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 2 en 256.

(†) Ten deezen Jaare zag het licht een zeer opmerkenswaardig Werkje van Dr. W. M. Keuchenius, *over de Inkomſten en Uitgaven der Bataafſche Republiek*. Te *Amſterdam*, by W. Holtrop.

CXXXIII. BOEK. 1803. dien toon hooren, als mede *Stad en Lande van Groningen.* De Leden van het Departementaal Bestuur van *Holland* verzogten, daar 't zelve bykans een geheel Jaar door zou moeten vergaderen, eene aanzienlyke verhooging. Meer en min bepaalde inwilligingen, of ruimer, en soms volkomene volgden (*).

Nadere bepaalingen op het beheer der Nat. Inkomsten in de Departementen.

Nadere beschikkingen vondt men noodig, op het bepaalde, ten voorleden Jaare, wegens het beheer der Nationaale Middelen en Inkomsten in de onderscheidene Departementen, gemaakt (†). Thans verklaarde het Staatsbewind, dat, ofschoon de Staatsregeling de Nationaale Geldmiddelen van de Finantien van het Departement uitdruklyk afzonderende, het Bestuur over de Nationaale Geldmiddelen aan het Staatsbewind en over de Finantie van elk Departement, aan het Departementaal Bestuur toekende, het Staatsbewind nogthans bevoegd was, de Departementaale Bestuuren, by volmagtiging, tot een gedeelte des Beheers over de Nationaale Geldmiddelen, in de Departementen, in staat te stellen; en dat, offschoon de Departements Reglementen, als waar in slechts een gedeelte des Volks afzonderlyken last geeft, het ver-

(*) *Notulen van het Staatsbewind,* 1803. Maart bl. 3. Juny bl. 47. 235. Sept. bl. 179. Oct. bl. 32.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 272.

vermogen niet hadden, om de volmagtiging tot zodanig een Beheer als onherroepelyk en onveranderlyk te vorderen, en het Nationaal Gezag aan banden te leggen, nogthans gemelde Reglementen, aan de onderscheidene Besturen aanbevolen, om (daar toe gevolmagtigd) het toevoorzigt over de Nationaale Gelden op zich te neemen, en uit te oefenen. Wel waren, by het Besluit des voorleden Jaars, verscheide bepaalingen deswegen gemaakt: doch het een en ander Departementaal Bestuur verlangde daar toe een meer uitdruklyke magtverleening: en hadt de ondervinding, by de werking van het toen genomen Besluit, geleerd, dat hetzelve of niet genoegzaam begreepen was, of wel, uit hoofde van bykomende omstandigheden, nadere en andere bepaalingen vereischte. Hier uit werd eene andere inrichting gebooren, gevolgd van nadere bepaalingen (*).

Schikking op de Departementaale Behoeften.

Tot nog was niet voldaan aan den eisch der Staatsregeling het LVIII Artykel, tot het maaken van de vereischte bepaalingen, om aan elk der Departementaale Besturen een genoegzazm aandeel in de Belastingen aan te wyzen, ter bestryding van derzelver Huishoudelyke Behoeften. Algemeene vaststellingen

(*) Geheel is deeze voorhanden in de *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 129. 236. Oct. bl. 36.

CXXXIII. BOEK. gen gingen thans vergezeld van die voor de byzondere Departementen (*).

1803. Een tiende verhooging bepaald. Onder de middelen om gereede Penningen te bekomen, werd bepaald, dat, in alle Departementen, verscheide Middelen met een Tiende Verhooging zouden worden bezwaard. Deeze waren gewyzigd naar de gesteldheid der Gewesten (†).

Een *Beleen-Discompto-* en *Deposito-Bank* niet daargesteld. Met veel ophefs van heilzaame gevolgen en voordeelen, stelde het Staatsbewind, ten verstreeken Jaare, aan het Wetgeevend Lichaam voor het oprichten eener *Algemeene Bataafsche Beleen- Discompto- en Deposito-Bank* (§). De veranderde omstandigheden van den Lande, door den hervatten Kryg, maakten, buiten andere bedenkingen, het oprichten ongeraaden, weshalven het Wetgeevend Lichaam des zwaarigheid maakte (**).

Eene Heffing van Twee ten Honderd op de Bezittingen uitgeschreeven. Wanneer het Staatsbewind, met goedkeuring van het Wetgeevend Lichaam, tot het afwenden en verzagten der onheilen, welke de tegenwoordige staat van zaaken in *Europa* voor de *Bataafsche* Republiek, niet zou nalaaten te veroorzaaken, besloot, om, voor deezen Jaa-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. bl. 196. en Dec. bl. 143.

(†) *Ald.* April bl. 144. *Byl.* 1. 22. Mey bl. 5. 122. 138. 170. 206. *Byl.* bl. 4.

(§) Zie onze *Vad. Hist.* XLIV. D. bl. 319.

(**) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 16.

Jaare, eene Heffing te doen van Twee ten Honderd van de Bezittingen der Ingezetenen als *Don Gratuit*, stelde het Staatsbewind vast, dat door 't zelve een Beleenbank zou worden opgericht, hoedanige onlangs in *Amsterdam* bestaan had; nogthans, met zodanige wyzigingen, als men tot verbetering noodig zou vinden (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Hoe breed de Instructie op deeze laatstgemelde Heffing ware (†), ontmoette de uitvoering een aantal zwaarigheden. De Commissarissen, te *Utrecht* benoemd, weigerden, op grond derzelve, den Eed in die hoedanigheid af te leggen (§). Elders vondt en openbaarde men andere zwaarigheden. Geen onderzoek was by deeze Heffing bepaald, en alleen de Eed gevorderd. Men vertrouwde op de *Moraliteit der Natie*, welke zich, boven andere, door haaren eerbied voor den Eed, hadt onderscheiden. Het Staatsbewind schreef aan 't Wetgeevend Lichaam, hoe 't zelve met dit Lid des Landbeheers gedagt hadt te mogen vertrouwen, dat de Opbrengst evenredig aan het bekend en erkend vermogen der Ingezetenen zou zyn geweest. Met hetzelve rekende men het belangryk, ten min-

Zwaarigheden, welke dezelve ontmoette, en gebrekkige opbrengst.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 35 en *Byl.* bl. 1

(†) *Ald.* Aug. bl. 93.

(§) *Ald.* Sept. bl. 151.

CXXXIII. BOEK. 1803. minsten des eene proëve te neemen: vóór het besluiten tot andere en gestrenger maatregelen. — „Het is," schryft het Staatsbewind, in deezen Brieve aan het Wetgeevend Lichaam gericht, „met „ de onaangenaamste gewaarwordingen, „ dat wy Ul. de bewyzen aan de hand „ geeven, dat het Fournissement, in „ verscheidene Districten, ja zelfs in „ geheele Departementen, voor den Eersten Termyn, zo gering geweest is; „ dat, daar tegen, nog vóór de opbrengst van den tweeden Termyn der „ Belasting, moet worden gezorgd."

Het stuk, nader bloot liggende, vervolgt het Staatbewind: „'Er zyn, wel „ is waar, Districten, 'er zyn zelfs geheele Departementen, zo als *Friesland*, waar over wy reden hebben „ van tamelyk voldaan te zyn wegens de „ gedaane Fournissementen, 'er zyn zelfs „ enkele Plaatzen, waar deeze hebben „ overtroffen hetgeen in de Achtjaarige „ Heffing op de Bezittingen, zo wel in „ dit, als in het voorig Jaar, was betaald. Daar zyn nog geheele streeken, van welke nog geen of geen „ finaal bericht is ingekomen, en over „ welker Fournissement dus ook niets, „ met eenige zekerheid, kan worden „ bepaald; en daar onder behooren speciaal *Zeeland*, alle de groote *Hollandsche* Steden; de Stad *Utrecht*; „ maar 'er zyn ook andere Districten „ en

„ en Departementen, van welke de in- CXXXIII.
„ gekomene berichten het meest ongun- BOEK.
„ ſtig Tafereel opleveren."

„ De Comparative Bylagen, welke wy 1803.
„ hier nevens overleggen, zullen Ul.
„ doen zien, hoe ſlegt het, in geheel
„ *Overysſel* en *Brabant*, in zommige
„ plaatzen van *Gelderland* en *Utrecht*,
„ maar bovenal in het geheele Depar-
„ tement van *Stad en Lande van Gro-*
„ *ningen*, is gegaan."

„ Moeilyk valt het, de waare rede van
„ zulk eene ſlegte Betaaling met zeker-
„ heid te bepaalen. De last van elkan-
„ der opvolgende Heffingen is ondraag-
„ lyk; het droevige der vooruitzigten,
„ voor een volgend Jaar, kan zelfs den
„ minst doorzienden niet ontſnappen; de
„ prys van alle Binnenlandſche, en van
„ verſcheidene Buitenlandſche Fondſen,
„ heeft eene vry aanzienlyke verminde-
„ ring ondergaan; de Commercie heeft
„ groote verliezen geleden, en dit al-
„ les werkt zamen, om een ieder naauw
„ te doen rekenen, en den Opbrengst
„ minder dan voorige Heffingen te maa-
„ ken; maar dit alles kan de verminde-
„ ring niet te wege brengen, welke wy
„ Ul. zo duidelyk hebben doen opmer-
„ ken, vooral om dat de Opbrengst het
„ geringſte is in ſtreeken, waar de In-
„ woonders volſtrekt niets door de pu-
„ blieke Calamiteiten hebben geleden,
„ en door den Landbouw bloeijende,

 „ noch

CXXXIII. BOEK. 1803.

„ noch in het verlies op de Effecten „ hebben geparticipeerd, noch in de „ ſlagen der Commercie gedeeld."

„ De Moraliteit der Natie moge minder „ zyn, dan Gyl., dan wy het ons „ hadden voorgeſteld; maar nooit zullen „ wy ons verbeelden, dat *dezelve* „ zo ſlegt is, dat byna alle Ingezetenen „ van meer dan een Departement, dat „ althans de meerderheid derzelve het „ waagen zou hun ſlegt Fournisſement, „ met eenen valſchen Eed, te bevestigen, „ en dus moeten 'er nog andere „ redenen zyn, waar aan de mindere „ Opbrengst te wyten is."

„ Ten deezen opzigte mogen wy onze „ vrees niet verbergen, dat men getragt „ hebbe veele Ingezetenen diets te „ maaken, dat van een Eed niet *geſprooken* „ *wordt*, in de Publikatie van „ den achtſten Augustus; en dat *dezelve* „ toch niet zou worden afgevorderd. „ Ja, wat meer is, dat men 'er „ veelen hebbe opgezet, om, in zulk „ eenen Eed, zo dezelve al eens mogt „ worden gevergd, volſtrekt, en onder „ allerlei voorwendzelen, te difficulteeren, „ dat zulke gerugten, en zulk een „ heillooze zamenſpanning maar al te „ veel ingangs gevonden, en al te veel „ velds gewonnen hebben."

„ Wy behoeven Ul., voor het overige, „ niet breedvoerig te deduceeren, „ hoe noodig het zy dit een en ander te-

„ gen

,, gen te gaan, en eene meer richtigen
,, Opbrengst der Betaaling te verzeke-
,, ren. — Zulks vordert de regtvaardig-
,, heid: daar het Gouvernement, met gee-
,, ne onverschillige oogen, kan aanzien,
,, dat het eene gedeelte der Ingezetenen,
,, op eene zo zeer in 't oog loopende
,, wyze, door de slegte betaaling van het
,, andere, zou worden benadeeld en ge-
,, drukt; maar daar tegen, veel eerder,
,, zo veel mogelyk, behoort te zorgen.—
,, Zulks vordert de waardigheid van het
,, Gouvernement, hetwelk geenzins duldt,
,, dat deszelfs wettige bevelen, op eene
,, willekeurige wyze, worden nageko-
,, men, of strafloos veragt; en deeze con-
,, sideratie weegt by ons zo zeer, dat wy
,, niet schroomen te verzekeren, dat het
,, eenig middel, om de rampspoedige ge-
,, volgen, speciaal ook in het Finantiee-
,, le, voor te komen, daar in bestaat,
,, dat het Algemeen Bestuur, in deezen,
,, al die kragt aan den dag legge, welke
,, het algemeen belang der gezamenlyke
,, Ingezetenen zo gebiedend vordert. Daar
,, toe, ten aanzien van allen, zonder on-
,, derscheid, gebruik maakende van de
,, magt, door de Staatsregeling, aan 't zel-
,, ve gegeeven, en dat, daar en tegen,
,, verslapping, of toegeevenheid, den val
,, van het Vaderland onmisbaar maaken. —
,, Zulks vordert eindelyk de actueele toe-
,, stand van de Kas: want by de tallooze
,, vermeerdering van behoeften en uitga-

CXXXIII. BOEK. — 1803.

„ ven, welke de omſtandigheden, waar „ in het Gemeenebest zich ingewikkeld „ ziet, onvermydelyk maakten, was de „ eenige hoop der Adminiſtratie geves- „ tigd op den Opbrengst der uitgeſchree- „ ven Belasting, berekend naar die van „ voorige Heffingen, en het onbetwistbaar „ bekend en berekenbaar vermogen der „ Ingezetenen. De traage en geringe Op- „ brengst van den Eerſten Termyn heeft „ reeds het onbetaald laaten van ver- „ ſcheide der allerdringendſte Schulden „ ten gevolge gehad, heeft reeds ver- „ ſcheide Takken van Adminiſtratie met „ eene totaale ſtremming en verlamming „ bedreigd, en het embaras tot die hoog- „ te doen klimmen, dat de Theſaurier „ Generaal en Raaden van Finantien zich „ hebben verpligt gezien, om, op het „ plegtigſte, en ernſtigſte tevens, te ver- „ zekeren, dat eene geheele en *ſpoe-* „ dige ſtagnatie onvermydelyk is, ten „ ware 'er middelen werden uitgedagt, „ om eenen meer richtigen Opbrengst „ der buitengewoone Belasting te ver- „ zekeren."

Voorgeſlaagene middelen tot beter Opbrengst.

De voorgeſlaagene middelen, om dit kwaad te verhelpen, kwamen hier op neder, om, by den Tweeden Termyn, den Eed op het Fournisſement, in de beide eerſte af te vorderen, en denzelven zo in te richten, dat het te weinig gefourneerde in den Eerſten Termyn, by de betaaling van den Tweeden zou kun-

kunnen worden aangezuiverd; en om voorts deeze Eed in alle Districten, in welke naar behooren is opgebragt, by den vierden Termyn te doen herhaalen, voorbehoudens nadere maatregelen voor zulke ſtreeken, ven welke blyken mogt, dat, onverminderd het afleggen van den Eed, in de twee Eerſte Termynen gewis te weinig was betaald.

Het Staatsbewind vleide zich, dat deeze maatregel, vooral ook ten aanziene van het afvergen van den Eed, met kragt doorgezet, zodanig, dat ſtrenge maatregelen, by voorkeur, werden aangewend op zulke Perſoonen, wier voorbeeld gerekend mogt worden den meesten invloed op hunne min doorzigtige Medeburgeren te hebben gehad, eenen gewenschten invloed zou hebbnn, om de Opbrengst der buitengewoone Belasting meer voldoende te maaken (*).

Op deeze gronden deelde het Staatsbewind aan 't Wetgeevend Lichaam het daar mede overeenkomſtige ontwerp eens beſluits mede, 't geen omhelsd werd. — Omhelsd niet alleen, maar, op daadlyk ingekomene klagten, wegens het agterblyven, aangedrongen door last om de zodanigen te doen gyzelen, en derzelver goederen onder ſequestratie te neemen. — Nood drong om voordeelen te be-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. *Bylage* bl. 7.

CXXXIII. BOEK. 1803. Wegens de Eed-vordering.

belooven, aan allen, die voorbetaaling op den derden en vierden Termyn deeden (*).

Van het doen des Eeds waren uitgezonderd de *Doopsgezinden*, die met *waare woorden*, volgens bestendig gebruik, in plaats van *Eede*, hunne verklaaring afleiden. In *Friesland*, en bepaald te *Harlingen*, vondt men 'er, die den Eed weigerden, en oordeelden met *waare woorden* te kunnen voldoen. Het Staatsbewind, des aangeschreeven, beval, dat allen, niet tot de *Doopsgezinde* Gemeente behoorende, den Eed zouden moeten afleggen. — Eenige Burgers der Stad en Schependom van *Nymegen* verzogten van de Eedstaaving ontheven te worden; doch in hun verzoek werd niet getreeden (†).

Geld-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 64. 65. 113.

(†) *Ald.* Dec. bl. 16 en 118. — De wyze, waar op de Eed was voorgeschreeven, *Ik zweer (of verklaar met Waare Woorden) enz.*, gaf misschien by zommigen aanleiding tot het begrip, dat men met *Waare Woorden*, in stede van *Eede*, volstaan kon. Althans onder de *Doopsgezinden* werden 'er gevonden, die over deeze, min dan gewoonlyk onderscheidende, wyze van voorstelling, zich ergerden, en oordeelden, dat hier en *Waare Woorden* en *Eed* als gelykluidend inkwamen. Een dier Gezindheid gaf, by A. Loosjes Pz. in 't licht: *Eene korte en noodige Erinnering aan de Doopsgezinde Christenen, en alle zodanigen myner Medeburgeren, die zwaarigheid maaken in het Eedzweeren, betreffende het Formulier van Eed, of Verklaaring, voorgeschreeven by Publi-*

Geldbehoefte was niet alleen by den Lande, maar Stedelyke en Plaatslyke Kasſen waren ten bodem toe geledigd. 't Geen op middelen, ter aanvullinge van dit gebrek, bedagt en werkzaam deedt weezen. Uitſteekend, in dit geval, en van veel naſleeps, was eene Plaatslyke Belasting in den *Haage*, door het Departementaal Beſtuur van *Holland*, goedgekeurd. Het Staatsbewind kantte zich daar tegen aan, en vorderde het intrekken van de Artykelen eener gedaane Publikatie ten dien opzigte. Zulks gaf aanleiding tot een gezet onderzoek der Plaatslyke Belastingen in 't algemeen, en byzonder tot antwoorden van het Staatsbewind, op de door het Departementaal Beſtuur van *Holland* ingediende bedenkingen. — De Raad der Gemeente in den *Haag*, geen ander middel ziende om den nood te vervullen, drong nogmaals aan, om de Plaatslyke Belasting, op den gemelden voet, te mogen heffen. — Terwyl de nadere aanzoek van den Raad der Gemeente in handen der Com-

CXXXIII. BOEK.

1803.

Iets over de Plaatslyke Belastingen.

blikatie van het Staatsbewind, van 8 *Aug.* 1803. *door* CHRISTIANUS PATRIOPHILUS. Het Staatsbewind maakte deswegen eene verandering, de *Eeds-* en *Verklaarings-Formulieren*, by een nader beſluit, geheel van elkander onderſcheidende, en alle zwaarigheid voor hun, wier Godsdienſtige gevoelens met het doen van een Eed ſtrydig zyn, wegneemende. *Haarlemmer Courant* van 12 Nov. 1803.

CXXXIII. BOEK. 1803.

Commisſie van Finantie geſteld werd, ontving, uit de Secreete Kas des Staatsbewinds, de Raad van *'s Haage*, by wyze van voorſchot, eene weeklykſche toelage van Duizend Guldens. — Dit lang hangend geval gaf aan gemelde Commisſie, by het ingediend Verſlag, gelegenheid om volledig te doen blyken, van hoe groot aanbelang voor de inſtandhouding der Nationaale Finantien het was, dat, by de beoordeeling van Plaatslyke Belastingen, werd gezorgd, dat, langzaamerhand en ongevoelig, geene inbreuk op de Finantieele Eenheid en het LVII Artykel der Staatsregeling wierde gemaakt (*).

Het geſchil tusſchen de Kooplieden en Fabrikeurs bleef onafgedaan.

De netelige zaak van het Verbod des Invoers van Manufactuuren was, in den verſtreeken Jaare, niet afgedaan. Wegens het verder gehandelde deswegen verweezen wy tot een volgenden tydkring (†), en moeten 'er dus van gewaagen. Eigenaartig beſlaat het de eerſte plaats, daar wy overgaan, om wegens 's Lands Koophandel eene en andere byzonderheid op te tekenen. Een aantal van negen Stukken, zo van de zyde der Fabrikeurs als die der Kooplieden ingediend, werd beſlooten met de opgave eens

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 73. July bl. 210. Aug. bl. 178. Sept. bl. 23 en Oct. bl. 175.

(†) Zie hier boven bl. 90 enz.

eens Briefs van den Raad der Binnenlandsche Zaaken, by welken deeze deszelfs gevoelen omtrent de instandhouding nader aandrong (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Het schryven des Staatsbewinds aan het Wetgeevend Lichaam, geeft te verstaan, hoe veel en wat 'er in dit stuk van hun gedaan was. „ Door die poo„ gingen hadt het hun," gelyk zy betuigden, „ mogen gebeuren, over dit ge„ wigtig onderwerp, oneindig meer lichts „ op te doen, dan over 't zelve mis„ schien ooit te vooren verspreid was; „ dan, desniettegenstaande, moesten zy „ bekennen, dat 'er, van wederzyden, „ en zy konden niet anders veronder„ stellen, dan met de beste trouwe, en „ volledigste overtuiging van de waar„ heid, zodanige tegenstrydige daadzaa„ ken en mogelykheden waren aange„ voerd, dat zy voor zichzelven huive„ rig waren, in dit stuk, welks voort„ duuring, aan de eene zyde, voor den „ Handel hoogstnadeelig, en welks op„ heffing voor het Fabriekweezen, aan „ de andere zyde, doodlyk beschouwd „ wordt, zonder vollediger en naauw„ keuriger onderzoek, te beslisfen."

„ Het was ten minsten verre van uit„ gemaakt zeker te zyn, of de Uitvoer „ van vreemde Wollen Manufactuuren „ eenen

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 165.

CXXXIII. BOEK. 1803. „ eenen belangryken fchakel van den „ Handel uitmaakte? Of onze Fabriekftaat aan de behoefte van het Binnenlands vertier zou kunnen voldoen? Of „ het tegen den Buitenlander zou kunnen markten? Of de meerdere kostbaarheid der Manufactuuren den middelmaatigen en minderen ftand (en „ deeze was het, die 'er het grootfte „ belang by hadt,) niet te zeer zou „ drukken? Of het totaal verbod van „ vreemde Manufactuuren geene Monopolie ten gevolge zou hebben? Of „ de Sluikhandel, hier door, niet over „ zou gaan tot het Fabriekweezen, en „ dusdoende de gelegenheid doen ontftaan, van een aantal Vreemde Manufactuuren, voor Inlandfche, te doen „ doorgaan en verkoopen? en oneindig „ andere bedenkingen, welke aan den „ eenen kant met zo veel fiducie werden aangevoerd, als van de andere „ zyde werden gecontradiceerd."

Den toeftand der zaaken, en het naderend tydftip (van den zes en twintigften van Sprokkelmaand), wanneer dit ftuk in werking zou moeten gebragt worden, in overweeging genomen zynde, met de gewigtige bedenkingen, tegen die Wet geopperd, benevens alles, wat daar mede gepaard ging, deedt het Staatsbewind erkennen, dat de zaak nog niet tot die rypheid was gebragt, dat men tot het daadlyk doen volduuren, of op-

opheffen, van dit betwiste ſtuk zou kunnen aanraaden. CXXXIII. BOEK. 1803.

Het was, om alle deeze breeder uitgewerkte redenen, dat het Staatsbewind aan het Wetgeevend Lichaam voorſloeg, de voorgeſprookene en betwiste Punten der Publikatie op te ſchorten, zonder eenige tydsbepaaling: dewyl zy het, in eene zo gewigtige als omſlagtige zaak, niet durfden bepaalen, hoe veel tyds 'er noodig zou zyn, om het noodige onderzoek te voltrekken (*). — Dus bleef die zaak hangen, en de kort daar op weder ontſtooken Oorlog baarde van zelve groote verandering.

Wegens den Invoer van Vreemde Goederen.

Het invoeren van Lakenen voor de *Franſche* Armée, zonder Vrypaspoort, veroorzaakte eenig verſchil hoe daar mede te handelen; waar op het Staatsbewind bepaalde, dat geene verbodene Goederen, ten dienſte der *Franſche* Armée, mogten worden aangebragt of ingevoerd, of ieder Party moest voorzien weezen van het noodig Vrypaspoort, ten dien einde by het Staatsbewind verzogt (†). — Daar men blyken hadt van den ſluikswy-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. *Bylage* bl. 84. — Men vindt, dit onderwerp betreffende, zeer leezenswaardige bedenkingen, in een Werkje, ten Jaare 1807 uitgegeeven, onder den Tytel: *Een Tweetal Brieven over Staatkundige Onderwerpen van den tegenwoordigen tyd. door wylen* Mr. NATANAEL DEN OLDE. Te *Amſt.* by P. DEN HENGST.

(†) *Ald.* Sept. bl. 29.

CXXXIII. BOEK. 1803. wyzen invoer van *Engelsche* Goederen, drong de *Fransche* Afgezant DE SEMONVILLE aan op het neemen van kragtdaadige maatregelen tegen dien handel (*).

Bepaalingen van Uitvoer tusschen ons en de *Franschen*, byzonder de *Kaas* betreffende.

Ter gelegenheid van 's Eersten Consuls verblyf te *Brussel*, was 'er in 't breede gehandeld over het verbod des Uitvoers van verscheide Voortbrengzelen deezes Lands. De *Fransche* Afgezant gaf te verstaan, hoe BONAPARTE, op de gedaane voorstellen tegen het gevraagde algemeen verbod van alle Leevensmiddelen, wel hadt willen toestaan den Uitvoer van Boter (†), als meer een Artykel van weelde dan van noodwendigheid, gelyk mede van gezouten Vleesch: dewyl *Engeland* zodanig een toevoer genoegzaam uit *Duitschland* zou kunnen bekomen, schoon de *Bataafsche* Koophandel van dit gewigtig Artykel van het voortbrengzel hunner nyverheid werd beroofd. — Dan teffens stelde hy voor, dat het geheel anders gelegen was met den Uitvoer van Kaas; daar men wist dat dezelve, op 't einde van den Zomer en het begin van den Herfst, behoorde onder de weeklyksche Uitdeelingen

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 49.

(†) Men hadt den Uitvoer van Boter, onder de belasting van drie guldens vyftien stuivers op de honderd Ponden, doen voldunren tot den laatsten van Wintermaand deezes Jaars. *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 123.

gen aan het *Engelsche* Scheepsvolk. Hy voerde daar by aan, dat 'er aanzienlyke bestellingen, om Kaas na buiten te zenden, waren gedaan, en het van belang was zorge te draagen, dat ze niet in handen van den Vyand kwamen. Op deezen grond verzogt de Afgezant, ingevolge van den hem daar toe gegeeven last, het daadlyk verbod des Uitvoers van Kaas tot Grasmaand naastkomende, zelfs voor Neutraale Havens en Schepen, *Frankryk* uitgezonderd.

Het Staatsbewind betuigde zyn genoegen over den toegestaanen Uitvoer van Boter en Gezouten Vleesch, hoedanig eene vrystelling 't zelve verklaarde, van 's Eersten Consuls billykheid en regtvaardigheid verwagt te hebben. Wyders gaf het te kennen, dat, hoe zeer 'er ook misschien gegronde redenen zouden kunnen worden aangevoerd, dat het Verbod van den Uitvoer van Kaas, voor den Vyand die nadeelige gevolgen niet kon hebben, als men zich, van de zyde van het *Fransche* Gouvernement, voorstelde, het *Bataafsch* Gouvernement, om aan den Eersten Consul de ontwyfelbaarste blyken te geeven van deszelfs opregte medewerking en verlangen, om den gemeenen Vyand afbreuk te doen, bereid was, om, zo verre zulks, op dit oogenblik van het Staatsbewind, daar het Wetgeevend Lichaam niet vergaderd was, afhing, in vertrouwen, dat zulks door

't zel-

CXXXIII. BOEK. — 1803. 't zelve zou worden goedgekeurd, aan het verlangen van den Eersten Consul te voldoen; en de noodige orders te stellen, dat 'er, tot daar in door het Wetgeevend Lichaam nader zou zyn voorzien, geene Paspoorten tot Uitvoer van Kaas, dan na *Frankryk* of *Spanje*, zouden worden verleend, of deeze Uitvoer toegestaan. — Voldoening schonk dit besluit. — Verzoeken, om Kaas na *Noord-America* te mogen zenden, werden afgeslaagen, en geene Paspoorten verleend, dan op verklaaring en schriftlyke uitnoodiging van den *Franschen* en *Spaanschen* Afgezant (*).

Schepen met Kaas, van behoorelyke Paspoorten voorzien, na Onzydige Havens bestemd, tot de laatste Wagtpost genaderd, werden, op last van den Schoutbynagt KIKKERT, aangehouden. Dan het Staatsbewind oordeelde, dat, daar hetzelve geen Verbod van Uitvoer van Kaas hadt daargesteld; doch alleen een schikking genomen omtrent hetgene met opzigt tot het geven van Paspoorten tot denzelven, naar den aart der tegenwoordige omstandigheden gewyzigd, moest plaats grypen, het den Officieren der Marine niet vrystondt, zonder byzondere orders, aan den Handel en Zeevaard der Ingezetenen eenig oponthoud toe te brengen. — De Schoutbynagt KIKKERT ver-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 162 en Sept. bl. 47. 67.

verantwoordde zyne gehoudene handelwyze, ten genoegen van het Staatsbewind (*).

CXXXIII. BOEK.

1803.

De Kaas binnen door uitgevoerd.

Langs eenen anderen weg vermenigvuldigde de Uitvoer van Kaas uit den Lande. De Commisſaris tot de Zaaken der Convoyen en Licenten, te *Amſterdam*, gaf den Zee-raad, en deeze het Staatsbewind, kennis, dat hem dagelyks eene menigte van verzoeken gedaan werden, om afgifte van Paspoorten, tot Uitvoer van Kaas, binnen door, na *Brabant* en *Duitschland*. De Commisſaris hadt zich daar op vervoegd by het *Fransch* Commisſariaat. De Commisſaris hadt hem eenen Brief vertoond van den *Franſchen* Afgezant DE SEMONVILLE, waar by deeze verklaarde, dat de laatstgenomen maatregel, ten opzigte van den Uitvoer van Kaas, zich alleen bepaalde tot den Uitvoer ter Zee. Hy ſtelde, overzulks, het Staatsbewind voor, om te verklaaren, dat het Verbod de gemelde bepaaling hadt, en mitsdien de Uitvoer, langs de Rivieren, vryſtondt. Overeenkomſtig hier mede viel het beſluit des Staatsbewinds (†).

Nadere bepaalingen en voorvalte

Eerlang werd het Staatsbewind, door den Zeeraad verſtendigd, dat een, die zich een *Fransch Commisſaris* noemde, te

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 123. 143.

(†) *Ald.* bl. 162.

XXXIII. BOEK. — 1803. Jen, den Uitvoer van Kaas betreffende, en Handelbelemmeringen.

te *Delfzyl* een Schip uit *Friesland* met *Edamsche* Kaas, met een Paspoort na *Embden* uitgeklaard, gestopt hadt, en 'er twee Soldaaten, als wagters, op gesteld. De Zeeraad keurde het gehouden gedrag van den Commis-collecteur te *Harlingen* af; en hadt, om dergelyke verkeerde uitlegging van het verlof, om langs de Rivieren Kaas te verzenden, te voorkomen, eene aanschryving aan alle Kantooren uitgevaardigd, dat de bedoeling van hun voorig schryven was, dat Paspoorten voor Kaas, uitgevoerd wordende te Lande en langs de Rivieren, mogten worden afgegeeven, na de Plaatzen, uitgezonderd na *Embden*, en andere Plaatzen, welke, gelegen zynde aan de *Noord-* en *Oostzee*, als Handelsteden konden worden aangemerkt, op en van welke de gemeenschap met *Engeland* stand greep, en waar van, overzulks, de verzending van Kaas, ten behoeve van den Vyand, zou kunnen geschieden. Teffens gaven zy te verstaan, het uitklaaren des gemelden Schips verboden te hebben. — Te deezer gelegenheid bragt de Zeeraad het Staatsbewind onder 't oog, dat, vermits het voorval, 't geen aanleiding gegeeven hadt tot dit schryven, wederom aanleiding zou kunnen geeven tot vertoogen van den *Franschen* Afgezant, dezelve het dienstig geoordeeld hadt, de toedragt dier zaake, te moeten opklaaren.

Hier

Hier by paarde zich het verzoek, om te mogen weten, hoe zy zich te gedraagen hadden, ten aanziene van de handelwyze door den zich noemenden *Franschen* Commisfaris, zo te *Delfzyl* als elders.

Goedkeuring van het Staatsbewind droeg de gehoudene handelwyze des Zeeraads weg; ook begeerde 't zelve, de noodige aanschryving af te vaardigen, ten einde men, op de Kantooren der Convoyen en Licenten, den zich noemenden *Franschen* Commisfaris niet zou erkennen, noch diens bevelen gehoorzaamen. Nader onderzoek, wegens de plaatzing van Krygsvolk op het Schip, werd den Secretaris van Staat, Departement van Oorlog, aanbevolen (*).

Handelbelemmeringen tegengegaan.

De Capitein Luitenant DE VEER, over 's Lands Vaartuigen op de *Eems* bevel voerende, hadt den Schoutbynagt KIKKERT aangeschreeven, dat zich by deezen een persoon vervoegd hadt, den tytel aanneemende van *Agent der Commercieele betrekkingen van de Fransche by deeze Republiek*, met een Order van den Minister, DE SEMONVILLE, om de uitgaande Schepen, met Kaas belaaden, te stoppen en te onderzoeken, gelyk men ook werklyk gedaan hadt. Op 's Schoutbynagts verzoek, om in die zaak voorgelicht te worden, ontving de Raad der Ma-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 164.

CXXXIII. BOEK. — 1803. Marine, die des bericht gaf, van het Staatsbewind last, gemelden Schoutbynagt, en alle verdere bevelvoerende Officieren van Vaartuigen op de Stroomen en Rivieren des Lands geplaatst, de noodige aanschryving te doen; ten einde den *Franschen* Agent niet te erkennen, noch eenige van diens bevelen te gehoorzaamen (*).

Handelbelemmeringen bewogen verscheide Kooplieden te *Rotterdam*, om zich by het Staatsbewind te vervoegen, met voordragt, dat, by het *Fransche* Gouvernement, de noodige stappen moggen gedaan worden, op dat aan de Bureaux der Douanes, te *Antwerpen* en *Sas van Gend*, de vereischte bevelen moggen worden afgevaardigd, om de Schepen, by derzelver aankomst, terstond te onderzoeken, en, naa dat derzelver Laadingen overeenkomstig gevonden waren met het aan boord zynde Manifest, door de *Fransche* Commissarissen of Consuls ondertekend, toe te staan na de plaats hunner bestemming op te vaaren, om daar te lossen; zonder na het dubbel van het aan boord zynde Manifest uit *Parys* te wagten. Toezegging, om dat verlangen te voldoen, was het antwoord des Staatsbewinds (†).

Een

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 228.
(†) *Ald.* bl. 236.

Een voorstel der Directeuren van den *Levantschen* Handel en Zeevaard in de *Middellandsche Zee*, om het Lastgeld, by verscheide Plakaaten en Ordonnantien op de vaart op de *Straat van Gibraltar* en de *Middellandsche Zee* vastgesteld, ook te mogen vorderen van Schepen, vaarende na de *Barbarysche* Havens, gelegen langs den Oceaan, buiten de *Straat* en de *Middellandsche Zee*, droeg de goedkeuring des Staatsbewinds weg, onder de noodige bepaalingen (*). Ter deezer zaake werd beslooten tot opheffing der buitengewoone Belasting van vyf ten honderd van de waarde aller Goederen, met vreemde Schepen uit de *Levant* herwaards gebragt, tot zo lange de Scheepvaard met *Bataafsche* Schepen, onbelemmerd, zou kunnen plaats hebben (†). — Directeuren deeden, in Wintermaand, by het Staatsbewind verzoek, om, benevens een hun nog toekomend overschot van den Jaare MDCCCII, bedraagende 1385 Guldens, nog, hoe eer hoe beter, voor dit loopende Jaar 8000 Guldens te mogen ontvangen. Het Staatsbewind vorderde daarop een staat der Inkomsten van den *Levantschen* Handel, geduurende dit Jaar (§). De

CXXXIII. BOEK.

1803.

Schikkingen, ten opzigte van den *Levantschen* Handel en Zeevaard.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 91. *Bylage* bl. 67.
(†) *Ald.* Juny bl. 90. *Bylage* 177.
(§) *Ald.* Dec. bl. 103 en 191.

CXXXIII. BOEK.

1803.

Bepaalingen op den Kaneelhandel.

De Raad der *Asiatische Bezittingen* hadt het Staatsbewind voorgedraagen, 't geen, zyns oordeels, zou behooren in 't werk gesteld te worden, ten einde, zo veel mogelyk, voor te komen de nadeelige gevolgen, welke de afstand van *Ceylon* voor den Kaneel-handel der Republiek zou kunnen naa zich sleepen, het zy door denzelven uit te zonderen van het algemeen verbod des Invoers van Speceryen, of zodanig eene andere voorziening, als 't zelve meest gepast mogt oordeelen. Het Staatsbewind droeg daar op het Wetgeevend Lichaam voor, den Invoer van Kaneel vry te stellen, tegen één ten honderd van de waarde. Het Wetgeevênd Lichaam stemde daar in ten vollen toe. Eene Publikatie deswegen geschiedde (*). — Een verzoek, dat ook de *Ceylonsche* Kaneel uitdruklyk mogt worden vrygesteld van eenige meerdere dan gestelde Belasting, kreeg een gunstig gehoor, en vaststelling. De grond daar van was, om een voordeeligen Tak van Handel tot dit Gemeenebest terug te roepen, de mogelykheid van mededinging, zo veel doenlyk, te weeren, en, door het vlytbetoon der Natie, van den kant des Landbestuurs beschermd, op de meest zekere wyze, het gemis te verzagten van die aangelegene Bezitting, wel-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 51 en 134. Mey bl. 38. 184. en *Bylage* bl. 23.

welke door den uitſlag van eenen ramp- ſpoedigen Oorlog, in de handen eener mededingende Natie, hadt moeten overgaan. — Uit dit oogpunt beſchouwd, hadt de betaaling van één ten Honderd ſlegts ten doel het daarſtellen van zekeren band, waar door die Handel niet volſtrekt onafhangelyk, en geheel buiten het oog des Landbeſtuurs, zou gedreeven worden.

CXXXIII. BOEK.

1803.

Schikkingen op den Theehandel.

De wydſtrekkende tak des Theehandels, waar over zo veel geſchils, hier te Lande, zints lange viel, kreeg door de tydsomſtandigheden eene geheel andere wending. De Raad der *Aſiatiſche Bezittingen* werd gevolmagtigd, om tegen den tyd, vóór het eindigen der aangegaane Contracten, aan te neemen alle zodanige Laadingen Thee, welke met Neutraale Schepen rechtſtreeks en ongebrooken uit *China* herwaards zouden worden aangebragt. De bepaaling *rechtſtreeks* en *ongebrooken* ſcheen eenige uitlegging te vorderen. Het Staatsbewind gaf dezelve en te verſtaan, om, uit hoofde der *Americaanſche* Wetten, desgelyks aan te neemen zodanige *Chinaſche* Laadingen, als uit *China* in *America* waren aangekomen, ſchoon derzelver Laadingen in kleinder Schepen werden overgelaaden, en van daar rechtſtreeks in de havens der *Bataaſſche* Republiek overgebragt; nogthans zou, ingevalle niet de

CXXXIII. BOEK. —— 1803. gehcele *Chinasche* Laading, maar alleen de Thee, herwaards gevoerd wierd, van die Thee acht, in ftede van zes, ten Honderd moeten betaald worden (*).

Toeftand der Groenlandfche Visfchery.

Even als in den voorleden Jaare, verzogten en verkreegen de Gecommitteerden ter *Groenlandfche* en *Straat-Davidfche* Visfchery, de toen beloofde Premien en tegemoetkomingen by een fchraale vangst (†). — Ondanks die onderfchraagingen van de zyde des Staatsbewinds, was het getal der uitgeruste Schepen gering. Eén deezer was, op de terugreize, om het gevaar, van door den Vyand genomen te worden, te ontgaan, te *Bergen* binnen geloopen: en hadt men de daar gekookte Traan met kleine Schepen herwaards gevoerd. — Tot hoe gering een aantal Schepen die, eertyds zo bloeijende, Visfchery was gedaald, blykt uit het verzoek van de belanghebbende by dezelve, dat de zes, aan de *Zaan* nog overig zynde, Schepen daar toe gefchikt, by eene presfing ten dienfte des Lands, mogten worden vrygelaaten. Het verzoek werd voor vervallen verklaard; uit aanmerking, dat, voor zo veel de toen benoodigde Scheepsruimte, in Schepen byzondere Perfoonen behoorende, be-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 121 en Oct. bl. 137.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* hier boven bl. 96.

betrof, daar toe reeds de vereischte Koopvaardyschepen waren gehuurd (*). CXXXIII. BOEK.

Den belanghebbenden by de *Africaansche Visschery Societeit* (†) was, by het verleend Octroy, aangeschreeven, hoe aan 't zelve de voorwaarde verbonden was, dat, wanneer het mogt blyken, dat de ingeschreevene Som, hier te Lande, geen zevenmaal honderd en vyftig duizend Guldens mogt bedraagen, de verkrygers van het Uitsluitend Regt, by het eerste gedeelte des Octroys vergund, daarvan niet langer privatelyk genot zouden trekken, dan voor den tyd van drie Jaaren. Van deeze voorwaarden verzogten zy ontheven te worden, en dat het Octroy den tyd van twintig agtereenvolgende Jaaren mogt voortduuren. Zulks werd van de hand geweezen. — By het openen der verzegelde Billetten van Inschryving, tot deelneeming in die Societeit, bleek, dat de Som de vereischte hoogte bereikt hadt, en hier te Lande bedroeg zevenmaal honderd en negentig duizend Guldens (§).

1803. Wegens de *Africaansche* Visschery Societeit.

De Haringvangst deelde in 's Lands aanmoediging. De toegifte aan elk weltoegeruste Haringbuis, ten deezen Jaare uit-

De Haringvaart staat stil.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. bl. 4. 38. 129.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* hier boven bl. 53.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 11. 243.

CXXXIII. BOEK. 1803. uitvaarende, werd met tweehonderd Guldens verhoogd, en op zevenhonderd gebragt. De welwillenheid, en zorge des Landbestuurs voor de Groote Visschery, vrymoedigde de Gelastigden derzelve, om te verzoeken, dat, van wege den Lande, by het *Britsche* Gouvernement, by het uitbarsten des Oorlogs, vertoogen mogten worden gedaan, tot het bekomen van Vrypassen voor de Schepen, die, geduurende denzelven, ter Haring- of Kabbeljaauwvangst, uit deeze Republiek, mogten worden uitgezonden; op dat zij ongestoord hunne Visschery konden vervolgen. — Het Committé der Groote Visschery kreeg hier op aanschryven, om, met den meesten spoed, de noodige maatregelen te neemen, dat, vooreerst, geene Haringbuizen zouden in Zee gaan: met verzekering nogthans aan de belanghebbenden in deezen grooten tak van 's Lands welvaaren, dat door het Landsbestuur alle middelen zouden worden beproefd en in het werk gesteld, ten einde de Haringbuizen vervolgens, met alle mogelyke gerustheid, Zee zouden kunnen kiezen, en de vangst voortzetten (*).

Tegenoetkoming der Reeders. De aangewende poogingen liepen vrugtloos af. De Haringvaart bleef gestremd. De grootste kosten ter uitrustin-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 37.

tinge waren gedaan. Tot tegemoetkoming van de uitgave, verlangden de Boekhouders en Reeders van Haringbuizen, in *Zuid-* en *Noord-Holland*, uit 's Lands Kas, de Geldsomme, welke aan elke Haringbuis, buiten die oponthouding, zou verleend geweest zyn. Geheel hun verzoek werd niet ingewilligd; doch eene Som van driehonderd Guldens toegezegd voor elk Haringschip, waar van tot heden geen gebruik ter Visscherye was gemaakt (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Men deedt poogingen, om, onder Neutraale Vlag, die Visschery eenigermaate voort te zetten, en aanzoek, om ter Kerfvisschery, met een bepaald aantal Netten, uit te vaaren. Men maakte te *Vlaardingen* één of twee Haringbuizen gereed, om als Koopvaarders uit te loopen, onder Neutraale Vlag, en te gelyk voorzien van het noodige Vischtuig en Vischwand, om dus het verzoek van eene zeer bepaalde Vischvangst te verydelen. Klaagers deswegen, door het Committé der Groote Visschery by het Staatsbewind, kreegen een gunstig verhoor (†). — Dit stilstaan der Haringvisscherye, gaf aanleiding tot het invoeren van vreemde Haring en verzoeken deswegen, waar over het Committé der

Zorg voor de Haringvangst gedraagen.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Nov. bl. 215. en *Bylage* bl. 39. Dec bl. 112.
(†) *Ald.* Juny bl. 112. 118. 219.

CXXXIII. BOEK. 1803. der Groote Visscherye zich by het Landbestuur met vrugt beklaagde (*).

Voor andere Visscheryen. Schoon het Landsbestuur de Verzoeken om geldige ondersteuning der Reederyen, zo der *Yslandsche* Kabbeljaauwvisschers als der versch Haringschuiten, gunstig aangehoord en aanzienlyke tegemoetkominge beloofd hadt (†), ging die Visschery, door de daar na opkomende Oorlog, met veele zwaarigheden vergezeld. — Om de Visscheryen voor den Lande tegen de mededinging der Vreemden te verzekeren, en de misbruiken ten deezen aanziene te voorkomen, werden oude Publikatien deswegen niet alleen vernieuwd, maar vermeerderd en versterkt (§). — Van de Kustvisscheryen, en wat des by het uitbarsten des Oorlogs beraamd werd, hebben wy te vooren gesprooken (**).

Wat 'er omtrent den Landbouw voorviel. Weinig der vermeldinge waardig gebeurde 'er in den Landbouw. De geweezen Luitenant-Generaal Daendels hadt zich op den Landbouw toegelegd, en waren hem, in de nabuurschap van *Heerden*, ter ontginninge en bebouwinge gronden toegestaan. De Ingezetenen beklaagden zich des, verzogten om de noo-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 84 109. en Sept. bl. 61.

(†) *Ald.* Mey bl. 76. 103. 148. 153. 178.

(§) *Ald.* Oct. *Byl* 51. en Nov. bl. 34.

(**) Zie onze *Vad. Hist.* hier boven bl. 249.

noodige voorziening, en dat hun het vrye gebruik dier ſtreeken mogt worden gelaaten. Hun verzoek vondt geen gehoor by het Staatsbewind (*). — Achter het *Zeister-bosch*, in het Departement *Utrecht*, werd een ſtuk Nationaale Heidegrond, onder zekere bepaalingen, toegeſtaan (†). — De Wouw-teelt hadt de aandagt der *Nationaale Nederlandſche Huishoudelyke Maatſchappy* getrokken, en eene Belooning doen uitlooven, tot aanmoediging van het aankweeken dier Verwſtoffe op Vaderlandſchen bodem. Het Landsbeſtuur, in deeze zaak betrokken, oordeelde zich verpligt geene middelen onbeproefd te moeten laaten; ten einde den Vaderlandſchen Landbouw met een zo belangryk voortbrengzel te verryken: weshalven het openlyk hier in deel nam, en eene belooning uitloofde, om de aandagt en yver der Landbouweren op te wekken, en voor het minst tot eene Proefneeming aan te moedigen. Het ſtuk werd verder tot onderzoek en beoordeeling, van wegen den Lande, aan Beſtuurderen van gemelde Maatſchappye overgelaaten (§).

GOCKINGA's voorſtel

De lediggang, met alle de daar uit voortſpruitende burgerlyke en zedelyke na-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 233. en April bl. 46.
(†) *Ald.* Aug. bl. 107.
(§) *Ald.* bl. 68 en Sept. bl. 115.

CXXXIII. BOEK. 1803. tegen den Lediggang.

nadeelen, hadt in ons Land, waar eertyds nyverheid by uitstek den zetel gevestigd hadt, maar al te zigtbaar de overhand genomen. De Burger GOCKINGA deedt des een klemmend vertoog by het Staatsbewind. Hy schetste de onheilen, daar mede gepaard, met sterke en eigenaartige kleuren af; wees de bronnen van dit kwaad aan, en gaf de middelen ter weeringe aan de hand. Inzonderheid aandringende op het vlytbetoon der Inlanderen, in veele vakken, waar toe men van den Buitenlander zich bediende. Een klemmend vertoog, den Raad van Binnenlandsche Zaaken in handen gesteld (*). Hy liet zich, in den beginne van Sprokkelmaand deezes Jaars, des hooren, wanneer de vooruitzigten op het behoud des Vredes wel eenigzins bewolkt begonnen te worden; dan nog lichtende punten genoeg overbleeven. Maar de *hervatte* Kryg bragt zeker veel toe, om het te werk stellen van veele voorslagen niet daadlyk ter hand te neemen. 't Geen ongetwyfeld niet weinig tot verbetering van het Fabriekweezen, zou hebben kunnen toebrengen: en bleeven daar mede eenige andere, welke, des ondanks, zouden hebben kunnen worden aangewend, mede agterwege.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 85 — 87.

1803.

Bepaaling op de Zeildoek Fabrieken.

De Zeildoekreeders te *Krommenie* en *Assendelft*, hadden, ten Jaare MDCCCI, ter Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam, een Verzoekschrift ingediend, tegen het gebruik van eenig Vlas by het vervaardigen van Inlandsch Zeildoek. Dit stuk was onafgedaan gebleeven; schoon 'er een Verslag by het voormaalig Uitvoerend Bewind op was ingediend, waar by het gedaan verzoek, als niet noodzaaklyk, ja zelfs als nadeelig, werd voorgedraagen. Het tegenwoordig Staatsbewind, dit stuk onder handen neemende, oordeelde de daar toe aangevoerde redenen, hoe schoon zy zich mogten voordoen, van dien aart, dat ze zeer wel wederlegd konden worden: en dat 'er zich redenen voor het tegendeel opdeeden. Deeze bragten zy het Wetgeevend Lichaam, in 't breede, voor oogen, met dien uitslag, dat die vermenging, onder bedreiging van zwaare Geldboete, voor den Fabrikeur, en eene mindere voor den Werkman, van zulk vervalscht Gaaren, of Bannissement, werd verboden (*).

Glasblazerijen begunstigd.

Gunstige besluiten nam het Landsbestuur op de verzoeken der Eigenaaren en Directeuren van Glasblaazeryen, of Fabrieken van Glas, in verscheide Steden en Plaatzen deezer Republiek gevestigd, om

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey 122. 147. *Byl.* bl. 61. July bl. 164.

CXXXIII. BOEK. 1803. om daar door dezelve te bevoordeelen, en den invoer van vreemde vervulling dier behoefte te weeren of te bezwaaren (*).

Geschillen over den O. I. Handel. Veel werd 'er nog over den *Oost-Indischen* Handel geschreeven, bovenal voerde, wegens dit betwiste onderwerp, GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP de pen (†). De Burgers S. IPZ. WISELIUS, J. VAN DE STEEGE, en J. A. DE MIST, Leden van den *Asiatischen* Raad, gaven een Rapport uit, door eenen ongenoemden Schryver aangevallen, waar tegen het eerstgemelde Lid van den *Asiatischen* Raad zyne Aanmerkingen in 't licht gaf (§).

Verschil over de aanstelling van Amptenaren in de O. I. Naardemaal het Staatsbewind nog in beraadslaaging was over den toekomstigen voet van beheer der Justitie en Politie in de *Oost-Indische* Bezittingen des Gemeenebests, besloot het; ten einde, in de mogelyk te maaken veranderingen *en verbeteringen*, niet te worden belemmerd, door nieuwe Aanstellingen, zo van Leden van het tegenwoordig Hooge Gerichtshof van *Indien*, als van andere Amptenaaren der *Indische* Bezittingen van den Staat, of door

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Oct. bl. 208.

(†) Diens Verhandelingen werden te *Amsterdam* by de Wed. J. DOLL, uitgegeeven, en baarden niet weinig opziens.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 43.

door het daadlyk vertrek van reeds daar toe aangestelde Persoonen, den Raad der *Asiatische* Bezittingen aan te schryven, om geene aanstellingen van *Indische* Amptenaaren te doen, noch het vertrek van reeds aangestelden te laaten plaats hebben, dan wanneer 's Lands dienst en belangen deswegen gevaar van nadeel zouden loopen, en hier van onverwyld aan het Staatsbewind kennis te geeven. — Dit aanschryven baarde zwaarigheid en bedenkingen by gemelden Raad, wegens reeds gedaane aanstellingen van Raaden van Justitie des Kasteels *Batavia*, en eene vroegere van W. M. Keuchenius tot Koopman voor *Indien*. — By wederschryvens luidde het bericht des Staatsbewinds, dat het alleen bedoeld hadt de Leden en den Raad van Justitie, in *Indie*, en soortgelyke Amptenaaren van Justitie en Policie (*).

De Burger H. C. Cras, dien wy voorheen aantroffen als een hereischer van de oude Regten der Deelgenooten in de geweezene *Oost-Indische* Compagnie (†), vondt een wederlegger dier vorderingen in S. Ipz. Wiselius, Lid van den Raad der *Asiatische* Bezittingen (§).

Schul-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 15 43.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* hier boven bl. 65.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 45.

CXXXIII. BOEK. 1803. Schikking op de Vaart en Handel in de O. I.

Schuldenaars zyn wy gebleeven wegens den uitslag der raadpleegingen op de zaaken van den Vaart en Handel op *Batavia* en het *West van Indien* (*). Ingevolge van die Raadpleegingen, en daar uit gebooorene voorstellen, kwam het besluit des Staatsbewinds, om, by openbaare Afkondiging, te doen weeten, hoe hetzelve, uit aanmerking dat, zo door den afloop van het Octroy der *Nederlandsche Oost-Indische Compagnie*, en de deswegen voorgevallene veranderingen, als mede door de teruggave van meest alle Bezittingen en Vastigheden van onzen Staat in *Oost-Indien*, het maaken van nieuwe schikkingen en bepaalingen omtrent de Vaart en Handel op die oorden, noodzaaklyk was geworden, en de belangen van den Koophandel niet gedoogden, dat de stilstand van daar voortduurde, tot dat de geheele voet en inrichting der *Indische* Bezittingen zou kunnen worden geregeld, over zulks beslooten en verordend hadt te verklaaren, Dat de Vaart en Handel, uit de Havenen deezer Republiek op *Batavia*, mitsgaders op de *West van Indien*, voor alle *Bataafsche* Ingezetenen vry en open stondt, onder in 't ooghouding van deeze bepaalingen. — Dat door het *West van Indien* wordt verstaan de Westkust van het Eiland *Sumatra*, benevens

(*) Zie onze *Vad. Hist.* hier boven bl. 73.

vens *Molukka* en alle Landen en Plaatsen CXXXIII. BOEK. 1805.
bewesten het genoemde Eiland, en bezuiden 't zelve tot aan de *Kaap de Goede Hoop* gelegen. — Dat van hier derwaards zouden mogen werden uitgevoerd alle soorten van Goederen en Handelwaaren, met uitzondering van Ammunitie van Oorlog en Amphioen. — Dat de Invoer van alle soorten van Goederen en Koopmanschappen van de *West van Indie* verhandeld wordende, en de Suiker van *Java* daar onder begreepen, en alleen het Artykel van Thee uitgezonderd, zo met *Bataafsche* Schepen, als van vreemde Natien, regtstreeks uit *Indien* komende, werd vrygesteld, onder betaaling van de gewoone inkomende Regten. — Dat van de Goederen, te *Batavia* verhandeld wordende, voor als nog, alleen de Suiker, door particuliere *Bataafsche* Ingezetenen, binnen de *Bataafsche* Republiek zou mogen worden ingevoerd. Onverminderd echter de faculteit van het *Indische* Gouvernement, om, in gevalle van noodzaaklykheid, eenige andere *Indische* Handelwaaren uit den, by 't zelve aan handen zynde voorraad, aan dezelve te mogen verkoopen; mitsgaders derzelver Schepen voor rekening van den Lande te bevragten, het zy tot tochten in den Lande, het zy om voortbrengzels na de Republiek over te voeren, zo als het gemelde Gouvernement, ten meesten dienste en voordeel

CXXXIII. BOEK. 1803. van den Lande zou oordeelen te behooren, en met de particuliere Handelaars zou kunnen worden overeen gekomen. — Dat de Ingezetenen deezer Republiek, binnen de grenzen der voorschreevene opengestelde Vaart, zullen mogen uitoefenen dezelfde Binnenlandsche Vaart en Handel, welke aan de Ingezetenen van de Bezittingen der Staat, aldaar gelegen, is geoorloofd, of by vervolg zal worden toegestaan; doch, in alle gevalle met onderwerping aan de Wetten en Reglementen aldaar in kragt, byzonder ook ten opzigte tot de aldaar geheven wordende inkomende en uitgaande Regten. — Dat, tot opbeuring van den Handel, de Schepen, welke van de Bezittingen van deeze Republiek, na *Bengalen* en op de Kusten van *Cormandel* en *Malabar* regtstreeks na het Vaderland zullen uitvaaren, aldaar geenerhande Uitgaande Regten zouden behoeven te betaalen. — Dat de Schepen zouden moeten vaaren na de Havens van deeze Republiek, en hunne Laadingen nergens zouden vermogen in te brengen, en te verkoopen, noch op eenige Plaatsen, hoe genaamd, last te breeken, op verbeurte van Schip en Lading, of de waarde van dien, op de Reeders alhier te verhaalen. — Dat, eindelyk, de Schepen, naar gelang van derzelver grootte, zouden verpligt zyn, tegen een nader te bepaalen Kostgeld, van hier na 's Lands *Oost-Indische* Bezit-

zittingen, een zeker getal manschappen, tot den Zee- en Landsdienst aldaar behoorende, derwaards over te brengen (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Tot verder aanmoediging van deezen Vaart en Handel door *Bataafsche* Ingezetenen uit de Havens van de Republiek op *Batavia* en de *West van Indie*, wilde het Staatsbewind, tot nadere voorziening, vrygesteld hebben van Uitgaande Regten, als mede dat de invoer van *Indische* Lynwaden en Indigo, 't zy met *Bataafsche* of andere Schepen, regtstreeks en met ongebrokene Lading uit de *Indien* aangebragt, van alle Inkomende Regten wordt ontheven (†). Vrijstellingen die vaart betreffende.

Van het Lands Vlootdeel na de *Oost-Indien* bestemd, ontving het Staatsbewind bericht, van den Kapitein VAN MELISSEN, dat het zelve behouden aan de *Kaap de Goede Hoop* was aangeland, en aldaar eerst de tyding van den gesloten Vrede gebragt hadt. Gemelde Scheepsvoogd was van den *Engelschen* Bevelhebber aan dien Uithoek allerminzaamst ontvangen, en 'er hadt tusschen hun de beste verstandhouding plaats (§). Onze schepen komen aan de *Kaap de Goede Hoop*.

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Maart bl. 5. en *Bylage* bl. 1. — De Commissie leverde vervolgens de onderscheidene Daggelden in, te zamen bedragende 3972 Guldens. *Not. als boven*, Dec. bl. 22 en 58.

(†) *Ald.* Maart *Byl.* bl. 6.

(§) *Ald.* Maart bl. 39.

CXXXIII. BOEK. —— 1803. JANSSENS bedrijf aan de Kaap.

De Gouverneur Generaal J. W. JANSSENS, aan de *Kaap de Goede Hoop* geland, hadt die Bezitting, volgens den lastbrief, van de *Engelsche* overgenomen. Hy gaf verslag van den toestand aldaar, en byzonder van het gebrek aan veel tot het Krygsweezen behoorende. Eerlang liepen 'er gunstige berichten in, wegens den staat der verdeediging. Daar en boven gaf die Gouverneur het Staatsbewind kennis van zyn voorneemen, om eene Reize na de *Kaapsche* Binnenlanden te doen; ten einde zich met de Inwoonders bekend te maaken; om daar door, was het mogelyk, te doen herleeven den bloei en welvaart eener Volkplanting, welker afgelegen Ingezetenen, door de gedurige Oorlogen en Strooperyen der Inlanderen geheel uitgeput en in armoede waren gedompeld (*). — Een zeer pryzenswaardig bedryf, zeer geschikt om althans den grond weg te neemen van veele der beschuldigingen door de *Engelschen* wegens het gedrag onzer Bestuurderen aan dien Uithoek.

Vergunningen aan VAN HOGENDORP.

Om den bloei dier Volkplanting te bevorderen door den Land-, Wynbouw en Veeteelt de behulpzaame hand te bieden, verwierf de Burger G. C. VAN HOGENDORP den vryen overvoer van Persoo-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 61. Nov. bl. 21. en Dec. bl. .

schoonen en *Spaansche* Schaapen. Aanzoeken om verdere begunstiging van zyn plan, om in *Zuid-Africa*, beoosten de *Kaap de Goede Hoop* te bearbeiden, ontmoetten goeddeels eene gunstige bejegening van het Landbestuur (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Wegens de Bezending na de *West-Indien.*

De Raad der *Americaansche* Volkplantingen en Bezittingen, was, uit hoofde van den inhoud der Lastbrieven aan de Bevelhebbers van 's Landsschepen na de *West-Indien*, tot het overneemen van de Volkplantingen van den Staat, als mede uit zommige Besluiten der Vergadering in begrip, dat het Bewind voorneemens was eene Commissie na de *West-Indien* te zenden, om derzelver byzondere Organisatie daar te stellen: waarom ook de geschorste Gouverneurs aldaar vertoefden, ten einde voor die Commissie zich te verantwoorden, — Men oordeelde het des noodig een beslissend besluit te neemen. Het Staatsbewind gaf hier op te verstaan, geen oogmerk te hebben om eene Commissie derwaards af te vaardigen (†).

P. BERRANGER tot Gouverneur van *Suriname* en

Hierop gaf die Raad in overweging aan het Staatsbewind, om, by voorraad te voorzien in de Gouvernementen van *Suriname*, *Berbice* en *Curacao*, geduuren-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 10. April bl. 142. Juny bl. 180.

(†) *Ald.* April bl. 167.

CXXXIII. BOEK. 1803. de *Berbice* aangesteld. rende de verantwoording en opschorting der Gouverneurs dier Volkplantingen. Het Staatsbewind vondt goed tot Commissaris ter tusschenwaarneeming der Gouvernementen van *Suriname* en *Berbice* te benoemen P. BERRANGER, op de wedde staande voor de post des Gouverneurs van *Suriname*.

Aanteekening van SPOORS daar tegen. De Burger SPOORS, dien wy meermaalen als niet eenstemmig met de andere Staatsleden denkende aantroffen, behieldt aan zich eene nadere aanteekening. Hy verwylde niet lang met dezelve in te dienen. Vooraf gaf hy te verstaan, den Burger BERRANGER, als eerst onlangs uit *Suriname* herwaards overgekomen, niet byzonder te kennen, gelyk hy ook aan de meesten, zo niet by alle de Leden der Vergaderinge, niet byzonder bekend was. Zo verre hy hem ontmoet hadt, was hy hem voorgekomen als een man van verstand, tegen wien hy, in het afgetrokkene beschouwd, niets hadt. Hy voegde 'er by, niemand in deezen byzonder te willen begunstigen, en dat dus zyne tegenspraak aan geene mislukking van persoonlyke inzigten kon worden toegeschreeven. — De voornaame reden, waarom hy die benoeming afkeurde, was, dat, zyns bedunkens, tot posten van dat aanbelang niemand dan een Inbooreling behoorde te worden gekoozen (*). —

„Men

(*) De Burger SPOORS herinnerde de Vergadering,

„ Men ſtootte,” om 's Mans eigen woorden te bezigen, „ door zulk eene keu- CXXXIII. BOEK.
„ ze, niet alleen, op de onzagtſte wyze,
„ voor het hoofd alle onze Landgenoo- 1803.
„ ten, die tot het bekleeden der aanzienlykſte Bedieningen in de daad geſchikt zyn; maar ook den ganſchen graagen drom, welker bekwaamheid alleen gegrond is op hunne eigene verbeelding, en aan wien men geene ſtoffe van verwyting zou gegeeven hebben, zoo wy ons tot een *Inbooreling* bepaald hadden. — Een der regtmatige grieven tegen het laatſte Stadhouderſchap was het begunſtigen van *Vreemdelingen*, en wy, die meerendeels tegen die misbruiken in het harnas kwamen, laaten het Gouvernement van de aangelegenſte onzer *Westindiſche* Colonien bekleeden door eenen *Franschman*, dien wy ſlegts zedert weinig weeken kennen.

„ Wanneer ik geen kwaad kan weeren, ben ik ten minſten zo veel aan my zelven verſchuldigd, dat ik doe blyken daar aan geen deel te hebben, byzonder in een geval, het welk voor de ganſche Natie, naar myn inzien, zo hoonend en tergend is, dat ik meer „ dan

ring, dat hy 'er zich even zeer tegen verzet hadt, toen men ſprak van eenen *Engelschman* CUMMING, als nu men een *Franschman* benoemd hadt.

CXXXIII. BOEK. 1803.

„ dan verbaasd ſtaa, wanneer ik uwe re„ ligie zie verkloeken.

„ Men heeft zich, in de daad, beroe„ pen, op de onmogelykheid, om een „ ander bekwaam Voorwerp te vinden; „ maar ik vrees dat dit voor een uit„ vlugt zal worden gehouden. — Heeft „ men de Beurs onzer voornaame Koop„ lieden geraadpleegd, die zo veel be„ langs hebben, dat deeze waardig„ heid door een vertrouwd Perſoon „ wordt waargenomen? — Heeft men „ het advis ingewonnen van den *Ameri-* „ *caanſchen Raad*, of wanneer dezelve „ daartoe niet genoegzaam voltallig was, „ kan men dan wel eene voldoende reden „ aanvoeren, waarom men niet zo lang „ vertoefde, tot de nieuwlings aange„ ſtelde Leden zitting hadden geno„ men (*), waar onder 'er ten minſten „ één is, die de *Westindiſche* Colonien, „ door eigene ondervinding kent? — „ Zo het een of ander gebeurd was, zou „ men,

(*) Deeze waren A. POMPE VAN MEERDERVOORT, W. O. REPELAAR en J. G. WICHERS. De twee eerstgemelde woonden in *Holland*, de laatstgenoemde te *Groningen*. De Burger DE BEVEREN beklaagde zich, by deeze benoemingen ter Vergaderinge, dat men, onaangezien de naauwe betrekking, welke het Departement *Zeeland* ſteeds op de *Americaanſche* Volkplantingen gehad hadt, thans geen meer agt was geſlagen, om uit dat Departement een Lid te benoemen. *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 89 en 187.

,, men, zo 'er zich al geene andere ge- CXXXIII.
,, schikte Voorwerpen hadden opgedaan, BOEK.
,, ten minsten waarschynlyk zwaarighe- ——
,, den in de benoeming van den Burger 1803.
,, BERRANGER ontmoet hebben, die daar
,, van moesten doen te rug keeren.
,, Hoe het zy, zo veel is zeker, dat,
,, geduurende de discussien, genoemd zyn
,, de Capitein ter Zee LEMMERS, het Lid
,, uit het Committé der Justitie te *Am-*
,, *sterdam* GLIMMER, de Burgers WAC-
,, KER VAN SON en WENKEBACH, en,
,, zo men daar uit geene keuze kon
,, doen, welk voordeel was 'er in gele-
,, gen, dat men nu daadlyk tot de be-
,, noeming van iemand overging, die
,, noodwendig onaangenaam moest zyn,
,, al ware het ook alleen om dat hy een
,, *Vreemdeling* is?
,, In waarheid deeze verhaasting geeft
,, stoffe tot nadenken. Ik zal my hartlyk
,, verheugen, zo 'er, daar naa, zich
,, geene zaaken ontwikkelen, die dit,
,, ten nadeele van de Republiek, opklaa-
,, ren. — Ik maak, ten slotte, alleen ge-
,, wag van het combineeren der Gouver-
,, nementen *Suriname* en *Berbice*, het
,, welk, uit hoofde der ligging dier bei-
,, de Bezittingen, zo zeer incongrue is,
,, dat men byna zou moeten geloven,
,, dat alleen de blinde vooringenomen-
,, heid met het Voorwerp, dat men heeft
,, wil-

CXXXIII. BOEK. 1803.

„ willen begunstigen, dit over het hoofd „ heeft kunnen doen zien (*).”

Het gevolg hier van.

Dusdanig eene aantekening wyst genoegzaam uit, hoe zeer veel over die benoeming ter Vergadering moet voorgevallen weezen. Men nam den raadslag in van den Raad der *Americaansche* Volkplantingen en Bezittingen. Deeze leverde bedenkingen op, over de benoeming der Gouvernementen van de Volkplantingen *Suriname* en *Berbice*. Dit stuk, door den Burger SPOORS, met zo veel klems, ten slotte zyner Aantekening, voorgedraagen, door den Raad ondersteund, hadt ten gevolge dat de benoeming van den Commissaris BERRANGER, met betrekking tot de Volkplanting van *Berbice* werd ingetrokken. Dan tevens gaf men den Raad der *Americaansche* Volkplantingen te verstaan, dat het oogmerk des Staatsbewinds was, den Burger BERRANGER te geeven alle magt van den Gouverneur, zo wel in het Militaire als in het Burgerlyke. En kreeg de Raad last, om in dien geest eene Instructie te vervaardigen (†).

Aanstelling van BERRANGER.

De breede Lastbrief werd ingediend en goedgekeurd. De Raad der *Americaansche* Colonien kreeg last, om het voor

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 119 en 284.

(†) *Ald.* bl. 208. July bl. 48.

voor een tyd aangeftelde Beheer van *Suriname* loflyk te ontflaan. Dewyl Berranger, door den tusfchenkomenden Oorlog met geen der Scheepen van den Lande kon worden overgevoerd, lag men hem tien duizend Guldens, tot goedmaaking zyner reize toe, en werd zyn jaarlyks inkomen bepaald op dertig duizend Guldens. Hy deedt den Eed (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

Intusfchen hadt de Zee Capitein W. O. Bloys van Treslong het Staatsbewind verftendigd, dat de overneeming van *Suriname*, in Slachtmaand des voorleden Jaars hadt ftand gegreepen (†). — In Wintermaand hadt zulks met de *Berbice* plaats. Het gedrag van den gefchorte Gouverneur A. J. van Imbyse van Batenburg, by de overgave dier Volkplanting aan de *Britfche* wapenen, werd, op zyne ingezondene Verantwoording, door het Staatsbewind goedgekeurd (§). — *Curaçao* werd, in het begin deezes Jaars, door de onzen, van de *Engelfchen* overgenomen (**). — Zulks greep in Slacht- en Wintermaand des verftreeken Jaars plaats met de Eilanden *St. Euftatius*, *St. Martin* en *Saba*, en werden tot Gouverneurs aangefteld A. van Heyningen en

Berichten wegens de overneeming der volkplantingen van de *Engelfchen*.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. July bl. 192—200. 243.
(†) *Ald.* Maart bl. 1.
(§) *Ald.* Maart bl. 39 en Oct. bl. 167.
(**) *Ald.* Maart bl. 193.

CXXXIII. BOEK. 1803.

en W. H. RINK (*). —— De overgave der Volkplantingen *Demerary* en *Essequebo* hadt gelyktydig plaats, als mede de inhuldiging van den Gouverneur A. MEERTENS. Wanneer deeze in Lentemaand, uit hoofde van ongesteldheid, zyn ontslag verzogt, was het *Staatsbewind*, te veel prys stellende op zyne bekwaamheden, ter inwilliging van dit verzoek, niet gereed; maar wel om hem te gemoet te komen in zyn gewigtige post. — Het leedt slechts tot den achttiende van Herfstmaand, of die belangryke Volkplantingen moesten zich aan de groote overmagt der *Engelschen* weder overgeven (†).

Amptenaars voor de Volk-

Van tyd tot tyd werden Amptenaars na de Volkplantingen benoemd, De reis derwaards was door den ontstooken Oorlog

(*) *Notulen van het Staatsbewind*. 1803. Mey bl. 49.

(†) *Ald.* Febr. bl. 51 en 284. Juny 10. en Dec. 204. De *Engelschen* hadden, volgens hunne opgave, deeze Volkplantingen in eenen ongelyk meer bloeijenden staat verlaaten, en aan ons te rug gegeeven, dan waarin zy, by derzelver bezitneeming, zich bevonden. Ten bewyzen hier van bybrengende, dat, volgens echte opgave, de uitvoer van 1796—1802. met 1100 Schepen, eene waarde hadt bedraagen van 15.600,000 *Dollars*, als mede dat, geduurende het gemelde Tydvak, 30,453 Slaaven daar waren ingevoerd: welk een en ander bykans het drie dubbeld is van 't geen in vroegeren tyde plaats greep. *Alg. Kunst- en Letterbode* 1803. I. D. bl 173.

log lastig geworden en kostbaar. W. S. van Loon, tot Fiscaal der Eilanden van *St. Martin* en *Saba* aangesteld, vroeg niet minder dan twee duizend vier honderd Guldens tot voortzetting zyner reize derwaards. By voorschot werd hem zestien honderd Guldens verstrekt. —— P. C. Boon tot die zelfde post op het Eiland *St. Eustatius* benoemd, verstrekte men een voorschot van eene gelyke som. Daar die som den laatstgemelden toegestaan werd, zonder tydsbepaling omtrent de wedergave, of verpligting om behoorelyken borgtogt te stellen, verklaarde de Burger Spoors daar in niet te hebben bewilligd: dewyl hy zulks beschouwde als eene verspilling van 's Landspenningen (*).

CXXXIII BOEK. —— 1803. plantingen benoemd.

De Raad van Oorlog deelde het Staatsbewind de ongunstigste berichten mede by denzelven ontvangen, van de Gouverneur op *Demerary* en *Essequebo*, als mede van *St. Eustatius*, wegens de zwaare sterfte onder het Krygsvolk: waarop het verzoek van ander Krygsvolk derwaards te zenden gegrond was; doch de weder ontstaane Oorlog maakte zulks onmogelyk (†).

Sterfte onder het krygsvolk in de *West-Indien*.

Voor-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 61 en 149.
(†) *Ald.* Mey bl. 49.

XXXIII. BOEK. 1803.

Geldbehoefte aldaar.

Voorheen hebben wy eenige melding gedaan van den flegten ftaat der Gebouwen in onze Volkplantingen, als mede van de Cafernen. Eene Aanbefteeding, ten bedraage van 413,000 Guldens, was tot herftel gedaan, en verzogt de Raad der *Americaanfche* Colonien, dat hunne ingediende Petitie, voor den Jaare MDCCCIV, met eene gelyke fom als de voorgeftelde, mogt vermeerderd worden (*).

Over de vrijdommen der *Leydfche* Hooge School.

Keeren wy na den Vaderlande weder, en vestigen wy het oog op den ftaat der Hoogefchoolen, als mede op 't geen ter bevordering van Weetenfchappen en Kunften plaats greep. De Beftuurders van 's Lands Hoogefchool te *Leyden* waren reeds, in den verftreeken Jaare, werkzaam geweest, om in de oude, door 's Lands ondergaane Staatsverwisfelingen, verloorene of befnoeide Voorregten en Vrydommen herfteld te worden (†). Ten deezen Jaare werd dit ftuk weder, en met veel ernst, ter hand genomen. Op herhaald verzoek volgde de voordragt eener alleszins gunftige fchikking en een herftel in de wezenlykfte Voordeelen en Vrydommen, by eene wydluftige Brieve, door het Staatsbewind aan het Wetgevend Lichaam voorgedraagen, ftrekkende om de

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Aug. bl. 82.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 54.

de Vrydommen en Voorregten dier Hoogeschoolen, in zo verre dezelve door de Departementaale of Stedelyke Bestuuren niet konden hersteld worden, voor het vervolg, te verzekeren. Op eene gevoelige wyze betuigden Rector en Senaat deswegen dank aan het Staatsbewind (*). Dan de voorgestelde wedergave van den Vrydom van Gemeenelands Middelen aan Hoogleeraaren, Studenten en verdere Leden der *Leydsche* Hoogeschoole, ontving de bekragtiging des Wetgevenden Lichaams niet, en werd die voordragt te rug genomen. Vergoedingen en schadeloosstellingen, voor dit gemis der van wegen het Staatsbewind voorgeslagen voordeelen, vonden ingang (†).

CXXXIII. BOEK. 1803.

Wegens andere Hooge Schoolen, te *Franeker* in 't byzonder.

By het doen der voordragt, ter verleening der Vrydommen aan de *Leydsche* Hoogeschoole, hadt het Staatsbewind ook het oog geslaagen op de andere Hoogeschoolen in het Gemeenebest. Het was aan 't zelve gebleeken, dat dezelve, in haare wezenlyke Voorregten, zints de Omwenteling, weinig of niets geleeden hadden. Wel hoorde men van eene klagte over bezwaaren: doch deeze betroffen meest al zodanige onderwerpen, welke meer als Huishoudelyke Schikkingen, dan als verleende Voorregten, moes-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. Mey 81. en bovenal de *Bylage* bl. 54.
(†) *Ald.* Dec. bl. 110. en *Bylage* bl. 44.

CXXXIII. BOEK. 1803.

moesten beschouwd worden, en die, zo al niet door Curatoren, door de Departementaale Besturen konden hersteld worden, uitgezonderd alleen de jaarlyksche toelage van honderd en vyftig Guldens, voorheen door de Hoogleeraaren te *Franeker* genooten, in plaats van eenige Vrydommen, aan die van *Leyden* geschonken. — Over die zaak werd het Departemtaal Bestuur van *Friesland* aangeschreven (*). — Dit Bestuur vondt goed, om de voorheen op die Hoogeschoole afgeschafte Theologische Faculteit te herstellen, en droegen Curatoren de waardigheid van Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid op, aan de reeds aldaar, zo in de Kerklyke Geschiedenis en Uitlegkunde, als in de Natuurlyke Godsdienstleer en Zedekunde lesgeevende Hoogleeraars REGENBOGEN en TINGA (†).

Het verzoek van W. L. BROWN afgeslagen.

De Herstelling van een en ander der Hoogleeraaren op 's Lands Hoogeschoolen, bewoog de geweezen Leeraar der *Engelsche* Kerke, WILLIAM LAURENCE BROWN, aan wien door Bestuurderen der *Utrechtsche* Hoogeschool, het Hoogleeraarschap in de Zedelyke Wysbegeerte was opgedraagen geweest; doch die, by

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 6. en July bl. 225.

(†) *Algem. Kunst- en Letterbode*, 1803. II. St. bl. 249.

by de inrukking der *Franſchen*, in MDCCXCV, zyne post verliet, en na *Schotland*, zyn Geboorteland, vertrok (*), om betaaling van een gedeelte zyner Jaarwedde te verzoeken; doch deeze eisch werd, als geheel ongepast, afgeſlaagen: zo lang niet voldoende bleek, dat hy zou hebben voldaan aan de verpligting by de Publicatie van gemelden Jaare, door de Proviſioneele Repreſentanten van *Utrecht* uitgevaardigd, betreffende een vyftigſte Penning, toen uitgeſchreeven; inhoudende, dat een ieder, die twee maanden, vóór het inkoomen der *Franſchen*, of daar naa, dat Gewest hadt verlaaten, gehouden zou weezen die Belasting te betaalen (†).

Geen buiten 's Lands geprомoveerde tot Doctor in de Geneeskunde toegelaten.

Een voordragt van den Raad der Binnenlandſche Zaaken, hield in, om niemand, op eene Buitenlandſche Academie of Univerſiteit, in de Geneeskunde tot Doctor bevorderd, ſchoon in perſoon aldaar onderzogt, in de geheele *Bataafſche* Republiek, tot het oefenen der inwendige Geneeskunde toe te laaten; dan, naa alvoorens, hier te Lande, eene nadere en geſtrenge beproeving doorgeſtaan te hebben (§).

Die

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 249.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Sept. bl. 87. en Dec. bl. 4.
(§) *Ald.* Jan. bl. 65.

CXXXIII. BOEK. — 1803. Handelingen over het Geneeskundig toevoorzigt.

Die zelfde zorg voor den Lichaamlyken welſtand der Ingezetenen, bewoog het Staatsbeſtuur, om daar op meer dan gewoonlyk agt te ſlaan: ten einde, door wyze inrichtingen voor te komen, dat 'er niet dagelyks ſtrafloos, door onkundige Uitoefenaars der Genees- en Heelkunde, veelen ongelukkig gemaakt, of, als 't ware, vermoord werden, om te beletten dat het geen den Menſchen het dierbaarst is, niet aan vooroordeel of vermetelheid werd ten prooy gegeeven. Het gemis aan Geneeskundig toevoorzigt, en veele misbruiken daar uit gebooren, hadt reeds, in den Jaare MDCCCI, de aandagt van het toenmaalig Uitvoerend Bewind getrokken, en waren door 't zelve Geneeskundige Commisſien daargeſteld. Een aantal der bekwaamſte en vermaardſte Uitoefenaaren der Geneeskunde toonden zich toen bereidwillig, om die inrichting te onderſteunen, en belangloos mede te werken ter verbetering van den ſtaat der Geneeskunde, en uitrooying van veele plaatsgegreepen hebbende misbruiken. — Te *Groningen*, *Leeuwarden*, *Zwolle*, *Arnhem*, *Utrecht*, *Amſterdam*, den *Haag*, *Dordrecht*, en elders, waren die Commisſien in werking.

Dan, zints dien tyd, was door de veranderde Orde van Zaaken, de oude Grondverdeeling der Republiek weder in train gekomen, en het toevoorzigt dier Commisſien was gewyzigd volgens de voorige

rige Departementaale Verdeeling. Daar en boven, was de Inrichting dier Commisfien zodanig, dat dezelve nog geheel onder het Algemeen Beftuur ftondt; terwyl, naar het inzien des Staatsbewinds, ook hier in dit geval een redelyken invloed aan de Departementaale Beftuuren behoorde gegeeven te worden. Waar by nog kwam, dat deeze geheele Inrichting flegts als eene voorloopige Voorziening van het toenmaalig Uitvoerend Bewind kon befchouwd worden, en als een grondflag, om thans daarop daadlyke Wetten, omtrent dit onderwerp, te bouwen. Het oordeelde, de in 't oog loopende nuttigheid van dit ftuk in aanmerking neemende, de inftandhouding te moeten bevorderen, en den belangloozen yver der kundige en ervaarene Mannen (*), die in dit vak, nu twee Jaaren lang, zo verdienstlyk waren werkzaam geweest, te onderfteunen door hunne werkzaamheden, van een nog uitgebreider nut voor de Maatfchappy te doen zyn, en hun daar door de voldoening te laaten fmaaken van de vrugten huns arbeids, in het vervolg zelfs te zien rypen, door het ophouden der thans zo algemeen plaats hebbende misbruiken.

Van

(*) Onder deezen noemde het Staatsbewind met naame VAN GEUNS, FORSTEN, DRIESSEN, THUESSINK, MULLER en VROLYK.

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

Van een en ander der Departementaale Bestuuren, des aangeschreven (*), waren bescheiden en bedenkingen ingekomen, als van *Gelderland*, *Holland*, *Friesland* en *Groningen*, waar, byzonder in het eerste Departement, veele tegenbedenkingen, uit hoofde van de reeds gemaakte schikkingen, welke men niet gaarne veranderd zag, reezen. Dan men zette dit werk voort, en diende by het Wetgevend Lichaam een Plan in, van de Verordeningen omtrent het Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt binnen de *Bataafsche* Republiek (†).

Vrugtgevolgen daar van op *Ameland*.

Eer nog dit Jaar ten einde liep, hadt men eene meldenswaardige Proeve van dit Geneeskundig Toevoorzigt. De Voorzitter van de Departementaale Commissie van het Geneeskundig Bestuur, in het Departement *Friesland*, de Burger JULIUS VITRINGA COULON, te *Leeuwarden*, gaf den Raad van Binnenlandsche Zaaken bericht, dat, volgens een verspreid gerugt, de Geele Koorts, op het Eiland *Ameland*, in den korten tyd van tien of twaalf dagen, zestig en meer menschen in 't graf hadt gesleept; schoon men geen onderscheidende verzekering hadt be-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* hier boven bl. 112.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 41. Feb. bl. 10. 52. 117. 175. Maart bl. 184. Mey *Bylage* bl. 37.

bekomen, dat de Geele Koorts die vernieling aanrichtte, en alles aanduidde, dat men de ziekte, op dat Eiland, voor eene besmettende kwaadaartige galagtige Zinkingkoorts te houden hadt. Het Departementaal Bestuur van *Friesland*, van den yver en voorzigtigheid des gemelden Voorzitters alles goeds vertrouwende, verzogt deezen, om zich, ten spoedigsten, na *Ameland* te begeeven, naauwkeurig na den aart der aldaar heerschende Ziekte en Besmetlykheid onderzoek te doen. Aan deeze gevaarlyke taak onttrok hy zich niet. Bezield met de hoope om daar, en misschien het geheele Vaderland, van nut te kunnen zyn, vertrok hy onverwyld derwaards (*). — Hy vondt 'er, zo ons bericht is, geene Geele Koorts; maar wel eene aansteekende kwaade Ziekte, die, grootlyks door gebrek aan behoorelyke voorzorgen, zeer sterk toenam. Door deeze voorzorg en gepaste geneesmiddelen te werk te stellen, werd die Ziekte, op dat Eiland, verwonnen. —— Intusschen was de gemeenschap met dat Eiland en het vaste Land afgesneeden, die echter welhaast weder hersteld werd.

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

Voorzorgen tegen Besmetlyke ziekten.

De vrees voor de Geele Koorts, die zints eenigen tyd, in *Noord-Americaansche*

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 23 en 81.

CXXXIII. BOEK. 1803. *sche* en *Spaansche* Havens, boven al te *Mallaga*, in het najaar, verwoestingen aanrichtte, maakte het draagen van verdubbelde voorzorgen noodig. De Departementaale Besstuuren van *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Groningen*, kreegen aanschryvens, om behalven het opleggen der Quarantaine aan, en naauwkeurig onderzoek der Schepen, van daar binnen vallende, ook zorg te draagen, ten opzigte van Schepen, die op onze Kusten mogten stranden. Men wilde, dat de Manschappen der gestrande Schepen, op het zorgvuldigste, van allen ommegang met of betrekking tot de Inwoonders van de plaats der Stranding, zouden wederhouden, en ten dien einde gebragt worden in een afzonderlyk, zo verre mogelyk van de andere afgelegen huis, om daar onderzogt te worden. De plaatslyke Strandvonden ontvingen teffens byzonderen last omtrent de Goederen uit die Schepen (*).

Het verrigtte aan de daarstelling van de *Pharmacopea Batava*. Naverwant aan het evengemelde, was eene bemoeying, welker oorsprong zich ook vroeger dagtekende. Reeds ten Jaare MDCCXCIX waren, op voordragt des Agents der Nationaale Opvoeding, de drie Hoogleeraars DRIESSEN, BRUGMANS, VROLYK, en de twee Artsen G. G.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 24.

G. TEN HAAF en DEIMAN benoemd, om eene *Pharmacopea Batava* te vervaardigen (*). Ten deezen Jaare hadden die Heeren het werk voltooid. De Burgers BRUGMANS en DEIMAN dienden, in Sprokkelmaand, uit naam hunner Medeleden, aan den Raad der Binnenlandsche Zaaken deezen hunnen arbeid in, met eene Aanspraak, die den loop huns veelvuldigen arbeids ontvouwde, en door den toenmaaligen Voorzitter diens Raads, de Burger DE KRUYFF, verpligtend wierd beantwoord (†). — Zeer breedvoerig en hoogst aanpryzend was het Vertoog, waar mede het Staatsbewind dit werk aan het Wetgeevend Lichaam overhandigde, gepaard met eene Verordening omtrent het gebruik deezes Werks (§). Met dankzegging deedt het Staatsbewind de Voorschotten en Onkosten, door de Bearbeiders van dit zo omslagtig als nuttig Werk gemaakt, betaalen (**). CXXXIII. BOEK. 1803.

We-

(*) Zie onze *Vad. Historie* XLII. D. bl. 79.

(†) En de Aanspraak en de Beantwoording zyn bewaard gebleven in de *Algem. Kunst- en Letterbode*, 1803. I. D. bl. 307.

(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. April bl. 117. Mey *Bylage* bl. 69 enz.

(**) Van den eersten van Oogstmaand des Jaars 1800. tot het midden van Sprokkelmaand 1803, hadt deeze Commissie, van tyd tot tyd, daar aan werkzaam geweest, en beliep de Opgave der kosten slegts 1637 Guldens. *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Juny bl. 144. en July bl. 33.

CXXXIII. BOEK. —— 1803. Nieuwe schikking op het School Onderwys.

Wegens de inrichting van het Schoolonderwys, hadt het tegenwoordig Landsbestuur een ander inzicht, of bedoelde eene andere schikking, dan 'er, onder het voorgaande, hadt plaats gegreepen. Het wilde de Departementaale Bestuuren daar in byzonder kennen, en deed des aanschryving, op den laatsten dag des verstreeken Jaars (*). De Departementaale Bestuuren hadden, in gevolge hier van, hunne Bedenkingen ingediend (†). Het Staatsbewind liet daarop eene Brief afgaan aan het Wetgeevend Lichaam, met ontvouwing van 't geen hetzelve bewoogen hadt om de onlangs ingevoerde Inrichting te veranderen, gepaard met een Reglement van de thans ontworpene. Overtuigd van de noodzaakelykheid van het openbaar Onderwys, welks bevordering het XL Artykel der Staatsregeling het Landsbestuur aanbeval, en dat het zelve op een eenpaarigen voet behoorde te worden gebragt, en geenzins blootgesteld aan tydlyke, plaatslyke en personeele begrippen, hadt hetzelve, het onderscheid in aanmerking neemende, tusschen zodanige weezenlyke stukken van het openbaar Onderwys, als waar in de eenpaarigheid een volstrekt ver-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* hier boven bl. 113.
(†) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 46.

vereischte was, en tusschen de zodanige, welke, behoudens het algemeen belang, naar plaatslyke omstandigheden en behoeften, behoorden geregeld te worden. — Dit Ontwerp ontving de bekragtigende goedkeuring des Wetgeevenden Lichaams (*). CXXXIII. BOEK. 1803.

In gevolge hier van werden de Leden der Departementaale Schoolbestuuren, door het voormaalig Uitvoerend Bewind aangesteld, met eere ontslagen, en eenigen, zo zy genegen mogten zyn in dezelfde betrekking aan te blyven, zulks voorgeslagen. Nadere beschikkingen, ter oprichting en instandhouding gingen hier mede gepaard. Veelen der voorgaande betuigden hunne bereidvaardigheid om in de post van Schoolopziender te volharden. Welhaast was 'er voor hun eene Instructie in gereedheid (†).

Schoon de Departementaale Bestuuren van *Gelderland*, *Holland* en *Utrecht*, deeze en geene zwaarigheden tegen het thans vastgestelde plan omtrent het Laagere Schoolweezen aanvoerden, en des opschorting of verandering verzogten, kreegen zy ten antwoord, dat in de Herziening der vastgestelde Wet niet kon getreden worden (§).

Meer-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 46. *Bylage* bl. 28. en July bl. 027.
(†) *Ald.* Aug. bl. 110. Sept. 88. Oct. 248.
(§) *Ald.* Sept. 104. 105. en 182.

CXXXIII. BOEK. — 1803.

Het vyfentwintig jaarig Feest van de Huishoudelyke Maatschappy, te *Haarlem*.

Meermaalen mogten wy, met dubbelverdienden lof, gewaagen van den *Oeconomischen Tak van de Hollandsche Maatschappy der Wetenschappen*, thans den naam voerende van de *Nederlandsche Huishoudelyke Maatschappy*. Dezelve hadt, in Zomermaand deezes Jaars, een vierde deel van eene Eeuw bestaan. Dit tydsverloop wenkte den Bestuurders en Leden, om des een Gedagtenisfeest te vieren. Een der oudste en werkzaamste Leden van die Maatschappy, de Eerwaardige E. M. ENGELBERTS, rustend Leeraar der *Hervormden*, te *Hoorn*, tradt in de *Fransche* Kerk te *Haarlem* op. 's Grysaards kragt scheen te verjongen, by het houden eener gepaste en treffende Redevoering, waar in hy den oorsprong, de lotgevallen en nuttige gevolgen dier Maatschappye, met treffende kleuren schilderde. — Een welluidend en treffend Muzyk verpoosde den Redenaar. In 't ruim des Kerkgebouws zag men eene gepaste welingerigte ten toonstelling van een groot aantal Stukken en Schilderyen, Tapyt- en Aardewerken, als van andere verplaatsbaare Voorwerpen, die als spreekende bewyzen van de voortbrengzels deezer Maatschappy mogten aangemerkt worden, en, naa den afloop der Redenvoeringe, met aandagt en genoegen bezigtigd werden. De meesten der Afgevaardigde Leden ter Vergaderinge, hielden in den *Haarlemmer Hout*, een

een Vaderlandfchen Maaltyd, waarop gulle en bedaarde vrolykheid voorzat; en by welke de aanzittenden getoefd werden door twee Dichtſtukken, opgeſteld en voorgedraagen door de Burgers A. Loosjes Pz. en P. J. B. C. van der Aa. Wy herinneren ons nog leevendig het genoegen van dien Feestdag, als afgevaardigde van het Departement *Haarlem* bygewoond (*).

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

Eene andere Maatſchappy in ons Vaderland, aan welke wy menigwerf, in den loop onzer Geſchiedenisſen dagten, de *Bataaſſche Maatſchappy tot Nut van 't Algemeen* vondt, ten deezen Jaare, gelegenheid, om zich by het Staatsbewind by eenen Brieve te vervoegen, met dankbetuiging voor het Beſluit van het Wetgeevend Lichaam, op voordragt des Staatsbewinds genomen, waar by het regt van Eigendom dier Maatſchappy op haare

Voorſlagen van de Maatſchappy tot *Nut van 't Algemeen.*

(*) Die Redenvoering, als mede deeze Verzen, zien het licht, in een Boekdeeltje, getyteld: *Stukken ter gelegenheid der Viering, op den 14 Juny 1803. van het vyf en twintigjaarig beſtaan der Nationaale Nederlandſche Huishoudelyke Maatſchappy.* — In dit Werkje is mede eene uitvoerige Geſchiedkundige *Beſchouwing dier Maatſchappy, geduurende haar vyf en twintigjaarig beſtaan*, door A. van Bemmelen, *A. L. M. Philoſ. Doctor en Lector te Delft* enz. Te *Haarlem*, by A. Loosjes Pz. 1803. — Kortlyk kan men het hoofdzaaklyke, deze Maatſchappy betreffende, by een vinden in de Konings L. z. *Tafereel der Stad Haarlem*, III. D. bl. 32—44. 70 en 364.

CXXXIII. BOEK. 1803. re Werken verzekerd werd (*). By de aanbieding van alle de Werken door dezelve, zints de oprichting, tot dien tyd, uitgegeven, hieldt de Brief ten geleide eenige voorslagen in, van Maatschaplyke verbetering. Als het, voor 's Lands rekening, oprichten van Kweekschoolen voor Onderwyzers der Vaderlandsche Jeugd; het in stand brengen van Werkhuizen ter weeringe van Lediggang; eene verbeterde inrichting van het Vaderlandsch Tooneel; en de verbanning van openlyke zedebedervende Vertooningen en Spelen op de straaten; het ongestraft verkoopen en zingen van ergerlyke en zedelooze Liederen, welke het jeugdig gemoed vergiftigen, en den volksgeest meer en meer bederven; als mede eene verbeterde inrichting der Gevangenisfen; en eindelyk, dat door de onderscheidene Gemeente Bestuuren, geschikte Plaatsen, ten gebruike van de Departementen, aldaar gevestigd, om niet mogten worden toegestaan, zo tot het houden der gewoone Byeenkomsten, of van openbaar Volks-onderwys, welk laatst gemelde, op den voorgang van *Haarlemsch* Departement, in andere Depar-

(*) Naamlyk in het daarstellen van eene Wet tegen het nadrukken van Boeken en Geschriften, die het eigendom van anderen waaren. Wat des voorviel en eindelyk bepaald werd, vindt men in de *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Mey bl. 130. en de door het Wetgeevend Lichaam goedgekeurde bepaalingen. *Ald.* Juny bl. 17 enz.

partementen, meer en meer begon plaats te grypen. —— Met welgevallen werden de gezondene ſtukken aangenomen, en in de Nationaale Bibliotheek geplaatst. De voorſtellen, die het Nut van 't Algemeen beoogden, en niet, dan met medewerking des Landsbeſtuurs, konden ondernomen of daargeſteld worden, droeg de Vergadering aan den Raad der Binnenlandſche Zaaken op (*).

CXXXIII. BOEK. —— 1803.

Ten aanzien der Kerklyke Zaaken hieldt men den zelfden voet als in den voorleden Jaare (†). Gunſtig waren, voor 't algemeen, de beſluiten op verzoeken door de voormaals Heerſchende Kerk. Blyken hier van leveren eene en andere gunſtige ſchikkinge op gedaane aanzoeken. Droeg het Departementaal Beſtuur van *Utrecht* het Staatsbewind voor, hoe te handelen, met den aanzoek door den Kerkenraad dier Stad gedaan, omtrent de Betaaling der kosten van het Brood en den Wyn des Avondmaals, en van eenige Brandſtoffen in de Kerkenkamer benoodigd, als van ouds, zulks vondt verhooring (§).

De voormaals heerſchende Kerk begunſtigd.

De Gedeputeerden der Claſſis van *Utrecht* verzogten voldoening der Claſſicale

Schikking op het hou-

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Dec. bl. 209.
(†) Zie onze *Vad. Hist.* hier boven bl. 129 enz.
(§) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Jan. bl. 37. 155. en Feb. bl. 141.

CXXXIII. BOEK. 1803. ficale Gelden van den Jaare MDCCXCV af, wanneer dezelve, door de Provintiaale Regeering van dat Gewest, waren ingehouden. Het Departementaal Bestuur van *Overysfel* deedt een voorstel, wegens het Jaarlyks Synodaal en Clasficaal Onderstandgeld. Te dier gelegenheid liet het Staatsbewind zich breeder dan voorheen uit, over het stuk der Kerke, en wel in deeze bewoordingen: „dat, hoe „zeer ook de Maatschappy aan elk „haarer Leden eene onbepaalde vryheid „moest laaten, om zodanig een Gods-„dienst te belyden en aan te hangen, „als dezelve voor hem nuttig en nood-„zaaklyk oordeelde; mits in dezelve „niets worde geleerd, het geen de geves-„tigde Regeering of de openbaare Rust „kome te stooren, het echter niet min „zeker was, dat de invloed van den „Godsdienst, op het bestaan en de „voortduuring van de Burgerlyke Maat-„schappy van dat uiterste gewigt ware, „dat dezelve niet geheel aan het Op-„pertoezigt van de Politique Regeering „worde onttrokken; dat dit te gevaar-„lyker zou zyn in een Staat, alwaar de „Leeraars der voormaals Heerschende „Kerk, als nog, aan de geëtablisfeer-„de en nimmer door eene wettige Ge-„constitueerde Magt afgeschafte Kerk-„ordening waren verbonden, op dezelve „waren aangesteld en in hunnen dienst „bevestigd, als mede daar op hun Eed

den van Synodaale Vergaderingen.

„af-

„ afgelegd hadden, en dus als Leden CXXXIII.
„ van het geheele Lichaam der Kerke, BOEK.
„ verpligt waren, niet alleen Consisto- ——
„ riaale, maar ook Classicaale en Syno- 1803.
„ daale Vergaderingen, en andere daar
„ aan verbonden werkzaamheden, waar te
„ nemen: dat vooral de Synodaale Ver-
„ gaderingen, alwaar niet alleen de be-
„ langen der Hervormde Kerken van één
„ Departement, maar ook door de sub-
„ sisteerende Correspondentien met de
„ Synoden der andere Departementen,
„ die van alle Hervormde Kerken in het
„ *Bataafsche* Gemeenebest werden be-
„ handeld en behartigd, en die Verga-
„ dering eigenlyk gezegd moest worden
„ te zyn eene zekere Kerklyke Regtbank
„ in het hoogste Resfort, en welkers uit-
„ spraaken zoms van het grootste gewigt
„ op de burgerlyke Maatschappy konden
„ zyn, zeker het Politiek Toezigt be-
„ hoefden tot voorkoming van alle ver-
„ warring en nadeelige botzingen."

Op deeze gronden, en om dat gedeeltelyke maatregelen de gewenschte uitwerking niet konden hebben, stelde het Staatsbewind vast, dat alle Betaalingen van Synodaale en Classicaale Gelden voortaan, en tot de in werking brenging van het XII Artykel der Staatsregeling, op den voet als van ouds zouden geschieden. — Dat de betaaling dier Gelden zou geschieden over het afgeloopen Jaar MDCCCII, zynde het eerste naa het aan-

CXXXIII. BOEK. 1803. aanneemen der Staatsregeling. Hier van waren uitgezonderd de Synoden van *Friesland* en *Drenthe*, als in dat Jaar niet gehouden. — De Cœtus van *Zeeland* zou desgelyks de gewoone Gelden trekken voor elke Clasfe, welke haar Afgevaardigden tot een Cœtus zondt.

Deeze vergunningen gingen vergezeld van de volgende bepaalingen, dat voortaan, in navolging van 't geen eertyds by het Hoogfte Gezag gebruiklyk was, aan het Staatsbewind der *Bataaffche* Republiek verlof zou verzogt worden, tot het houden der Jaarlykfche Synodaale Vergaderingen van de Hervormde Kerken binnen dit Gemeenebest. Deeze vergunning verleend zynde, zou het Staatsbewind één of twee Commisfarisfen Politiek benoemen, om daarby tegenwoordig te zyn, en inzonderheid toe te zien, dat op dezelve geene Politieke zaaken werden behandeld; of iets ondernomen, 't geen de openbaare zekerheid van den Staat zou kunnen ftooren. Verder zouden de Synoden, naa het afloopen, aan het Staatsbewind en het Departementaal Beftuur, waar de Synode gehouden was, affchriften van het verhandelde moeten zenden (*).

De

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803, Mey bl. 3. Aug. bl. 64.

De Bestuurders van het *Nederlandsche* Zendeling Genootschap, verzogten by het Staatsbewind, dat de overvoering der Zendelingen, en derzelver benoodigdheden, als mede de Gemeenschap met dezelven, ook in den Oorlog, ongestoord mogt blyven voortduuren, tot instandhouding en bevordering van het Zendelingschap. Het Staatsbewind beloofde alles wat daar toe kon strekken, by het Hof van *Groot-Brittanje*, te zullen in 't werk stellen (*).

CXXXIII. BOEK. 1803.

Verzoek van het Zendeling Genootschap.

(*) *Notulen van het Staatsbewind*, 1803. Feb. bl. 166.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

B.

C.

J.

N.

O.

P.

zon-

Z.

Zeil-

BLADWYZER.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

De Aanflag op *Zandvoort* tegen over bl. 258.
Het Portr. van C. BRUNINGS ——— — 284.